

VILNIAUS UNIVERSITETAS

FILOLOGIJOS FAKULTETAS

Vilija Astrauskienė

Literatūros antropologija ir kultūra

Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalas: šaltinis ir vertimas

Magistro darbas

Darbo vadovė: doc. dr. Brigita Speičytė

Darbo konsultantė: asist. dr. Aistė Kučinskienė

Vilnius, 2018

Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalas: šaltinis ir vertimas: magistro darbas / Vilija Astrauskienė; vadovė doc. dr. Brigita Speičytė; konsultantė asist. dr. Aistė Kučinskienė; Vilniaus universitetas, Filologijos fakultetas; 2018 m., Vilnius

Raktažodžiai: Kristupas Kolumbas, laivo žurnalas, Ispanija, Indijos, Amerika, Amerikos atradimas, indėnai, krikščionybė, Bartolomé de las Casas, šaltinis, nuorašas, autorystė, tekstas, vertimas, tekstologija.

Anotacija

Kristupas Kolumbas – viduramžių ir renesanso amžių sankirtos asmenybė. Su jo pirma kelione į Ameriką (t. y. pagal jo sumanymą – į Indijas, suvokiamas kaip netoli Indijos esančios teritorijos ir salos) siejama ispanų renesanso epochos pradžia. Būtent pirmosios kelionės išpūdžiai buvo įamžinti pirmos kelionės laivo žurnale, kuris pasirinktas šio darbo objektu. Darbe siekiamą pristatyti su veikalu susijusius tekstologinius klausimus – žanro, autorystės, autentiškumo, patikimumo, aptarti šio veikalo tyrimų istoriją ir kintantį jo vertinimą – nuo istorinio prie kultūrologinio, tekstologinio ir kt., kuriuos įgalina skirtingos tyrėjų metodologijos. Šiame darbe kaip teorine koncepcija remiamasi tekstologija ir Pauliaus Subačiaus veikale *Tekstologija: teorijos ir praktikos gairės* (2001) apibrėžtomis tekstologinėmis sąvokomis, mokslo tyrimų istoriografijos metodologiniais aspektais, o veikalo vertime – kultūrinio vertimo metodologija. Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalas yra vienas kertinių Europos rašytinio paveldo tekstų, tačiau Lietuvos mokslinėje bendruomenėje atskiro dėmesio jis nėra sulaukęs. Iki šiol veikalas nebuvo išverstas į lietuvių kalbą, o šiame darbe pridedamas pirmą kartą atliktas jo vertimas ir pagrindžia darbo naujumą. Darbe aptariamos kelionės ir Naujojo Pasaulio suvokimas šiuolaikiniam mobiliam žmogui, gyvenančiam globalioje aplinkoje, kur viskas pasiekiamą ranka, leidžia palyginti skirtingų epochų mentaliteto kaitą – tai darbą priartina ir daro jį aktuali.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. ŽANRO PROBLEMA – LAIVO ŽURNALAS AR KELIONIŲ DIENORAŠTIS?	11
2. ŠALTINIS, JO LEIDIMAS IR AUTORYSTĖS PROBLEMA	13
3. VEIKALO TYRIMAI	18
3.1. XIX–XX a. I p. istoriniai tyrimai: Washingtonas Irvingas, Henry’is Vignaud, Clementsas Markhamas, Samuelis Eliotas Morisonas.....	18
3.2. XX a. vid.–XXI a. polimetodologiniai tyrimai.....	21
3.2.1. Lingvistiniai tyrimai	22
3.2.2. Postolonijiniai tyrimai.....	23
3.2.2.1. Tzvetano Todorovo <i>La Conquête de l’Amérique: la question de l’autre</i> (1982)	24
3.2.2.2. Peterio Hulme’o <i>Colonial Encounters: Europe and the Native Caribbean, 1492–1797</i> (1986).....	26
3.2.2.3. Stepheno Greenblatto <i>Marvelous Possessions: The Wonder of the New World</i> (1991).....	27
3.2.2.4. Evelinos Gužauskytės <i>Kaip Kristupas Kolumbas įvardijo pasaulį: derybų diskursas laivo žurnaluose (1492–1504)</i> (2017)	29
3.2.3. Tekstologiniai tyrimai.....	30
3.2.3.1. Margaritos Zamoros <i>Reading Columbus</i> (1993).....	31
3.2.3.2. Consuelos Varelos <i>Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008</i> (2010)	32
3.2.4. Mitokritiniai tyrimai	33
3.2.4.1. Juano Gilio Fernandezo <i>Mitos y utopías del Descubrimiento. 1. Colón y su época</i> (2017).....	34
4. VERTIMAS: TEKSTAS IR STRATEGIJA	36
IŠVADOS.....	39
SUMMARY	40
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	41
PRIEDAS (KRISTUPO KOLUMBO PIRMOSIOS KELIŲNĖS Į INDIJAS LAIVO ŽURNALO VERTIMAS Į LIETUVIŲ KALBĄ).....	44

ĮVADAS

Kelionės į nepažintus ir nežinomus kraštus ilgus amžius buvo pavojingos (dėl skirtingų priežasčių – geografinių žinių ir naudojamų prietaisų stokos, sunkių ir pavojingų oro sąlygų, plėšikų keliuose ar priešišku, karingu tautų, epidemijų, t. t.), bet, nepaisant to, viliojo daugelį, o jų kelionių tikslai buvo skirtingi – pralobti, užkariauti, atrasti tai, kas dar nepažinta, vykti į religines keliones ir kt. Kelionės per amžius keitėsi – vis didesnis pasaulio pažinimas, technologijų raida leido šį procesą padaryti patogesnę, lengvesnę ir greitesnę. O šiuolaikinio žmogaus kelionė nelygintina su ankstesnėmis, vykuriomis prieš kelis amžius: nei keliavimo pragmatiniu, kelionės sąlygų, nei mentaliniu, kelionės įspūdžių, požiūriu (globaliame pasaulyje vis mažėja visiškai naujos ir sunkiai suprantamos kultūros ženklų). Tačiau ankstesnių amžių keliones galima pažinti per rašytinius šaltinius, o kelionių aprašymai – dienoraščiai, atsiminimai, laišakai ir panašaus pobūdžio veikalai – bene geriausiai atskleidžia keliautojo patyrimus. Vienas iš tokių kelionės užrašus palikusių keliautojų – Kristupas Kolumbas.

Kristupas Kolumbas – XV–XVI amžiaus asmenybė, kurio biografija gana gausiai apipinta legendomis ir mitais. Visgi tam tikri biografiniai faktai per ilgą laikotarpį buvo išaiškinti – Samuelis Eliotas Morisonas (apie jį plačiau žr. 3.1 skyriuje) savo monografijoje *Admiral of the Ocean Sea: A Life of Christopher Columbus (Okeano jūros admirolas: Kristupo Kolumbo gyvenimas)* (1942) pristato Kolumbo biografiją (o tada susitelkia ties jo kelionės analize). Kristupas Kolumbas gimė 1451 m., kaip manoma, Genujoje (dabartinėje Italijoje), kilo iš amatininkų šeimos, tačiau ilgai dirbo Lisabonoje, keliavo Portugalijos laivais kaip pagalbininkas, vėliau – kaip pirklys, buvo žinomas Portugalijos valdovų rūmuose. Galiausiai apsistojo Lisabonoje ir 1476 m. susituokė su kilminga mergina Filipa Moniz Perestrelo, su kuria susilaukė sūnaus Diego, tačiau jo žmonai greitai mirus, jis su sūnumi iškeliavo į Kastiliją. Ten susilaukė antro (nesantuokinio) vaiko Hernando (kai kur nurodoma – Fernando), vėliau parašiusio biografinį veikalą apie Kristupo Kolumbo gyvenimą. Nors teigiama, kad Kolumbas buvo neišsilavinęs (nebaigė universiteto), tačiau buvo gabus ir intelektualus žmogus – mokėjo ne vieną kalbą (lotynų, ispanų, portugalų, genoviečių), studijavo *Bibliją* – ją vėliau gausiai citavo savo kūrinuose (ypatingai *Libro de las Profecías*¹– *Pranašysčių knygoje*), turėjo nemažą biblioteką, – joje būta tokių veikalų, kaip Ptolemėjaus *Geographia (Geografija)*, Marko Polo ir sero Johno Mandeville'o kelionių aprašymai,

¹ *Pranašysčių knyga* parašyta ispanų kalba tarp 1502 ir 1504 m., 70 puslapių apimtiesdidele dalimi sudaryta iš kitų veikalų citatų (daugiausia *Biblijos*), su įtrauktais keliais laiškais. Veikalą sudaro trys skyriai: „Apie praeitį“, „Apie dabartį ir ateitį“ ir „Apie ateitį“. Šiame veikle Kolumbas siekia atskleisti religinę savo kelionės prasmę: jis teigia, kad *Biblijoje* buvo išpranašauta, jog jis atras Indijas, o jo kelionės tikslas – ne tik gauti turtų, kad krikščionims būtų galima susigrąžinti Jeruzalę, bet ir evangelizuoti indėnaus. Jis pirmasis įveda savo kelionę ir save (kaip mesiją) į religinį kontekstą; tokia interpretacija sekė ir vėlesni autoriai. (Azcárate, 2007: 361–364)

padarę didelę įtaką Kolumbo kelionei ir idėjoms², Plinijaus *Naturalis Historia* (*Gamtos istorija*) ir kt.

Taigi 1485 m. (po žmonos mirties) jis ėmė ieškoti paramos savo sumanytai kelionei į Indijas (pagal anuometinę sampratą – į šiuo vardu bendrai vadinamą Indiją ir jai artimas teritorijas – Kiniją, Japoniją, aplinkines salas). Sklido kalbos apie jų turtus, tad vykti į rytus dėl prabangių aukso, perlų ir prieskonių prekių buvo daug žadantis planas. Kolumbo kelionės idėją – pasiekti Indijas plaukiant vakarų kryptimi – plačiau analizuoja Morisonas (1942: 76–107). Jis teigia, kad visų pirma Kolumbui didelę įtaką padarė senieji autoriai – Aristotelis ir Strabonas, iškėlę galimybę rytus pasiekti per vakarus. Viduramžiais jau buvo žinoma sferinės Žemės koncepcija, o tuometiniams Kolumbo kritikams jo kelionės planas atrodė ne tiek teoriškai neįmanomas, kiek praktiškai sunkiai įvykdomas – jei Amerika nebūtų pastojusi kelio, įveikti tokį atstumą su tuometiniais laivais ir juose telpančiomis atsargomis būtų neįgyvendinamas užmojis. Morisonas aptaria ne tik oficialiai pripažįstamą Kolumbo kelionės tikslą pasiekti Indijas per vakarus, bet neketindamas gilintis į kai kurių mokslininkų, tarp jų Henry'o Vignaud (apie jį plačiau žr. sk. 3.1), teiginių pagrįstumą, trumpai pamini galimas šalutines teorijas. Kolumbo kelionės tikslas galėjo būti naujų teritorijų paieškos vadinamojoje Okeano jūroje, t. y. Atlanto vandenyne, (mat jei būtų tiesiog norėjęs pasiekti rytų žemes dėl aukso, perlų ir prieskonių, jam nebūtų reikėję atstovauti kurios nors valstybės karalių, pasirašyti sutarties ir pan.). Jo kelionės idėjas paskatino ir įvairūs tuometiniai pasakojimai apie vakaruose esančias mitines – Antilų ar Šv. Brendano – salas (žmonių matomas ir pradingstančias vakaruose) ir per audras ten užklydusius portugalus, grįžusius su pilnais laivais aukso. Minėtini ir XV a. pab. italų kosmografo Paolo Toscanellio laišakai, kuriuose jis aprašė visą kelionės planą, kaip pasiekti rytus keliaujant į vakarus, bei pridėjo žemėlapi³. Taigi Kristupo Kolumbo kelionės idėja nebuvo visiškai nauja, bet veikia išsivysčiusi iš ankstesnių autorių darbų, vyraujančių tuometinių idėjų ir paskatinta sklandančių legendų.

Subrandinus kelionės idėją, Kolumbui reikėjo gauti karalių palaikymą ir finansavimą, kurių ieškojo Portugalijoje, tačiau jo pasiūlymus nuolat atmetant, Kolumbas kreipėsi į Kastilijos karalystę. Jos valdovai Isabela I iš Kastilijos ir Fernando II iš Aragono iš pradžių taip pat atmetė jo pasiūlymą – labiau buvo susidomėję netolimų salų ir teritorijų užkariavimu, tačiau mintis pasiekti Indiją kaip turtingą valstybę saugesniu jūrų keliu (rytų žemes valdo musulmonai) visgi viliojo, tad galiausiai jo pasiūlymas buvo patvirtintas ir pasirašyta sutartis, pagal kurią viso atrasto turto 90 proc. priklauso valdovams, o šie įsipareigoja visokeriopai remti Kristupą Kolumbą ir jo kelionę,

² Kolumbas perėmė kai kuriuos jų kelionių aprašymų vaizdinius (Didysis Chanas, sirenos, Japonijos ir Kinijos teritorijų aprašymai), kuriuos bandė atpažinti savo kelionių metu – tai formavo išankstinius jo lūkesčius, paveikusius Amerikos suvokimą.

³ Manoma, kad tokį laišką jis siuntė ne tik Portugalijos karaliams, bet ir Kolumbui.

suteikia jam kilmingojo titulą, skiria visų atrastų žemių vicekaraliumi, ir patvirtina, kad po mirties šis titulas pereis jo sūnui, o po šio – sūnaus sūnui ir t. t. Iš viso buvo surengtos keturios kelionės, tačiau tik trečiosios kelionės metu pasiektas Amerikos žemynas (dabartinė Venesuela), pirmųjų dviejų metu – Karibų jūros salas. Tad, kaip jau buvo minėta, šių kelionių oficialus tikslas buvo pasiekti Indijas keliaujant į vakarus ir ne tik atrasti pirkliais naujus kelius, tačiau ir užkariauti naujas teritorijas⁴. Buvo manoma, kad Kolumbas ir mirė manydamas, kad pasiekė Indijas⁵. Jo gyvenimo pabaiga susiklostė nelabai sėkmingai – buvo atšaukti visi jo titulai ir sutartys, atimta atrastų žemių valdytojo teisė dėl įvairių pažeidimų (buvo kaltinamas tironiškumu ir žiaurumu tiek iš priešų, tiek sekėjų pusės). Jis buvo grąžintas į Ispaniją ir įkalintas, mirė 1506 m. sunkiai sirgdamas, o titulai taip ir negrąžinti.

Kristupas Kolumbas – epochų sankirtos žmogus, jo kelionės siejamos su didžiųjų geografinių atradimų amžiumi, kuriuos skatino Europos ekonominis nuosmukis (ilgai trukę karai su musulmonais išsekino Europą, reikėjo ieškoti naujų pajamų šaltinių), drauge – technologinis tobulėjimas (ypač laivybos srityje) ir geografijos pažinimo plėtra. Jo kelionės dažnai vertinamos ir kaip renesanso pradžios reiškinys, tačiau jo tekstai atskleidžia viduramžių žmogaus mąstymą – nepasižymi renesansui būdingu antropocentrizmu, yra paremti įsitikinimu, jog Dievas kuria ir keičia žmogaus gyvenimą (jo žurnale atskleidžiamos pasitikėjimo Apvaizda idėjos – jis tiki pildas Dievo jam paskirtus planus), Dievas yra didžiausia galia pasaulyje, o jo kūryba – tobula. Žurnaluose ryškus jutiminis pasaulio pažinimas (priešingas renesanso logikos ir proto iškėlimui), viduramžiams būdingas misticizmas (vis stipriau atsiskleidžiantis vėlesniuose Kolumbo tekstuose, ypač *Pranašysčių knygoje*) ir, galiausiai, jo tekstuose susimaišo religinis ir nereliginis rašymo stiliai, kurių skirtis atsiranda renesanso epochoje.

Kolumbas paliko nemažai rašytinio palikimo – sąskaitų, laiškų, sutarčių, komentuočių knygų (įsigytas knygas komentuoja paraštėse, taigi, komentarus galima priskirti jo autorystės tekstams), savo keturių kelionių laivo žurnalus (kurie gan problemiška pasiekė šiuos laikus), parašė knygų (kaip minėta *Pranašysčių knyga*). Ir nors šiame darbe susitelkiama ties pirmosios kelionės laivo žurnalu, reikėtų paminėti, kad moksliniuose tyrimuose dažnai kalbama ne apie atskirai pirmos kelionės Kolumbo žurnalą arba ne vien apie jį, o veikiausiai – Kolumbo tekstus (kaip rašo Margarita Zamora – „Columbian writings“ ar Consuelo Varela – „textos colombinos“): dėl komplikuo-

⁴ Barry Ife Kolumbo laivo žurnalo vertimo į anglų kalbą įvade teigia, jog Kolumbas turėjo labai įvairių – mokslinių, ekonominių, diplomatinių ir religinių – savo kelionės tikslų. (B. W. Ife, „Introduction to Christopher Columbus, Journal of the first voyage“, URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/pub/b001.html>)

⁵ Ir apie tai esti skirtingų požiūrių – nors pagal „oficialią“ ir viešai priimtą nuomonę Kolumbas iki gyvenimo galo manė atplaukęs į jo tekstuose minimas Indijas (tiksliai nežinodamas, kur yra, matyt, jomis vadino netoli Indijos esančias vietas), yra manančių (daugiausia istoriją populiarinančiuose veikaluose, kaip Manuelio Rosos *Kolumbas. Atskleistoji istorija*), jog Kolumbas žinojo atradęs naują žemyną, o jo apsietimas buvo pagrįstas labiau ekonominiais ir politiniais išskaičiavimais, pvz., siekiu išlaikyti Ispanijos karalių, finansavusių kelionę, paramą.

patikimumo ir skirtinguose jo veikaluose persakomos tos pačios ar panašios informacijos dažnai lygiagrečiai tyrinėjama Kolumbo autorystei priskiriamų šaltinių grupė (pvz., Varela 2010: 261–262 išskiria 4 Kolumbo tektų rūšis: administraciniai tekstai; atsiminimai, pasakojimai; oficialūs ir privatūs atsiliepimai). Dažnai lyginami ir vienas kitą papildantys tekstai – Kolumbo laišakai (*Carta a Luis de Santángel – Laiškas Luisui de Santángeliui; Carta a los Reyes – Laiškas karaliams*), skelbiantys Indijų atradimą, istoriko, Kolumbo tekstų nuorašų autoriaus Bartolomé de las Casaso parašyta *Historia de las Indias (Indijų istorija)*, kurioje jis plačiai aptaria ir komentuoja Kolumbo laivo žurnalus, kartais – Hernando Kolumbo palikta tėvo biografija *Historia del Almirante (Admirolo istorija)*, kurioje gausiai naudotas žurnalų nuorašai. Šiame darbe susitelkiama ties viena Kolumbo rašytinio palikimo dalimi – pirmosios kelionės laivo žurnalu (nors pristatomi tyrimai taikytini ne vien jam), – atsižvelgiant į šio šaltinio išskirtinumą ir darbo apimtį.

Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnale (ar tiksliau – mūsų laikus pasiekusiame jo variante), rašytame ispanų kalba nuo 1592 m. rugpjūčio 3 dienos iki 1593 m. kovo 15 d., pasakojama apie jo pirmąją kelionę į Indijas, jos metu patirtus įspūdžius, iškilusias problemas ir pan.⁶ Kaip teigia Varela (2010), originalus tekstas nėra išlikęs, mūsų laikus pasiekė tik Bartolomé de las Casaso sutrumpintas, iš dalies perfrazuotas ir iš dalies cituotas XVI a. laivo žurnalo nuorašas, darytas ne iš originalo, bet iš jo nuorašo. Manoma, kad las Casasas rankraštį kažkam atidavė dar iki savo mirties; jį Duque del Infantado bibliotekoje atrado ir 1825 m. paskelbė ispanų istorikas Martínas Fernándezas de Navarrete, visų pirma jį suredagavęs ir įtraukęs savo komentarus. Ilgą laiką nauji leidimai rėmėsi tuo pačiu Navarrete's leidimu, pakeičiant – nežymiai pridedant ar atimant – veikalo komentarus. Pirmąjį kritinį Kolumbo (tuo metu žinomų dviejų kelionių – pirmos ir trečios, gautų su las Casas nuorašu) leidimą parengė ir 1892 m. paskelbė italų filologas, istorikas Cesare de Lollisas. Vėliau, 1962 m., pasirodė Carlosa Sanzo laivo žurnalo faksimilių leidimas, ir galiausiai 1982 m. – Consuelos Varelos, o 1984 m. – jos ir Juano Gilio parengtas kritinis visų Kolumbo raštų leidimas *Cristóbal Colón: Textos y documentos completos (Kristupas Kolumbas: tekstai ir dokumentai)*, vėliau perleistas pakartotinai. Pastarieji Varelos ir Gilio kritiniai leidimai kaip patikimiausi yra naudojami iki dabar.

Šio darbo objektas – Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės žurnalas (ispaniškuose leidimuose pavadinimai varijuoja – *Diario de a Bordo, Diario del Primer Viaje, Relación del Primer Viaje*) ir jo vertimas į lietuvių kalbą. Pasirinkimas susitelkti ties pirmos kelionės laivo žurnalu neatsitiktinis – jis yra išsamiausias, ilgiausias, rašytas diena iš dienos ir, galima sakyti, todėl patikimiausias. Las Casas paliko tik pirmos ir trečios kelionių žurnalus, kitų dviejų kelionių žurnalai pasirodė visai neseniai – 1985 m. atradus *Libro copiator*, kurį sudaro 9 Kristupo Kolumbo

⁶ Plačiau apie tai sk. 1.

karaliams rašytų laiškų nuorašai, tarp jų – ir visų keturių kelionių pasakojimai⁷. Tad struktūriniu atžvilgiu laivo žurnalų galime laikyti tik pirmą kelionę (pildomas kiekvieną dieną), nes kitų trijų kelionių aprašymai išliko laiškų forma. Šiame darbe naudoti keli veikalo leidimai: Consuelos Varelos *Cristóbal Colón: Textos y Documentos completos (Kristupas Kolumbas: tekstai ir dokumentai, 1982)*, *Relaciones y Cartas de Cristóbal Colón (Kristupo Kolumbo pasakojimai ir laišakai, Biblioteca Clásica, t. CLXIV, 1892)* ir Barry'io Ife's atlikto Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo vertimo į anglų kalbą elektroninis variantas: Christopher Columbus, Diary, <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/etext/e020.html>⁸.

Darbo tikslas – įtraukti šį tekstą į lietuvių akademinį bei kultūrinį akiratį: pristatyti šaltinį, jo tyrimų lauką ir išversti į lietuvių kalbą. Lietuvoje Kolumbas ir jo geografiniai atradimai visų pirma yra pristatyti verstinais mokslo populiarinimo veikalais – Manuelio Rosos *Kolumbas. Atskleistoji istorija* (2014), istoriniais romanais – Rafaelio Sabatinio *Kolumbas* (2000), Visentės Blasko Ibanjeso *Didžiojo Chano beieškant* (1991), kt., keliais XX a. vid. lietuvių istoriniais veikalais – Petro Lapelio *Kristupas Kolumbas* (1938) ir Teodoro Šuravino *Kristupas Kolumbas* (1959) bei neseniai į lietuvių kalbą išverstu moksliniu pirmu tyrimu, skirtu Kolumbo veiklai ir raštams – Evelinos Gužauskytės veikalu *Kaip Kristupas Kolumbas įvardijo pasaulį: derybų diskursas laivo žurnaluose (1492-1504)* (2017). Tačiau pagrindiniai šaltiniai – laivo žurnalas ir kelionių pasakojimai (laiškai) – į lietuvių kalbą niekada nebuvo versti (galima rasti tik verstų fragmentų Gužauskytės monografijoje (2017) ar žurnalo parafrazių įvairiuose istorinio ar enciklopedinio pobūdžio darbuose). Tad dėmesys šaltiniui ir jo vertimas sudaro šio darbo naujumą.

Kadangi darbo tikslas susijęs su tekstologiniais klausimais, atitinkamai darbo metodu pasirinktas tekstologinis tyrimas, darbe remiamasi Pauliaus Subačiaus veikalu *Tekstologija: teorijos ir praktikos gairės*. Pagrindinės darbe vartojamos sąvokos – veikalas, tekstas, šaltinis, nuorašas, originalas, autografas.

- Veikalas – „vienetinis žmogaus intelektualinės veiklos rezultatas“. Veikalo skirtingų leidimų (kaip kad Kolumbo leidimų atveju) tekstai ar vertimai į kitą kalbą gali skirtis, bet veikalas vis tiek išlaiko tam tikras būdingiausias indentifikacijai savybes. Dar kitaip veikalą galima apibrėžti kaip „nesutampančių tekstų grupę“, pvz. tuo pačiu Kolumbo veikalu būtų laikomi tiek Navarrete's (1825), tiek de Lolliso (1892), tiek Varelos (1982) leidimai.
- Tekstas – „unikali žodžių seka“, tad minėti Navarrete's, de Lolliso ir Varelos leidimai laikytini skirtingais tekstais, neatitinkančiais materialaus šaltinio (nors ir besireiškiančiais per jį) – skiriasi redakciniai (palikti originalią rašybą, skyrybą ar modernizuoti) sprendimai, komentarai.

⁷ Anksčiau buvo naudojami kiti laiškų nuorašų variantai.

⁸ Pirmą buvo išleistas knyga: *Columbus: Journal of the First Voyage*, Liverpool: Liverpool University Press, 1990.

- Šaltinio sąvokai apibrėžti esminiai bruožai yra materialumas ir užrašymas. Šaltinis gali būti tiesioginis (autorius užrašytas) ir netiesioginis (vėlesnių kartų perrašytas ir pakeistas).
- Nuorašas nurodo šaltinių santykį – taip vadinamas šaltinis yra antrinis, atsiradęs iš kito, pirminio šaltinio.
- Originalas – nors tai ir reliatyvi sąvoka, bus naudojama „nuorašo ar kopijos pagrindo“ reikšme.
- Autografas – tai autoritetingiausias tiesioginis šaltinis, juo laikomas tik toks rankraštis, kurį rašęs ir kuriame esantį tekstą suformavęs žmogus yra tas pats asmuo, šiuo atveju – Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo rankraštis, po kelionės padovanotas karalienei, o po jo mirties – dingęs.

Kaip pagrindiniai tekstologiniai šaltiniai Kolumbo veikalui, jo rankraščio, patikimumo, kopijos, redakcijų ir panašioms klausimams aptarti šiame darbe naudojami veikalai: Margaritos Zamoros *Reading Columbus (Kolumbo skaitymas, 1993)*, Consuelos Varelos *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008 (Kristupas Kolumbas ir Naujojo Pasaulio kūrimas. 1983–2008 studijos, 2010)*, Samuelio Elioto Morisono „Texts and Translations of the Journal of Columbus’ First Voyage“ („Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalo tekstai ir vertimai“, 1939) ir Barry’io Ife’s „Introduction to Christopher Columbus, Journal of the first voyage“ („Kristupo Kolumbo ‘Pirmos kelionės laivo žurnalo’ įvadas“, <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/pub/b001.html>). Taip pat darbe remiamasi mokslo tyrimų istoriografijos metodologiniais aspektais (aptariant pagrindinius šaltinio tyrimus, jų teorines, metodologines mokyklas, šaltinio vertinimus) bei kultūrinio vertimo teorija (pristatant vertimo strategiją).

Darbą sudaro keturi skyriai – pirmajame skyriuje pristatoma Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo žanrinė problema, t. y. nors formaliai veikalas laikomas laivo žurnalu, jis turi daug kelionių literatūros bruožų ir įvairūs autoriai (Margarita Zamora, Stephenas Greenblattas, Barry’is Ife) teigia Kolumbo teksto ir piligriminių ar kitokių kelionių žanrinį artimumą. Antrasis skyrius pristato Kolumbo laivo žurnalo autorystės problematiką – čia aptariamas tiesioginio ir netiesioginio šaltinio santykis, leidybiniai sprendimai ir istorija. Trečiajame, plačiausiame skyriuje telkiamasi ties Kolumbo laivo žurnalo tyrimais, išskiriami reprezentatyviausi iš jų ir siekiama parodyti dalykinį, probleminį, metodologinį Kolumbo laivo žurnalų tyrimų spektrą, nuo Kolumbo teksto vertinimo kaip istorinio dokumento, atskleidžiančio tam tikrus tikrovės įvykius, iki jo vertinimo kaip teksto, diskurso, atskleidžiančio labai skirtingas – tekstologines, pragmatines, antropologines, kultūrinės temas. Galiausiai ketvirtajame skyriuje pristatoma vertimo metodika (kultūrinis vertimas), aptariamas prie darbo pridėtas teksto vertimas ir tam tikri su juo susiję sprendimai. Taigi, šiuose pagrindiniuose darbo skyriuose siekiama sukurti su veikalu susijusių tyrimų spektrą – pristatyti

veikalą, su juo susijusius tekstologinius klausimus, tyrimų vystymąsi, vertimo sprendimus ir patį vertimą.

1. ŽANRO PROBLEMA – LAIVO ŽURNALAS AR KELIONIŲ DIENORAŠTIS?

Visų pirma (prieš susitelkiant ties šaltiniu, jo problematika ir tyrimais) vertėtų atkreipti dėmesį į Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalo žanrinę specifiką. Šiame darbe Kolumbo pirmosios kelionės aprašymas vadinamas laivo žurnalu, kadangi negausioje su Kristupo Kolumbo tematika susijusioje lietuviškai leistoje literatūroje yra nusistovėjusi tokia termino vartosenos tradicija. Ispanų kalba šis tekstas yra vadinamas *diario* (liet. ir dienoraštis, ir sutrumpintai laivo žurnalas). Laivo žurnalui įvardyti ispanų kalboje vartojamas ir techninis terminas *cuaderno de bitácora*, ir *diario de navegación*. Tačiau ne tiek ispaniško termino dviprasmiškumas, kiek paties Kolumbo teksto bruožai kelia klausimų dėl jo žanro.

Laivo žurnalas, pasak Artūro Dovydeno internetinio laivybos terminų žodyno, yra „privalomas vesti pagal jūrų teisę žurnalas su navigaciniais ir kitais užrašais. Naudojamas kaip teisinis liudininkas įvykių, įvykusių laive“⁹. Jame yra žymimos kiekvienos dienos laivo naujienos – nuplauktas atstumas, vėjų kryptis, kelionėje nutinkantys įvykiai, kitos detalės. Laivo žurnalas yra techninis dokumentas, skirtas sekti kelionės eigai. Kristupo Kolumbo veikalą visiškai pagrįsta priskirti šiam žanrui dėl daugybės būdingų bruožų – kasdienio pildymo, formos (atskiroje eilutėje rašome data, tuomet kita informacija), tematikos ir informatyvumo (nurodomas kiekvienos dienos nuplauktas atstumas, vėjo kryptys, naudotos burės, pasiektos žemės ar kelionės pertrūkiai dėl netinkamų vėjų ir pan.). Tačiau, kaip pastebi Barry’is Ife¹⁰, laivo žurnalų pildymas tuomet dar nebuvo privaloma laivo kapitono pareiga – tokia tapo tik 1575 m., tad Kolumbo veikalas buvo rašomas iš asmeninių paskatų ir atspindi dar neformalizuotą jūrinių kelionių praktiką. Ši aplinkybė taip pat leidžia laisviau interpretuoti teksto žanrinį pobūdį.

Dienoraštis (VLE: dienoraštis) apibrėžiamas kaip „chronologiniai datuoti užrašai, kuriuose periodiškai fiksuojami dienos įvykiai, pastebėjimai, išgyvenimai. [...] Šviečiamajame amžiuje išpopuliarėjo kelionių užrašai.“ Kaip būdingi bruožai išskiriami – fragmentiškumas, vaizdingumas, subjektyvumas. Esama skirtingų dienoraščio tipų – miego (sekami miego sutrikimai), asmeniniais / autobiografiniais, dietos, karo, kelionių. Kristupo Kolumbo tekstas turi pastarojo tipo bruožų – vaizdingi, subjektyvūs aprašymai, jiems būdingas fragmentiškumas, emociškumas.

Taigi, nors Kolumbo tekstas ir laikomas laivo žurnalu, negalima išleisti iš akių jam būdingų kelionių dienoraščio bruožų. Nors kasdienis naujienų fiksavimas, fragmentiškumas yra

⁹ Artūras Dovydenas, *Buriavimo terminų žodynas su paaiškinimais angliškai ir lietuviškai* („Laivo žurnalas“), URL: http://arturas.sailing.lt/Zodynelis/Zodynelis_lietuviskai_020409.htm (žiūrėta: 2018-04-04).

¹⁰ Barry Ife, *Christopher Columbus. Diary*, URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/etext/e020.html> (žiūrėta: 2018-04-04).

būdingi abiem žanrams, matyt, viena ryškiausių jų skirčių – subjektyvumo ir objektyvumo bei vaizdingo ir techninio stiliaus opozicijos. Tad, nors Kolumbo žurnalas ir yra informatyvus laivybos požiūriu, tačiau jo pasakojimas yra pakankamai vaizdingas ir asmeniškasis. Į šį Kolumbo kelionių tekstų žanrinį sinkretiškumą yra atkreipę dėmesį tyrėjai, pvz., Stephenas Greenblattas (1991: 72) kalba apie nuolat Kolumbo minimą ir dienoraščių žanrui būdingą „nuostabą“, patiriamą susidūrus su Naujuoju Pasauliu ir atskleidžiančią emocinius ir vertybinius autoriaus mąstymo aspektus, o pastarieji turėtų skaitytoją nukreipti į kelionių literatūros žanrą. Panašias abejones dėl Kolumbo žurnalo žanro išsako ir Margarita Zamora (1993: 134–140) lygindama jo žurnalus su piligriminių kelionių dienoraščiais. Galbūt teksto vaizdingumą ir suartėjimą su kelionių dienoraščiu lemia Kolumbo išsikeltas tikslas bei jo kelionės neįprastumas, naujumas – viską fiksuoti, kad paskui šie įrašai galėtų būti perduodami valdovams, finansavusiems jo visą žygį: „ir dėl to nusprendžiau labai tiksliai diena iš dienos aprašyti visą šią kelionę – viską, ką per ją padarysiu, pamatysiu ar kas nutiks, kaip vėliau pamatysite“ (Kolumbas, Prologas¹¹, 1492). Tai tampa viena iš paskatų aprašymo detalumui, tad nuoseklūs jo aprašymai tampa subjektyvūs, dažnai pasikartoja nerealūs rojus, stebuklo įvaizdžiai, o tekstas nebetelpa į griežtąją prasme laivo žurnalo rėmus.

Taigi, nors pristatomam tekstui įvardyti pasirinktas dominuojantis – laivo žurnalo – terminas, tačiau jį aptariant akiratyje išlaikomas jo žanrinis sinkretiškumas: kelionių dienoraščiu būdingų subjektyvumo ir emocingumo, laivo žurnalui būdingų informatyvumo ir abiem žanrams bendro datavimo ir fragmentiškumo bruožai.

¹¹ Čia ir toliau Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalas cituojamas iš darbo autorės vertimo, pateikto „Priede“.

2. ŠALTINIS, JO LEIDIMAS IR AUTORYSTĖS PROBLEMA

Šiame skyriuje aptariamas išlikęs Kristupo Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo netiesioginis šaltinis, jo redagavimo principai bei problemos, susijusios su autoriumi. Šio šaltinio pobūdis ir jo autorystė yra sudėtinga problema, susidariusi dėl kelių aplinkybių: neišlikęs tiesioginis šaltinis, tik Bartolomé de las Casaso nuorašas – jo redaguotas ir stipriai pakeistas (išlikęs tekstas sutrumpintas, dalis tiesioginio šaltinio ne perrašyta pažodžiui, o perfrazuota, citatos dažnai netikslios – redaguotos), o ir pastarojo vėlesnės redakcijos bei leidimai skiriasi dėl įvairių leidybinių ar redakcinių sprendimų¹². Nors jie gali atrodyti pagrįsti, tačiau tuomet iškyla patikimumo ir autentiškumo klausimas – kur yra riba tarp autoriaus, jo originalaus veikalo, šio kopijos, pastarosios redaktoriaus ir visų kitų redaktorių tekstų?

Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalas buvo rašomas ispanų kalba nuo 1492 m. rugpjūčio 3 d. iki 1493 m. kovo 15 d. Kaip Barry'is Ife pristato autografo istoriją įvade į Kolumbo laivo žurnalą¹³, pasibaigus Kolumbo kelionei, originalus laivo žurnalas buvo perduotas karalienei Isabelai I de Castilla. Jos skriptoriums tekstą perrašius, originalus variantas paliktas karalienei, o kopija gražinta Kolumbui. Deja, originalas jau 1504 m. (po karalienės mirties) dingo. Manoma, kad 1506 m., po Kolumbo mirties, originalo kopija buvo perduota jo sūnui Diegui, o 1526 m. – Diego sūnui Luisui. Pastarasis gavo leidimą šį tekstą publikuoti, tačiau jis taip ir nebuvo išleistas. Dėl to galima daryti prielaidą, kad jis pardavė rankraštį (taip buvo padaręs su savo dėdės Hernando parašyta Kolumbo biografija *Admirolo istorija*). Abu rankraščiai – tiesioginis (Kolumbo autografas) ir netiesioginis šaltinis iki šių dienų nėra išlikę. Kita vertus, Samuelis Eliotas Morisonas (1939: 237) siūlo teoriją, kad Kolumbo autografas nebuvo sunaikintas, o galėjo būti tiesiog neatrastas ir iki šiol yra nežinomas. Šiam požiūriui paremti jis pateikia istoriją, kaip 1894 m. Osunos kunigaikščio bibliotekininko našlė atnešė Berwicko y de Albos kunigaikštenei pergamento viršelį su keliais prisegtais lapais, kuriuose buvo Kolumbo parašas ir 1492 metai – jis buvo identifikuotas kaip Kolumbo žurnalo autografo viršelis su keliais puslapiais. Atnešusios lapus moters nepavyko surasti – manoma, kad ji galėjo pavogti originalą iš Osunos kunigaikščio bibliotekos ir, būdama neraštinga, išplėšė kelis puslapius, ketindama juos parduoti kaip paveikslėlius, o likusią knygos dalį sunaikino; tačiau tai tėra prielaidos.

¹² Pirmą kartą publikuodamas veikalą 1825 m. Martín'as Fernández'as de Navarrete modernizavo kalbą, pataisė nesuprantamas ispanų kalbos vietas, suvienodino rašybą ir skyrybą, pataisė nelogiškai atrodančias vietas (pvz., supainiotus lygų ir mylių skaičius), kai kurias portugalų kalbos svetimybes pakeitė ispaniškais žodžiais ir t. t. Vėlesni leidėjai dažniausiai naudojo pastarąjį leidimą kaip pavyzdinį, nežymiai jį keisdami. Tačiau XX amžiuje pradėti rengti kritiniai leidimai ir grįžtama prie Las Casaso varianto kaip autentiškiausio išlikusio šaltinio.

¹³ URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/pub/b001.html> Tokią pačią šaltinio istoriją galima rasti ir Varelos veikalė (2010).

Išsamiausias Kolumbo pirmosios kelionės pasakojimas pateikiamas laivo žurnale – 76 puslapių las Casaso nuoraše, davusiame pagrindą vėlesnėms publikacijoms. Būsimasis istorikas, dominikonų vienuolis, Naujojo Pasaulio misionierius Bartolomé de las Casas (1474/84–1566) su Kolumbo kelionėmis pirmiausia susidūrė netiesiogiai: jo tėvas dalyvavo Kolumbo pirmojoje kelionėje, o po antrosios jam buvo padovanotas indėnas, tačiau jis juo susidomėjo ne kaip vergu, o kultūriniu „tarpininku“ – susidomėjo jo kalba, religija. Studijavo lotynų kalbą, tad buvo pasiruošęs lyginamajam filologiniam darbui. Vėliau prisijungė prie dominikonų ordino ir užsiėmė misionieriška veikla, kovojo už vietinių Amerikos gyventojų teises. Labai anksti (1502) ėmė rinkti įvairius dokumentus, susijusius su Indijomis, vėliau jais remdamasis 1527 m. ėmė rašyti veikalą *Historia de las Indias (Indijų istorija)* ir ties juo dirbo 35 metus. Šiame veikale didele dalimi rėmėsi Kolumbo žurnalu. Daugelis autorių (Morisonas, Ife, Margarita Zamora, Consuelo Varela ir kt.) tvirtina, jog las Casasas visgi naudojosi ne Kolumbo autografu, bet šio kopija – palaikydamas gerus santykius su Kolumbų šeima, las Casasas galėjo naudotis jų archyvais, tad, matyt, jam buvo prieinamas karalienės skriptorių atliktas ir Kolumbui gražintas jo žurnalo nuorašas. Las Casaso tekste Kolumbo žurnalas pateiktas sutrumpintas, iš dalies parafrazuotas ir cituojamas, ir šis las Casaso rankraštis jo gyvenimo laikotarpiu liko nepublikuotas¹⁴, kol jį atrado ir 1825 m. pirmą kartą paskelbė Martínas Fernándezas de Navarrete.

Martínas Fernándezas de Navarrete (1765–1844) pabaigęs tarnybą jūrų laivyne 1789 m. gavo karaliaus Carlosos IV įgaliojimą surinkti dokumentus apie ispanų laivybos ir atradimų istoriją sumanytam įkurti laivybos muziejui ir bibliotekai Kadiso mieste. Netrukus jis Duque del Infantado bibliotekoje atrado ir las Casaso nuorašą – Kolumbo žurnalo sutrumpintą versiją. Navarrete ėmėsi tyrinėti Kolumbo dokumentus ir 1825 m. išleido pirmą penkių dalių rinkinio *Colección de los viajes y descubrimientos que hicieron por mar los españoles desde el fin del siglo XV (Ispanų jūrinių kelionių ir atradimų nuo XV amžiaus pabaigos šaltinių rinkinys)* tomą, kuriame buvo įtrauktas ir las Casaso Kolumbo žurnalo nuorašas – jis Navarrete's veikale buvo pavadintas tiesiog pirmosiomis teksto eilutėmis: „Tai yra trumpai sudėtas pasakojimas apie pirmąją kelionę“ (Morison, 1939: 236, 240-241). Navarrete's išleisti Kolumbo tekstai ilgai naudoti kaip klasikiniai, nors jie buvo kritikuoti (Morisonas, 1939: 241) dėl ne visada tikslių komentarų ir padarytų klaidų (kai kur supainioja vėjų kryptis ar atstumą), neišlaikytos originalios rašybos (kita vertus, tokį tekstą yra lengviau skaityti, tad jei nereikalaujama filologams svarbaus kalbinio autentiškumo, tai gali būti vertinama ir teigiamai). Zamora pamini dar vieną Navarrete's leidimo trūkumą – neįtraukiami las Casaso komentarai, kuriuos šiuolaikiniai leidimai beveik visada įtraukia. Tačiau teigiamai vertinama jo suvienodinta skyryba ir rašyba, išaiškintos santrumpos, teisingai pataisytos kai kurias vietas, pvz.,

¹⁴ Kita vertus, tai nėra keista – manoma, kad žurnalo santrauką jis padarė ne ketindamas spausdinti, bet veikiau savo reikmėms – galbūt rinkdamas šaltinius savo veikalui *Historia de las Indias (Indijų istorija)*.

„34 mylias“ > „3 ar 4 mylias“ ir pan.; kaip buvęs jūrininkas jis supranta naudojamus jūreivystės terminus. Nors Morisonas kritiškai atsiliepia apie Navarrete's leidimą, bet ir pripažįsta, kad plačiajam skaitytojui Navarrete's tekstas yra suprantamesnis ir lengviau skaitomas, jei nėra ieškoma akademinio tikslumo.

Vėlesni po Navarrete's publikacijos pasirodę Kolumbo pirmos kelionės žurnalo leidimai, kaip teigia Varela (2010: 271), buvo Navarrete's parengto teksto naujos laidos su nežymiais pakeitimais (redaguojant ar komentuojant). Iš šios tekstologinės tradicijos išsiskyrė 1892 m. italų filologo ir istoriko Cesare's de Lolliso išleistas pirmasis kritinis žurnalo leidimas rinkinyje *Raccolta di documenti et studi (Dokumentų ir studijų rinkinys)*, kuris dabartinių mokslininkų dažnai naudojamas kaip klasikinis ir pavyzdinis leidimas (kartu su kitais). Šaltinio publikavimo istorijos posūkis sietinas su 1962 m. Carloso Sanzo Kolumbo pirmos kelionės žurnalo faksimilės publikacija *Diario de Colón, libro de la Primera Navegación y Descubrimiento de las Indias (Kolumbo laivo žurnalas, knyga apie pirmą kelionę ir Indijų atradimą)*¹⁵. Po jos XX amžiaus antrosios pusės filologai ima grįžti prie išlikusio Las Casaso teksto, ir 1982 m. išleidžiamas Varelos, o 1984 m. tokiu pat pavadinimu – bendras Varelos ir Juano Gilio kritinis pilnas Kolumbo raštų leidimas *Cristóbal Colón: Textos y documentos completos (Kristupas Kolumbas: tekstai ir dokumentai)*. Pastarasis leidimas (dažnai moksliniuose darbuose naudojami bent keli) paskutiniaisiais dešimtmečiais mokslininkų yra naudojamas kaip vienas patikimiausių – jame išlaikoma originali Kolumbo kalba, o kritinis įvadas ir gausiai komentuojamas tekstas leidžia jį suprasti nepažeidus jo autentiškumo.

Daugeliui autorių (Zamora, Morisonas, Ife, Varela, kt.) visgi kyla logiški su teksto autentiškumu susiję klausimai – ar šis tekstas patikimas, ir kiek paties Kolumbo pirminio šaltinio liko mus pasiekusiame tekste? Ar galima tiek kartų perrašytą ir redaguotą tekstą drąsiai priskirti Kolumbo kūrybai? Akivaizdu, kad tekstas perėjo ne vieną redakciją – karalienės skriptorių, Las Casaso, Navarrete's, kt., tad kalbame bent jau apie originalo nuorašo nuorašą (santrumpą), jei turimas omenyje Las Casaso tekstas, o šiuolaikiniam skaitytojui naudojant kritinį leidimo variantą, redakcinė-autorinė linija tęsiasi dar toliau (t. y. tekstas patiria dar ir skaitomo veikalo leidėjo redakciją). Stefanus Ruhstalleris straipsnyje „Bartolomé de las Casas y su copia del ‘Diario del abordo’ de Colón. Tipología de las apostillas“ („Bartolomé de las Casas ir jo atliktas Kolumbo ‘Laivo žurnalo’ nuorašas. Glosų tipologija“, 1991–1992: 2–3) aptaria las Casaso indėlių į teksto autorystę. Straipsnyje autorius analizuoja Las Casaso teksto paraštėje paliktus komentarus,

¹⁵ Šis autorius publikavo ir kitų Kolumbo tekstų faksimiles: 1958 m. Kolumbo laišką, kuriuo paskelbtas Indijų atradimas, *La Carta de Colón, anunciando la llegada a las Indias y a la provincia de Catayo (China) (Kolumbo laiškas, skelbiantis atvykimą į Indijas ir Katajaus (Kinijos) provinciją)*; 1962 m. trečiosios kelionės žurnalą *Descubrimiento del Continente Americano. Relación de Tercer Viaje por don Cristóbal Colón (Amerikos žemyno atradimas. Pasakojimas apie trečiąją Kristupo Kolumbo kelionę)*.

teigdamas, kad jei las Casaso tekstą priskiriame Kolumbui, galima būtų jo veikalui ir atitinkamai – Kolumbui – priskirti ir papildančius veikalą komentarus. Ruhstalleris pateikia pastabų ir apie teksto pobūdį: tai yra ne tikslus pažodinis nuorašas, o sutrumpinimas, vadinasi, jį rašant turėjo būti daroma atranka. Galiausiai pačiame tekste yra naudojamos kelios taktikos – kai kur cituojama, o kai kur perpasakojama, tačiau šios taktikos dažnai maišomos, supainiotas pirmasis ir trečiasis asmuo, mišri skyryba (kai kur išskiriama citata, kitur – ne) – visa tai komplikuoja pirminio šaltinio autoriaus ir to šaltinio (nuorašo) perteikėjo santykį.

Vienas iš Kolumbo veikalo redakcijas (skriptorių, las Casaso) komplikavusių ir komplikuojančių aspektų – Kolumbo netobula ispanų (išmokta kaip užsienio) kalba, kuri ne visada suprantama – per ilgos, per sudėtingos sakinių struktūros kartais tampa perteklinės, naudota daug kalkių, ypač portugalų, genoviečių kalbų svetimybų, kai kur pavartotas žodis atrodo nelogiškas. Tačiau Las Casasas dirbo su kopija, daryta skriptorių, kurie jo tekstą keitė, tad Las Casaso tekste skaitytojas atranda ir Kolumbo, ir jo teksto skriptorių, ir Las Casaso indėlį. Visgi dažniausiai skriptoriams priskiriamos tik tam tikros korektūros klaidos, o didžiausia kūrybinė-autorinė ir redakcinė perskyra lieka tarp Kolumbo autografo (ar jo nuorašo) ir Las Casaso sutrumpinto teksto varianto. Galima būtų išskirti tam tikras pagrindines technikas ir redakcinio darbo pasirinkimus, kurių laikėsi Las Casasas. Ruhstalleris pastebi dvi Las Casaso redagavimo technikas – kai kur komentuojama paraštėje¹⁶, pvz., rašo, ką galbūt norėjo pasakyti originalo autorius: „tikriausiai turima omenyje“; arba kad jis nesupranta, kas norėta pasakyti: „šitos nesąmonės nesuprantu“, „tai yra blogai / neaiškiai parašyta“. Las Casasas taip tarsi siekia atskirti savo žodį nuo Kolumbo, bet ši siekį paneigia jo antroji technika – gan drąsus teksto asmeninis keitimas, ištaisant jo kalbą ten, kur tai atrodė būtina¹⁷, ir pačiam įveliant rašybos ar kitokių klaidų.

Margarita Zamora (1993: 44) į teksto analizę įveda autoriaus, teksto intencionalumo ir skaitymo akto perskyras. Las Casaso kopiją ji teigia tapus kitu tekstu, ir nors Las Casaso indėlis kai kurių mokslininkų yra gana tiksliai atkurtas (Varela, kt.), galutinis variantas, jos požiūriu, yra per daug nutolęs nuo Kolumbo kūrybinio atrankos akto rašant, kadangi Kolumbo tekstą analogiškai turėjo perdirbti skriptoriai ir tuomet – Las Casasas (neminint Navarrete's ar vėlesnių redaktorių). Autorė pastebi, kaip Las Casasas meistriškai perteikia tekstą kaip savo, nors yra išlaikoma originalaus teksto iliuzija tokiais intarpais, kaip „Visa tai yra Admirolo žodžiai“, „Visi šie yra oficialūs Admirolo žodžiai“, „Admirolas toliau sako“, bet kartu ir leidžiama suklysti: „jei rankraščio

¹⁶ Valera (2010: 309) išskiria tris paraštės komentarų tipus: 1. Šalia teksto paraštėje rašomi komentarai; 2. Pastaba (isp. *nota*) trumpinama „no“ ir nurodanti, kad tos vietos bus komentuojamos Las Casaso *Indijų istorijoje*; 3. Pasirodo tik vieną kartą prie spalio 11 d. įrašo – plunksnos piešinys (jį galima pamatyti 15 rankraščio nuotraukoje skaitmeniniame šaltinyje: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000048660>).

¹⁷ Be tokio teksto keitimo, kuris Las Casas atrodė būtinas, Valera (2010: 310) mini dar kelias Las Casas į tekstą įtrauktas detales: pirmos kelionės žurnale kryželiu žymima kiekviena diena arba vietos, kurios, mano, kad skaitytojui yra svarbios; svarbiausios vietos yra pabraukiamos, nors jų pirmos kelionės žurnale tik kelios (pvz Gvadalkivyro upė).

rašysena neapgauna“. Kita vertus, Las Casaso tekste yra daug užbrauktų ir ištaisytų vietų, tad kaip jas reikėtų traktuoti – kaip pataisytas Kolumbo klaidas ar netyčia susipainiojus perrašymo procese? Varela tokius braukymus ir taisymus aiškina Las Casaso skubėjimu perrašinėjant, tačiau akivaizdu, kad toks rankraštis gali iškelti dar daugiau tekstologinių klausimų. Rankraščiui būdingos ir kitos klaidos – painiojami žodžiai „tas, anas ir šis“, „lygos ir mylios“, „sako ir sakė“. Varela (2010: 312–316) jas taip pat aiškina kaip dažnai padarytas per skubėjimą. Autorė savo leidimo *Cristóbal Colón: Textos y documentos completos (Kristupas Kolumbas: tekstai ir dokumentai)* įvade mini dar vieną būdingą Las Casaso tekstų bruožą – manipuliaciją, teigdama, jog dominikonas galėjo keisti ar kopijuoti tas laivo žurnalo ištraukas, kurios buvo naudingos jo kuriamam Kolumbo įvaizdžiui savo veikale *Historia de las Indias (Indijų istorija)*, mat jame gausiai remėsi laivo žurnalu ir kitais Kolumbų šeimos dokumentais.

Viena lieka akivaizdu – pirmosios kelionės laivo žurnalo autorystė yra problemiška, o nusakant rašymo indėlį galima laikyti kelių nuomonių: Kolumbą traktuoti kaip autorių, o skriptorių, Las Casasą – kaip perrašinėtojus ir redaktorių, arba, sekant Zamoros teorija, dingusį autografa, skriptorių ir Las Casaso nuorašus laikyti skirtingais tekstais, kuriuose turėjo veikti skirtingi kūrybos, atrankos, rašymo, skaitymo aktai ir autoriai. Tad tarp abiejų tekstų – Kolumbo originalo ir Las Casaso nuorašo – negalime dėti „lygybės“ ženkle.

3. VEIKALO TYRIMAI

Šiame skyriuje bus pristatoma Kristupo Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo¹⁸ tyrimų eiga nuo XIX a., kai veikalas buvo pirmą kartą išleistas, iki dabar. Šių dviejų amžių tyrimai gana aiškiai išsiskiria į dvi kategorijas: darbus, kuriuose dominuoja istorinė perspektyva, žurnalas traktuojamas kaip istorinis dokumentas, praeities pažinimo šaltinis, ir tuos, kurie sietini su XX a. lingvistikos, tekstologijos, kultūrologijos, sociologijos, psichologijos, filosofijos ir kitais humanitariniais mokslais, o Kolumbo veikalas imtas traktuoti kaip tekstas, diskursas, dėmesys sutelkiamas į jo kalbinį bei tekstinį pobūdį, jis nagrinėjamas iš skirtingų metodologinių perspektyvų. Šios dvi kategorijos aptariamose dviejuose tolesniuose skyriuose: pirmajame – XIX–XX a. I p. istoriniai tyrimai, o antrajame – XX a. vid.–XXI a. minėtų disciplinų metodologija paremtos analizės, tarpdalykiniai tyrimai. Svarbu paminėti, jog visų pastarųjų studijų, analizuojančių Kolumbo tekstą skirtingais požiūriais ir aspektais, yra labai daug, tad čia bus aptariamoms tik darbo autorės nuomone svarbiausios.

3.1. XIX–XX a. I p. istoriniai tyrimai: Washingtonas Irvingas, Henry'is Vignaud, Clementsas Markhamas, Samuelis Eliotas Morisonas

Po Kolumbo kelionių, XVI a. kronikų¹⁹ ir istorikų veikalų, iki XIX a. apie Kolumbą rašyta labai menkai. Varela (2010: 266) pastebi, kad XIX a. Kolumbo tema tapo madinga romantizmo literatūros ir kultūros aplinkoje išpopuliarėjus kelionės temoms, o gal ir dėl atrastų Kolumbo dokumentų, apie kuriuos iki tol nebuvo žinoma. Šiame skyriuje aptiriamos žymesnės XIX–XX a. I p. monografijos, atskleidžiančios istoristinį požiūrį į Kolumbo laivo žurnalą, t. y. jis traktuojamas kaip istorinis dokumentas, paliudijantis kelionę į Ameriką, Kolumbo biografiją, tuometines kelionės realijas ir kt. Visgi, nepaisant tokio paties veikalo traktavimo, išsiskiria pristatomų keturių autorių veikalų pobūdis – nuo romantizmo epochai būdingo literatūrinio-istorinio pasakojimo (Washingtonas Irvingas) pereinama prie racionalistinio, kur susitelkiama ties faktais (Henry'is Vignaud ir Clementsas Markhamas), ir galiausiai – pozityvistinio, kai bandoma rekonstruoti tekstą atkuriant kelionę (Samuelis Eliotas Morisonas), istorinio veikalo.

¹⁸ Kaip minėta, dažnai mokslininkų darbuose aptiriamas ne vien pirmosios kelionės laivo žurnalas, bet visi su Kolumbu susiję šaltiniai – tiek priskiriami jo autorystei, tiek apie jį (las Casaso, Hernando Kolumbo).

¹⁹ Minėtini būtų Bartolomé de las Casaso *Historia de las Indias (Indijų istorija)*; pradėta rašyti 1527 m., nors išleista tik 1875 m.), Hernando Kolumbo *Historia del Almirante (Admirolo istorija)*; išleista jau po autoriaus mirties 1571 m.), Gonzalo Fernándezo de Oviedo *Historia General de Las Indias (Visuotinė Indijų istorija)*, 1535).

Washingtonas Irvingas²⁰ (1783–1859) – Amerikiečių romantizmo literatūros atstovas, visų pirma išgarsėjęs savo kūryba (buvo pirmasis amerikiečių rašytojas, kurio knygos buvo tokios populiarios, kad jis galėjo pragyventi vien iš rašymo). Daug keliavo. Nors studijavo teisę (kuri jam sunkiai sekėsi), domėjosi literatūra, menu – lankėsi literatū, menininkų būreliuose. 1826 m. būdamas Paryžiuje gavo laišką nuo Amerikos diplomato Madride, kuriame jį kvietė atvykti į Madridą, mat buvo paviešinti rankraščiai, susiję su Amerikos atradimu (1825 m. Martíno Fernandezo de Navarrete's Kolumbo pirmos kelionės žurnalo leidimas). Laiške teigiama, kad tokie tekstai turėtų būti išversti į anglų kalbą „tikro amerikiečio“²¹. Čia sužinojęs ne tik apie Navarrete's publikuotą laivo žurnalą, kurį iš pradžių ketino išversti į anglų kalbą, bet ir apie kitus su Kolumbu susijusius dokumentus, nusprendė pasilikti rašyti Kolumbo biografijos, kuri išėjo 1828 m. – *A History of the Life and Voyages of Christopher Columbus* (*Kristupo Kolumbo gyvenimo ir kelionių istorija*) – ją vėliau išleido trimis tomis Anglijoje ir keturiais – Amerikoje. Savu metu šis veikalas buvo neįtikėtinai populiarus²² – iki Samuelio Elioto Morisono tai buvo plačiausiai naudojama Kolumbo biografija. Irvingui šlovę pelnė jo veikalo istorinis pasakojimas, kaip būdinga romantizmo epochai, paremtas fakto ir fikcijos sampyna, tačiau jame stokojama istorinio tikslumo, dėl kurio vėlesni istorikai plačiai diskutavo ir kritikavo Irvingo darbą. Nors autorius savo veikale plačiai naudojo istorinius šaltinius – grįžo prie rankraščių, t. y. naudojo ne tik publikuotą laivo žurnalą, bet ir laiškus, las Casaso rankraštį, kitus archyvų dokumentus, – tačiau jo darbas dėl minėto stiliaus laikomas labiau istoriniu romanu.

Kiti keli vėlesni autoriai – prancūzakalbis amerikietis Henry'is Vignaud ir anglas Clementsas Markhamas, kurių tekstų pagrįstumas ir patikimumas dažnai abejotinas, tačiau dėl savo kontroversiškumo jie yra dažnai cituojami ar paminimi, todėl nuspręsta trumpai juos aptarti. Henry'is Vignaud (1830–1922) – amerikiečių žurnalistas, rašytojas ir istorikas, gyvendamas Paryžiuje (buvo pirmasis Amerikos sekretorius Prancūzijos sostinėje) ėmė leisti su Amerikos atradimu susijusius veikalus. Savo darbuose tyrė Kolumbo biografiją – parašė studijų apie jo gimimo datą²³ bei kitus biografijos aspektus, analizavo Paolo dal Pozzo Toscanellio indėlių į Kolumbo kelionę²⁴, tad savo darbuose Kolumbo laivo žurnalą naudojo grynai istoriografiniais

²⁰ Aptariant Irvingo biografiją remiamasi Charleso Dudley'io Warnerio *Washington Irving* (*Washingtonas Irvingas*) (1881).

²¹ Tai buvo suvokta kaip patriotiškas darbas, kaip tvirtina ir Johnas D. Hazlettas savo straipsnyje „Literary Nationalism and Ambivalence in Washington Irving's *The Life and Voyages of Christopher Columbus*“ („Literatūrinis nacionalizmas ir ambivalentiškumas Washingtono Irvingo veikale *Kristupo Kolumbo gyvenimas ir kelionės*“) – Irvingas savo monografija sukūrė Amerikos didvyrio viziją. Varela (2010: 584) teigia, kad su Irvingo veikalu buvo imta rašyti Šiaurės Amerikos istorija su Kolumbu kaip naujos tautos pradininku.

²² Apie jo perleidimus plačiau – Varela (2010: 591–603).

²³ Tuomet dar buvo daug skirtingų teorijų apie daugelį Kolumbo biografinių dalykų (Kolumbo gimimo datą, vietą, kt.).

²⁴ Paolo dal Pozzo Toscanelli (1397–1482) – italų matematikas, kosmologas, geografas. 1474 m. buvo išsiuntęs laišką Portugalijos karaliui, teigdamas saugesnį kelią per vakarus pasiekti rytus ir kartu pridėjęs žemėlapi. Manoma, kad tokį laišką buvo parašęs ir Kolumbui prieš jo kelionę, o tai didelę jo kelionės sėkmės dalį perduoda Toscanelliui kaip idėjos

tikslais – istorinėms aplinkybėms aiškintis. Minėtini jo darbai – *Études critiques sur la vie de Colomb avant ses découvertes* (Kritinės studijos apie Kolumbo gyvenimą ir jo atradimus, 1905), *Histoire critique de la grande entreprise de Christophe Colomb* (Kristupo Kolumbo didžiojo sumanymo kritinė istorija, 1911). Jis buvo vienas iš griežtesnių las Casaso nuorašo kritikų, teigė, jog tai yra klastotė (Zamora, 1993: 42). Tačiau šis ir kai kurie kiti jo požiūriai vėlesnių mokslininkų laikomi kraštutiniais ir nepakankamai pagrįstais.

Vignaud amžininkas – Clementsas Markhamas (1830–1916) buvo anglų geografas (Karališkosios geografų bendruomenės sekretorius, dalyvavęs įvairiose ekspedicijose, kurių žymiausia – Arkties) ir rašytojas – labai produktyvus autorius, parašė daug biografijų (tarp jų *The Life of Christopher Columbus – Kristupo Kolumbo gyvenimas*, 1892), istorinių veikalų, išvertė darbų iš ispanų į anglų kalbą, tarp jų ir Kolumbo laivo žurnalą²⁵ (Markhamo vertimas yra geriausiai žinomas dėl didelio tiražo. Tačiau jo darbai dažnai kritiškai vertinami dėl menko patikimumo ir daugelio netikslumų²⁶. Markhamo atliktą Kolumbo žurnalo vertimą Morisonas (1939: 251–252) kritikuoja teigdamas, kad, nors vertėjas buvo tarnavęs Karališkame laivyne, išmanė laivybą ir jos terminus, mokėjo ispanų kalbą ir turėjo rašymo patirties, bet visgi įvėlė daug klaidų – painiojo vėjo kryptis, praleidžiami teksto fragmentai to net nekommentuojant, o teksto komentarai, daugiausiai paimti iš Navarrete's, yra klaidinantys.

Samuelis Eliotas Morisonas (1887–1976) – labai produktyvus amerikiečių istorikas, pasižymėjęs savo indėliu į jūreivystės ir Amerikos istoriją. Jis išleido istorinių monografijų apie Kolumbą, tokių kaip *The Second Voyage of Christopher Columbus* (Antroji Kristupo Kolumbo kelionė, 1939), *Admiral of the Ocean Sea: A Life of Christopher Columbus* (Okeano jūros admirolas: Kristupo Kolumbo gyvenimas, 1942, t. 1–2), *Christopher Columbus, Mariner* (Kristupas Kolumbas, jūreivis, 1955), straipsnių, kurių vienas svarbesnių – „Texts and Translations of the Journal of Columbus's First Voyage“ („Kolumbo pirmos kelionės žurnalo tekstai ir vertimai“, 1939), o išanalizavęs Kolumbo žurnalų vertimus ir juos įvertinęs kritiškai, pats ėmėsi vertimo – *Journals and Other Documents on the Life and Voyages of Christopher Columbus* (Laivo žurnalai ir kiti dokumentai apie Kristupo Kolumbo gyvenimą ir keliones, 1963). Viena įdomesnių jo įgyvendintų idėjų – Harvardo Kolumbo ekspedicija (1939), kurios tikslas – rekonstruoti Kolumbo kelionę. Jos metu buvo sekama Kolumbo žurnalų: ekspedicijos dalyviai išplaukė dviem laivais iš Azorų salų ir toliau keliavo Amerikos atradėjo užfiksuotu maršrutu.

autoriui. Tačiau Vignaudas analizuoja visų pirma Kolumbo kelionės tikslą – ar jis norėjo pasiekti Indiją ar visgi turėjo intenciją pasiekti nežinomas ir neatrastas salas vakaruose? Jei antrasis variantas pasitvirtintų, Toscanelliui priskiriamas idėjinis indėlis būtų bevertis (Vignaud, 1920).

²⁵ Tai buvo antrasis angliškas šio šaltinio vertimas; pirmąjį 1827 m. atliko Samuelis Kettelis (Morisonas, 1939: 249–251).

²⁶ Plačiau apie tai – Harry'io Bernsteino ir Bailey'io W. Diffie „Sir Clements R. Markham as a Translator“ („Seras Clementsas R. Markhamas kaip vertėjas“, 1937).

Po šios ekspedicijos Morrisonas išleido vieną svarbiausių savo monografijų apie Kolumbą – *Admiral of the Ocean Sea: A Life of Christopher Columbus (Okeano jūros admirolas: Kristupo Kolumbo gyvenimas, 1942, t. 1–2)*. Veikalas pasižymi nuoseklumu – visų pirma pristatomas trumpas laivybos įvadas, kad skaitytojas galėtų orientuotis tolimesniame knygos turinyje, Kolumbo biografija – nuo kilmės (kuri buvo dažnai mistifikuojama, pateikiant įvairiausių teorijų apie Kolumbą kaip ispaną, italą, portugalą ir kt.), jaunystės, brandos (be kita ko aiškinamasi, kur jis išmoko ispanų kalbos, kada pirmą kartą išplaukė į jūrą, kur išmoko laivybos, kaip įgavo išsilavinimą), o tuomet pereinama prie jo kelionių ir laivo žurnalų tyrimų. Autorius įvade (1942: XVIII) pabrėžia, kad jo tikslas yra susitelkti ties tuo, ką Kolumbas nuveikė, kur nukeliavo, koks jūreivis buvo, o ne ties jo asmenine charakteristika (šio klausimo neliečia teigdamas, kad nėra istorinių šaltinių, kuriais galima būtų patikimai remtis ir nagrinėti tokius klausimus) Taigi temas, kurios jį verstų spekuoliuoti, palieka nuošalyje. Pirmą veikalo tomą sudaro dvi dalys – Kolumbo biografijos ir pirmosios kelionės aptarimas. Sekdamas istoriku Franciu Parkmanu, kuris rašė savo veikalus taip pat rekonstruodamas įvykius (pastarasis patraukė prancūzų keliautojų maršrutais, gyveno tarp indėnų ir pan.), siekė istoriškai rekonstruoti pirmąją Kolumbo kelionę – įvykdytos ekspedicijos metu galėjo patikrinti daugelį kelionės aplinkybių: išaiškinti daug tekstinių neaiškumų per užtekstines realijas – laiko, krypties nustatymą (naudoti prietaisai ir darytos paklaidos) ir jos pasirinkimą (išplaukta iš Kanarų salų, nes pagal tuometinius žemėlapius jos turėjo būti toje pačioje platumoje su Japonija (Cipango), taip siekiant tiesesnio kelio), identifikavo daugelį Kolumbo minėtų vietovardžių (geriau, nei tai buvo padaręs Navarrete) ir kt. Alexanderas Marchantas (1944: 269) savo recenzijoje išskiria tris Morisono darbo sluoksnius – nusakyta intencija išsiaiškinti, kur plaukė Kolumbas; jo šaltinių pasirinkimas ir galiausiai – kelionės rekonstrukcija. Morisono monografija yra meistriško stiliaus: čia dera istorinio tyrimo precizika su sklandžia ir įtaigia kalba. Savo darbuose Morisonas suderina istoriko, tekstologo, kultūrologo ir kitokias žinias.

Trumpai apibendrinant galima teigti, kad minėto laikotarpio reprezentatyviausios studijos pristato skirtingas Kolumbo veikalo interpretavimo galimybes, kurias suvienija bendras jo kaip istorinio veikalo vertinimas. Taip pat galima pridurti, kad šių studijų pagrindinis plotmė – istorinių realijų lygmuo, jo detalizavimas, išsiaiškinimas – ir Kolumbo biografijos, ir pačios kelionės.

3.2. XX a. vid.–XXI a. polimetodologiniai tyrimai

XX a. besivystant humanitarinių, socialinių mokslų disciplinoms ir plėtojantis teoriniams pagrindams, jų gairės imtos taikyti ir Kristupo Kolumbo tekstų studijoms. XX a. vid.–

XXI a. pasirodė daugybė monografijų ir straipsnių apie Kolumbą, jo tekstus ir keliones – iš lingvistinės perspektyvos (analizuojama jo kartais klaidinga ar sunkiai suprantama ispanų kalba), iš antropologinės, semiotinės perspektyvos, imta taikyti recepcijos, marksizmo, diskurso teorijos, kuriomis remiantis siekta analizuoti tekstą arba tekstas laikomas raktu konteksto analizei. Taigi šiame skyriuje pristatomi išskirtiniausi laikotarpio darbai.

3.2.1. Lingvistiniai tyrimai

Iš pastarojo šimtmečio tyrimų galima išskirti lingvistinius darbus tradicine to termino prasme, kai Kristupo Kolumbo žurnalo kalba tampa pagrindiniu tyrimo objektu (ne kaip būdas analizuoti antropologinėms, socialinėms, istorinėms ar kt. problemoms). Pagrindiniu tokių tyrimų autoriumi galima laikyti ispanų filologą Ramóną Menéndezą Pidalį bei jo studiją „La lengua de Cristóbal Colón“ („Kristupo Kolumbo kalba“, 1940). Dėmesio verti ir kiti darbai – Virgilos I. Milani *The Written Language of Christopher Columbus*²⁷ (*Kristupo Kolumbo rašytinė kalba*, 1973), taip pat Consuelos Varelos ir Ralpho Johno Penny'io įvadus į Kolumbo teksto leidimus, kuriuose aptariami ir Kolumbo raštų kalbiniai bruožai.

Ramónas Menéndezas Pidalis savo darbe aptaria Kolumbo tekstų kalbą, kurios bruožus susieja su jo biografijos faktais (kilmės teorijomis). Autorius prieina prie išvados (dabar jau nusistovėjusios) apie Kolumbą-genujietį, išmokusį lotynų, portugalų ir ispanų kalbų. Didžiąją darbo dalį sudaro Kolumbo kalbai būdingų bruožų analizė – kitų kalbų (galisų, portugalų, genujiečių) įtaka, aptariant leksinį (svetimybų naudojimas, pvz. portugalizmo „eses“ vietoje isp. įvardžio „esos“), morfologinį (giminių painiojimas, pvz. el nariz – la nariz, isp. „desp-ués“ rašomas su galisų-portugalų galūne „desp-ois“), fonetinį (pvz. diptongas ie > i, e: nacimiento (o ne nacimiento), f ir h (hasta – fasta), e ir i, u ir o painiojimas), ortografinį (s rašoma kaip x, un – kaip um arba m) lygmenis.

Consuelos Varelos *Cristóbal Colón. Textos y documentos completos* (*Kristupas Kolumbas: tekstai ir dokumentai*, 1982) įvade į Kristupo Kolumbo tekstų leidimą trumpai aptariama kitų kalbų įtaka Kolumbo rašytinei kalbai labiau susitelkiant ties jūreivystės terminais. Mokslininkė taip pat analizuoja kai kuriuos Kolumbo raštijos aspektus savo straipsnių rinktinėje *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008*, (*Kristupas Kolumbas ir Naujojo*

²⁷ Darbo autorei nepavyko gauti prieigos prie pastarosios monografijos, tad čia ji nebus aptarta plačiau, tačiau paminėtina, kad tai vienas iš kelių veikalų, specifiskai susitelkusių ties Kristupo Kolumbo kalbos tyrimais.

Pasaulio kūrimas. 1983–2008 studijos) (2010: 260–261) pristatydamą jo tekstų ortografijos savybes ir kitus klausimus.

Taip pat minėtinas Ralpho Johno Penny'io indėlis į Barry'io Ife's atlikto Kolumbo pirmos kelinės laivo žurnalo vertimo įvadą, kuriame Ife pristato su žurnalu susijusius istorinius, tekstologinius klausimus, o Penny'is aptaria Kolumbo kalbai būdingus bruožus, tokius kaip kitų kalbų įtaka, XV a. ispanų rašytinės kalbos specifika, (skirtumai nuo dabartinės bendrinės ispanų kalbos), Kolumbo žurnale iš Amerikos indėnų perimti skoliniai kalbant apie Naujojo Pasaulio aktualijas, kaip kad *cacique* (indėnų karalius, ponas), indėnų vietovardžiai, išskirtiniai Kolumbo kalbos bruožai, kurių vienas ryškesnių – perkrauta sintaksė (kurią kartais sunku suprasti – neaišku, ar dėl individualaus stiliaus painumo, ar dėl Kolumbo netobulai mokėtos ispanų kalbos).

Taigi, galima būtų išskirti kelis lingvistiniuose tyrimuose aptartus Kolumbo tekstų bruožus, kuriuos lemia įvairiopa kalbų sąveika ir skirtingi vartojimo kontekstai – svetimybų sluoksnis, fonetiniai ir morfologiniai ispanų kalbos žodžių pokyčiai, ortografinės klaidos, XV a. ispanų kalbos bruožai. Tad aptariamą kalbos pokyčiai ne tik sinchroniu, bet ir diachroniu tyrimo aspektu. Pidalis atkreipia dėmesį, kad tyrimuose būtina atsižvelgti ir į Kolumbo „cenzūruotą“ (anot mokslininko) kalbą, t. y. ji buvo taisyta bent kelis kartus – skriptoriaus ir las Casaso, taigi ne visada tiriamą Kolumbo kalba yra originali, joje dėl rašybos ir kt. klaidų turėjo būti taisomi labiausiai nesuprantami dalykai.

3.2.2. Postolonijiniai tyrimai

Viena populiariausių pastarosios pusės amžiaus Kristupo Kolumbo tekstų studijų tema tapo postkolonijiniai tyrimai, kuriuose analizuojami kalbos ir galios santykiai. Nors šiame skyriuje pristatomi autoriai remiasi skirtingomis metodologijomis – semiotika, marksizmu, naujuoju istorizmu ar diskurso analize, tačiau jų atliktuose Kolumbo tekstų tyrimuose nagrinėjami klausimai visgi temišškai artimi, todėl leidžia juos aptarti trame pačiame – postkolonializmo – problematikos lauke. Šiame skyriuje pristatomos keturios monografijos – Tzvetano Todorovo *La Conquête de l'Amérique: la question de l'autre* (*Amerikos užkariavimas: Kito problema*, 1982), Peterio Hulme'o *Colonial Encounters: Europe and the Native Caribbean, 1492-1797* (*Kolonijinės sandūros: Europiečiai ir Karibų autochtonai (1492–1797)*, 1986), Stepheno Greenblatto *Marvelous Possessions: The Wonder of the New World* (*Nuostabios nuosavybės: Naujojo Pasaulio stebuklas*, 1991) ir Evelinos Gužauskytės *Christopher Columbus's Naming in the 'diarios' of the Four Voyages*

(1492–1504): *A Discourse of Negotiation* (2014); lietuviškas vertimas: *Kaip Kristupas Kolumbas įvardijo pasaulį: derybų diskursas laivo žurnaluose (1492–1504)*, 2017).

3.2.2.1. Tzvetano Todorovo *La Conquête de l'Amérique: la question de l'autre* (1982)

Semiotikas Tzvetanas Todorovas Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalą tarp kitų šaltinių aptarė monografijoje *La Conquête de l'Amérique: la question de l'autre*²⁸ (*Amerikos užkariavimas: Kito problema*, 1982). Savo darbe autorius analizuoja tarpkultūrinį (ispanų ir indėnų) ryšį aiškindamasis, kaip atsiskleidžia *Kito* suvokimas per verbalinius ir neverbalinius komunikacijos būdus (ne tik užkariautojų, bet ir indėnų). Kolumbo kelionės laivo žurnalai aptariami greta kitų Amerikos kolonizacijos idėjas atskleidžiančių veikalų: vėlesnių užkariautojų (Hernando Cortés) ir misionierių (Bartolomé de las Casaso) tekstų. Pasirinkęs keturias pagrindines temas (ar labiau užkariavimo fazes) – atradimas, užkariavimas, meilė ir žinios – jis analizuoja Amerikos užkariavimą ir per minėtas temas besireiškiančio Aš ir *Kito* santykį.

Kolumbo laivo žurnalus autorius aptarė pirmajame skyriuje, analizuodamas Amerikos atradimo situaciją ir Kolumbo kelionės motyvus. Todorovas teigia, kad tie motyvai buvo trejopi – susiję su žmogiška prigimtimi (turto siekis), dieviškumu (noras tarnauti Dievui) ir (atradimo, žinojimo) malonumu. Tad Kolumbo santykis su pasauliu skiriasi priklausomai nuo to, ar jis yra vedamas prigimties, Dievo ar žmogaus. Autorius analizuoja įvairius Kolumbo veikalus, kuriuose jis pasirodo kaip puikus pasaulio ženklų aiškintojas – pagal dangaus ženklus galiprognuoti oro sąlygas, iš žolės vandenyje spręsti apie arti esančią sausumą ir pan. Tačiau, kaip teigia Todorovas, jis pasirodo ir kaip prastas žmonių kalbos ar jų ženklų interpretuotojas vien dėl to, kad žmogiški ženklai jo nedomino: autorius nurodo įvairius atvejus, kai dėl vietinių kalbos ženklų (ne)supratimo ir neteisingų Kolumbo padarytų išvadų ispanų keliautojai patyrė sunkumų – upėje pamatę indėnus kažką kalbant iškėlus rankas į dangų, manė tai esant gerą ženklą, bet indėnas, kurį vežėsi kartu, Kolumbui ženklais parodė, kad jį nori nužudyti – tokio neteisingo įsitikinimo dėl indėnų rodomų ženklų Kolumbo žurnale ir kituose jo veikaluose gausu. Monografijos autorius suabejoja Kolumbo pasitikėjimu dėl kito kalbos supratimo galimybių. Todorovas teigia, kad Kolumbo ir indėnų santykį parodo laivo žurnale pateikti indėnų aprašymai, tačiau jie, autoriaus požiūriu, daugiau pasako apie patį Kolumbą ir jo nuostatas – Kolumbas indėnus suvokė ir kaip „visus tokius pat lygius žmones“ (religine prasme – kaip potencialius krikščionis), bet kartu jautė savo pranašumą prieš indėnus (kuriuos dažnai mini kaip puikiai tinkančius tarnauti).

²⁸ Darbo autorė naudojo į anglų kalbą verstą tekstą: *The Conquest of America: The Question of the Other* (1999).

Antrajame skyriuje yra plačiau aptariamas Cortésso vykdytas Meksikos užkariavimas analizuojant Cortésso *Kito* suvokimą ir bendravimo būdus, juos įvedant į bendrą karo kontekstą. Autorius teigia ispanus nugalėjus (užkariavus indėnus) dėl aukštesnio ženklų supratimo lygio. Kita vertus, minėtas ženklų suvokimas, panaudotas kariniais tikslais, užkariautojus kartu ir atskyrė nuo „kito“, neleido tapti jo pasaulio dalimi. Trečiame skyriuje pratęsiamas Cortésso užkariavimo tyrimas, iškeliant dialogiškumo klausimą – Todorovas teigia, kad dialogiškas santykis gali užsimegzti tik lygiaverčiame „kito“ suvokime, kitaip iškyla užkariavimo, užvaldymo galimybė, o pastarosios realizavimą autorius priskiria Meksikai. Nagrinėjamos lygybės ir nelygybės, kylančios iš ispanų suvokimo, jog indėnas yra kažkas tarp žmogaus ir gyvulio, bei kitos kolonializmo temos. Aptariami skirtingi kolonializmo būdai: autorius teigia, kad užkariavime dalyvavo ir Cortésas, ir las Casasas, kuris visą gyvenimą gynė indėnų teises. Abu lygiai taip pat siejami su kolonizacija – dvasininkai užima kareivių pozicijas naujose teritorijose bandydami pakrikštyti vietinius, o tai Todorovas vadina religine kolonizacija. Galiausiai paskutiniame skyriuje aptariama žinių ir pažinimo jėga – pateikiami tarpkultūrinio kontakto (ispanų ir indėnų) pavyzdžiai (Diegas Duránas²⁹ ir Bernardinas de Sahagúnis³⁰), liudijantys bandymą suprasti vietinės kultūros ir kalbos reikšmingumą „kito“ „prisijaukinimui“. Taigi, monografijoje pagrindiniuose kolonijistiniuose tekstuose pasireiškia skirtinga „kito“ samprata: atskleidžiamos užkariavimo intencijos iki pirmųjų bandymų įvertinti „kitą“ kaip sąlygiškai lygiavertį, t. y. vertą susidomėjimo, o ne religinio atvertimo ir užkariavimo.

Tzvetanas Todorovas pasitelkdamas semiotinį metodą ir platų bei išraiškingą šaltinių lauką, tiria skirtingas tekstuose atsiskleidžiančias ženklų ir reikšmių sampratas, kurios leidžia padaryti tam tikras vertybines išvadas apie tų tekstų autorius. Todorovas pateikia trumpą Amerikos užkariavimo istoriją per kintantį „kito“ suvokimą – nuo Kolumbo, mažėjusio apie indėną dvigubomis (religine ir pasaulietine) perspektyvomis, iki Cortésso, vykdytą karinį, ar las Casaso, vykdytą religinį užvaldymą, iki Diego Duráno ir Bernardino de Sahagúnio, pakeitusių „kito“, jo kalbos ir kultūros, vertinimą į lygiavertiškesnį santykį.

²⁹ Diegas Duranas (Diego Durán) (1537–1588) – ispanų dominikonų vienuolis, parašęs *Historia de las Indias, de Nueva España e islas de Tierra Firme (Indijų, Naujosios Ispanijos (dab. Meksika) ir salų istorija)*. Tai – vienas antropologinių veikalų apie Mesoamerikos gentis, jų kalbą, papročius, dievus, laidotuvių papročius, mitus ir legendas, socialinę ir politinę organizaciją, t. t.

³⁰ Bernardinas de Sahagúnis (Bernardino de Sahagún) (1499–1590) – ispanų pranciškonų vienuolis, persikėlęs į Naująją Ispaniją (dab. Meksiką) ėmė studijuoti vietines kalbas ir kultūras, išmoko nahuatlių (arba actekų) kalbą ir savo antropologinius darbus rašė ne tik ispanų, bet ir vietine nahuatlių (actekų) kalba. Parašė daug veikalų, bet bene svarbiausias – dvylikatomis *Historia general de las cosas de la Nueva España (Naujosios Ispanijos visuotinė istorija)*.

3.2.2.2. Peterio Hulme'o *Colonial Encounters: Europe and the Native Caribbean, 1492–1797* (1986)

Kiek kitokį požiūrį pristato 1986 m. išleista Peterio Hulme'o monografija *Colonial Encounters: Europe and the Native Caribbean, 1492–1797* (*Kolonijinės sandūros: Europiečiai ir Karibų autochtonai (1492–1797)*), kurioje analizuojamas įvairus „kolonijinis diskursas“, t. y. skirtingi kolonijinės idėjas pristatantys veikalai (tiek istoriniai, tiek grožiniai), formavę Europos kolonializmo idėjas: Kristupo Kolumbo laivo žurnalai, Viljamo Šekspyro *Audra* (1612), Shirley'ės Graham *The story of Pocahontas* (1953), Danielio Defo *Robinzonas Kruzas* (1719) ir skirtingos Inkle ir Yarico XVIII a. versijos.

Autorius šiame darbe remiasi marksizmo metodologija: jo perspektyvoje tekstai atlieka ne grynai lingvistines ar retorines funkcijas, tačiau turi būti susieti su platesnėmis socioekonominėmis ir politinėmis praktikomis, t. y. turi būti skaitomi kaip kuriamos ideologijos. Hulme'as pristatydamas metodologinę strategiją mini ir Michelio Foucault požiūrį, kuriam prieštarauja siekdamas įrodyti Foucault požiūrio klaidingumą ir nepagrįstumą – tai, kas laikoma tiesa (istorinė, religinė ar kitokia), tiesiogiai priklauso nuo galios. Jis teigia kelias „virtualias opozicijas“: tiesa ir galia bei tiesa ir fikcija.

Esminė monografijos tema – pirmą kartą Kolumbo laivo žurnaluose paminėtas ir iš jų Europoje perimtas „kanibalo“ pavadinimas (žodis pasirodo ir vėlesniuose skyriuose kituose autoriaus tyrinėjamuose kūrinuose). Hulme'o požiūriu, žurnale atsiskleidžia du diskursai – rytų kultūros, t. y. Marko Polo „Didžiojo Chano kariai“ ir iš Herodoto raštų atėjęs „barbarų“ terminas kaip „žmones valgančių laukinių“ – abu šie diskursai susitelkia ties tomis pačiomis „kanibalo“ reikšmėmis. Minėtas reikšmes Hulme'as susieja su „laukinių aukso diskursu“, o pastarasis tampa vienu iš politinių ir ekonominių Kolumbo kelionės motyvų. Mokslininkas komentuoja žodžio „kanibalas“ sampratą analizuodamas karibų ir aravakų indėnų suvokimą kolonijistiniuose tekstuose su ten randama perskyra – karibas (vėliau tiesiogiai sietas su kanibalais) ir ne-karibas (vėliau – aravakai). Kolumbas sukuria karibo kaip kanibo, vėliau tapusio bendrinio kanibalo žodžiu, įvaizdį ir jį pristato Europai, o vėlesni autoriai šį žodį įveda į kasdienę kalbą savo tekstuose jį naudodami kaip bendrinį pavadinimą bei apeliuodami į kolonijistinę politiką bendrąja prasme³¹.

Taigi, galima padaryti trumpą išvadą, kad Peteris Hulme'as pademonstruoja kanibalo (susieto su karibų tauta) reikšmės sukūrimą Kolumbo tekstuose ir jo perdavimą per skirtingus

³¹ Pvz., autorius pastebi, kad Šekspyro *Audroje* niekur nėra minima Amerika tikriausiai intencionaliai norint nurodyti į Anglijos kolonijistinės politikos procesualumą.

vėlesnių autorių veikalus į platų vartotojų ratą. Autorius profesionaliai susieja tekstines strategijas ir politinius / ideologinius motyvus savo tyrinėjamuose veikaluose.

3.2.2.3. Stepheno Greenblatto *Marvelous Possessions: The Wonder of the New World* (1991)

Stephenas Greenblattas, reprezentuojantis naujojo istorizmo teorinę mokyklą, monografijoje *Marvelous Possessions: The Wonder of the New World* (*Nuostabios nuosavybės: Naujojo Pasaulio stebuklas*, 1991) taip pat sustoja prie Naujojo Pasaulio atradimo bei užkariavimo temos. Naudodamasis įvairiais tekstais (kelionių aprašymais, laiškais, oficialiais dokumentais) nagrinėja, kaip viduramžiais ir naujaisiais laikais europiečiai suprato ir priėmė neeuropiečius, ir kokie buvo jų žemės nusavinimo modeliai. Jis įveda nuostabos (bet ne visada būtiną) ir kalbos reikšmingumą į privatizavimo santykį. Autorius sutelkia dėmesį į nuostabą – Amerikos atradėjų ir užkariautojų tekstuose (Johno Mandeville'o, Kristupo Kolumbo, Marko Polo, Martino Frobisherio, kt.) neretai minimą emociją, kuri kyla susidūrus su kažkuo, kas visiškai nauja ir nesisieja su jokia ligtoline patirtimi ar kultūra (1991: 20). Autoriaus požiūriu, ši emocija neatsiejama nuo atradimų ir yra paradoksaliai susipynusi su galios (užvaldymo, nusavinimo, destrukcijos) geismu. Taigi galima būtų teigti, kad Kolumbo laivo žurnalas čia naudojamas antropologiniams praeities³² ritualams (vienas pagrindinių jo darbe – nusavinimo) analizuoti ir atskleisti.

Autorius savo monografijoje remiasi naujojo istorizmo metodologija, kurios pagrindines gaires įvade kolektyviniam veikalui *The New Historicism* (1989) nurodė Haroldas Aramas Veesis. Jis teigia, kad naujasis istorizmas praeities tyrimuose peržengė disciplinų ribas, skiriančias istoriją, antropologiją, meną, politiką, literatūrą ir ekonomiką, o tai reiškia, kad į to paties tyrimo akiratį gali patekti žmogaus kalbinės raiškos, mentaliteto, politinės ir socialinės elgsenos bei kiti aspektai ir taip sukurti pilnesnį, visapusiškesnį studijos probleminį vaizdinį. Tokios sąryšingos teorijos, pagal kurią literatūros tekstas turi būti pagrįstas užtekstine tikrove, panaudojimo pavyzdį savo studijoje parodo ir Greenblattas.

Autorius (be kitų) lygina tris figūras – Marko Polo, Johno Mandeville'o ir Kristupo Kolumbo³³ ar veikiau jų kelionių aprašymus. Į studiją įvedami kalbos akto bei diskursyvumo terminai, kurie nurodo ne tik į tekstinę, bet ir užtekstinę tikrovę. Autorius analizuoja visų trijų

³² Kaip rašo Greenblattas: „I began with the desire to speak with the dead“ („pradėjau su noru pasikalbėti su mirusiais“) – literatūra suteikia galimybę „bendrauti“, suprasti prieš daugybę amžių gyvenusius žmones ir jų papročius, rekonstruoti jų mąstymą ir į kasdienybę įpintus ritualus.

³³ Greenblatto naudojami labai skirtingi tekstai, tad kalbame ne vien apie Kolumbo pirmos kelionės žurnalą, bet ir kitus su juo susijusius tekstus, pvz., jo laiškus, kt.

keliautojų atsiminimus ir kelionės pobūdį (tikslus), iš kurių Kristupas Kolumbas išsiskiria valdų ir turtų paieška bei jų nusavinimu. Greenblattas interpretuoja jo laivo žurnale randamus nusavinimo³⁴ aprašymus kaip ceremonijas, kuriose žodis / kalba turi ypatingą reikšmę³⁵. Jis teigia Kolumbą laikantis tuometinio kolonistinio formalizmo (įstatymų reikalavimų) naujoms teritorijoms užimti – naujos neapgyvendintos³⁶ žemės atitenka pirmajam atradėjui.

Greenblattas teigia, kad „suprasti diskursą reiškia suprasti įvykius“, taigi Kolumbo tekstas atveria ne tik jo kelionės ar naujų žemių paėmimo „įvyki“, bet ir pateikia daugialypį Renesanso epochos sociokultūrinį sluoksnį. Autorius, pasitelkdamas diskurso analizę, tyrinėja Kolumbo „nuostabą“ kaip retorinę priemonę nusavinimo ir priklausomybės teigimo procese. Nuostaba visų pirma patiriama tikslingai ieškotose ir atrastose žemėse – jos Dievo saugomos jiems atrasti. Tačiau ji taip pat siejama su krikščionių kelionėmis (galbūt piligmininėmis) ir jų metu patiriamais ir atrandamais stebuklais bei stebuklingais vaizdiniais. Taip Kolumbo laivo žurnale kuriama stebuklų pilnos kelionės į Indijas vizija, kuri tarsi legitimizuoja salų priklausymą ir nusavinimą europiečių akyse. Savo analizei Greenblattas pasitelkia ir minėtą Todorovo monografiją, teigdamas, kad Kolumbas turėjo kelionės lūkesčių ir Kolumbui buvo lengviau tikėtis agresyvių laukinių krašto, nei jo aprašomų „kuklių“ indėnų. Taip pat pastebimi jo rašymo metodai – nepažįstama žemė yra aprašoma per žinomą antikinę kultūrą (minimos sirenos, vienaakiai žmogėdros ir kiti mitų pasakojimai, kurie tolimame krašte realizuojasi).

Nors Greenblatto monografija susilaukė ir kritikos (pavyzdžiu galėtų būti Kevino J. Hayeso recenzija) dėl neaiškaus tikslo ir metodikos trūkumo, kurie kelia klausimą dėl rezultato naujumo. Visgi negalima paneigti, kad Greenblatto monografija pateikia labai įdomų požiūrį į naujų žemių atradimus įvedus nuostabos sampratą ir analizuojant, kaip veikė įvairių valstybių (Anglija, Prancūzija, Ispanija) atradėjų verbalinis ir neverbalinis bendravimas su vietiniais, kaip vyko tarpkultūriniai mainai tarp visiškai skirtingų pasaulių ir kuo buvo remiamasi tą „kitą“ tikrovę nusavinant. Galiausiai minėtina, kad jo tyrime Kolumbo tekstai tyrinėjami kultūrinėje-antropologinėje perspektyvoje.

³⁴ Jis teigia (1991: 57) Kolumbą nusavinimo aktą supratęs visų pirma ligvistinio akto atlikimo (viešo ir oficialaus) prasme: deklaruojama, liudijama, užfiksuojama.

³⁵ Galima išskirti naujų vietų pervadinimą (nors yra žinoma, kad jos turi ir vietinius indėnų pavadinimus), išlipus į krantą su vėliavomis, kryžiumi, vyriausiais laivuose ir pasakyta prakalba, kaip visa „imama nuosavybė“, o tam niekas neprieštarauja, tad tokia prakalba „tampa tikra“. Autorius išplečia Kolumbo mintį dėl „tam niekas neprieštaravo“ cituodamas Justiniano *Digestus*, kuriuose teigiama, kad nuosavybė yra teisėtai perduodama ir perimama, jei tam neprieštarauja savininkas, tad Kolumbas laiške mini tą tiek ispanų, tiek indėnų „neprieštaravimą“ kaip teisėtumo įrodymą nesigilindamas į indėnų kalbines galimybes suprasti ir prieštarauti.

³⁶ Kadangi naujai atrandamos salų žemės jam yra neišvaizduojamos ir nesuvokiamos, jas supranta kaip „tuščią lapą“.

3.2.2.4. Evelinos Gužauskytės *Kaip Kristupas Kolumbas įvardijo pasaulį: derybų diskursas laivo žurnaluose (1492–1504)* (2017)

Lietuvių (ar lietuvių kilmės) mokslininkų studijų apie Kolumbą ar jo veikalus, deja, nėra gausu, tad prieš metus pasirodęs Evelinos Gužauskytės monografijos vertimas³⁷ buvo išskirtinis atvejis, o lietuvių auditorijai buvo pristatyta gana svetima tema. Knygos įvade autorė teigia, kad darbe ji remiasi Michelio Foucault diskurso analizės pagrindais³⁸ bei Gérardo Genette'o mimologijos samprata³⁹. Savo darbe Gužauskytė kritiškai žvelgia į ligtolines studijas kaip kolonijistinę perspektyvą pristančius tekstus⁴⁰ bei juose išlaikomą perskyrą tarp fizinės Amerikos ir verbalinės Europos analizuojant Kolumbo įvardijimą (tarsi Amerikoje ar Kolumbo Indijose egzistuoūt tik fizinė tikrovė (be jokio kito ženkliškumo), o jai pritaikoma europietiška mintis – žodžiai). Gužauskytės monografijoje bandomas pristatyti lygiavertis kalbinių ryšių tinklas tarp Kolumbo ir vietinių indėnų analizuojant jo Naujojo Pasaulio įvardijimą⁴¹: autorė teigia, kad Kolumbo raštijoje⁴² matomas ne tiek iš Kolumbo europietiškos kultūros atėjęs pavadinimų teikimas, bet veikiau tam tikri mainai.

Savo darbe autorė iš pradžių aptaria Kolumbo meto pavadinimų suteikimo, interpretavimo bei žemėlapių sudarymo aspektus – Ptolemajo ir Augustino požiūrius į pavadinimus, portulano bei *mappa mundi* kartografinės tradicijos, kurių kontekste įvedama ir Kolumbo duotų pavadinimų taktika ir interpretacija – tuometiniai interpretuotojai teigia, kad pavadinimas gali būti klaidingas⁴³ arba teisingas. Tačiau minimi ir kiti pavadinimo davimo pagrindai, pvz., Dieviškas įkvėpimas, kurį galima būtų sieti su Kolumbu, pasirašinėjusiu savo tekstus „Kristaus nešėjas“.

³⁷ Pirmasis leidimas 2014 m. pasirodė anglų kalba: *Christopher Columbus's Naming in the 'diarios' of the Four Voyages (1492–1504): A Discourse of Negotiation*.

³⁸ Remiantis jo tyrimų sąsajomis tarp diskurso, žinių, galios ir reprezentacijos, Gužauskytės monografijoje „siekiama atskleisti Kolumbo toponimijoje glūdinčias prasmes, retorines konstrukcijas, tokias kaip centro, arba aukščiausio taško, formulavimas, laikant jį diskursu, kurio dėka kuriama tam tikra realybės versija, kuri tuo pat metu yra ir fikcinė, ir įtikinama.“ (Gužauskytė, 2017: 26)

³⁹ Trumpai priminusi Genette'o mimologijos sąvoką kaip „reflektyvios analogijos (imitacijos) santykį tarp „žodžio“ ir „daikto“, kuris motyvuoja arba pagrindžia pirmojo egzistavimą bei pasirinkimą“ (Gužauskytė, 2017: 33–34), autorė teigia savo analizėje šią sąvoką naudojanti kiek kitokia linkme – jos tikslas tampa parodyti, kad „pavadinimai buvo išstampomi, performuojami, laužomi ir vėl surenkami, stengiantis pritaikyti juos formoms, kurios jiems visai netinka“, taip buvo keičiama ir toponimija („žodis“), ir „daiktai“ (formos, kurioms ji buvo taikoma).

⁴⁰ Ji iskiria kelis studijų pobūdžius – vieni analizuoja Kolumbo įvardijimo pragmatinę pusę (pvz. Stepheno Greenblatto žemės nusavinimas per žodį), kiti teigia įvardijimą reiškiniu, kuris ištrina erdvę, padaro ją „terra nullius“, o tada „išranda naują pasaulį, pagrįstą išprotautais konstruktais, o ne fizine realybe“ (Gužauskytė, 2017: 16).

⁴¹ Objektu pasirenkama tiek ispaniška, tiek vietinių indėnų kalbų toponimija (ligtolinės analizės telkėsi ties europietiškais pavadinimais). Tačiau autorės tikslui svarbūs visi toponimai, kad galėtų būti parodytas ryšys tarp indėnų k. ir Kolumbo duotųjų pavadinimų.

⁴² Gužauskytės analizuojama toponimija naudojama ne tik iš pirmosios kelionės laivo žurnalo, bet visų keturių kelionių, laiškų ir kt. dokumentų.

⁴³ Pvz., Kolumbas Cabo Verde (Žalasis iškyšulys) vadina melagingu dėl žalumo nebuvimo, žemių sausumo ir žmonių ligotumo, kuris tarsi nurodo į jų prigimtį.

Autorė nagrinėja Kolumbo toponimų teminį paskirstymą (dvasiniai, vizualiniai, susiję su vietinėmis kultūromis ir kt.), susitelkdama ne tik į bendrą Kolumbo toponimų diskursą, bet ir atskirų šaltinių toponimiją, jų eiliškumą ir svarbą. Ji Kolumbo teksto toponimų tinklą sulygina su epistolikos žanro struktūra – pasisveikinimu (Isla de San Salvador, Isla de Santa Maria), padėka (Isla Fernandina, Isla Isabela), tema ir atsisveikinimu / palaiminimu (trys „šventi“ toponimai – Puerto Santo, Punta Sancta ir Cabo Sancto).

Autorė taip pat nagrinėjama toponimų seką lygindama laišką Santángeliui ir pirmosios kelionės laivo žurnalą. Ji teigia laiške esančią akivaizdžią hierarchinę struktūrą ir centrinę Espanjola salos pavadinimo vietą, autorė tai vertina kaip manipuliavimą, nes Kolumbo laivo žurnale toponimų seka visiškai kitokia – padrika ir nenuosekli, be to, šaltiniuose skiriasi pervadintų vietų vietinių pavadinimų (ne)minėjimas. Gužauskytė analizuoja toponimų kilmę – ispaniškus, tainų kalbos bei mišrius, pvz., Isla El Caracol (Sraigės salą) autorė laiko tainų k. pavadinimo Chacachacare adaptacija. Kaip teminių toponimų grupes Gužauskytė nagrinėja dangaus kūnų ir alchemijos⁴⁴ įtaką Kolumbo duotiems pavadinimams, pvz. Puerto de Plata (Sidabro uostas), Punta de Hierro (Geležies iškyšulys), kt. bei tainų įtaką ir manipuliaciją šios toponimų rūšies kūrimo (bei maršruto ir Kolumbo veiksmų keitimo) procese daugiau dėmesio skirdama Isla Babeke ir Isla de Goanin atvejams, kurie kilo iš bendrinių žodžių, nesusijusių su vietiniais salų pavadinimais. Gužauskytė analizuoja dar vieną teminę grupę besitelkama ties Isla de Sierpe (Gyvutės / Iguanos sala) ir Monte Cristi (Kristaus kalnas) pateikdama įvairių interpretacijų, kodėl jos galėjo būti taip pavadintos: nuo sąsajų su vietiniais ropliais – iguanomis – iki krikščioniškų vizijų (nukryžiuotas Kritus mene dažnai vaizduojamas su gyvate ar žalčiu prie kojų). Ir galiausiai aptariami trečios ir ketvirtos kelionių su pragaru susiję toponimai bei jų semantika.

Akivaizdu, kad Evelinos Gužauskytės monografija pristato naują politinį (t. y. nekolonijistinį) požiūrį į vietų įvardijimą bei pateikia labai skirtingą požiūrį į vietovardžius ir jų interpretavimo galimybes. Autorė palaiko abipusės kalbinės įtakos tarp užkariautojų (Kolumbo) ir indėnų idėjas.

3.2.3. Tekstologiniai tyrimai

⁴⁴ Minėtina, kad abu vienas su kitu susijęs – Gužauskytė (2017: 100) teigia iki XV a. Europoje vyravusį įsitikinimą, kad dangaus kūnai lemia gyvybę žemėje ir yra tiesiogiai susiję su tam tikrais elementais ir kiekviena planeta „padeda Žemei išnešioti ir išsiose subrandinti po kokį nors metalą: Saulė brandina auksą, Mėnulis – Sidabrą, o Marsas – geležį.“

Kita svarbi tyrimų grupė analizuoja Kristupo Kolumbo veikalų (tačiau ir jo pirmosios kelionės laivo žurnalo) tekstologinius klausimus. Kolumbo raštai – vienas tinkamiausių šaltinių tokiems tyrimams dėl daugelio (šiam darbe jau minėtų) problemų – autentiškumo, žanro, autorystės, patikimumo ir kt. Šiame skyriuje pristatomi keli reprezentatyviausi tokio pobūdžio veikalai – Margaritos Zamoros *Reading Columbus (Kolumbo skaitymas, 1993)* ir Consuelos Varelos *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008 (Kristupas Kolumbas ir Naujojo Pasaulio kūrimas. 1983–2008 studijos, 2010)*.

3.2.3.1. Margaritos Zamoros *Reading Columbus* (1993)

Margaritos Zamoros straipsnių rinkinys *Reading Columbus (Kolumbo skaitymas, 1993)* nagrinėja įvairius su Kolumbo tekstais susijusius klausimus. Autorė teigia joje nesiremianti viena konkrečia metodologija, nes šios jai yra nepakankamos – tinkamam tyrimui reikalingos įvairios disciplinos ir požiūriai, tačiau Zamoros monografijoje pastebima ryški recepcijos teorijos įtaka. Zamora teigia, kad darbe telksis ties Kolumbo tekstu / -ais⁴⁵ kaip tarpininku tarp rašymo ir skaitymo bei aiškinsis skirtingas teksto perskaitymo galimybes, t. y. kaip (sąlygiškai) ta pati forma gali perteikti skirtingas reikšmes. Zamora pabrėžia skirtingus skaitymo būdus – tekstas gali būti skaitomas praeičiai pažinti arba išsiaiškinti, kaip buvo rašomi tekstai apie praeitį, sugestijuodama suprasti, jog savo darbe labiau koncentruojasi ties antruoju skaitymo būdu.

Rinkinyje Zamora analizuoja daug tekstologinių klausimų. Svarsto Kolumbo tekstų patikimumą – lygina jo pirmosios kelionės laivo žurnalą su laiškais, skelbiančiais atradimą, originalo / neišlikusio autografo ir kopijos santykį; aptaria netiesioginio šaltinio rankraštį, jo publikacijas (Martino Fernándezo de Navarrete's, Cesare's de Lolliso, Carloso Sanzo ir kt.) ir ligtolinę kritikų nuomonę patikimumo / autentiškumo klausimu. Autorė aptaria Bartolomé de las Casaso, kaip rašytojo-redaktoriaus, indėlį į Kolumbo tekstą, išskiria tokius teksto pakeitimus, kaip redakciniai vertinamieji (komentarai paraštėje) ir nevertinamieji (teksto redagavimas), kurie suproblemina autorystės klausimą – kieno tekstą skaitome? Autorė teigia, jog pirmosios Kolumbo kelionės laivo žurnale atsiskleidžia bent keli rašymo aktai ir bent kelios jų intencijos, t. y. Kolumbo ir las Casaso; tad vertina jų tekstus kaip atskirus ir kaip nelygiaverčius autoriniu lygmeniu. Paskutiniame (kiek išsiskiriančiame savo pobūdžiu) skyriuje Zamora analizuoja Kolumbo žurnalą kaip kelionių literatūros kūrinį teigdama, kad jo tekstą galima laikyti „žodiniaisiais žemėlapiiais“ (1993:

⁴⁵ Zamora savo darbe pasirenka vartoti „Columbian writings“ terminą, nes analizuojamas ne tik jo pirmosios kelionės laivo žurnalas, bet ir kiti Kolumbui priskirti tekstai.

97). Autorė įveda Kolumbo tekstą į tuometinį kelionių literatūros bei piligrimystės, piligriminių kelionių⁴⁶ ir dienoraščių kontekstą. Ji aptaria tuometinę Kolumbo galimai naudotą kartografiją, Kolumbo kaip kartografo vaidmenį bei interpretuoja Kolumbo veikalą ir kelionę tuometinio tikėjimo, jog egzistuoja žemiškasis rojus rytuose, kontekste: Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnale yra gausu aliuzijų į atrastas salas kaip Rojų⁴⁷ ar antikinį žmonių aukso amžiaus pasaulį. Galiausiai, Zamora pabaigia savo monografiją aiškindama Kolumbo vergovės suvokimą aristotelinėmis dominavimo ir pavergimo idėjomis, t. y. kaip ir kodėl Kolumbas suvokė indėnų tautas kaip „tinkamus tarnus“ (kaip dažnai mini savo žurnaluose) ar vergus.

Taigi, nors kai kurie Zamoros teiginiai galėtų būti kritikuotini (pvz. Jeanne L. Gillespie recenzijoje abejoja Zamoros teiginiu, kad indėnai nedalyvavo kolonijiniame diskurse ir nedarė jam įtakos), o straipsnių rinkinys gali atrodyti nevienalytė, visgi skaitytojui ji pristato gana išsamų Kolumbo tekstų, ypač pirmos kelionės laivo žurnalo, vaizdą ir tekstologinę analizę, aptariant svarbiausius klausimus ir problemas.

3.2.3.2. Consuelos Varelos *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008* (2010)

Viena labiausiai nusipelnusių šiuolaikinių ispanų mokslininkių, – istorikė, Kolumbo ir Amerikos užkariavimo tyrėja Consuelo Varela. Visų pirma, ji (ir viena, ir bendradarbiaudama su Juanu Giliu) išleido Kolumbo raštų kritinius leidimus (šiam darbe minėtus jau anksčiau). Tačiau autorė taip pat išleido ir nemažai studijų šiomis temomis, o viena svarbiausių jos monografijų – *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008 (Kristupas Kolumbas ir Naujojo Pasaulio kūrimas. 1983–2008 studijos, 2010)*. Kaip nurodo pavadinimas, tai yra gana ilgo tyrimų taikotarpio (1983–2008) straipsnių rinkinys, kuris sutelkia per daugelį metų atliktus istorikės tyrimus.

Consuelo Varela savo rinkinyje *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983–2008* (2010) pristato istorinį-tekstologinį požiūrį į Kolumbą, o pati monografija

⁴⁶ Visiškai pagrįsta analizė turint omenyje dažną Kolumbo kalbėjimą apie savo kelionę „Dievo valioje“ bei indėnus kaip galinčius tapti „dorais krikščionimis“. Tad jo kelionė turėjo du su krikščionybe susijusius tikslus – evangelizaciją ir jo minimas ieškojimas pasiekti Jeruzalę saugesniu keliu jos atkovojimui (vienas iš religinių jo kelionės tikslų) – tai plačiau aptariama ir „Columbus and the Recovery of Jerusalem“ („Kolumbas ir Jeruzalės atgavimas“, 1979)

⁴⁷ Apie tai yra rašęs ir Ife, savo leidimo įvade teigdamas Kolumbo rašymo taktiką apie „vis gerenius, gražesnius ir nuostabesnius“ vaizdus, vietas, žmones ir kt., ko niekada nesinorėtų palikti jokiam žmogui. Tas gerėjantis ir gražėjantis pasaulis Ife’s yra interpretuojamas dviprasmiškai – kaip artėjimas link rojaus bei pragmatiškesnė priežastis – kaip Kastilijos valdovų informavimas, kad aukso ir gėrybių bus „dar geresnių“ toliau nukeliavus ir daugiau atradus.

apima gana skirtingas temas – Kristupo Kolumbo biografiją (analizuojama jo asmenybė⁴⁸, giminystės ryšiai, draugai, santykiai su valdovais ir oficialiais asmenimis, jo pirmosios kelionės jūra, bandymas gauti finansavimą kelionei į Indijas ir kt.), labai išsamiai aptariami istoriografiniai ir tekstologiniai Kolumbo veikalų klausimai – jo dokumentų rūšys, šaltiniai ir patikimumas, leidyba, leidybinės problemos ir sprendimai, leidimų ir vertimų istorija ir kritika, Kolumbo raštų lingvistiniai bruožai, falsifikacijos⁴⁹, Naujojo pasaulio kolonizacija – aptiriamos vėlesnės kelionės ir su jomis susiję dokumentai. Galiausiai Varela aptaria Kolumbo istoriografiją – tyrimų apie Kolumbą ir jo veikalus vystymąsi ir tai, kaip skirtingų epochų kūriniuose (tiek moksliniuose, tiek literatūriniuose) buvo kuriamas Kolumbo įvaizdis.

Taigi, akivaizdžiai labai įvairiapusiška Varelos straipsnių rinktinė pademonstruoja atidų darbą su istoriniais, literatūriniais ir kitokiais tekstais, kad būtų galima pagrįstai ir informatyviai pristatyti visą pagrindinę informaciją, susijusią su Kolumbo gyvenimu, jo rašytiniu palikimu, pastarojo tekstologinėmis ir istorinėmis problemomis bei supažindinti su Kolumbo raštų leidybine-istoriografine tradicija.

3.2.4. Mitokritiniai tyrimai

Paskutinis šiame skyriuje aptiriamas Kristupo Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo (kartu su kitais jo raštais) tyrimas yra mitokritinio pobūdžio darbas. Mitokritika telkiasi ties antropologiniu, sociologiniu, lingvistiniu, psichologiniu ir kt. žmogaus mitinio mąstymo tyrimu. Taigi toks metodas leidžia analizuoti Kolumbo tekstus kaip jų autoriaus mentaliteto reprezentaciją – aptarti Kolumbo žurnaluose, laiškuose pasitelkiamus mitinius įvaizdžius, perimtus iš antikos mitų ar *Biblijos*. Kolumbas bando aiškinti naują tikrovę per žinomas, nors ne iki galo pažintas reikšmes. Taigi šiame skyriuje pristatoma ispanų filologo Juano Gilio Fernandezo monografija *Mitos y utopías del Descubrimiento. 1. Colón y su época (Atradimo mitai ir utopijos. 1. Kolumbas ir jo epocha, 2017)*.

⁴⁸ Remdamasi kronikomis (daugiausiai Hernando Kolumbo ir Bartolomé de las Casaso) Varela aptaria Kolumbo asmenybę – fizinius, charakterio bruožus, sveikatą.

⁴⁹ Autorė analizuoja du atvejus – sąskaita ir parašas knygoje. Sąskaita, pasirašyta Kolumbo, po atidžios analizės pasirodė esanti puikiai padirbta kopija, daryta ant to laikotarpio popieriaus, o knyga, tariamai pasirašyta Kolumbo ir turėjusi priklausyti Kolumbo bibliotekai, autorės išaiškinta esanti falsifikacija – mat Kolumbas nė vienos iš savo bibliotekos knygų nėra pasirašęs (ypač knygos pradžioje), o tik gale pažymėdavo pirkimo vietą ir kainą. Lygindama rankraščius, autorė nustatė rašybos skirtumus ir kitus rankraščio elementus, kurie sunkiai leidžia tikėti knygos parašo originalumu.

3.2.4.1. Juano Gilio Fernandezo *Mitos y utopías del Descubrimiento. 1. Colón y su época* (2017)

Juano Gilis Fernandezas – šiuolaikinis ispanų filologas, kartu su Consuelo Valera pasižymėjęs kolonializmo studijų srityje, o vienas reprezentatyviausių jo darbų – *Mitos y utopías del Descubrimiento. 1. Colón y su época* (2017), kuri, nors autorius to pats nenurodo, galima būtų priskirti mitokritinių tyrimų laukui.

Juanas Gilis Fernandezas savo monografijoje *Mitos y utopías del Descubrimiento*⁵⁰. *1. Colón y su época* (2017)⁵¹ Kolumbo tekstus įveda į mitologinį kontekstą, analizuodamas juose atsiskleidžiančias mitiškumo temas, t. y. aiškindamasis, kaip Kolumbas sukūrė Naujojo Pasaulio viziją Europai per jam žinomus, bet nepažįstamus vaizdinius – įvairius pasakojimus ir mitus (antikinius ir biblinius), kuriuos galima laikyti tiek bendru epochos mentaliteto ženklu, tiek paties Kolumbo konstruktui, suformuotu legendų ir knygų. Autorius teigia, kad tuometinėje Europoje Kolumbas ir jo bendražygiai buvo įsivaizduojami kaip graikų didvyriai, o Kolumbo veikalai ilgam sukūrė mitais ir legendomis apipintą Amerikos įvaizdį. Juano Gilio monografijoje mito kūrimas ir jo „išardymas“ pristatomi chronologine tvarka: pirmame skyriuje autorius analizuoja įvairias Kolumbo laivo žurnalų temas – floras ir faunos⁵² aprašymus, lygindamas juos su Marko Polo ir kitų pasakojimais, kurių tekstais rėmėsi Kolumbas ir kurie taip skyrėsi nuo Kolumbo Indijų, kad, atrodo, turėjo Kolumbui parodyti akivaizdų neatitikimą; aptariamas monstrų (žmonių su šuns galvomis ar vienaakių⁵³ indėnų-kanibalų), undinių, sirenų, amazonių⁵⁴ vaizdavimas; analizuojamas nuolat Kolumbo žurnale išskylantis aukso motyvas, kuris tarsi sukuria tam tikros pasakiškos, pilnos aukso šalies viziją⁵⁵. Pristačius Kolumbo mitinio naujai atrasto pasaulio vaizdinį, kituose skyriuose analizuojama tolimesnė eiga, kaip tas mitinis pasaulis buvo priimtas kitų ir po truputį ši vizija ardoma⁵⁶: pirmosios Kolumbo ir jo kelionių kritikos bei jo sukurtų mitinių įvaizdžių, ilgam „išišaknijusių“ Europoje, dekonstrukcija.

⁵⁰ Šis veikalas yra vienas iš trijų knygų serijos dalių, tačiau čia pristatoma tik pirmoji, kurioje telkiamasi ties Kolumbo tema. Kitos dvi dalys aptaria vėlesnių (Magelano) užkariavimų ir mito santykį.

⁵¹ Pirmasis leidimas – 1989 m.

⁵² Akivaizdūs skirtumai su Marko Polo aprašymais, kuriuose gausu nuorodų į gyvūnus kaip leopardai, drambliai, raganosiai ir kt. Indijose jis rašo, kad jokių keturkojų, išskyrus šunis, nėra, tačiau autorius susieja su Kolumbo erdvės suvokimu duodamus pavadinimus kaip el Cabo del Elefante (Dramblio iškyšulys) ir kt.

⁵³ Nuoroda į graikų mitologijos milžinus – kiklopus.

⁵⁴ Kolumbas aprašo Ispanijos salą kaip apgyvendintą vien moterų.

⁵⁵ Ji siejama su Bibline Ofyro sala, iš kurios karalius Salomonas kas tris metus gaudavo aukso, sidabro, brangiųjų akmenų ir kt. Ir atitinkamai su Ofyro sala siejama su Jeruzale, gavusia iš ten turtų, tad Kolumbo Jeruzalės paieškos Indijose tampa, galima sakyti, logiškos – pagrįstos jo mitiniu mąstymu.

⁵⁶ Kolumbo pasakojimai apie nuostabias žemes ir žmones, kur gausu Ofyro aukso kasyklų ir kitų turtų ima greitai nykti po tolimesnių kelionių – valdovams nėra pristatoma tiek turto, kiek buvo tikėtasi / žadėta. Pvz. per metus Kolumbas

Taigi Juanas Gilis savo monografijoje remdamasis tiek tekstiniais (Kolumbo veikalai), tiek plačiais istoriniais šaltiniais, nagrinėja Kolumbo sukurtą mitinio Indijų pasaulio vaizdinį, kuriame atsiskleidžia tiek bendri epochos įsitikinimai (pvz., sirenų egzistavimu), tiek asmeniniai požiūriai. Tačiau ilgainiui jo sukurtais mitais imama abejoti, kol galiausiai jis susilaukia ne tik tuometinių amžininkų kritikos, bet ir rimtų istorinių darbų, dekonstruojančių jo utopinio pasaulio vaizdinį.

Tokia Kristupo Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalo (greta kitų jo tekstų) tyrimų istorija parodo gana skirtingus posūkius: susidomėta net tik autoriaus figūra, teksto, šaltinio patikimumu ar veikalo kontekstualizavimo klausimais, bet ir pačiu tekstu kaip diskursu, literatūriniu kūrinium. O Kristupas Kolumbas ir kaip savo veikalo pasakotojas / veikėjas, ir kaip istorinė asmenybė interpretuojamas kaip religinis herojus – suartinamos biografinio (Kolumbo gyvenimo) ir literatūrinio, lingvistinio (laivo žurnalas) „teksto“ analizė.

4. VERTIMAS: TEKSTAS IR STRATEGIJA

Kaip šio darbo priedas yra įtraukiamas ir pirmą kartą atliktas viso⁵⁷ Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalo vertimas į lietuvių kalbą. Jį sudaro dvi dalys – Kolumbo prologas karaliams ir žurnalas. Veikalą versti apsispręsta dėl įvairių priežasčių, viena pagrindinių – veikalas galės būti prieinamas ne vien užsienio kalba, o teoriniame darbe atsiskleidžiančios idėjos galės būti paremiamos žurnalo pavyzdžiais. Kaip buvo minėta anksčiau, Kolumbo veikalas buvo verčiamas naudojant kelis leidimus ispanų kalba: Consuelos Varelos (1982) ir Biblioteca Clásica (1892). Taip pat vertimo problemoms ar neaiškumams (ypatingai dėl laivybos, floros ir faunos terminų) išaiškinti buvo naudojamas Barry'io Ife's atliktas pirmosios kelionės laivo žurnalo vertimas į anglų kalbą⁵⁸. Šiame skyriuje aptariamos kelios su vertimu susijusios temos – pristatoma vertimo strategija, kuria buvo remiamasi jį atliekant, ir pats vertimas bei redakciniai sprendimai.

Atliekant Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalo vertimą kaip aktualiausia tokio pobūdžio veikalui buvo pasirinkta kultūrinio vertimo teorija ir metodologija. Micaela Muñoz-Calvo (2010: 2) trumpai pristato istorinį komunikacijos būdų vystymąsi, teigdama jų sąsają su realybe: „Kalba pati savyje postuluoja realybės modelį ir foninę asociaciją su apibūdinamu pasauliu, tad kultūra negali būti atskirta nuo kalbos.“ Panašiai apie tikrovę kaip sukuriama skirtingais komunikacijos būdais rašo ir Sarah Maitland (2017). Ji teigia, kad per įvairialypes teksto reikšmes ir jų interpretaciją (atsižvelgiant į tradicijas, raštą, kultūros institucijas ir bendruomenę) yra komunikuojama žmogaus būtis pasaulyje, tad pasaulis yra „perskaitomas“ tarsi tekstas, leidžiantis suvokti žmogaus būties formas. Minėta Muñoz-Calvo (2010: 2) teigia, kad „vertimas yra kultūrinis gestas, išreiškiantis tarpkultūrinės komunikacijos poreikį, nes juo kalba įgalinama peržengti savo ribas, taip prisidedant prie tarpkultūrinių mainų bei supratimo.“

Kultūrinio vertimo sampratą plačiau aptaria Maitland (2017), teigdama teksto vertimą esant lygiavertį skaitymo aktui, t. y. skirtingų skaitymo aktų metu gali būti aktualizuojamos skirtingos teksto reikšmės. Autorė teigia sekanti dvigubu modeliu: vertimas jai – būdas pažinti sociokultūrinį dabartinio pasaulio fenomeną, bet kartu tai – būdas pažinti ir suprasti ankstesnį (verčiamo veikalo autoriaus) pasaulį. Maitland savo monografijoje (2017) teigia, kad verčiant skirtingo laikotarpio tekstus patiriamas santykis su „kitu“: suvokiama ne tai, kaip pasaulis pasirodo „man“, tačiau kaip pasaulis pasirodo kažkam „kitam“. Taigi, pasaulis suvokiamas ne tiesiogiai, bet per mūsų suvokimą, kaip tas pasaulis atrodė „kitam“, konkrečiu atveju – vertimas turėtų atskleisti

⁵⁷ Žurnalo verstus fragmentus galima rasti Evelinos Gužauskytės monografijoje (2017), žurnalo parafrazes – įvairiuose istorinio ar enciklopedinio pobūdžio darbuose.

⁵⁸ Barry'is Ife, *Christopher Columbus. Diary*, URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/etext/e020.html>

„įsivaizdavimą“ ar bandymą suvokti, kaip (nesigilinant į komplikuoatą autorystę) Kristupo Kolumbo pasaulis atsiskleidė jam. Autorė neteigia, kad „kito“ suvokiamo pasaulio „įsivaizdavimas“ yra absoliutus, atvirkščiai – kitų kalbinių terpių praktikos, idėjos, tikėjimai, tradicijos ir kt. negali būti iki galo pažintos, bet veikiau taip užmezgamas ryšys tarp dviejų pasaulio suvokimų. Vertimas visada leidžia atpažinti savo suvokimo ribas, bet kartu ir skatina jas peržengti, t. y. sužinoti daugiau, o vertimo kontekstualizavimas ir bandymas jį suprasti tai įgalina. Vertėjas turi dirbti tiek su „įsivaizduojamu“ pasauliu, tiek su jį atskleidžiančiu tekstu. Maitland teigia, kad vertėjas visų pirma yra teksto skaitytojas, o jo ir autoriaus ar teksto intencijos niekada nesutaps, tad jo darbas yra suprasti tekstą ir parašyti jį kita kalba kitu laiku ir vietoje, kitai auditorijai. vertėjo darbu su tekstu, jo tyrimu, ir bandymu suvokti būsimos skaitytojų auditorijos žinias, lūkesčius, poreikius ir spragas. Kultūrinio vertimo mokyklos atstovai akcentuoja ne tiek vienos kalbos teksto vertimą į kitos kalbos tekstą, kiek vienos kultūros interpretaciją, priartinant ją prie kitos kultūros, suteikiant galimybę abipusei pažinčiai. Svarbu pabrėžti, kad kultūrinio vertimo teorija itin didelį dėmesį skiria kultūrinių elementų, kultūrinių realijų vertimo problemoms. Taigi Kolumbo laivo žurnalo vertimo atveju būtent šios mokyklos atstovų idėjos dėl kelių minėtų priežasčių atrodo aktualiausias.

Kultūrinį vertimo modelį taikant Kristupo Kolumbo pirmos kelionės laivo žurnalui svarbu suvokti geografinius, istorinius, kultūrinius ar kitokius su kūrinio autoriumi ir dabartiniu vertėju ar skaitytoju susijusius skirtumus, tačiau būtent vertėjo pareiga yra skaitytojui taip pristatyti kūrinį, kad jis būtų suprantamas ir pažinus. Dėl šių priežasčių vertime laikytasi tam tikrų metodinių sprendimų. Vienas sudėtingiausių buvo toponimų vertimo klausimas – buvo nuspręsta naudoti nusistovėjusius sulietuvintus toponimus kaip kad isp. *Cabo de Palos* > liet. *Paloso kyšulys*, o kitus (neturinčius atitinkmenų ar vėliau pervadintus ir dabar nebevertojamus) vietovardžius adaptuoti, pvz. isp. *Puerto del Príncipe* > liet. *Puerto del Prinsipe* arba isp. *Cabo Hermoso* > liet. *Kabo Ermoso*, o toponimų bendrinės dalys kaip *puerto* (uostas), *cabo* (kyšulys), *río* (upė), *mar* (jūra) ir kiti kai kur adaptuojami, o kai kur išverčiami, remiantis VLKK toponimų informacinės bazės⁵⁹ pateiktais variantais. Toponimai išnašose dažnai yra verčiami į lietuvių kalbą dėl kontekstualizavimo – kadangi neretai turi bendrinių žodžių reikšmes, jie gali padėti atskleisti vardų suteikimo motyvus bei padėti suprasti kontekstą, pvz.: „oras buvo labai geras ir leido rasti šį iškyšulį, dėl kurio dabar sustojau ir kuriam daviau Kabo Feroso pavadinimą, nes jis toks ir yra“, t. y. davė Gražiojo iškyšulio vardą, nes jis jam pasirodė gražus. Kolumbo veikale naudojama įvairių sričių terminologija – flora ir fauna, istorinės-kultūrinės realijos (pvz. tuometinės monetos, aprangos detalės ir pan.), laivybos terminai (burės, laivo dalys, pareigybės, kt.) – aiškinama išnašose. Dalykiniai komentarai yra skirtingų autorių – Samuelio Elioto Morisono, Martíno Fernándezo de

⁵⁹ URL: <http://pasaulio-vardai.vlkk.lt>

Navarrete's, Bartolomé de las Casaso, Barry'io Ife's, Evelinos Gužauskytės, Consuelos Varelos, vertėjos, ir kt. autorių, o kai kurie terminai aiškinami pasitelkiant žodynų medžiagą – Real Academia Española (RAE), www.lietuviuzodynas.lt, internetinio laivybos terminų žodyno ir kt. Minėtina, kad šalia kai kurių vertimo komentarų (Navarrete's, Varelos, Ife's) nėra nurodytas tikslus šaltinis (metais ir puslapiai) paimti iš žurnalo kitų leidimų, todėl juos galima surasti minėtų autorių leidimuose toje pat žurnalo vietoje (ispanų ar anglų kalba). Laivo žurnalo vertime asmenvardžiai yra gramatinami, išskyrus tam tikrus nusistovėjusius variantus, kaip antai Kristupas Kolumbas ar Markas Polas. Taip pat dėl teksto rišlumo yra adaptuojamos daugelis kultūrinių realijų, pvz. monetos (blanka, seutis, maravedis), Naujojo Pasaulio realijos (kanoja, hamakas) ir kt. Vienas iš svarbių skyrybai sprendimų – kabliataškio naudojimas lietuviškame tekste (naudotas ir ispaniškame, o ir apskritai, ispanų kalbai būdingas skyrybos ženklas). Taip pasirinkta dėl pernelyg ilgų sakinių konstrukcijų, kuriose skaitytojas pasimestų be žymesnio nei kablelis (bet ne taškas) ženklo, išreiškiančio pauzę, minties dalinį išbaigtumą. Originale esantiems tuštiems tarpams (praleistiems žodžiams ir frazėms) pažymėti vertime naudojami lažtiniai skliaustai – [...]. Kai kurie ortografiniai las Casaso žymėjimai, pavyzdžiui, kryželiai ar pabraukimai vertimo tekste nėra įtraukiami.

Minėtini ryškiausi lingvistiniai vertimo aspektai – kai kuriais atvejais šalutinis sakinytis, prasidedantis jungiamuoju žodžiu „kuriš“, performuluojamas į pažyminio konstrukciją – mat ispanų kalboje tokie šalutiniai sakiniai yra gana dažni ir būdingi, bet lietuvių kalboje atrodo pertekliniai. Sakiniuose dažnai nėra minimas veikėjas, tad lietuviškame vertime įtraukiamas „jis“, „jie“, „Admirolas“, ar pan. Taip pat labai dažnas ispaniškame tekste jungtukas „y“ verčiamas ne tik „ir“, „o“, bet ir kitokiomis konstrukcijomis vengiant nereikalingo kartojimosi. Minėtina, kad Kolumbo kalba yra gana paprasta, informatyvi, būdingi dažni pasikartojimai, kurie, nors ir sumažinti dėl nenatūralaus skambesio lietuvių kalba, tačiau išlaikomi kaip stiliaus bruožas.

Tad trumpai aptarus požiūrį į vertimo metodą ir vertimo procese priimtus sprendimus, verta paminėti kelias vertimo dalis – tekstą ir jo komentavimą, t. y. kontekstualizavimą, atliktą per atranką sprendžiant, kas šiuolaikiniam žmogui yra nežinoma, ir kokios realijos yra pernelyg nutolusios, kad būtų suprantama persakoma reikšmė, t. y. reikalauja komentavimo. Kristupo Kolumbo veikalas, nors niekada neatskleis tiek įvairiausių probleminių sluoksnių lietuvių kalba, kiek ispanų (dėl pačios Kolumbo kalbos ir rašybos keliamų klausimų), bet padės įgauti bendrą vertėjos „įsivaizduojamą“ jo perteikiamą pasaulio viziją.

IŠVADOS

- ❖ Atlikus tekstologinę Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės laivo žurnalo analizę galima teigti, jog veikalas kelia įvairaus pobūdžio problemas, visų pirma – žanro. Nors formaliai veikalas laikomas laivo žurnalu, visgi dėl savo subjektyvumo, vaizdingumo ir fragmentiškumo jis turi ryškių kelionių (piligrimystės ar kt.) dienoraščio bruožų.
- ❖ Kitas su veikalu susijęs klausimas – autorystė. Kadangi artimiausias pirminiam šaltiniui tekstas yra Bartolomé de las Casaso nuorašas, kuris yra net ne antrinis, bet, matyt, tretinis šaltinis, kalbėjimas apie tekstą kaip Kolumbo autorinį darbą yra gana komplikotas. Ir nors Kolumbo kalbos rekonstrukcija yra galima, ji yra gana sudėtinga dėl painios las Casaso teksto užrašymo strategijos, nevienalyčio santykio su jo turėtu šaltiniu (nuorašu). Las Casaso nuorašas buvo išspausdintas tik 1825 m. Martín'o Fernández'o de Navarrete's leidime, kurio rengėjas modernizavo rašybą, suvienodino skyrybą ir atliko kitų žymių teksto pakeitimų. Būtent šiuo leidimu buvo sekama gana ilgą laiką nekeliant autorystės ir kalbos autentiškumo bei tikslumo klausimų. Tačiau XX a. autoriai, rengdami naujus Kolumbo veikalų leidimus, grįžo prie originalaus (ar bent artimesnio originalui) las Casaso nuorašo.
- ❖ Pristačius Kolumbo veikalo tyrimų raidą, galima būtų padaryti kelias išvadas – XIX–XX a. I p. tyrimai veikalą vertino kaip istorinį dokumentą, kuriame užfiksuota pirmoji kelionė į Ameriką (ar Indijas) bei žinios apie Kristupo Kolumbo gyvenimą (kelionę). Vėlesni XX a. vid.–XXI a. tyrimai atskleidžia veikalo vertinimą iš skirtingų metodologinių – naujojo istorizmo, naratologijos, marksizmo, recepcijos teorijos, semiotikos ir kt. – perspektyvų. Tokie tyrimai darbe pristatomi teminėmis tyrimų grupėmis: lingvistiniai, postkolonijistiniai, tekstologiniai ir literatūrologiniais (mitokritiniai). Metodologijos leidžia autoriams į veikalą pažvelgti iš labai skirtingų pusių aiškinantis „kito“, kolonializmo, religinius, toponimikos ar kt. klausimus. Galima apibendrintai teigti, kad pastarojo amžiaus tyrimuose šaltinis daugiausiai analizuojamas tarpkultūrinio dialogo ir sąveikos aspektu, aiškinantis kalbos ir galios (ideologijos) santykius.
- ❖ Kadangi svarbi šio darbo dalis yra Kolumbo veikalo vertimas, pristatomi ir su vertimu susiję klausimai, t. y. kultūrinio vertimo metodologija, kuria remtasi, atliekant vertimą. Ja sekant, vertimas gali būti prilygintas skaitymo aktui – vertėjas yra ir skaitytojas, ir interpretuotojas, kuris turi įvertinti savo rezultato (versto teksto) prieinamumą auditorijai. Pats veikalas yra glaudžiai susijęs su kultūrinėmis ir istorinėmis realijomis, tad vertimas, nors visada laikomas daliniu (prasmė negali būti absoliučiai ir visapusiškai išsaugoma), tačiau turi kiek galima geriau išsakyti vertėjo „įsivaizduojamą“ „kito“ pasaulio matymą.

Summary

Christopher Columbus is a historic character, representing both – Middle Ages and Renaissance eras. The beginning of Renaissance is related to the first journey to America (or according to the original idea, to the Indies – India, its' surrounding territories and islands) led by Columbus. During this journey Columbus kept a logbook, where he wrote down his experiences day by day and the logbook becomes the *object* of this thesis. The *aim* of the thesis is to introduce different textological issues of the logbook – genre, authorship, authenticity, reliability, as well as the history of research concerned with the logbook and its' changing evaluation – the researchers' point of view has changed from historical to culturological, textological, etc., based on different modern methodologies. The *theoretical conception* is based on textology, particular textological terms, defined by Paulius Subačius in his work *Tekstologija: teorijos ir praktikos gairės* (2001), as well as on methodological aspects of research historiography and on cultural translation methodology in translation of the logbook. The logbook of Christopher Columbus' first journey is one of the most important works of European written heritage, which has been left unnoticed and basically never has become a subject for discussions in Lithuanian scientific community. The logbook has never been translated into Lithuanian language, so its' translation as part of the thesis is one of the basic reasons to justify the paper's *novelty*. Besides, journeys, which is an important subject for a now-a-days person, and New World's experiences allows readers to compare mentality and understanding of different eras.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Bernstein, Harry ir Diffie, Bailey W., 1937: *Sir Clements R. Markham as a Translator*, „The Hispanic American Historical Review“, Vol. 17, No. 4, Durham: Duke University Press
2. Colón, Cristóbal, 1892: *Relaciones y Cartas de Cristóbal Colón*, Biblioteca Clásica, Tomo CLXIV, Madrid: Hernando y Cia, URL: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/relaciones-y-cartas-de-cristobal-colon--0/>
3. Dovydenas, Artūras, *Buriavimo terminų žodynas su paaiškinimais angliškai ir lietuviškai*, URL: http://arturas.sailing.lt/Zodynelis/Zodynelis_lietuviskai_020409.htm
4. Gil, Juan, 2017: *Mitos y utopías del Descubrimiento. 1. Colón y su época*, Athenaica: Ediciones universitarias
5. Greenblatt, Stephen, 1991: *Marvelous Possessions: The Wonder of the New World*, Chicago: University of Chicago Press
6. Gužauskytė, Evelina, 2017: *Kaip Kristupas Kolumbas įvardijo pasaulį: derybų diskursas laivo žurnaluose (1492-1504)*, Vilnius: Homo liber
7. Hamdani, Abbas, 1979: *Columbus and the Recovery of Jerusalem*, „Journal of the Oriental American Society“ Vol. 99, Nr. 1
8. Hazlett, John D., 1983: *Literary Nationalism and Ambivalence in Washington Irving's The Life and Voyages of Christopher Columbus*, „American Literature“, Vol. 55, No. 4, Durham: Duke University Press
9. Hulme, Peter: 1986: *Colonial Encounters: Europe and the Native Caribbean, 1492-1797*, London New York: Methuen
10. Ife, Barry, 2005, *Introduction to Christopher Columbus, Journal of the first voyage*, URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/pub/b001.html>
11. Ife, Barry, *Christopher Columbus. Diary*, URL: <http://www.ems.kcl.ac.uk/content/etext/e020.html>
12. Kristupo Kolumbo „Laivo žurnalo“ faksimilė, URL: <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000048660>
13. Leon Azcárate, Juan Luis de, 2007: *El „Libro de las Profecías“ (1504) de Cristóbal Colón: la Biblia y el Descubrimiento*, „Religión y Cultura“, LIII, URL: https://web.archive.org/web/20110917070447/http://www.religionycultura.org/2007/241-242/RyC241-242_3.pdf

14. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema, URL: <http://ikiis.lki.lt/dabartinis>
15. LKŽe – Redaktorių kolegija, 2005 (atnaujinta versija 2008): *Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002)*: elektroninis variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, URL: www.lkz.lt
16. Lloyd, Paul M., 1987: *From Latin to Spanish*, Filadelfia: American Philosophical Society
17. Maitland, Sarah, 2017: *What is Cultural Translation?*, Bloomsbury Academic
18. Marchant, Alexander, 1944: Review: *Admiral of the Ocean Sea: A Life of Christopher Columbus by Samuel Eliot Morison*, „The American Historical Review“, Vol. 49, No. 2, Oxford: Oxford University Press
19. Morison, Samuel Eliot, 1939: *Texts and Translations of the Journal of Columbus' First Voyage*, „The Hispanic American Historical Review“ Nr. 3 (XIX), Durham: Duke University Press
20. Morison, Samuel Eliot, 1942: *Admiral of the Ocean Sea: A Life of Christopher Columbus, Vol. I*, Boston: Little, Brown and Company
21. Muñoz-Calvo, Micaela, *Translation and Cross Cultural Translation*, „Translation and Cultural Identity: Selected Essays on Translation and Cross-Cultural Communication“, Cambridge Scholars Publishing
22. Pidal, Ramón Menéndez, 1940: *La lengua de Cristóbal Colón*, „Bulletin Hispanique“, T. 42 (1) URL: http://www.fundacionramonmenendezpidal.org/images/pdfs/La_lengua_de_Colon.pdf
23. Rascon, Alfonso, Petrauskas, Valdas V., 2008: *Ispanų–lietuvių, lietuvių–ispanų kalbų žodynas*, Vilnius: Žodynas
24. Rosa, Manuel, *Kolumbas. Atskleistoji istorija*, 2014, Vilnius: Charibdė
25. Ruhstaller, Stefan, 1991–1992: *Bartolomé de las Casas y su copia del 'Diario del abordo' de Colón. Tipología de las apostillas*, „Cauce“, Nr. 14-15, Sevilla: Editorial Universidad de Sevilla, URL: https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce14-15/cauce14-15_34.pdf
26. Subačius, Paulius, 2001: *Tekstologija: teorijos ir praktikos gairės*, Vilnius: Aidai
27. Todorov, Tvetan, 1999: *The Conquest of America: The Question of the Other*, Norman: University of Oklahoma Press
28. Varela, Consuelo, 1982: *Cristóbal Colón. Textos y documentos completos*, Madrid: Alianza, 1982
29. Varela, Consuelo, 2010: *Cristóbal Colón y la construcción de un mundo nuevo. Estudios, 1983-2008*, Santo Domingo: Archivo General de la Nación
30. Vidnaud, Henry, 1903: *A Critical Study of the Various Dates Assigned to the Birth of Christopher Columbus*, London: Henry Stevens, Son & Stiles
31. Vignaud, Henry, 1920: *The Columbian tradition on the discovery of America and of the part played therein by the astronomer Toscanelli*, Oxford: The Clarendon Press

32. VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*, T. IV, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003
33. VLKK pasaulio vietovardžiai, URL: <http://pasaulio-vardai.vlkk.lt/paieska/>
34. Warner, Charles Dudley, 1881: *Washington Irving*, Cambridge: The Riverside Press
35. www.lietuviuzodynas.lt
36. Zamora, Margarita, 1993: *Reading Columbus*, Berkeley: University of California Press

PRIEDAS

(Kristupo Kolumbo pirmosios kelionės į Indijas laivo žurnalo vertimas į lietuvių kalbą)

Tai yra trumpai sudėtas pasakojimas apie pirmąją kelionę, kursą ir kelią, įvykdytą admirolo pono Kristupo Kolumbo, kai jis atrado Indijas, išskyrus prologą, parašytą Karaliams, kuris perrašytas paraidžiui ir prasideda šiais žodžiais:

IN NOMINE D. N. JESU CHRISTI

Būdami tikri krikščionys, tokie aukšti, tokie puikūs ir tokie galingi Ispaniją ir jūros salų Valdovai, Karalius ir Karalienė, Mūsų Ponai, šiais 1492 metais, po to, kai Jūsų Aukštybės užbaigė karą su maurais, kurie karaliavo Europoje, ir pabaigė karą didžiuliam Granados mieste, kur šiais einamaisiais metais antrąją sausio mėnesio dieną mačiau, kaip nugalėjus kariuomenei buvo iškeliamos Jūsų Aukštybių karališkosios vėliavos ant bokštų Alambroje, minėto miesto tvirtovėje, ir mačiau maurų karalių išeinant pro miesto vartus ir bučiuojant Jūsų Karališkųjų Aukštybių ir Princo, Mano Pono, rankas, o vėliau tą patį mėnesį Jūsų Aukštybės, remdamiesi mano perduotomis žiniomis apie Indijos žemes ir apie Prinčą, vadinamą Didžiuoju Chanu⁶⁰, kas mūsų romanų kalba reikštų Karalių Karalius, apie tai, kad jis ir daugelis jo protėvių siuntė į Romą prašyti mūsų švento tikėjimo daktarų, kurie juos to tikėjimo pamokytų, tačiau Šventasis Tėvas to jiems niekada nesuteikė ir šiuo būdu neteko tiek kaimų, dar tikinčių stabmeldyste ir priimančių pražūtingų sektų tikėjimą, o Jūsų Aukštybės, kaip katalikai krikščionys ir Valdovai, mylintys šventą krikščionių tikėjimą ir jį skleidžiantys, būdami Mahometo sektos ir visų stabmeldysčių bei erezijų priešai, sugalvojote nusiųsti mane, Kristupą Kolumbą, į minėtas Indijos vietas susitikti su minėtais valdovais, pamatyti kaimus ir žemes bei jų išsidėstymą ir įvertinti jų galimybes atsiversti į mūsų šventą tikėjimą; ir įsakėte, kad aš keliaučiau ne žeme į rytus, kaip įprasta keliauti, bet į vakarus, kur iki šiolei tiksliai nežinome, ar kažkas yra keliavęs. Taip, išvarė visus žyodus iš visų Jūsų karalysčių⁶¹ ir valdų, tą patį sausio mėnesį Jūsų Aukštybės man įsakėte, kad su pakankamu jūrų kariniu laivynu,

⁶⁰ Chanas (arba kaganas) – (mong. хаан, turk. kağan) valstybės vadovo titulas tiurkų šalyse; Mongolų imperijoje, Kijevo Rusijoje vartotas ankstyvaisiais viduramžiais; pirmą kartą paminėtas kinų metraščiuose 312. (<http://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Kaganas>). Po Mikalojaus (Marko Polo tėvo) ir Marko Polo kelionių į rytus Europoje sklido pasakiški pasakojimai apie Didįjį Chaną, kuris jų prašė šimto teologų, kad pakeistų mongolų tikėjimą (Varela). Taip pat pastebėtina, kad Europos (Ispanijos ir Portugalijos) karaliai bei Didysis Chanas rašomas didžiąja raide, indėnų karaliai – ne. Galbūt taip parodomas Didžiojo Chano, kuris domėjosi krikšto galimybe, artumas krikščionių karaliams. Bet kuriuo atveju taip pažymima Kolumbo rodoma pagarba ir jo suvokiama karalių galia / silpnumas (*vert.*).

⁶¹ Pagal 1492 m. Granados dekretą buvo įsakyta visiems žydams palikti Kastilijos ir Aragono karalystes arba pereiti į katalikybę. Dekretas buvo išleistas kovo 30 d., o įsakymas palikti Ispaniją galiojo iki tų pačių metų rugpjūčio 3 d., tad lieka neaišku, kodėl apie jį kalba kaip įgyvendintą sausio mėnesį (*vert.*).

kaip minėta, išvykčiau į Indijas⁶²; ir taip man buvo padaryta didžiulė garbė ir suteiktas titulas, kad nuo dabar vadinčiausi Ponu ir tapčiau vyriausiuoju Okeano jūros Admirolu, vicekaraliumi ir gubernatoriumi visų salų ir žemių, kurias atrasiu ir užimsiu, ir visko, ką nuo dabar ir toliau ateityje atrasiu ir užimsiu Okeano jūroje, o visa tai paveldės mano vyriausiasis sūnus, ir taip iš kartos į kartą visada per amžius. Ir aš išvykau iš Granados miesto gegužės mėnesio dvyliką dieną tais pačiais 1492 metais šeštadienį ir atvykau į Paloso miestą, kuris yra jūrų uostas, ten paruošiau tris laivus⁶³, puikiai tinkamus panašiam tikslui. Ir išvykau iš minėto uosto labai gerai apsirūpinęs atsargomis bei daugybe jūreivių minėtų metų rugpjūčio mėnesio trečią dieną, penktadienį, pusvalandis iki patekiant saulei, ir patraukiau Jūsų Aukštybėms priklausančių minėtoje Okeano jūroje esančių Kanarų salų keliu⁶⁴, kad nuo ten galėčiau tęsti savo kelią ir plaukti tol, kol pasieksiu Indijas ir perduosiu Jūsų Aukštybių potvarkį minėtiems valdovams ir įvykdysiu tai, ką man įsakėte; ir dėl to nusprendžiau labai tiksliai diena iš dienos aprašyti visą šią kelionę – viską, ką per ją padarysiu, pamatysiu ar kas nutiks, kaip vėliau matysite. Taip pat, Ponai Valdovai, kiekvieną naktį aprašydamas, kas nutiko dieną, o dieną – kiek naktį nuplaukėme, turiu tikslą sudaryti naują navigacijos žemėlapi, kuriame parodysiu vietą visų jūrų ir vandenyno žemes jų tikrosiose vietose, atitinkamose pasaulio kryptyse; ir dar daugiau, sudaryti knygą ir ten sudėti viską tarsi paveikslėlyje, atsižvelgiant į vakarų ilgumas ir pusiaujo platumas, ir visų svarbiausia tai, kad pamiršiu miegą ir daug plauksiu, nes taip bus įgyvendintas didysis darbas⁶⁵.

Penktadienis, rugpjūčio 3 d. 1492 m. rugpjūčio 3 dieną, penktadienį, aštuntą valandą išvykome nuo Saltes salos kranto ir keliavome su stipriu jūriniu vėju, kol nepasirodė saulė; plaukėme šešiasdešimt mylių, tai yra penkiolika jūros lygų⁶⁶ į pietus; paskui į pietvakarius ir į pietus nuo pietvakarių keliu link Kanarų salų.

Šeštadienis, rugpjūčio 4 d. Jie⁶⁷ keliavo ketvirtį į pietvakarius⁶⁸ nuo pietų.

⁶² Suprantamos kaip rytų žemės – Indija, Japonija, Kinija, artimos teritorijos ir salos (*vert.*).

⁶³ Čia vadinama bendrinio vardu, nors minėtinas skirtumas tarp laivo ir karavelės. (Varela) Du iš laivų („Pinta“ ir „Ninja“) buvo karavelės ir viena („Santa Marija“) – karaka. Karavelė yra mažesnė, manevringesnė ir greitesnė (Každailis, 1987:102–107). Karaka – ypač didelis, net iki 600 t. vandens talpos burlaivis. Navarrete teigia, kad jie jau buvo žinomi XIII amžiuje.

⁶⁴ Morisonas (1942: 207) teigia, kad buvo nuspręsta pradėti kelionę iš Kanarų salų, nes pagal tuometinius (klaidingus) žemėlapius jos ir Cipango, arba Japonijos, sala buvo toje pat platumoje, tad taip būtų greičiau ir tiesiu keliu pasiekiamas tikslas.

⁶⁵ Las Casas versijoje šis prologas pasibaigia „etc.“ (ir t. t.), tad, matyt, originalus tekstas pasibaigė ne taip, kaip yra šiame variante (Ife).

⁶⁶ Kolumbo dienoraštyje nurodomos lygos yra itališkos, atitinkančios 4 mylias (Varela).

⁶⁷ Tekste pastebimi redagavimo pėdsakai, pvz., šiuo atveju – kartais pasakojama iš trečio asmens perspektyvos, tarsi perfrazuojant arba cituojant, o kartais – iš pirmo asmens, tarsi rašo pats Kolumbas (*vert.*)

⁶⁸ Morisonas (1942: 245–246) pastebi skirtumus tarp Kolumbo naudoto kompasų ir dabartinių – pirmasis buvo suskirstytas ne į laipsnius, bet smulkesnes dalis, o 90 laipsnių kampas turėjo 8 dalis. Šiuo atveju tarp pietų ir pietvakarių yra 4 dalys (45 laipsniai), tad „ketvirtį į pietvakarius nuo pietų“ sudarytų kryptį apie 11 laipsnių nuo pietų į pietvakarius.

Sekmadienis, rugpjūčio 5 d. Jie keliavo toliau savo keliu dieną ir naktį dar keturiasdešimt jūros lygų.

Pirmadienis, rugpjūčio 6 d. Karavelės „Pinta“, kuria keliauja Martínas Alonsas Pinzónas, vairas išstrūko, o dėl to įtariamai Gómezas Rascónas ir Cristóbalis Quintero, kuriam priklauso karavelė ir kuris gailėjosi leidęsis į šią kelionę; Admirolas sako, kad prieš išvykstant buvo atsikalbinėjimų, kaip girdėjo žmonės. Admirolas atrodė labai sumišęs, kad negali padėti minėtai karavelei nesukeldamas pavojaus, ir apgailestavo žinodamas, kad Martínas Alonsas Pinzónas yra darbštus ir išradingas žmogus. Galiausiai per tą dieną ir naktį jie nukeliavo dvidešimt devynias jūrų lygas.

Antradienis, rugpjūčio 7 d. „Pintos“ vairas buvo įstatytas ir ji pagal paliepinimą iškeliavo toliau į Lanzarotės salą, vieną iš Kanarų salų, ir per dieną ir naktį jie nukeliavo dvidešimt penkias jūrų lygas.

Trečiadienis, rugpjūčio 8 d. Tarp trijų karavelių šturmanų iškilo skirtingų nuomonių apie tai, kurioje vietoje jie yra, bet Admirolas buvo teisiausias; jis norėjo vykti į Gran Kanariją, kad paliktų karavelę „Pinta“, nes ji buvo blogos būklės ir leido vandenį; ten, jei būtų radęs, jis norėjo pasiimti kitą karavelę; tą dieną jos pasiimti nepavyko.

Ketvirtadienis, rugpjūčio 9 d. Iki sekmadienio nakties Admirolas negalėjo atvykti iki Gomeros, o Martínas Alonsas Admirolo įsakymu liko prie Gran Kanarijos krantų, nes negalėjo plaukti. Po to Admirolas pasuko karavelę į Gran Kanariją ir labai gerai sutaisė „Pintą“, darbščiai prisidedant Admirolui, Martínui Alonsui ir kitiems, kol galiausiai jie atvyko ir iki Gomeros. Ten jie pamatė iš Tenerifės salos⁶⁹ kalno išsiveržiant didelę ugnį. Jie aprūpino „Pintą“ apvaliomis burėmis, nes prieš tai ji buvo lotyniška⁷⁰. Gomerą jie pasiekė rugsėjo 2 d., sekmadienį, su sutaisyta „Pinta“. Admirolas sako, kad daug garbingų ispanų vyrų, kilusių iš Hiero salos, Gomeroje buvusių su ponia Inésa Peraza⁷¹, Guilléno Perazo (vėliau tapusiu pirmuoju Gomeros grafu) motina, prisiekinėjo, jog kasmet matydavo žemę⁷² į vakarus nuo Kanarų; ir Gomeros gyventojai prisiekdami patvirtino tą patį. Čia Admirolas sako, kad prisimena buvęs Portugalijoje 1484 m., kai iš Madeiros salos pas Karalių atvyko žmogus prašyti karavelės, kad galėtų nukeliauti į žemę, kurią prisiekinėjo kažkokiu būdu matęs kasmet; taip pat jis sako, kad prisimena, jog tą patį sakė Azorų salose, ir visi

⁶⁹ Varela šią vietą komentuoja pasitelkdamas Alejandro Cioranescu, teigdamas, kad Kolumbas niekada nepasiekė Tenerifės, kuri buvo užimta tik 1495 m. Be to, šiomis datomis nėra užfiksuota Teidės ugnikalnio, esančio Tenerifės saloje, išsiveržimo.

⁷⁰ Buvę 2 karavelių tipai – lotyniškų (trikampių) ir apvalių (keturkampių) burių (*vert.*).

⁷¹ Tai, atrodo, yra Las Casaso interpretacija, nes pirmojo grafo titulas Guillénui Perazo buvo suteiktas 1516 m. (Varela).

⁷² Morisonas (1942: 215) tą žemę laiko Šv. Brendano sala – tai mitinė sala, esanti Šiaurės Atlanto vandenyne į vakarus nuo Šiaurės Afrikos, pavadinta pagal airių misionierių Šv. Brendaną (484–577), kuris teigė ją atradęs savo kelionių metu. Sala buvo vaizduojama įvairiuose žemėlapiuose Kolumbo laikotarpiu, bet, matyt, populiariausias buvo Martino Behaimo gaublys.

nurodydavo tokią pačią tos žemės kryptį, atpažinimo ženklus ir dydį. Paėmę vandens, malkų, mėsos ir viską, ką turėjo vyrai, kuriuos Gomeroje buvo palikęs Admirolas, kai išvyko į Gran Kanariją pataisyti karavelės „Pinta“, galiausiai rugsėjo 6 dieną, ketvirtadienį, jie pakėlė bures iš minėtosios Gomeros salos su savo trimis karavelėmis.

Ketvirtadienis, rugsėjo 6 d. Iš Gomeros uosto⁷³ jie išplaukė tos dienos ryte ir vėl leidosi į kelionę, o Admirolas iš vienos karavelės, keliavusios nuo Hiero salos, sužinojo, kad ten keliavo trys karavelės iš Portugalijos, norėdamos jį sulaikyti: tai tikriausiai buvo Karaliaus pavydas dėl mūsų vykimo į Kastiliją; visą dieną ir naktį buvo ramu, o ryte jie buvo tarp Gomeros ir Tenerifės.

Penktadienis, rugsėjo 7 d. Visą penktadienį ir šeštadienį, iki trečios valandos nakties, buvo ramu.

Šeštadienis, rugsėjo 8 d. Trečią valandą nakties ėmė pūsti šiaurės rytų vėjas, todėl kursas buvo pakeistas į vakarus. Laivo priekyje buvo daug vandens, kuris apsunkino judėjimą. Ir per tą dieną ir naktį jie nukeliavo devynias lygas.

Sekmadienis, rugsėjo 9 d. Tą dieną jie nukeliavo devyniolika lygų, bet nutarė sakyti mažiau, nei iš tikrųjų nukeliavo, kad, jei kelionė bus ilga, žmonės neišsigastų ir nepradėtų alpėti. Naktį nukeliavo šimtą dvidešimt mylių; po dešimt mylių per valandą, tai yra trisdešimt lygų. Jūrininkai tvarkėsi prastai, nuklysdami ketvirčiu ir net puse į šiaurės rytus, dėl ko Admirolas daug kartų juos barė.

Pirmadienis, rugsėjo 10 d. Tą dieną ir naktį jie nukeliavo šešiasdešimt lygų dešimt mylių per valandą greičiu, tai yra dvi lygos su puse; bet pranešė kaip keturiasdešimt aštuonias lygas, kad žmonės nenustebtų, jei kelionė būtų ilga.

Antradienis, rugsėjo 11 d. Šią dieną jie plaukė savo keliu į vakarus ir nukeliavo dvidešimt lygų ir daugiau, o tada pamatė didelį laivo stiebo gabalą, sveriantį šimtą dvidešimt tonų, tačiau jo paimti nepavyko. Naktį nukeliavo beveik dvidešimt lygų ir suskaičiavo ne daugiau nei šešiolika dėl minėtos priežasties.

Trečiadienis, rugsėjo 12 d. Tą dieną, tęsdami kelionę savo kryptimi, per dieną ir naktį jie nukeliavo trisdešimt tris lygas, suskaičiuojant mažiau dėl minėtos priežasties.

Ketvirtadienis, rugsėjo 13 d. Tą dieną ir naktį, tęsdami kelionę savo kryptimi į vakarus, jie nukeliavo trisdešimt tris lygas, bet nurodė trimis ar keturiomis mažiau. Srovės buvo priešpriešinės. Tą dieną, prasidedant nakčiai, kompasu rodyklė rodė šiaurės vakarus, o ryte taip pat rodė tuos pačius šiaurės vakarus.

⁷³ Nuo čia prasideda tikroji kelionė, iki tol kelias jiems buvo žinomas (Varela).

Penktadienis, rugsėjo 14 d. Tą dieną ir naktį jie keliavo savo keliu į vakarus ir nukeliavo dvidešimt lygų; pasakė keliomis mažiau; čia iš karavelės „Ninja“ pranešė, kad matė žuvėdrą ir fajetoną⁷⁴, o šie paukščiai niekada neskrenda nuo sausumos daugiau nei per dvidešimt penkias lygas.

Šeštadienis, rugsėjo 15 d. Tą dieną ir naktį nuplaukė dvidešimt septynias ir šiek tiek daugiau lygų savo keliu į vakarus, o nakties pradžioje pamatė nuostabią ugnies puokštę krentant iš dangaus į jūrą, jiems esant apie keturias ar penkias lygas nuo jos.

Sekmadienis, rugsėjo 16 d. Tą dieną ir naktį jie plaukė savo keliu į vakarus; nukeliavo apie trisdešimt devynias lygas, tačiau pranešė ne tiek, o trisdešimt šešias; ta diena buvo apsiniaukusi su dulksna. Čia Admirolas pasakė, kad tądien ir visada nuo dabar orai buvo nuosaikūs; kad buvo tikras malonumas džiaugtis rytais ir trūko tik išgirsti lakštingalas. Jis sako, kad oras buvo kaip balandį Andalūzijoje. Čia jie pradėjo matyti daugybę labai žalių žolių krūvų⁷⁵, kurios pagal išvaizdą atrodė lyg atplyšusios nuo žemės, dėl ko visi įrodinėjo, kad netoliese yra kokios nors salos; bet ne arti žemyninės sausumos, pasak Admirolo, kuris sako: „žemyninė sausuma bus toliau“.

Pirmadienis, rugsėjo 17 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, ir per dieną ir naktį nukeliavo penkiasdešimt lygų ir daugiau, bet paskelbė keturiasdešimt septynias; jiems padėjo srovė; žolės matė daug ir dažnai; žolė buvo nuo uolų ir plaukė iš vakarų; jie nusprendė, jog jau yra arti sausumos; šturmanai pasuko laivą į šiaurę ir pamatė, kad kompasu strėlė buvo nuvedusi juos ketvirčiu į šiaurės vakarus, todėl jūreiviai bijojo ir buvo susijaudinę, nors nesakė priežasties. Apie tai sužinojo Admirolas ir įsakė vėl pasukti į šiaurę auštant ir sužinojo, kad kompasų rodyklės visgi rodė gerai; priežastis, regis, buvo ta, kad žvaigždė keičia padėtį, o ne rodyklės. Auštant tą pirmadienį jie pamatė dar daugiau žolių, kurios atrodė kaip upių žolės, jose rado gyvą krabą, ir Admirolas jį pasiliko; jis sako, kad tai buvo tikri sausumos ženklai, nes jie nerandami per aštuoniasdešimt lygų nuo kranto: jūros vanduo buvo mažiau sūrus, nei kai išvyko iš Kanarų; oras visada labai švelnus; visi labai džiaugėsi, o laivai plaukė kiek galėjo greičiau, norėdami pirmi pamatyti žemę; jie matė daug tunų ir „Ninjos“ jūreiviai vieną pagavo. Admirolas čia sako, kad tai vakarų ženklas, kurių „laukiu su Aukščiausiojo malone, nes jo rankose yra visos pergalės ir jis labai greitai mums duos žemę“. Jis sako, kad tą rytą matė baltą paukštį, kuris vadinamas fajetonu ir kuris nenakvoja jūroje.

Antradienis, rugsėjo 18 d. Tą dieną ir naktį jie nukeliavo apytiksliai daugiau nei penkiasdešimt penkias lygas, bet paskelbė ne tiek, o keturiasdešimt aštuonias; visas šias dienas jūra buvo labai rami, lyg Sevilijos upėje. Tą dieną Martėnas Alonsas su „Pinta“, puikiu burlaiviu,

⁷⁴ Fajetonas – tropinių salų irklakojis paukštis (<http://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Fajetonas>).

⁷⁵ Tikriausiai pateko į Sargaso jūrą – Atlanto vandenyne esančią vienintelę jūrą atvirame vandenyne (Varela).

nelaukė Admirolo⁷⁶, kuriam pasakė iš savo karavelės, kad matė daugybę paukščių, skrendančių į vakarus, ir kad tą naktį tikėjosi išvysti sausumą – dėl to taip skubėjo. Šiaurinėje pusėje pasirodė tamsūs debesys, kurie yra būdingas netolimos sausumos ženklas.

Trečiadienis, rugsėjo 19 d. Jie keliavo savo keliu ir per dieną ir naktį nukeliavo apie dvidešimt penkias lygas, nes buvo ramu; užrašė⁷⁷ dvidešimt dvi. Tą dieną dešimtą valandą į laivą atskrido padūkėlis⁷⁸, o popiet jie pamatė dar vieną, nors paprastai jie nėra linkę nuplaukti daugiau nei dvidešimt lygų nuo sausumos; prasidėjo dulksna be vėjo, o tai yra tikri artėjančios sausumos ženklai. Admirolas nenorėjo užtrukti plaukdamas prieš vėją, kad sužinotų, ar netoli yra sausuma. Tikrai žinojo tik tai, kad šiaurėje ir pietuose yra salų, kaip iš tiesų ir buvo, nes jis keliavo tarp jų; mat jo noras buvo keliauti toliau iki Indijų; o „laikas tam geras, nes Dievui padedant viską pamatysime grįždami“, – tokie buvo jo žodžiai. Čia kapitonai atskleidė savo buvimo vietą: „Ninja“ nuo Kanarų nukeliavo keturis šimtus keturiasdešimt lygų, „Pinta“ – keturis šimtus dvidešimt, o laivas, kuriuo keliavo Admirolas – lygiai keturis šimtus.

Ketvirtadienis, rugsėjo 20 d. Tą dieną jie ramiai plaukė į vakarus, ketvirtį nuo šiaurės vakarų ir dar pusę ketvirčio, nes dažnai keitėsi vėjo kryptys; nukeliavo iki septynių ar aštuonių lygų. Į laivą atskrido du padūkėliai, o paskui dar vienas, ir tai buvo artėjančios sausumos ženklas; jie matė daug žolės, nors dieną prieš tai jos nematė. Paėmė ranka paukštį, kuris buvo kaip žuvėdra⁷⁹ – tai upių, o ne jūrų paukštis, o jo kojos buvo kaip kiro; į laivą švintant atskrido du ar trys giedantys žemyniniai paukščiai ir prieš saulei pasirodant išskrido. Paskui atskrido padūkėlis, jis atkeliavo iš krypties tarp vakarų ir šiaurės vakarų ir skrido į pietvakarius, o tai buvo ženklas, kad jis paliko sausumą kryptyje tarp vakarų ir šiaurės vakarų, nes šie paukščiai miega sausumoje ir ryte skrenda į jūrą ieškoti maisto, tad nenutolsta nuo kranto per daugiau nei dvidešimt lygų.

Penktadienis, rugsėjo 21 d. Ta diena buvo labai rami ir po to buvo šiek tiek vėjo; dieną ir naktį jie keliavo savo kryptimi ir nuplaukė iki trylikos lygų; švintant atsirado tiek žolės, kad jūra atrodė tiršta, o jos atplaukė iš vakarų: atskrido padūkėlis, jūra buvo tokia rami lyg upė, o orai – geriausi pasaulyje. Jie pamatė banginį, o tai yra ženklas, kad yra netoli sausumos, nes jie visada plaukioja arti.

Šeštadienis, rugsėjo 22 d. Jie plaukė kryptimi tarp vakarų ir šiaurės vakarų, labiau pasukdami tai į vieną, tai į kitą pusę; nukeliavo trisdešimt lygų; beveik nematė žolės; matė kelis

⁷⁶ Admirolas plaukė didesniu, bet dėl to ir lėtesniu laivu (*vert.*).

⁷⁷ Kai kurių mokslininkų teigimu Kolumbas galėjo rašyti du laivo žurnalus – oficialų ir slaptą su tikrais atstumais, kometarais ir kt. (Gužauskytė, 2017: 56).

⁷⁸ Padūkėlis – jūrinis paukštis (*vert.*).

⁷⁹ Matyt turima omenyje upinė žuvėdra (*vert.*).

petrelius⁸⁰ ir kitokį paukštį; čia Admirolas sako: „Man buvo labai reikalingas šis priešpriešinis vėjas, nes mano vyrai plaukė ne be reikalo manydami, kad šiose jūrose nepučia vėjas, su kuriuo jie galėtų grįžti į Ispaniją.“ Dalį dienos nebuvo žolės, vėliau jos buvo tiršta.

Sekmadienis, rugsėjo 23 d. Jie plaukė į šiaurės vakarus, kartais pasukdavo ketvirčiu į šiaurę, o kartais tęsdavo savo kryptimi, tai yra į vakarus, ir nukeliavo iki dvidešimt dviejų lygų; atskrido purplelis ir karvelis, dar vienas upės paukštis bei kiti balti paukščiai; žolės buvo daugybė, o jose buvo krabų ir, kadangi jūra buvo tyli ir rami, žmonės murmėjo sakydami, kad ten niekur nėra didelės jūros ir kad ten niekada nebus vėjo, kuris juos grąžintų į Ispaniją. Bet paskui jūra sukilo, tačiau be jokio vėjo, o tai juos nustebino, ir Admirolas čia sako: „Šitaip atvira jūra man buvo labai reikalinga, nes jos jau seniai nematėme, nebent tada, kai žydai išėjo iš Egipto paskui Mozę, kuris juos ištraukė iš vergovės.“⁸¹

Pirmadienis, rugsėjo 24 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus dieną ir naktį, nuplaukė keturiolika su puse lygų, bet paskelbė, kad dvylika; į laivą atskrido karvelis ir daug audronašų.

Antradienis, rugsėjo 25 d. Ta diena buvo labai rami, o paskui oras pasidarė vėjuotas ir buvo keliamama savo kryptimi į vakarus iki nakties. Su Martínu Alonsu Pinzónu, kitos karavelės „Pinta“ kapitonu, Admirolas kalbėjosi apie žemėlapi⁸², kurį Admirolas išsiuntė į minėtą karavelę prieš tris dienas, ir kuriame, regis, Admirolas buvo pažymėjęs tam tikras tos jūros salas ir Martínas Alonsas teigė, kad jos turėtų būti tame regione, o Admirolas sakė, kad jam irgi taip atrodė; tačiau jie nesucidūrė su salomis tikriausiai dėl srovių, kurios nuolat nukreipdavo laivus į šiaurės rytus, todėl jie turbūt iš tiesų nebuvo nukeliavę tiek, kiek sakė šturmanai. Jiems sutarus, Admirolas liepė atsiųsti minėtą žemėlapi, o jį atsiuntus virve, Admirolas pradėjo su savo šturmanu ir jūreiviais jame dėti žymes; pasirodžius saulei, Martínas Alonsas persikėlė į savo laivo laivagalį ir su didžiuliu džiaugsmu pašaukė Admirolą prašydamas pasveikinti, nes pamatė žemę, o tai išgirdęs ir gavęs patvirtinimą Admirolas ėmė dėkoti mūsų Viešpačiui klaupdamasis ant kelių, o Martínas Alonsas su savo žmonėmis sakė: „Gloria in excelsis Deo“⁸³. Tą patį padarė Admirolo žmonės, o „Ninjos“ karavelėje visi pakilo stiebu ir takelažu bei patvirtino, kad ten tikrai žemė; Admirolui irgi taip atrodė, ir jis manė, kad iki žemės yra dar dvidešimt penkios lygos. Iki nakties visi jie patvirtino, kad tai tikrai žemė. Admirolas įsakė pakeisti kryptį į vakarus, kad visi keliautų į pietvakarius, kur atrodė

⁸⁰ Petrelis – jūrinis paukštis (*vert.*).

⁸¹ Čia Kolumbas save identifikuoja su Moze nurodydamas į Senojo Testamento Išėjimo knygą; ypač svarbu turėti omenyje, kad Kolumbo kelionė prasideda rugpjūčio 3 d. – edikto, pagal kurį žydai išvaromi iš Ispanijos, įsigaliojimo dieną, o pačioje įguloje buvo didelis žydų jūreivių skaičius (Ife, Varela). Be to, Valera (2010: 56–57) teigia, kad daugelis žmonių, palaikusių Kolumbą karališkuose rūmuose buvo atsivertę žydai, nes tikėjosi, kad Kolumbas atras naujas žemes apsigyventi žydų tautai, o tai tik dar labiau sustiprina Kolumbo aliuziją į save kaip Mozę.

⁸² Kai kurie autoriai (Vignaud) įrodinėjo Kolumbą gavus laišką iš Toscanelli, kuriame jis pasiūlė saugesnį kelią ir aprašė galimą šios kelionės maršrutą bei pridėjo žemėlapi (Varela, Ife).

⁸³ (Lot.) „Garbė Dievui aukštybėse“ – liturginė giesmė, dar vadinama Angelų giesme (*vert.*).

esanti žemė; tą dieną jie nukeliavo keturias su puse lygų į vakarus ir septyniolika lygų į pietvakarius naktį, tad iš viso dvidešimt vieną, nors žmonėms jis sakė trylika lygų, nes visada juos apgaudinėjo, norėdamas, jog šie manytų, kad kelias nėra labai ilgas; taigi jis kelionę užrašinėjo dviem būdais – trumpesnis buvo visiems sakomas, o ilgesnis – tikras; jūra buvo labai rami, todėl daug jūrininkų šoko maudytis – matė daug doradų ir kitų žuvų.

Trečiadienis, rugsėjo 26 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus iki popietės. Nuo tada plaukė į pietvakarius, kol sužinojo, kad tai, ką manė esant sausumą, yra ne sausuma, o tik dangus; keliavo dieną ir naktį trisdešimt vieną lygą, o žmonėms sakė, kad dvidešimt keturias. Jūra buvo lyg upė, orai – malonūs ir švelnūs.

Ketvirtadienis, rugsėjo 27 d. Jie keliavo savo kryptimi į vakarus, per dieną ir naktį nukeliavo dvidešimt keturias lygas, nors žmonėms sakė dvidešimt lygų; atplaukė daug doradų, vieną jų pagavo; atskrido fajetonas.

Penktadienis, rugsėjo 28 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, ramiai nukeliavo keturiolika lygų, nors visiems sakė trylika; buvo mažai žolės, sugavo dvi doradas, o kituose laivuose sugavo daugiau žuvų.

Šeštadienis, rugsėjo 29 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, nukeliavo dvidešimt keturias lygas, žmonėms sakė dvidešimt vieną; kadangi oras buvo ramus, per dieną ir naktį nukeliavo nedaug. Matė paukštį, kuris vadinamas fregata, ir kuris priverčia padūkėlius išvemti, ką jie yra sulešę, kad pačios fregatos galėtų tai sulesti, ir jos nesimaitina jokių kitu būdu. Tai yra jūros paukštis, nors jūroje nesustoja ir nenuskrenda nuo kranto daugiau nei dvidešimt lygų; daug tokių paukščių yra Žaliojo Kyšulio salose⁸⁴; paskui atskrido du padūkėliai; orai buvo mieli ir malonūs, ir Admirolas pasakė, kad trūksta tik išgirsti lakštingalą; jūra buvo rami lyg upė; paskui tris kartus pasirodė trys padūkėliai ir viena fregata, atplaukė daug žolės.

Sekmadienis, rugsėjo 30 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, o per dieną ir naktį ramiai nukeliavo keturiolika lygų, bet paskelbė, kad vienuolika; į laivą atskrido keturi fajetonai, o tai yra ryškus žemės ženklas, nes tiek daug tos pačios rūšies kartu skrendančių paukščių yra ženklas, kad jie nekeliauja bloga kryptimi ir nėra pasiklydę; per du kartus atskrido du padūkėliai, atplaukė daug žolės. „Pastaba: žvaigždės, kurios vadinamos sergėtojomis⁸⁵, kai sutemsta, atsiranda netoli vakarų, o kai švinta – šiaurės rytų linijoje, dėl to atrodo, kad jos beveik nejuda, nes pasislenka tik per tris linijas⁸⁶, o tai yra devynios valandos, ir taip kiekvieną naktį“, – taip sako Admirolas. Taip pat

⁸⁴ Tai salų valstybė Atlanto vandenyne, apie 500 km. į vakarus nuo vakarinio Afrikos žemyno kyšulio (Žaliojo Kyšulio), esančio Senegale (*vert.*).

⁸⁵ Matyt, turima omenyje Mažojo Grįžulo Rato žvaigždyno Šiaurinė, arba Poliarinė, žvaigždė (*vert.*).

⁸⁶ Tikriausiai turimos omenyje portulanuose (tuometiniuose žemėlapiuose) sužymėtos linijos. (*vert.*)

temstant kompaso strėlės rodo kursą nukrypus į šiaurės rytus per ketvirtį, o prašvitus rodo kryptį kartu su žvaigžde tiesiai; dėl to atrodo, kad žvaigždė juda kaip ir kitos žvaigždės⁸⁷, o kompasu strėlė nuolat rodo tiesą.

Pirmadienis, spalio 1 d. Jie plaukė savo kryptimi į vakarus, nukeliavo dvidešimt penkias lygas, nors žmonėms pasakė dvidešimt lygų; buvo didelė liūtis. Admirolo šturmanas šiandien švintant bijojo, kad nuo Hiero salos iki ten nukeliavo penkis šimtus septyniasdešimt aštuonias lygas vakarų kryptimi; tai buvo mažesnis skaičius nei penki šimtai aštuoniasdešimt keturios lygos, kurias Admirolas sakė žmonėms, tačiau tiesa, kurią Admirolas žinojo ir saugojo, buvo nukeliautas septynių šimtų septynių lygų atstumas.

Antradienis, spalio 2 d. Jie per naktį ir dieną plaukdami savo keliu į vakarus įveikė trisdešimt devynias lygas, nors žmonėms pasakė apie trisdešimties lygų kelionę; jūra buvo visada rami: „tegu būna padėkota Dievui“, – čia pasakė Admirolas; žolė atplaukė iš rytų į vakarus, priešingai nei paprastai, atsirado daug žuvų, vieną jie sugavo, pamatė vieną baltą paukštį, kuris atrodė kaip kiras.

Trečiadienis, spalio 3 d. Plaukdami savo įprasta kryptimi jie įveikė keturiasdešimt septynias lygas, nors žmonėms sakė keturiasdešimt lygų. Atsirado audronašų, daug žolės – kai kur labai sena, o kai kur visai šviežia, kartu atplukdžiusi tarsi vaisių; nesimatė jokių paukščių; Admirolas matė, kad salos, kurios buvo nupaišytos jo žemėlapyje, liko už jų. Čia Admirolas sako, kad praėjusią savaitę ir tomis dienomis, kai buvo tiek daug sausumos ženklų, nenorėjo užtrukti plaukdamas prieš vėją, nors turėjo žinių apie salas tame regione, kad nenutoltų galutinis jo tikslas, kuris buvo nukeliauti į Indijas, ir, jei būtų užtrukęs, tai nebūtų buvęs geras sprendimas.

Ketvirtadienis, spalio 4 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, per dieną ir naktį nukeliavo šešiasdešimt tris lygas, žmonėms pasakė keturiasdešimt šešias; į laivą kartu atskrido daugiau nei keturiasdešimt audronašų ir du padūkėliai, o jaunuolis iš karavelės į vieną paukštį metė akmenį; į laivą atskrido viena fregata ir vienas baltas paukštis, atrodantis kaip kiras.

Penktadienis, spalio 5 d. Jie plaukė savo keliu vienuolikos mylių per valandą greičiu; per dieną ir naktį nukeliavo penkiasdešimt septynias lygas, nes naktį kelionę paspartino vėjas; žmonėms pasakė nuplaukus keturiasdešimt penkias lygas; jūra buvo gera ir rami; „Dievui, – sako, – tegu būna nuoširdžiai padėkota“; oras buvo švelnus ir ramus, jokios žolės, daug paukščių, t. y. audronašų, daug žuvų skraiduolių „įskrido“ į laivą.

Šeštadienis, spalio 6 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, per dieną ir naktį nukeliavo keturiasdešimt lygų, nors žmonėms pasakė, kad trisdešimt tris lygas. Šią naktį Martinas Alonsas

⁸⁷ Poliarinė žvaigždė turi pastovią vietą danguje, todėl pagal ją orientuodavosi jūrininkai (*vert.*).

pasakė, kad būtų gerai plaukti link pietvakarių, o Admirolui pasirodė, kad Martínas Alonsas šitą sakė neatsižvelgdamas į Cipango salą⁸⁸, nes Admirolas suprato, kad jei būtų suklysta pasukant, jie negalėtų taip greitai pasiekti sausumos ir kad geriau pirmiausia keliauti į žemyną, o tik tada į salas.

Sekmadienis, spalio 7 d. Jie plaukė savo keliu į vakarus, dvi valandas keliavo dvylikos mylių, o paskui – aštuonių mylių per valandą greičiu, ir iki pirmos valandos popiet nukeliavo dvidešimt tris lygas, nors žmonėms pasakė aštuoniolika. Šiandien prašvitus karavelė „Ninja“ plaukė pirma, nes buvo burlaivis, ir visi stengėsi plaukti kiek galima greičiau, norėdami pirmi pamatyti sausumą, kad galėtų mėgautis Karalių pažadėta malone tiems, kas pirmi pamatys žemę; jie iškėlė vėliavą ant stiebo viršūnės ir iššovė sviedinį kaip ženklą, kad mato žemę, nes taip buvo įsakęs Admirolas. Taip pat jis buvo įsakęs, kad per saulėtekį ir saulėlydį visi laivai prisijungtų prie jo, nes tuo metu galima toliausiai matyti. Popiet nebuvo matyti jokios sausumos, kurią manė pastebėję karavelės „Ninja“ žmonės, ir pro juos skrido daugybė įvairių paukščių iš šiaurės į pietvakarius (dėl to jie manė, kad paukščiai skrenda miegoti į sausumą arba traukiasi nuo artėjančios žiemos žemėse, link kurių jie tikėjosi artėjantys, mat Admirolas žinojo, kad dauguma portugalų salų buvo atrastos būtent dėl paukščių). Dėl to Admirolas nusprendė mesti vakarų kryptį ir nukreipti laivą link pietvakarių, apsisprendęs šia kryptimi keliauti dvi dienas. Tai prasidėjo likus valandai iki saulėlydžio. Per visą naktį nukeliavo penkias lygas, o dieną – dvidešimt tris; iš viso per dieną ir naktį nuplaukė dvidešimt aštuonias lygas.

Pirmadienis, spalio 8 d. Jie plaukė link pietvakarių, ir per dieną ir naktį nukeliavo vienuolika su puse ar dvylika lygų ir vietomis, atrodo, kad naktį keliavo penkiolikos mylių per valandą greičiu, jei rankraščio rašysena neapgauna. „Ačiū Dievui, jūra buvo lyg Sevilijos upė, – sako Admirolas, – orai švelnūs lyg balandį Sevilijoje, kur malonu būti.“ Pasirodė labai šviežia žolė, daug laukų paukščių, o vieną, skrendantį į pietvakarius, jie sugavo; taip pat skrido žuvėdros, antys ir vienas padūkėlis.

Antradienis, spalio 9 d. Jie plaukė į pietvakarius, nukeliavo penkias lygas; tada pasikeitė vėjas ir nunešė juos kryptimi iš vakarų ketvirtį į šiaurės vakarus, ir tuomet jie nukeliavo dar keturias lygas; paskui nuplaukus vienuolika lygų per dieną ir dvidešimt su puse lygų naktį, žmonėms pasakė, jog įveikta septyniolika lygų. Visą naktį girdėjo praskrendančius paukščius.

Trečiadienis, spalio 10 d. Jie plaukė kryptimi tarp vakarų ir pietvakarių, keliavo dešimt mylių per valandą greičiu, kartais – dvylika, o kitais kartais – septynių mylių per valandą greičiu; per dieną ir naktį nuplaukė penkiasdešimt devynias lygas, bet žmonėms pasakė, kad ne daugiau

⁸⁸ Viduramžiais Europoje naudotas Japonijos pavadinimas (*vert.*).

keturiasdešimt keturių. Čia žmonės daugiau nebegalėjo kentėti⁸⁹, skundėsi ilga kelione, bet Admirolas juos padaršino geriausiai kaip galėjo, pažadindamas viltį apie būsimą naudą. Ir pridėjo, kad nepaisant to, kiek jie skūsis, jis čia atvyko, kad pasiektų Indijas ir kad toliau tai darys, kol su Viešpaties pagalba jas pasieks.

Ketvirtadienis, spalio 11 d. Jie plaukė kryptimi tarp vakarų ir pietvakarių ir ten buvo per visą kelionę smarkiausia jūra. Šalia laivo pamatė audronašas ir vieną fajetoną. Žmonės iš karavelės „Pinta“ pamatė nendrę bei pagalį, be to, išgriebė iš vandens kitą pagaliuką, kuris, atrodė, buvo apdirbtas geležimi, ir nendrės gabalą, sausumoje augančią žolę ir lentelę. Iš karavelės „Ninja“ žmonės taip pat matė sausumos ženklų ir rado vandenyje šakelę su erškėčiu. Dėl šių ženklų visi atsikvėpė ir džiaugėsi. Tą dieną iki saulėlydžio nukeliavo dvidešimt septynias lygas.

Saulei nusileidus plaukė savo pagrindine kryptimi – į vakarus; kas valandą nuplaukdavo dvylika mylių ir iki antros valandos po vidurnakčio buvo nukeliavę devyniasdešimt mylių, tai yra dvidešimt dvi su puse lygų. Ir kadangi karavelė „Pinta“ buvo greitesnė ir plaukė pirma Admirolo, jie pamatė sausumą ir davė ženklus, kuriuos Admirolas buvo įsakęs. Tą sausumą pirmasis pamatė jūreivis, vardu Rodrigas iš Trianos; dešimtą valandą nakties Admirolas, būdamas ant antstato laivagalyje, pamatė šviesą, bet vaizdas buvo toks neaiškus, kad jis nenorėjo patvirtinti, jog tai žemė; todėl pasikvietė Perą Gutiérrezą, karaliaus konditerį, ir pasakė jam, kad atrodo, jog matyti šviesa, ir kad jis pasižiūrėtų, o šis taip ir padarė, ir ją išvydo; tada pasakė tą patį padaryti Rodrigui Sánchezui iš Segovijos, kurį karalius su karaliene išsiuntė su laivynu kaip stebėtoją, bet jis nieko nematė, nes buvo netinkamoje vietoje, iš kurios nieko nesimatė.

Po to, kai Admirolas tai pasakė, šis kartą ar du pamatė šviesą⁹⁰ ir ta šviesa buvo lyg vaškinė žvakutė, pasislepianti ir vėl pasirodanti, dėl to mažai kam tai atrodė sausumos ženklas. Tačiau Admirolas buvo įsitikinęs, kad yra netoli sausumos. Dėl to, kai sukalbėjo „Salve“⁹¹, kurią visi jūreiviai buvo įpratę sakyti ir savo būdu giedoti, ir kurią visi moka, Admirolas jų prašė ir įspėjo, kad gerai prižiūrėtų laivo priekio antstatą ir ieškotų sausumos, ir kad tam, kas pirmas jam pasakys matęs sausumą, padovanos šilkinį dubletą⁹², be kitų malonių, kurias karaliai pažadėjo – dešimt tūkstančių maravedžių⁹³ tam, kas pirmas ją pamatys. Antrą valandą po vidurnakčio pasirodė sausuma, iki kurios buvo dvi lygos. Jie nuleido visas bures ir liko tik su pagrindine bure, kuri yra didelė burė be

⁸⁹ Apie sukilimą prieš Kolumbą rašė įvairūs autoriai – las Casasas, Fernandezas de Oviedo ir kt. teigdami, kad Kolumbui buvo duotos trys dienos sausumai pasiekti, o nepasiekus bus grįžtama atgal (Varela).

⁹⁰ Modernių tyrimų įrodyta, kad Kolumbas turėjo būti per toli nuo sausumos, kad galėtų matyti šviesą, tad lieka neaišku, kas tai buvo (Varela).

⁹¹ Dar žinoma kaip malda „Salve, Regina“, arba „Sveika, Karaliene“ (*vert.*).

⁹² Dubletas – vyriškas aptemptas užsagstomas švarko tipo drabužis. Paplitęs Vakarų Europoje nuo viduramžių iki XVII a. vidurio (*vert.*).

⁹³ Maravedis – senoji Pirėnų pusiasalyje naudota moneta (auksinė, vėliau – sidarbinė), kaldinta XII–XIX a. (RAE: maravedí).

bonetų⁹⁴, plūduriuodami ir laukdami išauštančio penktadienio, kai jie atvyko į vieną lukajanų⁹⁵ salelę, kuri indėnų kalba vadinosi Guanahani⁹⁶. Vėliau atėjo nuogi žmonės, o apsiginklavęs Admirolas valtimi nuplaukė iki sausumos su Martínu Alonso Pinzónu ir jo broliu Vicentu Anesu, „Ninjos“ kapitonu. Admirolas paėmė karališkąją vėliavą, o kapitonai – dvi žaliojo kryžiaus vėliavas, kurias Admirolas vežėsi kiekviename laive su F ir Y⁹⁷ raidžių ženklais: virš kiekvienos raidės buvo po karūną, viena ant vieno kryžiaus galo ir kita – ant kito.

Sausumoje pamatė vešliai žaliuojančius medžius, daug vandens ir įvairių rūšių vaisių. Admirolas pašaukė abu kapitonus ir kitus, atvykusius į sausumą, ir Rodrigą de Escobedo, viso laivyno raštininką, ir Rodrigą Sánchezą iš Segovijos, bei liepė jiems paliudyti, kaip jis visų akivaizdoje užėmė minėtą salą kaip priklausančią Karaliui ir Karalienei, jo Ponams, atlikęs visus būtinus pareiškimus, kaip vėliau parodo raštiški liudijimai⁹⁸. Paskui ten susirinko daug žmonių iš salos. Šie tolesni Admirolo žodžiai yra tiksliai tokie, kaip jo knygoje apie pirmąją kelionę atrandant šias Indijas: „Aš, – sako jis, – norėdamas, kad palaikytume draugiškus ryšius, ir pamatęs, kad šie žmonės būtų visiškai laisvi ir priimtų mūsų Šventąjį tikėjimą su meile, o ne jėga, daviau kai kuriems jų spalvotų kepurų ir stiklo karoliukų, kuriuos jie pasikabino ant kaklo, bei kitų mažaverčių daiktų, suteikusių jiems didelį malonumą ir privertusių elgtis taip, lyg tai būtų stebuklas. Žmonės vėliau ėjo prie valčių ten, kur mes plaukiojome, ir atnešė mums papūgų, medvilnės siūlų ir asegajų⁹⁹ bei daug kitų daiktų, kuriuos su mumis iškeitė į tokius daiktus, kaip antai stiklo karoliukai ir varpeliai, kuriuos jiems davėme. Kitaip sakant, jie viską noriai ėmė ir davė tai, ką turėjo. Taip pat man pasirodė, kad tie žmonės apskritai yra labai skurdūs. Jie vaikšto visiškai nuogi, kaip motinos juos pagimdė, moterys taip pat, nors mačiau nedaugiau kaip vieną jauną merginą, ir apskritai visi, kuriuos sutikau, buvo jaunuoliai ir nė vienam nebuvo daugiau nei trisdešimt metų: labai gerai sudėti, gražių kūnų ir veidų, plaukai tankūs – beveik kaip arklio karčiai – ir trumpi: nešiojami iki antakių ilgio, išskyrus kelių, kurie nešioja ilgus plaukus ir niekada jų nekerpa; jie dažosi kūnus tamsiai ir jų oda yra Kanarų salų gyventojų atspalvio – nei juodi, nei balti; vieni nusidažo baltai, kiti – spalvotai, tretį – spalvomis, kurias randa; vieni nusidažo visą kūną, kiti – tik akis, tretį – tik nosį. Jie neturi ginklų ir jų nepažįsta, nes jiems parodžiau kardą, ir jie nesuprasdami jį ėmė už asmens ir įsipjaukė. Jie neturi geležies – jų asegajai yra paprastos lazdos

⁹⁴ Boneta – nedidelė burė, tvirtinama prie kitos burės, taip siekiant didesnio greičio (*vert.*).

⁹⁵ Ispanišku žodžiu „luqayo“ tikriausiai turimas omenyje panašiai skambantis „lecuo (lequio)“ – tradiciškai taip buvo vadinami Rytų Azijos salų gyventojai (Varela).

⁹⁶ Kai kurie autoriai (tarp jų Navarrete) teigia, kad ši sala – Grand Terkas, kiti (Morisonas) nesutinka, teigdami tai buvus Bahamų salyne esančią Vatlingo salą. Iše teigia, kad galutinės išvados nėra, ir šios salos vietą vis dar yra sunku vienaprasmiškai nustatyti, kadangi daugelis ten esančių salų atitinka šios apibūdinimą.

⁹⁷ Valdovų – Fernando II iš Aragono ir Isabelos I iš Kastilijos – inicialai (*vert.*).

⁹⁸ Kolumbo „Indijų“ ėmimą priklausomybėn ir šį procesą kaip ceremoniją plačiai komentuoja Stephenas Greenblattas (1991) (*vert.*).

⁹⁹ Asegajus – lengva svaidoma medinė ietis (*vert.*).

be geležies, nors kai kurie iš jų ant smaigalio turi žuvies dantį ar kažką panašaus. Jie visi yra gero sudėjimo ir ūgio. Mačiau ir tokių, ant kurių kūnų buvo žaizdų ženklų, ir aš gestais paklausiau, kas tai yra, ir jie man parodė, kad ten atvykdavo žmonės iš kitų artimų salų, norėdavo juos užkariauti, todėl jie gynėsi. Aš maniau ir manau, kad tie žmonės atvyksta iš žemyno ir nori juos paimti kalniais. Jie turėtų būti geri tarnai ir labai nuovokūs, nes matau, kad labai greitai kartoja viską, ką jiems sakau, ir manau, kad lengvai pasidarys krikščionimis, nes atrodo, kad jie neturi jokios religijos. Aš, pasitarnaudamas mūsų Viešpačiui, išvykimo dieną Jūsų Aukštybėms paimsiu su savimi jų šešis, kad išmokytų kalbėti. Jokios rūšies joks gyvūnas, išskyrus papūgas, negyvena šioje saloje.“ Visa tai yra Admirolo žodžiai.

Šeštadienis, spalio 13 d. „Išaušus į paplūdimį atėjo daug šių vyrų, visi jaunuoliai, kaip jau esu sakęs, ir visi gero sudėjimo, labai gražūs žmonės, plaukai negarbanoti, bet vešlūs ir lengvai krintantys lyg arklio karčiai; visų kaktos ir veidai labai platūs – daug labiau nei kitų rasių, kurias iki šiol buvau matęs; akys labai gražios, nemažos, ir nė vienas jų nėra juodaodis, bet kanariečių kūno spalvos; kitaip ir nereikėtų tikėtis, turint omenyje, kad ši sala yra toje pačioje rytų–vakarų ilgumos linijoje su Hiero sala Kanaruose. Jų kojos labai tiesios, kūnai tarsi vienos rankos nulipdyti¹⁰⁰ ir jokio pilvo, nebent nedidelis. Į laivą jie atvyko luotais, padarytais iš medžio kamieno kaip ilga valtis, ir viskas iš vieno gabalo, stebuklingai išdrožinėta, turint omenyje šią vietą. Luotai dideli – kai kuriais atplaukė po keturiasdešimt ar keturiasdešimt penkis vyrus, – o kiti mažesni: iki tokių, kuriuose telpa tik vienas žmogus. Jie irkluojami su irklu, panašiu į ližę, ir plaukia stebuklingai greitai. Jei luotas apsiverčia, visi šoka į vandenį, jį atverčia atgal, ir išsemia vandenį su kalabasomis¹⁰¹, kurias yra pasiėmę su savimi. Jie atsigabeno suvyniotų medvilnės ritinių, papūgų, asegajų ir kitų smulkmenų, kuriuos aprašinėti būtų nuobodu, ir vi sa tai dalijo už bet kokį jiems pasiūlytą daiktą. O aš buvau atidus ir stengiausi sužinoti, ar ten yra aukso, ir pastebėjau, kad kai kurie turėjo gabalėlį jo įsivėrę į nosyje pradurtą skylę ir iš ženklų galėjau suprasti, kad į pietus nuo salos arba pačios salos pietuose yra karalius, turintis labai daug didelių aukso taurių. Dėjau pastangų, kad jie parodytų kelią į ten, bet paskui pamačiau, kad jie neturi tokios ketinimų. Nusprendžiau palaukti iki rytdienos popietės ir tada plaukti į pietryčius, nes, pasak daugelio, kurie man visa tai pasakojo, pietuose, pietryčiuose ir šiaurės vakaruose yra žemė, o žmonės iš šiaurės vakarų dažnai užpuldavo žmonės, traukiantys į pietryčius ieškoti aukso ir brangakmenių. Ši sala yra labai didelė, lygaus paviršiaus, su vešliai žaliuojančiais medžiais, su daugybe vandens ir labai didele lagūna salos viduryje, be jokio kalno ir ji visa labai žalia – tikras malonumas žiūrėti. Šie žmonės kupini ramybės, o norėdami mūsų daiktų, bet neturėdami ką duoti mainais, ką nors gavę nuplaukia toliau; viską, ką turi, jie atiduoda už bet

¹⁰⁰ T. y. labai tiesūs (*vert.*).

¹⁰¹ Kalabasa (isp. „calabaza“), kalebasas, kalabašas – indas, gaminamas iš paprastojo ilgmoliūgio (*Lagenaria siceraria*) vaisiaus. Naudojamas Pietų Amerikoje, Afrikoje, Okeanijoje. Kalabasa su bombilja Pietų Amerikoje naudojama matės gėrimui.

kokį daiktą – iki tokių daiktų, kaip dubenų ar stiklinių puodelių šukės; mačiau duodant šešiolika medvilnės ritinių už tris Portugalijos seučius¹⁰², tai yra vieną Kastilijos blanką¹⁰³, atitinkančią daugiau nei vieną aroba¹⁰⁴ medvilnės siūlų. Juos saugosiu ir niekam neleisiu imti, nes visa tai įsakiau paimti Jūsų Aukštybėms, jei gautume gausiai. Čia, šioje saloje, užauginama medvilnė, nors tuo ilgai negalėjau patikėti, taip pat čia yra aukso, kurį jie nešioja įsivėrę nosyse; nenorėdamas švaistyti laiko pasižiūrėsiu, ar man pavyks pasiekti Cipango salą. Dabar, kadangi jau naktis, visi indėnai nuplaukė luotais į salą.“

Sekmadienis, spalio 14 d. „Įsakiau švintant laivo ir karavelių valtims būti paruoštoms ir keliauti toliau palei salą kryptimi tarp šiaurės ir šaurės rytų, kad būtų galima pamatyti kitą salos dalį, į kitą pusę nuo rytų, ir taip pat kad būtų galima pamatyti kaimus. Vėliau pamačiau du ar tris kaimus ir jų gyventojus, kurie susirinko į paplūdimį šaukdami mus ir dėkodami Dievui; vieni mums nešė vandenį, kiti – maisto; dar kiti pamatę, kad aš neketinu keltis į sausumą, metėsi į jūrą plaukti ir patys pasiekė mus ir supratome, kad mūsų klausia, ar nusileidome iš dangaus; vienas senas žmogus įlipo į valtį, o kiti garsiai kvietė moteris ir vyrus: „Ateikite pažiūrėti žmonių iš dangaus, atneškite jiems valgyti ir gerti!“. Atėjo daug, tarp jų daug moterų, kiekviena kažkuo nešinos, dėkodamos Dievui, krisdamos ant žemės ir keldamos rankas į dangų garsiai mus kvietė į sausumą, bet aš bijojau, matydamas visur aplink salą uolų rifus su giliu vandeniu tarp jų ir uostu, pakankamai dideliu sutalpinti visus krikščionių pasaulio laivus, bet įplaukimas į jį buvo labai siauras. Tiesa, šiame ruože yra seklių vietų, bet vanduo juda ne daugiau nei šulinyje. Tikėdamasis viską pamatyti, šį rytą pajudėjau iš ten, nes norėjau Jūsų Aukštybėms išsamiai viską papasakoti ir išsiaiškinti, kur būtų galima pastatyti tvirtovę. Pamačiau žemės ruožą, kuris atrodė tarsi sala, bet iš tiesų nėra sala, jame stovėjo šeši namai, ir tas plotas per dvi dienas galėtų virsti sala¹⁰⁵, nors nemačiau tam poreikio, nes šie žmonės, kalbant apie ginklus, yra labai paprasti, kaip pamatys Jūsų Aukštybės iš tų septynių, kuriuos pasiėmiau išmokti mūsų kalbos ir gražinti atgal, nebent Jūsų Aukštybės norės juos pasiimti į Kastiliją arba laikyti toje saloje kaip įkaitus, nes užtektų penkiasdešimt žmonių, kad kontroliuotų juos visus ir priverstų daryti tai, ko iš jų tikimasi. Netoliese minėtos salos yra gražiausių mano kada nors matytų medžių, jie tokie žali, o jų lapai – kaip medžių Kastilijoje balandžio ir gegužės mėnesiais, ir visur daugybė vandenių. Aš apžiūrėjau visą tą uostą, tada grįžau į laivą, išskleidžiau bures ir pamačiau tiek salų, kad nežinojau, kaip nuspręsti, į kurią vykti pirmiausia, o žmonės, kuriuos buvau pasiėmęs su savimi, man rodė ženklais, kad tų salų buvo tiek daug, kad neįmanoma suskaičiuoti, išvardydami pagal salų pavadinimus daugiau nei šimtą.

¹⁰² Isp. „ceuti“ – senovinė Seutos (Afrika) moneta (RAE).

¹⁰³ Isp. „blanca de Castilla“ – Kastilijoje naudota moneta (RAE).

¹⁰⁴ Arroba – senasis svorio matavimo vienetas, lygus 11,502 kg (RAE).

¹⁰⁵ Matyt, turimas omenyje žemės ruožas, panašus į neriją, kuriame prakasus kanalą ar platesnį ruožą vandeniui galima būtų dirbtinai sukurti salą (*vert.*).

Galiausiai nusižiūrėjau didžiausią, kur nusprendžiau vykti; tą ir darau, o ji nutolusi nuo anos San Salvadoro¹⁰⁶ salos per penkias lygas, o kitos šiek tiek arčiau arba šiek tiek toliau viena nuo kitos: visos jos labai lygaus paviršiaus, nekalnuotos, labai derlingos, visos apgyvendintos ir tarpusavyje kariaujančios, nors šie žmonės paprasto mąstymo ir gražių kūnų.“

Pirmadienis, spalio 15 d. „Per naktį iki ryto likau ant denio, nes bijojau nepasiekti sausumos, nežinodamas, ar pakrantėje yra seklių vietų, o švintant pakėlėme bures. Kadangi sala¹⁰⁷ buvo toliau nei už penkių lygų, tiksliau – septynių, o potvynis mane sulaikė, atvykau į minėtą salą jau vidurdienį, ir čia sužinojau, kad ta salos pusė, esanti priešais San Salvadoro salą, tęsiasi penkias lygas kryptimi šiaurė–rytai, o kita jos pusė, palei kurią keliavau toliau, tęsiasi dešimt lygų kryptimi rytai–vakarai. Kadangi iš šios salos mačiau kitą didelę salą vakaruose, pakėliau bures, kad galėtume plaukti visą tą dieną iki nakties, bet vis tiek nespėjau nukeliauti iki vakaruose esančio kyšulio, kuriam daviau Santa Marija de la Konsepsion¹⁰⁸ vardą, ir jau beveik nusileidus saulei, nuvykau iki minėto kyšulio, norėdamas išsiaiškinti, ar ten yra aukso, nes žmonės, kuriuos pasiėmiau iš San Salvadoro salos, sakė, kad šioje saloje žmonės nešioja didžiules auksines apyrankes ant rankų ir kojų. Aš maniau, kad visa, ką jie sako, yra melas, sugalvotas tikintis pabėgti. Visgi nenorėjau praleisti nė vienos salos jos neužėmęs, nors galima sakyti, kad užėmus vieną jos visos yra užimtos. Nuleidau inkarą ir iki šiandienos, antradienio, esu čia, kad švintant apsiginklavęs nuplaukčiau į sausumą valtimis ir ten išsilaipinčiau; daugelis jų buvo nuogi ir tokie patys, kaip žmonės San Salvadoro saloje: leido mums vaikščioti po salą ir davė visko, ko jų prašėme. Kadangi vėjas ėmė pasiutusiai pūsti pietryčių kryptimi, nenorėjau ilgai užtrukti saloje ir grįžau į laivą; prie karavelės „Ninja“ buvo didelis luotas, ir vienas San Salvadoro salos vyras iš tos karavelės šoko į jūrą ir dingo joje; praėjusį vidurnaktį dar vienas išsoko į jūrą ir nuplaukė atgal luotu taip greitai, kad jokia valtis negalėjo pavyti, turint omeny, kad luotas turi didelį greičio pranašumą. Galiausiai jie pasiekė sausumą ir paliko luotą, o keli mano įgulos žmonės puolė juos vyti, tačiau visi jie išsilakstė kaip vištos, o paliktą luotą nugabenome į karavelę „Ninja“, kur iš kito šono jau priplaukė kitas mažas luotas su žmogumi, kuris atkeliavo išmainyti medvilnės ritinį, ir keli jūrininkai šoko į jūrą jo sulaikyti, nes jis nenorėjo lipti į karavelę. Būdamas laivagalyje aš viską mačiau, liečiau atvesti tą žmogų ir daviau jam spalvotą kepurę ir žalių stiklo karoliukų, kuriuos pririšau ant jo rankos, ir du varpelius, kuriuos užkabinau jam ant ausų ir įsakiau jam grįžti į luotą, kurį taip pat buvau paėmęs į laivą bei išsiunčiau jį į sausumą; tada pakėlėme bures plaukti į kitą didelę salą, kurią mačiau vakaruose, ir taip pat įsakiau paleisti į jūrą kitą luotą, kurį plukdė karavelė „Ninja“ savo gale, ir

¹⁰⁶ Isp. „salvador“ – išgelbėtojas, t. y. Jėzus Kristus. Pavartotas įvardis „anas“ rodo, kad apie San Salvadorą, kuris čia minimas pirmą kartą, Kolumbo autografe tekste turėjo būti užsiminta anksčiau (*vert.*).

¹⁰⁷ Morisonas teigia tai esant dabartinę Romo salą, esančią apie 6 lygas nuo ankstenės Vatlingo salos. (Varela)

¹⁰⁸ T. y. Švč. Mergelės nekalto prasidėjimo vardą. Europiečių užkariautojų duotiems vietovių vardams būdingi krikščioniški motyvai (paprastai vieta, teritorija pavadinama to šventojo vardu, kurio dieną buvo atrasta ar užimta) (*vert.*).

vėliau pamačiau jį sausumoje kartu su anksčiau minėto vyro, kuriam daviau visus susakytus daiktus, luotu; nenorėjau iš jo imti medvilnės ritinio, nepaisant to, kad jis jį norėjo duoti. Visi žmonės jį apsupo ir buvo labai nustebę, nes suprato, kad mes esame geri žmonės¹⁰⁹, o tas anksčiau pabėgęs vyras bus mums pridaręs žalos, ir todėl jį vežėmės. Dėl šios priežasties įsakiau tą kitą vyrą išlaisvinti, daviau jam minėtus dalykus, kad gerai apie mus galvotų ir kad kitą kartą, kai Jūsų Aukštybės nuspręs čia atsiųsti žmonių, jie nebūtų priešišškai nusiteikę; ir viskas, ką jam daviau, nekainavo nė keturių maravedžių. Ir taip apie dešimtą valandą išvykau su pietryčių vėju, ir pasukome į pietus, kad pasiektume kitą didelę salą, į kurią ženklais nurodė visi iš San Salvadoro gabenami vyrai, nes ten yra daug aukso, kurį žmonės nešioja kaip apyrankes ant rankų, kojų, ausų, nosyje ir ant kaklo. Ir nuo Santa Marijos iki kitos salos buvo devynios lygos kryptimi iš rytų į vakarus, o visa ši dalis tęsiasi į šiaurės rytus ir šiaurės vakarus bei atrodo, kad ši pakrantė yra dvidešimt aštuonių lygų¹¹⁰ ilgio kaip ir San Salvadoras ar Santa Marija, ir visi paplūdimiai čia be uolų, tik prie paplūdimių jūroje yra apsemtų uolų, dėl kurių plaukiant ir norint priartėti prie kranto būtina viską atidžiai stebėti, kad nepriplauktum per arti žemės, nors vanduo čia visada skaidrus, ir matosi dugnas. Per kelių sviedinių šūvių atstumą iki sausumos vandenyje yra taip gilų, kad dugnas nepasiekiamas. Salos labai žalios, derlingos, čia labai švelnus oras ir gali būti dar daugiau man nežinomų dalykų, bet nenoriu uždelsti, tad vykstu toliau, kad atrasčiau aukso. Šie žmonės rodo, kad apyrankės nešiojamos ant rankų ir kojų, ir galima suprasti, kad jos auksinės, nes jiems parodžiau kelis savo gabaliukus, tad vargu, ar klystu, ir su Mūsų Viešpaties pagalba atrasiu, iš kur pas jie gauna aukso. Pasiekus vidurį įlankos tarp šių dviejų salų, tai yra tarp Santa Marijos ir kitos didelės salos, kuriai suteikiau Fernandinos vardą¹¹¹, sutikome luotu iš Santa Marijos į Fernandiną plaukiantį žmogų, kuris vežėsi šiek tiek jų duonos, dydžio sulig kumščiu, ir kalabasą vandens, gabalą šviesiai raudonos sutrintos ir paskui išminkytos žemės bei sausų lapų¹¹², kuriuos jie turbūt labai vertina, nes San Salvadore man jau buvo atnešę nedidelį jų krepšelį, ir taip pat jis turėjo stiklo karoliukų ant virvės ir dvi blankas, iš to nusprendžiau, kad jis atkeliavo iš San Salvadoro salos ir užsukęs į Santa Mariją traukė į Fernandinos salą, todėl priplaukė prie laivo; aš jam liepiau įlipti, ko ir jis pats troško; jam buvo liepta savo valtį įkelti į laivą ir ten palikti visą nuosavybę; liepiau jam duoti valgyti duonos su medumi ir atsigerti; pasiimsiu jį į Fernandiną ir gražinsiu viską, kas buvo jo, kad su Dievo palaima jis apie mus susidarytų gerą įspūdį, ir kai Jūsų Aukštybės čia siųs kitus žmones, jie būtų garbingai priimti ir iš vietinių gautų viską, ko jiems gali prireikti.“

¹⁰⁹ Tai vienas iš Todorovo analizuojamų Kolumbo „įsivaizdavimų“, kaip „kitas“ (t. y. indėnai) supranta „kitą“ (t. y. atvykėlius) (*vert.*).

¹¹⁰ Tai yra smarkiai per didelis dydis realiai galėtam matyti, tad tikėtina, kad Las Casasas padarė klaidą nurašinėdamas (Ife).

¹¹¹ Dabartinė Ilgoji sala Bahamų salyne (Ife). Pavadinimas suteiktas karaliaus Fernando II iš Aragono garbei (*vert.*).

¹¹² Pirmoji nuoroda į tabaką (*vert.*).

Antradienis, spalio 16 d. „Kai buvo jau beveik vidurdienis, išvykau iš Santa Marijos de la Konsepsion salos į Fernandiną, kuri, pasirodo, yra didžiulė ir tęsiasi į vakarus, ir plaukiau visą tą dieną su švelniais vėjais; nepavyko atvykti laiku, kad galėčiau aiškiai matyti jūros dugną, nes labai svarbu nepamesti inkarų; ir šitaip likau ant denio laukdamas visą tą naktį iki kitos dienos, kai atvykome į vieną gyvenvietę ir išlipome, o anas vyras, kurį vakar sutikau luote vidury įlankos, taip pat buvo čia, jau perdavęs apie mus tokius gerus atsiliepimus, kad visą naktį ant laivo denio netrūko luotų, kuriais mums gabeno vandenį ir viską, ko turėjo. Aš liepiau ką nors duoti kiekvienam jų, pavyzdžiui, kelis karoliukus – dešimt ar dvylika stiklo karoliukų ant siūlo – arba žalvarinių tamburinių, kurie Kastilijoje kainuoja po maravedį, ar keletą dirželių, o jie visi dėl to buvo pamaloninti, ir taip pat įsakiau, kad atvykusius į laivą pavaišintų medumi; o vėliau trečią valandą nusiunčiau valtį į krantą pargabenti vandens, ir jie labai noriai parodė mano žmonėms, kur yra vanduo, ir patys nešė iki valties pilnas statines ir labai stengėsi mus pamaloninti. Ši sala yra didžiulė, ir esu nusprendęs apiplaukti aplink ją, nes, kaip suprantu, joje ar netoliese yra aukso kasykla. Ši sala yra nutolusi per aštuonias lygas nuo Santa Marijos beveik rytų–vakarų kryptimi. O šis iškyšulys, į kurį atplaukiau, ir visa ši pakrantė tęsiasi kryptimi tarp šiaurės ir šiaurės vakarų bei tarp pietų ir pietryčių, ir mačiau, jog ši sala tęsiasi dvidešimt lygų ir, be to, nesibaigia ties dvidešimta lyga. Dabar rašydamas įsakiau pakelti bures su pietų vėju, kad apiplauktume visą salą ieškodami Samaot¹¹³, miesto arba salos, kurioje yra aukso, kaip sako visi, kuriuos vežamės laive, ir taip pat mums sakė žmonės iš San Salvadoro ir Santa Marijos salų. Šie žmonės yra panašūs į anuos iš minėtų salų ir kalba ta pačia kalba, laikosi tų pačių papročių, tik šie man atrodo labiau civilizuoti ir sukalbami, taip pat subtilesni, nes čia, į laivą, atsivežė medvilnės ir kitų daiktelių ir moka geriau derėtis nei anie; šioje saloje net mačiau medvilnės medžiagą, padarytą kaip mantiją, o žmonės čia pažangesni ir moterys priekyje nešioja medvilninę skepetaitę, kuri šiek tiek jas pridengia. Tai labai žalia, nekalnuota ir derlinga sala, ir net neabejoju, kad ištisus metus žmonės sėja ir pjauna kukurūzus ir kitus augalus; mačiau daugybę medžių, visiškai kitokių nei mūsų, ir daugybė tų medžių turėjo skirtingas šakas, kurios visos auga iš vieno kamieno, bet viena šakelė yra vienokios formos, o kita – kitokios, ir jos tokios skirtingos, kad ši įvairovė yra didžiausias pasaulio stebuklas; pavyzdžiui, viena šaka turi nendrės, o kita – pistacijos formos lapus; ir taip viename medyje esti penkių ar šešių rūšių lapų, ir visi tokie skirtingi, bet jie nėra įskiepyti, nes skiepyti žmonės nemoka, o medžiai yra laukiniai. Indėnai neturi jokios religijos, ir esu tikras, kad greitai taptų krikščionimis, nes yra labai nuovokūs. Čia žuvis yra tokių skirtingų formų, palyginus su mūsų, kad atrodo stebuklingai. Yra visokių žuvų, kaip megrimai¹¹⁴, ir jos įvairiausių pasaulio spalvų – mėlynos, geltonos, raudonos ir kitų spalvų, o kai kurios nusidažiusios tūkstančių spalvų;

¹¹³ Šios salos pavadinimas žurnale varijuoja: Samaot, Samoet, Samoete, Saometo (Ife).

¹¹⁴ Megrimai – otinių šeimos žuvis.

spalvos tokios nuostabios, kad joks žmogus negalėtų nesigrožėti ir nebūti pamalonintas jas matydamas. Taip pat yra banginių; sausumoje negyvena jokios rūšies gyvūnai, išskyrus papūgas ir driežus¹¹⁵; vienas jaunuolis man pasakė, kad matė didelę gyvatę¹¹⁶. Nei avių, nei ožkų, nei kitų gyvulių nemačiau; nors aš čia buvau labai neilgai, tai yra pusdienį, bet jei jų čia būtų buvę, man būtų pasitaikę bent vieną pamatyti. Parašysiu daugiau apie šią salą, kai būsiu ją apiplaukęs.“

Trečiadienis, spalio 17 d. „Vidurdienį palikau gyvenvietę, kur buvau atvykęs ir iš jos grįžau į vandenį, norėdamas apiplaukti tą Fernandinos salą, vėjas buvo pietvakarių ir pietų; norėjau plaukti palei šios salos, kurioje buvau, pakrantę į pietryčius, nes ji tęsiasi kryptimi tarp šiaurės–šiaurės vakarų ir pietų–pietryčių, taigi norėjau sekti minėtu pietų ir pietryčių keliu, nes visi indėnai, kuriuos vežuosi su savimi, ir kiti indėnai rodė ženklus, kad būtent pietinėje šios salos, kurią jie vadina Samoet, dalyje esama aukso; ir Martínas Alonsas Pinzónas, karavelės „Pinta“, į kurią nusiunčiau tris iš tų indėnų, kapitonas, atvyko pas mane ir pasakė, kad vienas iš indėnų labai užtikrintai jam leido suprasti, kad kryptimi šiaurė–šiaurės vakarai galima būtų daug greičiau apiplaukti salą. Aš mačiau, kad vėjas man nepalankus toliau plaukti norėtu keliu – geriau buvo keliauti kita kryptimi, tad liečiau pasukti burę į šiaurę–šiaurės vakarus ir, kai priplaukiau prie salos kyšulio per dvi lygas, atradau vieną nuostabų uostą su žiotimis – galima sakyti, net su dvejomis žiotimis, nes viduryje yra salelė, ir abi žiotys labai siauros, tačiau gana platu šimtui laivų, jei būtų pakankamai gilus ir skaidrus dugnas, tad man tai pasirodė gera dingstis išsiaiškinti, todėl išplaukiau atgal iš žiočių ir grįžau ten su visų laivų valtimis, o tada pastebėjome, kad tos vietos nebuvo pakankamai gilos laivams įplaukti. Apžiūrėjęs pamaniau, kad tai yra kokios nors upės žiotys, todėl įsakiau paimti statines vandeniui; sausumoje radau kokius aštuonis ar dešimt vyrų, kurie paskui atėjo pas mus ir parodė netoliese esantį kaimą, kur nusiunčiau savo vyrus vandens – dalį su ginklais, dalį su statinėmis, ir šitaip tą salą užėmėm. Kadangi iki tos vietos buvo gana toli, sausumoje užtrukau dvi valandas. Per tą laiką pasivaikščiojau tarp medžių, o tai buvo gražiausias kada nors matytas dalykas, žvelgiant į tiek žalumos tarsi gegužės mėnesį Andalūzijoje, o ir visi medžiai taip skyrėsi nuo mūsųškių – kaip diena ir naktis; taip pat vaisiai ir žolės, ir akmenys, ir visi dalykai. Tiesa, kad kai kurie medžiai giminingi Kastilijos medžiams, tačiau kiti visai nepanašūs, ir joks žmogus negalėtų jų nusakyti ar sulyginti su Kastilijos medžiais. Žmonės buvo tokie, kaip ir anksčiau apibūdinti – visi nuogi, tokio paties sudėjimo ir davė viską, ką turėjo, už bet kokią jiems pasiūlytą daiktėlį; ir mačiau, kaip kai kurie jaunuoliai iš laivo keitė dubenų ir stiklo šukes į asegačius; o kiti, kurie buvo nuplaukę į sausumą, man pasakojo, kaip apsilankė jų namuose, ir kad ten viskas buvo labai švariai iššluota ir tvarkinga; ir jų lovos bei kabinami krepšiai daiktams buvo kaip medvilnės tinklai; tie namai buvo į

¹¹⁵ Varela teigia, kad driežais čia vadinami kaimanai (aligatorių rūšis).

¹¹⁶ Isp. žodžiu „sierpe“ kaip bendrinio žodžiu tuomet buvo vadinami gana skirtingi ropliai. Las Casasas teigia gyvatėmis Kolumbą vadinus iguanas, apie tai plačiau rašė Gužauskytė.

palapines panašios formos ir su aukštais gerais kaminais¹¹⁷; bet visi aplakyti kaimai nebuvo didesni nei dvylikos ar penkiolikos namų. Čia jie pamatė, kad ištekėjusios moterys nešioja medvilnines skepetaites, o netekėjusios – ne, išskyrus kelias, kurios jau buvo aštuoniolikos metų amžiaus. Čia buvo šunų mastifų ir skalikų¹¹⁸; atsirado vienas žmogus, kuris nosyje turėjo aukso gabaliuką, dydžio sulig puse kastejano¹¹⁹, ant kurio matėsi raidės; su jais bariausi, nes jie nenorėjo derėtis ir duoti, ko prašomi, kad galėčiau pažiūrėti, kas tai yra, ir kieno tai moneta, bet jie man sakė, kad niekad nebuvo pratę derėtis. Paėmęs vandens, grįžau į laivą ir įsakiau pakelti burę, ir išvykau į šiaurės vakarus, kad pažinčiau visą aną salos dalį iki pakrantės, kuri yra kryptimi rytai–vakarai; tada visi tie indėnai ėmė sakyti, jog ši sala buvo pati mažiausia ir ne Samoet sala ir jog reikėtų grįžti atgal, kad greičiau ją pasiektume. Tada vėjas nurimo ir ėmė pūsti kryptimi tarp vakarų ir šiaurės vakarų, kuri buvo mums nepalanki tęsti savo maršrutą, todėl apsisukome ir visą tą naktį plaukėme kryptimi tarp rytų ir pietryčių, o tada plaukėme į rytus arba į pietryčius, kad atitoltume nuo sausumos, nes atplaukė audros debesys, ir buvo blogas oras, kas man neleido priartėti prie sausumos ir nuleisti inkarą. Tad šią naktį labai stipriai lijo nuo vidurnakčio beveik iki aušros, ir net vėliau debesys buvo panašūs į lietaus; galiausiai atsiradome salos pietrytiniame kyšulyje, nuo kurio ketinu pasukti, kol pasirodys kitos salos, į kurias turiu nuvykti; visas dienas, kurias šiose Indijose buvau, lijo arba labai nežymiai, arba labai stipriai. Jūsų Aukštybės, būkite tikri, kad šios žemės yra geriausios, derlingiausios, švelniausio oro, lygaus paviršiaus ir geriausios iš visų pasaulyje.“

Ketvirtadienis, spalio 18 d. „Kai vėliau prasigiedrijo, plaukėme pavėjui aplink salą kaip galėdami greitai ir inkarą nuleidome nebetinkamu plaukti metu; nesileidome į sausumą ir prašvitus vėl iškėlėme burę.“

Penktadienis, spalio 19 d. „Švintant pakėlėme inkarus, ir išsiunčiau karavelę „Pinta“ kryptimi tarp rytų ir pietryčių, o karavelę „Ninja“ – kryptimi tarp pietų ir pietryčių, o pats laivu patraukiau į pietryčius įsakęs grįžti atgal iki vidurdienio, o paskui abiems pakeisti kryptį ir pasukti link manęs; paskui, neplaukę nė trijų valandų, rytuose pamatėme salą, link kurios pajudėjome, ir su visais trimis laivais iki pietų pasiekėme šiaurinę dalį, kur buvo salelė ir uolos rifas, atskirai nuo salos šiaurėje, ir dar vienas rifas tarp pirmojo ir didelės salos; vyrai, kuriuos vežiausi iš San Salvadoro, tą salą vadino Samoete, o aš jai daviau Isabelos¹²⁰ pavadinimą. Vėjas pūtė iš šiaurės ir minėta salelė liko toje pačioje rytų–vakarų pusėje kaip ir Fernandinos sala, iš kurios iškeliauvau, ir tuomet plaukėme palei salelės pakrantę į vakarus, ir ji tęsėsi dvylika lygų iki iškyšulio vakarinėje

¹¹⁷ Tai buvo ne kaminai, o atvira šiaudinio stogo dalis dūmams išeiti (Ife).

¹¹⁸ Las Casasas komentuoja, kad negalėjo būti nė viena iš šių veislių, nes tuo metu jų ten dar nebuvo. Indėnai šunis augino maistui.

¹¹⁹ Kastejano (isp. „castellano“) – XIV a. Ispanijoje naudota auksinė moneta.

¹²⁰ Rankraštyje yra ne „Isabela“, bet „Yslabela“. Varela tai laiko rašybos klaida ir pavadinimą akivaizdžiai suteiktą karalienės Isabelos garbei; Ife tai interpretuoja kaip kalambūrą ir galimą dvigubą – karalienės garbei ir „Isla bella“ (liet. graži sala) – reikšmę. Manoma, kad tai dabartinė Kreivoji sala Bahamuose.

dalyje, kurį pavadinau Kabo Ermoso¹²¹; šis iškyšulys yra gražus, apskritas su gilia pakrante, be seklumų, dugnas prie kranto gilus ir akmenuotas, o toliau – smėlingas, kuriame nuleidau inkarą šiai penktadienio nakčiaiapsistoti iki ryto. Visa pakrantė ir dalis salos, kurią mačiau, yra beveik vienas paplūdimys, o sala – gražiausias dalykas, kokį esu matęs; ir nors visos salos labai gražios, ši – pati gražiausia: čia yra daugybė vešliai žaliuojančių ir didelių medžių; ir šios žemės paviršius ne toks lygus kaip kitų atrastų salų, yra kalvelių, kurių negalima pavadinti kalnais, tačiau jos suteikia salai žavesio; viduryje salos yra daug vandenių; iš čia į šiaurės rytus yra didžiulis iškyšulys, apaugęs didele ir tankia giraitė – labai tankių ir didelių. Aš norėjau nuleisti inkarą, leistis į sausumą ir pasigrožėti tuo vaizdu, tačiau pakrantė buvo sekli, ir galėjome tai padaryti tik toliau nuo sausumos; oras buvo labai geras ir leido rasti šį iškyšulį, matomą iš toli ir kuriam daviau Kabo Fermoso¹²² pavadinimą, nes jis toks ir yra. Ir šitaip nesustojau tame posūkyje, net ir matydamas tą iškyšulį, tokį žalią ir tokį gražų, taip pat ir kitus dalykus, ir šių salų žemes, ir net nebežinau, kur man vykti pirmiausia; sykiu man nepavargsta akys, žiūrint į tokias gražias žalumas, kurios taip skiriasi nuo mūsųškių, ir esu tikras, kad čia yra daug žolių ir medžių, kurie Ispanijoje daug kainuotų, nes gali būti panaudoti dažams ir vaistams, tačiau aš jų nepažįstu ir dėl to jaučiu didžiulį apmaudą. Man pasiekus šį iškyšulį, padvelkė toks geras ir švelnus sausumos gėlių ar medžių aromatas – tai buvo saldžiausias dalykas pasaulyje. Iš pat ryto prieš išplaukdamas nusikelsiu į sausumą pasižiūrėti, ko ten yra. Ten kyšulyje nematyti gyvenvietės, bet pagal tai, ką sako vyrai, kuriuos vežuosi kartu, ji turėtų būti salos gilumoje; jie taip pat tvirtina, kad ten esąs karalius, pasipuošęs daugybe aukso; aš iš pat ryto ketinu nukeliauti kiek galima toliau, kol pasieksiu kaimą ir pamatysiu bei pasikalbėsiu su tuo karaliumi, kuris, pagal mano vežamų vyrų rodomus ženklus, yra šio krašto salų valdovas, vaikšo apsitaisęs daugybe aukso; nors labai daug vilčių į jų kalbas nededu dėl to, kad nelabai gerai juos suprantu ir matau, kad jie turi tiek mažai aukso, jog jie turi tiek mažai aukso, kad tasai karalius, nors ir turėtų jo visai nedaug, jiems atrodys pertekęs. Manau, kad iškyšulys, kuriam daviau Kabo Fermoso pavadinimą, yra atskira nuo Saometo sala, ir kad tarp jų yra kitų mažų salelių. Aš nesustojau, kad išsiaiškintčiau visas tokias smulkmenas, nes to negalėčiau padaryti ir per penkiasdešimt metų, mat noriu pamatyti ir atrasti kiek galėdamas daugiau, kad sugrįžčiau pas Jūsų Aukštybes, Mūsų Viešpačiui leidus, balandį. Tiesa, ieškodamas aukso arba prieskonių išteklių, norėdamas jų gauti kuo daugiau, aš užtrukčiau, kad jų gaučiau kiek įmanydamas daugiau. Todėl nieko kito ir nedarau, kaip keliauju stengdamasis rasti tas vietas.“

¹²¹ T. y. „gražusis iškyšulys“. Dėl pavadinimo variacijų žiūrėti tolimesnį komentarą.

¹²² Jau nuo X a. Ispanijoje -f- vartojimas ima kisti ir žodyje prieš balsius imamas vartoti -h- arba apskritai netarimas priebalsis. Tačiau priklausomai nuo dialektų galima buvo rasti tarimo variacijas, ko sumaišytą pavyzdį čia matome – kai kur

„H-ermoso“ (liet. Ermoso), o kai kur „F-ermoso“. (Lloyd, 1987: 322–323)

Šeštadienis, spalio 20 d. „Šiandien su aušra pakėlėme inkarą iš ten, kur buvome apsistoję – prie Saometo salos prie pietrytinio iškyšulio, kuriam daviau Kabo de la Laguna¹²³ vardą, ir kuris yra netoli Isabelos salos, – kad išplauktume šiaurės rytų–rytų kryptimi ją pakeitę iš pietvakarių–pietų krypties, kur, kaip supratau iš drauge vežamų vyrų, buvo kaimas ir jo karalius; tačiau dugnas pasirodė toks sekus, kad negalėjau toliau plaukti ir mačiau, kad traukiant pietvakarių kryptimi išeitų didelis lankstas, todėl nusprendžiau grįžti keliu, kuriuo atvykau į šiaurės–šiaurės rytus iš vakarinės pusės ir apsukti šią salą [...]; su tokiu menku vėju niekada negalėčiau apiplaukti salos palei jos pakrantę, nebent naktį; šiose vietose apsistoti pavojinga, išskyrus dieną, kai akimis aiškiai matai, kur nuleidžiamas inkaras, nes naktį visur matosi lyg kokios dėmės – vienos skaidrios, kitos rodo esant uolas. Karavelės nuleido inkarus, nes anksti pamatė sausumą, ir jie manė, kad jiems parodžius įprastus ženklus ir aš nuleisiu inkarą, bet to daryti nenorėjau.“

Sekmadienis, spalio 21 d. „Dešimtą valandą atvykau čia, į salelės iškyšulį, ir nuleidau inkarą, kaip tai buvo padariusios kitos karavelės; pavalgęs nusikėliau į sausumą, kur nebuvo jokio kaimo, tik namas, bet ten nieko neradau, jo gyventojai, manau, iš baimės pabėgo, nes visi namų rakandai buvo likę. Aš neleidau niekam nieko liesti, ir tik su kapitonais bei jūreiviais išėjome apžiūrėti salos; ir jei kitos salos yra labai gražios, žalios ir derlingos, ši yra dar gražesnė, žalesnė ir derlingesnė, su dideliais vešliai žaliuojančiais miškais. Čia yra erdvios lagūnos, palei kurias auga nuostabūs miškai; ir čia, ir visoje saloje viskas labai žalia ir žolė tokia kaip balandžio mėnesį Andalūzijoje; paukščių giesmės tokios gražios, kad žmogus niekada iš čia nenorėtų išvykti, ir dar papūgų būriai, temdantys saulę; ir paukščiai paukšteliai įvairiausių rūšių, ir tiesiog neįtikėtinais kitokie nei mūsų. Ir dar medžiai tūkstančio rūšių, kiekvienas su savo vaisiais, ir visi kvėpia taip, kad atrodo stebuklingai, ir man labiausiai skaudu pasaulyje, kad jų nepažįstu, nes esu tikras, kad jie visi yra vertingi, todėl vežuosi namo parodyti vaisių ir žolių. Vaikščiodami palei vieną iš tų lagūnų pamatėme gyvatę¹²⁴, ją užmušėme, ir vežu jos kūną Jūsų Aukštybėms. Kai ji mus pastebėjo, metėsi į lagūną, bet mes sekėme paskui, nes nebuvo labai gilų, o tada užmušėme ietimis; gyvatė yra septynių sprindžių ilgio; esu tikras, kad tokių gyvačių šioje lagūnoje pilna. Čia sužinojau apie alaviją¹²⁵ ir rytoj ketinu į laivą jų atsivežti dešimt kintalų¹²⁶, nes man sako, kad jie daug kainuoja. Taip pat ieškodami geriamo vandens nuėjome į artimiausią kaimą per pusę lygos nuo tos vietos, kur išmetėme inkarą. Ir to kaimo žmonės, kaip nujautėme, visi ėmė bėgti palikę namus, miške paslėpę drabužius ir viską, ką turėjo. Aš nieko neleidau imti, net smeigtuko vertės daikto. Vėliau pas mus atvyko keli jų vyrai,

¹²³ Liet. Lagūnos kyšulys. Nėra aišku, kaip nuo spalio 19 d. minimo Kabo Ermoso kitą (spalio 20) dieną kelia jie inkarą iš Kabo de la Laguna (Ife).

¹²⁴ Las Casasas komentuoja, kad tai buvusi iguana, nes pirmosiose Indijų kronikose žodžiu „sierpe“ (gyvatė) vadinamos iguanos. Indėnai jas medžiojo dėl mėsos.

¹²⁵ Kolumbas alaviją, kuris tose salose neauga, matyt, supainiojo su agava (Ife).

¹²⁶ Kintalas (isp. „quintal“) – istorinis matavimo vienetas, vartotas daugelyje šalių, atitinkantis centnerį, t. y. 100 kilogramų.

vienas jų priėjo arčiausiai, ir aš jam daviau kelis varpelius ir stiklo karoliukus, o jis liko labai patenkintas ir laimingas, o tam, kad mūsų draugystė būtų įtvirtinta ir jo būtų ko nors paprašyta, paprašiau vandens; ir po to, kai išvykau į laivą, jie atvyko į paplūdimį su pilnais kalabasais vandens ir buvo labai patenkinti mums juos duodami. Aš įsaciau jiems padovanoti dar stiklo karoliukų, ir jie sakė, kad ryte vėl pas mus sugrįš. Aš norėjau pripildyti visų laivų vandens atsargas, kad esant palankiam orui apiplaukčiau salą, pasikalbėčiau su tuo karaliumi ir sužinočiau, ar galėsiu iš jo gauti aukso, kurio girdėjau jį turint, o tuomet patraukčiau į kitą didelę salą, kuri pagal indėnų, kuriuos vežuosi, rodomus ženklus turėtų būti Cipango, „nors jie tą salą vadina Kolba¹²⁷ ir sako, kad joje yra daug laivų ir jūrininkų, o iš tos salos keliausiu į kitą, kurią vadina Bofijo¹²⁸, ir sako, kad ji taip pat labai didelė, o kitas, kurias praplauksiu, pamatysime pakeliui; ir kai turėsiu pakankamai aukso ir prieskonių kiekį, padarysime, kas turi būti padaryta. Taip pat dar turiu užduotį nuvykti į žemyną, į Kisay¹²⁹ miestą, perduoti Jūsų Aukštybių laišką Didžiajam Chanui, paprašyti atsakymo ir grįžti su juo.“

Pirmadienis, spalio 22 d. „Visą šią naktį ir šiandien laukiau, kad vietinis karalius ar kiti žmonės atneštų aukso ar kitų brangių daiktų. Atvyko daug tų žmonių, panašių į anksčiau matytus kitose salose, taip pat nuogų ir išsipaišiusių baltai, raudonai, tamsiai ar kitaip. Jie atsinešė asegapus ar medvilnės ritinius mainams, ir tuos daiktus su kai kuriais jūreiviais keitė į stiklo šukes, sudužusius indus ar keramikos gabaliukus. Kai kurie jų turėjo nosyje įsivėrę aukso gabaliukus, kuriuos noriai atiduodavo už vanago varpelį¹³⁰ ar stiklo šukes, tačiau to aukso buvo tiek mažai, kad bevo bene bevertis. Kiekvienas daiktelis, kurį duodavome, jiems atrodė kaip didžiausias stebuklas, kaip ir mūsų atvykimas, nes jie manė mus atvykus iš dangaus. Prisipildėme vandens atsargas prie lagūnos ties iškyšuliu, kurį pavadinau Kabo del Isleo¹³¹; toje lagūnoje Martínas Alonsas Pinzónas užmušė dar vieną gyvatę, tokią pat kaip vakar – septynių sprindžių ilgio, o aš įsaciau jiems ten surinkti tiek alavijo, kiek tik ras.“

Antradienis, spalio 23 d. „Šiandien norėjau išvykti į Kubos salą, kuri, mano nuomone, turi būti Cipango, pagal ženklus, kuriuos rodo vyrai, pabrėždami jos turtus ir dydį, ir čia neužtrukau daugiau nei [...] keliaudamas aplink salą į kaimą, kaip ir buvau užsibrėžęs, kad netrukdamas pasikalbėčiau su tuo karaliumi ar ponu, nes matau, kad čia nėra aukso kasyklos, o tam, kad apiplauktume aplink šias salas, reikalingi skirtingų krypčių vėjai, bet čia vėjas nepučia taip, kaip vyrai norėtų. Todėl sakau, kad reikia keliauti ten, kur laukia didesnė nauda, kad neverta gaišti ir

¹²⁷ Perrašinėtojų arba Kolumbo padaryta rašybos klaida ir, matyt, turima omenyje Kuba.

¹²⁸ Las Casasas komentuoja tai esant Boijo, dabartinį Haitį, kurį Kolumbas pavadins Espanjola. Kolumbas, matyt, jų gerai nesuprato, nes „boijo“ jų kalba reiškia „namas“.

¹²⁹ Marko Polo duotas Hangdžou miesto pavadinimas (Ife).

¹³⁰ Viduramžių Europoje treniruotiems vanagams prie kojų buvo pririšami maži varpeliai.

¹³¹ T. y. „Salelės iškyšulys“.

reikia traukti toliau savo maršrutu, aplankyti daugiau žemių, kol pasieksime labai derlingą kraštą. Nors manau, kad ir šioje gausu prieskonių, bet man kelia didžiausią pasaulyje skausmą tai, kad neišmanau prieskonių, nes matau tūkstantį medžių rūšių, ir kiekvienas su skirtingais vaisiais; dabar viskas taip žalia lyg gegužės ir birželio mėnesiais Ispanijoje, tas pats ir su gėlėmis, ir visa mums nematyta, išskyrus alaviją, kurio šiandien įsakiau atgabenti į laivą, kad parvežtume Jūsų Aukštybėms. Neiškėliu ir nekeliu burių kelionei į Kubą, nes nėra vėjo, tik mirtina ramybė ir daug lietaus; ir vakar daug lijo bet nebuvo vėsu, dieną prieš tai buvo karšta, o naktys – švelnios kaip gegužę Ispanijoje, Andalūzijoje.“

Trečiadienis, spalio 24 d. „Šiąnakt vidurnaktį pakėliau inkarus nuo Isabelos salos, Kabo del Isleo, kuris yra šiaurinėje dalyje, nes iš ten norėjau keliauti į Kubos salą, apie kurią girdėjau iš šių žmonių, kad esanti labai turtinga ir didelė bei turi aukso ir prieskonių, ir didelių laivų, ir pirklių; man parodė, kad pasukus į vakarus–pietvakarius turėtume ją pasiekti; ir aš taip manau, nes jei taip ir yra, kaip ženklais man rodė visų šių salų indėnai ir tie, kuriuos vežuosi laivuose, nes iš kalbos jų nesuprantu, tuomet tai turėtų būti Cipango sala, apie kurią jie pasakoja stebuklingus dalykus; ir mano matytame gaublyje¹³², ir žemėlapyje minėta sala buvo šioje zonoje, ir šitaip plaukiau iki kitos dienos į vakarus–pietvakarius, švintant nurimo vėjas ir ėmė lyti – taip beveik visą naktį; taip plaukiau su nestipriu vėju iki pusiaudienio, kai vėjas ėmė siautulingai pūsti ir nešti visas mano laivo bures, pagrindinę laivo burę ir du bonetus, ir fokus¹³³, ir špritburę¹³⁴, ir bezanį¹³⁵, ir marselį¹³⁶ ir valties burę laivo gale; šitaip keliavau iki tamsos ir tuomet man liko pasiekti Fernandinos salos Kabo Verde¹³⁷, kuris yra pietinėje–vakarinėje dalyje; aš likau šiaurės vakaruose, ir iki jos – septynios lygos. Ir kadangi jau sustiprėjo vėjas, ir nežinojau, ar toli plaukti iki minėtos Kubos salos, nusprendžiau neieškoti jos naktį, nes aplink visas šias salas yra labai gilų, tad dugno pasiekti dažnai neįmanoma per dviejų patrankos šūvių atstumą nuo salų; vienur dugnas uolingas, kitur – smėlingas, todėl neišeina saugiai išmesti inkaro, tik kai geras matomumas, todėl nusprendžiau nuleisti visas bures, išskyrus foką, ir su ja keliauti; tada staiga pakilo stiprus vėjas ir toliau keliavome, neįsitikinę dėl maršruto; buvo apsiniaukę ir lijo, liečiau nuleisti ir foko burę, o per naktį nenukeliavome nė dviejų lygų.“

Ketvirtadienis, spalio 25 d. „Pakilus saulei jie pradėjo plaukti kryptimi tarp vakarų ir pietvakarių ir iki devintos valandos nuplaukė penkias lygas, tuomet pakeitė kryptį į vakarus ir

¹³² Varela pastebi, kad čia pirmąkart tekste paminėtas gaublys: Kolumbas galėjo būti matęs seniausią išlikusį iki mūsų laikų Martino Beheimo gaublį (*vert.*).

¹³³ Fokas – apatinė tiesi priekinio skiebo burė (Každailis, 1987: 343).

¹³⁴ Špritburė – keturkampė burė, turinti "šprintą" viršutiniam laisvam burės kampui išskleisti (http://www.buriavimomokykla.sailing.lt/Zodynelis_terminai_lietuviskai.htm).

¹³⁵ Bezanis – gafelinė paskutiniojo stiebo burė. Viršutinės burės kraštas tvirtinamas prie gafelio, apatinis – prie bomos (Každailis, 1987: 341).

¹³⁶ Marselis – tiesi keturkampė burė, išskleista po marsrėja (Každailis, 1987: 346).

¹³⁷ Liet. Žalasis kyšulys (*vert.*).

plaukė aštuonių lygų per valandą greičiu iki pirmos valandos popiet, tada iki trečios valandos nuplaukė keturiasdešimt keturias mylias. Ir tuomet jie pamatė žemę – tai buvo septynios ar aštuonios salos, nusidriekusios iš šiaurės į pietus, iki kurių buvo penkios lygos ir t. t.“

Penktadienis, spalio 26 d. „Jie buvo minėtų salų pietinėje pusėje, iki jų buvo penkios ar šešios lygos. Nuleidau ten inkarą. Indėnai, kuriuos vežusio, sakė, kad nuo ten iki Kubos – pusantros dienos kelio jų luotais, kurie yra mediniai laiveliai be burės. Tokios yra jų kanojos. Iš ten jie išplaukė į Kubą, nes iš ženklų, kuriuos indėnai rodė apie salos dydį, aukšą ir perlus, pagalvojau, kad tai turi būti ta pati Cipango sala.“

Šeštadienis, spalio 27 d. „Išaušus jie pakėlė inkarus nuo tų salų, kurias pavadino Islas de Arena¹³⁸ dėl seklios jūros iš pietinės salų dalies, nutolusios per šešias lygas. Keliavo aštuonių mylių per valandą greičiu iki pirmos valandos popiet į pietus–pietvakarius ir nukeliavo keturiasdešimt mylių ta pačia kryptimi, ir prieš sutemstant pamatė žemę. Naktį pradėjo stipriai lyti. Plaukė toliau šeštadienį, kol pakilo saulė, ir nukeliavo septyniolika lygų kryptimi tarp pietų ir pietvakarių.“

Sekmadienis, spalio 28 d. Išvykau ieškodamas Kubos į pietus–pietvakarius, kur ją galima pasiekti greičiausiai, ir įplaukė¹³⁹ į labai gražią upę visiškai be seklumų ar kitų pavojų, o dugnas palei visą pakrantę, kur keliavome, buvo gilus ir visiškai neuolėtas iki pat kranto. Upės žiotys buvo dvylikos sieksnių, ir ji buvo ganėtinai plati, kad būtų galima įplaukti; nuleidau ten inkarą per patrankos šūvį nuo kranto. Admirolas sako, kad nebuvo matęs nieko gražesnio – upė apaugusi medžiais, jie gražūs ir žali, kitokie nei mūsų, kiekvieno skirtingi žiedai ir vaisiai; paukščių ir paukštelių daugybės, jie švelniai čiulbėjo; daug palmių, tačiau kitokių nei Gvinėjoje ir pas mus – vidutinio aukščio, o kamienas be pluošto ir su labai dideliais lapais, kuriais žmonės dengia namus; salos paviršius labai lygus. Admirolas įsėdo į valtį, nuplaukė į sausumą ir nuėjo į du namus, kaip manė, priklausančius žvejams, bet šie išsigandę pabėgo; viename name rado šunį, kuris taip nesulojo; abiejuose namuose buvo palmių pluošto siūlų ir virvių, iš rago padarytų kablių žvejybai, kaulinių harpūnų, kitų žvejybos įrankių, o viduje buvo daug ugniakurų; Admirolas buvo tikras, kad kiekviename name kartu gyvena daug žmonių; jis įsakė, kad niekas nelieštų nė menkiausio ten esančio daiktelio, ir taip buvo padaryta. Žolė buvo aukšta lyg balandžio ir gegužės mėnesiais Andalūzijoje. Jis rado daug portulakų ir burnočių. Grįžo į valtį ir plaukė aukštyn upe nemažą laiko tarpą ir sakė, kad jam buvo didelis malonumas matyti tiek žalumos, miškų ir paukščių, kurių jis nenorėjo palikti grįždamas. Admirolas sako, kad ši sala yra pati gražiausia, kokią tik jo akys kada regėjo – pilna puikių uostų ir gilių upių, o jūros vanduo atrodė lyg niekada nepatvintų, nes paplūdimys buvo apaugęs žole beveik iki pat vandens, kai paprastai žolės nesiekia jūros ten, kur ji

¹³⁸ Liet. Smėlio salos.

¹³⁹ Vienas iš žurnale pasirodančių pirmo ir trečio asmens painiojimo pavyzdžių, sutrikdantiscituojamų Admirolo žodžių patikimumą (*vert.*).

būna audringa; nors iki šiol nė vienoje iš salų jis nepatyrė audringos jūros. Admirolas sako, kad sala yra pilna gražių kalnų, nors jie nėra išsidėstę ilgomis grandinėmis, tačiau aukšti, o visa kita salos dalis taip pat yra aukšta, panašiai kaip Sicilija: yra pilna vandenių, kaip jis galėjo suprasti iš kartu vežamų indėnų; jie salą vadina Guanahani ir ženklais parodė, kad ten yra dešimt didelių upių ir kad su savo kanojomis jie negali apiplaukti aplink salą net per dvidešimt dienų¹⁴⁰. Kai jų laivai priartėjo prie žemės, pasirodė dvi kanojos ar luotai, bet kai pamatė, kad jūreiviai sėda į valtį ir irkluoja, norėdami apžiūrėti upės gylį ir surasti, kur laivams galima nuleisti inkarus, kanojos dingo. Indėnai sakė, kad šioje saloje yra aukso ir perlų kasyklų, o Admirolas pamatė galimą jų vietą ir [rado] moliuskų kriauklių, kurios rodo esant perlų. Jis suprato, kad čia atvykdavo dideli Didžiojo Chano laivai, ir nuo čia iki žemyno kelionė truko dešimt dienų. Admirolas tą upę ir uostą pavadino San Salvadoru.

Pirmadienis, spalio 29 d. Tame uoste jis pakėlė inkarus ir išplaukė į vakarus, į miestą, kuriame jis suprato indėnus sakant, kad yra anas karalius. Vienas salos galas yra išsidėstęs kryptimi į šiaurės vakarus ir tęsiasi šešias lygas, o kitas – dešimt lygų į rytus. Nuplaukus dar vieną lygą jis pamatė upę su ne tokiu plačiu įplaukimu, jai davė Rio de la Luna¹⁴¹ vardą. Plaukė toliau iki mišparų valandos. Jis pamatė daug didesnę upę nei kitos, kaip ir ženklais jam buvo sakę indėnai, o netoliese – didelius kaimus su daugybe namų. Tą upę jis pavadino Rio de Mares¹⁴². Admirolas nusiuntė dvi valtis į vieną kaimą pasikalbėti, o vienoje iš valčių – kartu su jais keliavusį indėną, nes šis jau kažkiek juos suprato ir rodė, kad yra patenkintas krikščionimis; nuo jų pabėgo visi indėnai – ir vyrai, ir moterys, – palikę savo namus su visais savo daiktais, bet Admirolas įsakė nieko neliesti. Jis sako, kad namai buvo jau daug gražesni, nei anksčiau matyti, ir galvojo, kad kuo arčiau žemyno, tuo namai darysis geresni. Jie buvo pastatyti panašiai kaip didžiulės palapinės ir tikrai atrodė lyg palapinės be jokios gatvių tvarkos: viena – čia, kita – ten; jų viduje buvo švariai iššluota, o apyvokos daiktai gerai sumeistrauti – visi iš palmių šakų ir labai gražūs. Ten buvo daug moteris vaizduojančių skulptūrų¹⁴³, taip pat daug labai gerai išskaptuotų kaukių; nežinau, ar visa tai dėl grožio, ar joms meldžiasi¹⁴⁴. Ten buvo šunų, kurie niekad nelojo, namuose prijaukintų laukinių paukščių. Taip pat ten buvo nuostabių namų apyvokos reikmenų – tinklų, kablių ir kitos įrangos žvejybai; niekas neėmė nė daikto. Jis manė, kad visi pakrantės gyventojai turėjo būti žvejai, o sugautą žuvį jie gabena į salos gilumą; ta sala buvo tokia didelė ir graži, kad Admirolas negalėjo nustoti ją gyres. Jis sakė, kad rado nuostabaus skonio medžių ir vaisių, ir kad čia turi būti karvių ir

¹⁴⁰ Iš šio aprašymo galima suprasti Kolumbo orientavimąsi – Kubą jis manė esant Kinijos žemynine dalimi, o Espanjola salą – Japonijos sala.

¹⁴¹ Liet. Mėnulio upė. Ife, Varela pastebi, kad Kolumbo duoti upių vardai susiję su savaitės dienų arba planetų vardais.

¹⁴² Liet. Jūrų upė (*vert.*).

¹⁴³ Kai kurios jų yra išlikusios, pvz. Guabancex, vėtros ir uragano deivė, jos skulptūrėlė buvo padaryta iš marmuro, tačiau būta ir medinių, kaulinių, akmeninių statulėlių (Varela).

¹⁴⁴ Nors daugelyje vietų Kolumbas teigia esąs tikras, kad indėnai neturi jokios religijos ir būtų puikūs krikščionys, čia viena iš kontraversiškų užuominų apie indėnų religines apeigas (*vert.*).

kitų gyvūlių, nes teigė matęs ant virvės pakabintą kaukolę, kuri jam pasirodė panaši į karvės¹⁴⁵. Per visą naktį paukščių paukštelių ir svirplių dainos visus liūliavo, oras buvo švelnus ir malonūs – nei šalti, nei karšti. Admirolas sakė, kad keliaujant po kitas salas būdavo labai karšta, o čia – ne, orai švelnūs lyg gegužę. Kitų salų karštį jis aiškina jų lygiu relfeju ir karštu rytų vėju. Upių vanduo buvo sūrus, ir jie nežinojo, iš kur indėnai gauna geriamo vandens, mat savo namuose jie turėjo gėlo vandens. Šioje upėje laivai galėjo apsisukti, kad įplauktų ir išplauktų; čia buvo puikių orientyrų; be to, upė ties žiotimis yra septynių ar aštuonių sieksnių gylio, o toliau – penkių. Admirolas sako, kad jam jūra atrodė esanti visada rami lyg Sevilijos upė, o ši upė yra tinkama auginti perlams. Jis rado dideles kriaukles – ne tokias, kaip Ispanijoje. Admirolas žymėjosi upės vagą ir anksčiau minėtą uostą, kurį pavadino San Salvadoru, apsuptą aukštų ir gražių kalnų, panašių į Penja de los Enamorados¹⁴⁶, o vieno kalno viršūnė baigiasi maža kalvele tarsi dailia mečete. Nuo upės ir uosto, kuriame dabar stovėjo, į pietryčius buvo du apvalios formos kalnai, o vakarų–šiaurės vakarų pusėje – plokščias ir gražus išsišovęs iškyšulys.

Antradienis, spalio 30 d. Admirolas išvyko iš Rio de Mares į šiaurės vakarus ir nukeliavęs penkiolika lygų pamatė iškyšulį, apaugusį palmėmis, tad davė jam Kabo de Palmas¹⁴⁷ pavadinimą. Karavele „Pinta“ keliavę indėnai sakė, kad už to iškyšulio yra upė, o nuo upės iki Kubos yra keturios dienos kelionės; „Pintos“ kapitonas sakė supratęs, jog ta Kuba yra miestas, o tos žemės – didelis žemynas¹⁴⁸, esantis šiaurėje, ir kad jo Karalius kariavo su Didžiuoju Chanu, kurį jie vadino Kami, o jų žemę ar miestą – Fava ir daugeliu kitų pavadinimų. Admirolas nusprendė plaukti iki tos upės ir nusiųsti žmogų pas to krašto karalių su Valdovų laišku, o šiai užduočiai turėjo vieną jūreivį, keliavusį į Gvinėją dėl tos pačios priežasties, ir kelis Guanahani salos indėnus, kurie norėjo su juo keliauti manydami, kad po to bus grąžinti į savo žemes. Admirolui atrodė, kad jie buvo ties keturiasdešimt dviem laipsniais į šiaurę nuo pusiaujo¹⁴⁹, jei rankraštis, iš kurio perrašiau šią žinią, nėra klaidingas. Jis sako turįs pasistengti nuvykti pas Didįjį Chaną, nes Kolumbas mano esantis ten arba šalia Kathayaus¹⁵⁰ miesto, priklausančio Didžiajam Chanui, o tai yra didelis miestas, kaip jam buvo pasakyta anksčiau, prieš išvykstant iš Ispanijos. Visa ta žemė, sako, yra nekalnuota, graži ir su gilia jūra.

¹⁴⁵ Las Casas parašėje komentuoja tai tikriausiai buvus lamantino kaukolę.

¹⁴⁶ Liet. Įsimylėjėlių uola, esanti Andalūzijoje, Ispanijoje. Uolos forma atrodo lyg du usiglaudę kalnai, dėl tokio palyginimo toliau minimas „vienas iš kalnų“ tampa suprantamas (*vert.*).

¹⁴⁷ Liet. Palmių iškyšulys (*vert.*).

¹⁴⁸ Las Casas komentuoja, kad indėnai, matyt, mini Kubanakan, Kubos provinciją. Ife teigia, kad Kolumbas veikiau minint indėnų Kubą, o ne savo suteiktą Chuana salos pavadinimą, kad dėl skambesio būtų akivaizdu, jog tai Didžiojo Chano teritorija.

¹⁴⁹ Varela mano tai esant intencionalia Kolumbo falsifikacija, nes jis kituose žemėlapiuose buvo matęs Cipango salą esant ties šiomis koordinatėmis.

¹⁵⁰ Taip vadinta Kinija (*vert.*).

Trečiadienis, spalio 31 d. Visą antradienio naktį jis plaukė prieš vėją ir pamatė upę, į kurią negalėjo įplaukti, nes žiotys buvo seklios, nors indėnai manė, kad laivai galės praplaukti, kaip kad jų kanojos; plaukdamas toliau rado smarkiai išsišovusį iškyšulį su seklumomis aplink ir pamatė įlankėlę, į kurią galėtų įplaukti nedideli laivai, tačiau ten nebuvo įmanoma patekti, nes vėjas juos nešė į šiaurę; pakrantė tęsėsi šiaurės–šiaurės vakarų ir pietryčių kryptimis; kitas iškyšulys priekyje buvo dar didesnis. Dėl to ir kad dangus rodė artėjančią audrą, jiems teko pasukti į Rio de Mares.

Ketvirtadienis, lapkričio 1d. Patekėjus saulei Admirolas nusiuntė valtį į krantą link ten stovėjusių namų, kur rado visus žmones pabėgusius; po kurio laiko pasirodė žmogus, kurį Admirolas įsakė palikti ramybėje ir grįžo į valtį. Papietavus jis nusiuntė į krantą vieną iš atsivežtų indėnų, kuris iš tolo vietiniams šaukė, kad nebijotų, nes tai geri žmonės ir niekada nedarė nieko blogo, nebuvo siųsti Didžiojo Chano ir daugelyje salų dalijo dovanas; du iš tų žmonių paėmė indėną už rankų ir nuvedė į vieną namą, kur jis viską papasakojo. Kadangi indėnai buvo tikri, kad jiems niekas nepadarys nieko bloga, įsidrąsino ir atvyko iki laivų su daugiau nei šešiolika luotų ar kanojų, pilnų medvilnės verpalų ir kitų daiktų, kurių Admirolas liepė neimti, kad indėnai suprastų juos ieškant tik aukso, kurį čia vadina *nukay*¹⁵¹; ir taip visą dieną pas juos į laivus vis atkeliaudavo žmonių nuo kranto ir iš krikščionių į sausumą saugiai grįždavo atgal. Admirolas nepastebėjo, kad kuris nors turėtų aukso, bet vienas buvo į nosį įsivėręs apdorotą sidabro gabalėlį, o tai buvo ženklas, kad sausumoje yra sidabro. Indėnai ženklais parodė, kad po trijų dienų atvyks daug pirklių iš salos gilumos nupirkti krikščionių atsivežtų daiktų ir jiems padovanoti tos salos karaliaus daiktų, o karalius, kaip jie suprato iš rodomų ženklų, buvo nuo čia per keturias dienas kelio, nes indėnai nusiuntė daug žmonių į visą salą, kad praneštų apie Admirolo atvykimą. „Šie žmonės, – sako Admirolas, – yra tokios pat išvaizdos ir tokių pačių papročių kaip ankstesnėse žemėse – neturintys jokios pastebimos religijos, o tie, kuriuos vežusi, iki šiol nesukalbėjo nė vienos maldos, nors prieš tai buvo pakartoję „Salve“ ir „Šventos Marijos“ maldą su dangun iškeltomis rankomis, kaip jiems buvo parodyta ir žegnojosi. Jų kalba – ta pati, jie visi yra draugai, ir esu tikras, kad visos šios salos kariauja su Didžiuoju Chanu, kurį jie vadina Kavila, o provinciją – Bufan¹⁵². Jie, kaip ir kiti, vaikšto nuogi.“ – taip sako Admirolas. Jis sako, kad upė labai gili, o į upės žiotis galima įplaukti laivo bortu priplaukiant iki pat kranto; gėlo vandens nėra per lygą nuo upės žiočių. „Ir tai tiesa, – sako Admirolas, – kad tai žemynas, ir kad esu prie Zayto¹⁵³ ir Kinsay maždaug per šimtą lygų iki vieno

¹⁵¹ Las Casasas komentuoja, kad Kolumbas, matyt, nesuprato indėnų, nes tose vietose jie auksą vadina „caona“.

¹⁵² Varela pastebi prieš kelias dienas minimos Fava kitimą į Bufan, o Kami į Kavila.

¹⁵³ Tai Marko Polo kelionių aprašymuose minimas Kinijos uostas (Varela).

bei kito, ir puikiai matosi, kad niekas iki šiol nebuvo taip toli iki čia nuplaukęs jūra; vakar plaukėme į šiaurės vakarus, ir buvo šalta.¹⁵⁴

Penktadienis, lapkričio 2 d. Admirolas nusprendė nusiųsti du ispanus – vienas vardu Rodrigas de Jerez, gyvenantis Achamonte, o kitas vardu Luisas de Torres, gyvenantis su Mursijos adelantadu¹⁵⁵ ir, kaip žydas, moka hebrajų, aramėjų ir net šiek tiek arabų kalbų; su šiais vyrais Admirolas išsiuntė du indėnus – vieną jų su savimi vežėsi iš Guanahani, o kitą – iš namų prie upės. Jiems davė virveles su karoliukais, už kuriuos galėtų nusipirkti maisto, jei prireiktų, ir liepė grįžti po šešių dienų termino. Parūpino jiems prieskonių pavyzdžių, kad išsiaiškintų, ar ten tokių yra. Jis davė nurodymus, kaip ieškoti to krašto karaliaus, ir ką kalbėti Kastilijos Valdovų vardu – kaip jie siuntė Admirolą, kad perduotų jų laiškus bei dovanas, sužinotų apie jo sveikatą ir užmegztų draugystę, pamalonindami karalių viskuo, ko iš jų paprašytų, t. t.; taip pat jiems liepė sužinoti apie tam tikras provincijas, uostus ir upes, apie kuriuos Admirolas buvo girdėjęs, ir nustatyti, kokių atstumu jie išsidėstę nuo jų ir t. t.¹⁵⁶ Šią naktį Admirolas paėmė kvadrantą¹⁵⁷ ir nustatė aukštį nuo ekvinokcinės linijos esant 42 laipsnių kampui. Jis sako, kad pagal savo skaičiavimus nuo Hiero salos nukako tūkstantį šimtą keturiasdešimt dvi lygas¹⁵⁸, kol pasiekė žemyną.

Šeštadienis, lapkričio 3 d. Tą rytą Admirolas sėdo į valtį ir, kadangi ties žiotimis išplatėjusi upė tampa dideliu ežeru ir suformuoja puikų uostą – labai gilų, neuolėtą, su patogiu krantu laivams ištraukti į sausumą ir daugybe medienos kurui, – leidosi aukštyn upe, kol pasiekė gėlus vandenį, t. y. per dvi lygas nuo žiočių, ir užkopė į vieną kalvą, kad pamatytų apylinkes, bet vaizdą užstojo supantys miškai, gaivūs ir gardžiai kvepiantys, tad jam nekilo abejonių, kad čia tikrai turi būti prieskonių. Admirolas sakė, kad viskas, ką matė, buvo taip nuostabu, kad akys niekad nepavargtų, žvelgdamos į tokią grožybę, o kiek paukščių paukštelių. Tą dieną iki laivų atplaukė daug luotų, arba kanojų, kad išmainytų medvilnės verpalus ir tinklus, vadinamus hamakais, kuriuose jie miegodavo,.

Sekmadienis, lapkričio 4 d. Vėliau, švintant, Admirolas įlipo į valtį ir nukako į sausumą sugauti vakar matytų paukščių. Jam sugrįžus, prie jo priėjo Martínas Alonsas Pinzónas su dviem cinamono gabaliukais ir pasakė, kad portugalas iš jo laivo matė, kaip vienas indėnas nešėsi du didžiulius cinamono ryšulius, bet portugalas nediršo imtis mainų dėl bausmės, kuria Admirolas grasino visiems, kas pradėtų su jais mainytis. Taip pat jis sakė, kad tas indėnas nešėsi į riešutus panašių rausvų daiktų. Laivo „Pinta“ bocmanas sakė, kad rado cinamono medžių. Admirolas vėliau

¹⁵⁴ Varela teigia, kad šioje vietoje Kolumbo patirtą šalčio pojūtį galėjo paveikti jo įsivaizdavimas, kad jis artėja prie Kinsay, t. y. Kinijos.

¹⁵⁵ Adelantadas (isp. „adelantado“) – karinės pareigos ir titulas, kurį gaudavo kai kurie Ispanijos konkistadorai XV–XVII a.

¹⁵⁶ Santrumpa „t. t.“ gali žymėti Las Casas sutrumpintą originalo tekstą (*vert.*).

¹⁵⁷ Kvadrantas [lot. „quadrans“ (kilm. quadrantis) – ketvirtis] – senovinis kampamatis dangaus šviesulių aukščiui virš horizonto matuoti.

¹⁵⁸ Navarrete mano čia įsivėlus klaidą ir atstumą taisyti į tūkstantis šimtas penkias lygas.

ten nuvyko ir paaiškėjo, kad tai buvo ne cinamono medžiai. Jis keliems vietiniams indėnams parodė cinamoną ir pipirus, kuriuos, kaip atrodo, vežėsi specialiai iš Kastilijos, ir juos atpažinusieji sakė ženklais, kad jų daug yra netoli nuo čia į pietryčius¹⁵⁹. Jiems parodė auksą ir perlus, ir kai kurie seni vyrai sakė, kad jų buvo nesuskaičiuojama gausybė vietoje, kurią vadino Boijo¹⁶⁰, ir kad ten auksą jie nešiojo ant kaklo, ausų, rankų ir kojų, taip pat kaip ir perlus. Jis suprato dar daugiau – kad ten yra didelių laivų, prekybos, ir visa tai buvo pietryčiuose. Taip pat suprato, kad toli nuo ten buvo vyrų su viena akimi ar šuns nosimi, kurie valgo žmones, o prieš suvalgydami jie nupjauna žmogaus galvą, lytinius organus ir išgeria jo kraują. Admirolas nusprendė grįžti į laivą laukti išsiųstų dviejų vyrų, norėdamas išplaukti ieškoti tų krašto su auksu ir perlais, jei grįžę vyrai neatneš gerų naujienų apie tai, ką norėjo išsiaiškinti. Admirolas toliau sako: „Šie žmonės yra labai ramūs ir baikštūs, nuogi, kaip jau esu minėjęs, be ginklų ir įstatymų. Žemė čia labai derlinga –pilna jamų¹⁶¹, kurie atrodo kaip morkos, bet turi kaštanų skonį, taip pat čia auginamos visiškai kitokios, nei mūsiškės, pupos bei pupelės ir daug medvilnės, kuri nesėjama, nes auga kalnuose ant didžiulių medžių, ir esu tikras, kad jie ją renka ištisus metus, nes mačiau išsiskleidusius medvilnės kokonus, kitus – besiskleidžiančius ir gėlėmis apsipylusius medžius¹⁶² bei kitus milijono rūšių vaisius, kurių neįmanoma nupasakoti, ir visa tai tikrai vertingi dalykai“, – taip sakė Admirolas.

Pirmadienis, lapkričio 5 d. Švintant Admirolas liepė išvilkti visus laivus į sausumą¹⁶³, bet ne visus kartu, kad dėl saugumo visada du liktų savo vietoje, nors ir sako, kad šie žmonės yra labai ramūs ir be baimės galima būtų vienu kartu ištraukti visus laivus. Tuo metu pas Admirolą atėjo laivo „Ninja“ bocmanas prašyti apdovanojimo, kurį jis pažadėjo, nes šis rado mastikos¹⁶⁴, nors ir neatnešė pavyzdžio, nes jį pametė pakeliui. Admirolas prižadėjo jį apdovanoti ir nusiuntė Rodrigą Sanchézą su meistru Diegu iki medžių, ir jie atnešė šiek tiek mastikos, kurią Admirolas išsaugojo kartu su gabalėliu to medžio, kad nuvežtų Valdovams; ir Admirolas sakė atpažinęs mastiką, nors jai rinkti yra savas laikas, tame regione kasmet galima būtų surinkti tūkstantį kintalų. Taip pat jis išsiaiškino, kad ten yra daug augalų, kurie, atrodo, yra alavijai. Taip pat sako, kad anas Puerto de Mares¹⁶⁵ yra vienas geriausių pasaulyje uostų, kur puikiausi orai ir taikiausi žmonės, o kadangi turi uolėtą, aukštą iškyšulį, būtų galima ten statyti tvirtovę, kuri saugotų pirklus nuo kitataučių, jei ta

¹⁵⁹ „Supainioję pipirus su vietiniais, kuriuos jie vadina „achi“, t. y. čili pipirai, galėjo pasakyti, kad jų esama, tačiau cinamono niekada tose salose nebuvo rasta“ (Las Casasas).

¹⁶⁰ „Tų salų gyventojai „boijo“ vadino namus, todėl manau, kad Admirolas jų gerai nesuprato. Jjie greičiausiai nurodė Espanjola salą, kurią vadino Haičiu“ (Las Casasas).

¹⁶¹ Neturint lietuviško varianto vartojamas angliškąs skolinyš iš angl. „yam“, batatų šeimos augalas (vert.).

¹⁶² Taigi tuo pat metu (sezonu) aptinkamos skirtingos augalo raidos būsenos – žydėjimas, vaisiaus formavimasis ir vaisių branda (vert.).

¹⁶³ Taisymui (vert.).

¹⁶⁴ Mastika [gr. „mastichē“ — derva] – mastikinės pistacijų medžio (*Pistacia lentiscus*) derva. (v.p.), tačiau Ife pastebi, kad jie, matyt, buvo radę kitą augalą („*Bursera simaruba*“).

¹⁶⁵ Liet. Jūrų uostas. Neaišku, kodėl sako „anas uostas“ tarsi nurodydamas į anksčiau minėtą, nors jis čia minimas pirmą kartą (galbūt vieta, kur jis buvo paminėtas, Las Casasas nebuvo nurašyta) (vert.).

vieta taptų turtinga ir svarbi; ir sako: „mūsų Viešpats, kurio rankose yra visos pergalės, viską nulemia.“ Jis sako, kad vienas indėnas jam parodė ženklais, jog mastika yra tinkama vartoti nuo pilvo skausmo.

Antradienias, lapkričio 6 d. Admirolas sako, kad vakar naktį grįžo du vyrai, išsiųsti apsižiūrėti į krašto gilumą; jie papasakojo, kaip sukorė dvylika lygų iki kaimo, kuriame buvo penkiasdešimt namų ir tūkstantis gyventojų, kadangi viename name gyvena daug žmonių. Tie namai atrodo lyg didelės palapinės. Jie pasakojo, kad buvo labai iškilmingai sutikti pagal vietinius papročius, ir visi – tiek vyrai, tiek moterys – atėjo jų pasižiūrėti; juos apgyvendino geriausiuose namuose; žmonės juos lietė, bučiavo jų rankas ir kojas stebėdamiesi ir manydami, kaip leido suprasti, juos atvykus iš dangaus. Jiems davė valgyti to, ko turėjo. Toliau pasakojo, kad jiems atvykus kaimo garbingiausieji juos nunešė ant rankų į pagrindinį namą ir ten davė dvi kėdes¹⁶⁶, ant kurių juos pasodino, o patys susėdo aplinkui ant žemės. Su jais keliavęs indėnas papasakojo vietiniams apie krikščionių gyvenimo būdą, kad jie geri žmonės. Paskui, išėjus vyrams, įėjo moterys ir taip pat susėdo aplink juos, bučiavo jiems rankas ir kojas tirdamos, ar jie, kaip ir indėnai, yra iš mėsos ir kaulų. Indėnai maldavo juos pasilikti kaime bent penkias dienas. Ispanai rodė jiems cinamoną, pipirus ir kitus Admirolui duotus prieskonius, kurių, kaip jie sakė, gausu netoli nuo kaimo į pietryčius; tačiau jie nežinojo, ar prieskonių yra netoli jų kaimo. Ispanai supratę, kad indėnai nežino nieko apie miestus, sugrįžo ir, jei būtų sutikę imti norinčiuosius eiti drauge, su jais būtų sutikę eiti penki šimtai žmonių, manančių, kad taip nueis į dangų. Vis dėlto su jais atvyko kaimo vyresnysis su savo sūnumi ir dar vienu saviškiu: Admirolas su jais pasikalbėjo taip jiems suteikdamas didelę garbę; jie nurodė Admirolui daug žemių ir salų, kurios buvo šiose teritorijose; Admirolas norėjo juos nuvežti Valdovams, bet nežinia, kas pakeitė jų norus – ar dėl baimės, ar dėl tamsios nakties jie užsimanė grįžti į sausumą; ir Admirolas sakė, kadangi vienas laivas buvo sausumoje, kad nenorėjo jų supykdyti, todėl leido jiems palikti laivą pasižadėjus atvykti švintant, nors jie taip ir negrįžo. Du krikščionys savo kelyje sutiko daug žmonių, traukiančių į savo kaimus, vyrų ir moterų, su pusiau išdegusia žole rankose, kurią buvo įpratę rūkyti¹⁶⁷; taip pat savo kelyje jie nerado didesnio nei penkių namų kaimo, ir visi juos vienodai sutikdavo. Jie matė daug rūšių medžių, žolių ir kvapnių gėlių. Taip pat matė daug įvairiausių rūšių paukščių, kitokių nei Ispanijoje, išskyrus kurapkas, čiulbančias lakštingalas¹⁶⁸ ir žąsis – jų ten yra pilna; keturkojų gyvūnų nematė, išskyrus šunis, kurie nelojo. Žemė ten labai derlinga ir gausiai apsodinta anksčiau minėtais jamais bei visai kitokiomis nei mūsų šalyje pupomis; ten gausu kukurūzų, ir dideli kiekiai surinktos, suvytos

¹⁶⁶ Hernandas Kolumbas teigia, kad tai buvo indėnų vadinamos „duchi“, keisti baldai, kaip jis sako, panašūs į gyvulį su kojomis ir rankomis (Varela).

¹⁶⁷ Turimas omenyje tabakas.

¹⁶⁸ Ife teigia, kad žurnale dažnai minima lakštingala nebūdinga Naujajame Pasaulyje ir, matyt, yra painiojama su tikrosiomis pašaipomis (Mimus), kurios pasižymi gebėjimu mėgdžioti aplinkinių paukščių giesmes.

ir išdirbtos medvilnės – kiekviename name jos galima pamatyti daugiau nei penkis šimtus arobu, ir jos kasmet būtų galima nurinkti keturis tūkstančius kintalų. Admirolas sakė jam atrodžius, kad vietiniai nesodina medvilnės, ir ji čia auga ištisus metus; ji yra labai plona ir turi didelius pumpurus. Jis sakė, kad tie žmonės viską, ką turėjo, atidavinėjo už labai mažą kainą – didelį krepšį medvilnės jie atiduodavo už adatą ar kitą mažmožį, kurį jiems duodavo. „Tai žmonės, – sako Admirolas, – nepažįstantys blogio nei karo, visi nuogi – ir vyrai, ir moterys – kaip jų motinos juos pagimdė. Tiesa, moterys nešioja vos uždengiančią jų tarpukojį (ir ne didesnę) medvilninę skepetaitę; jos yra labai patrauklios – ne per daug tamsios ir net šviesesnės, nei kanarietės. Galiu drąsiai teigti, maloningieji Valdovai, – sako Admirolas, – kad Bažnyčios žmogus, mokėdamas jų kalbą, juos iškart paverstų krikščionimis; ir šito meldžiu mūsų Viešpatį, kad Jūsų Aukštybės sparčiai šiuos kaimus priimtų į Bažnyčią ir atverstų į krikščionybę; nes kaimai, atsisakę pripažinti šventą Dievą Tėvą, jo Sūnų ir Šventąją Dvasią, buvo sunaikinti; galiausiai, visi esame mirtingi, ir tegu Jūs valdos būna paliktos ramybėje, apsaugotos nuo erezijų bei blogio ir tegu būna gerai sutiktos Amžinojo Kūrėjo, kurio meldžiu Jus apdovanoti ilgu gyvenimu ir valdų gausėjimu, noru ir valia plėsti Šventą krikščionių religiją, taip, kaip iki šiol darėte, Amen. Šiandien laivas buvo grąžintas iš sausumos į vandenį ir su Dievo pagalba ketvirtadienį rengiuosi išplaukti į pietryčius ieškoti aukso bei prieskonių ir atrasti naujas žemes.“ Visi šie žodžiai yra Admirolo, norėjusio išvykti ketvirtadienį, bet ėmus pūsti priešpriešiniam vėjui, jis negalėjo išvykti iki lapkričio 12 dienos.

Pirmadienis, lapkričio 12 d. Jie išvyko iš Mares uosto ir upės dar prieš švintant į kartu keliaujančių indėnų nupasakotą salą, vadinamą Babeke¹⁶⁹, kur, – indėnai pasakė ženklais, – žmonės auksą renka naktį su žvakėmis paplūdimyje, o vėliau su plaktuku jį suskaldo į aukso luitus; keliaujant į tą salą reikia kursą pakeisti į rytus ketvirtį nuo pietryčių. Admirolas sukoręs aštuonias lygas palei pakrantę rado upę, o dar už keturių lygų pamatė kitą upę, kuri atrodė srauni – sraunesnė nei visos iki tol matytos upės. Jis nenorėjo užtrukti ir neplaukė nei į vieną upę dėl kelių priežasčių – pirma ir pagrindinė buvo ta, kad oras ir vėjas buvo jiems palankūs vykti link minėtos Babeke salos, o kita – jei pajūry būtų buvęs koks gausiai apgyvendintas ar žymus miestas, jis būtų matęsis, be to, plaukti aukštyn upe būtų reikėję mažų laivų, o jų laivai tokie nebuvo; taip būtų prarasta labai daug laiko, o tokios upės turi būti ištiriamos atskirai. Vietovės palei upę, kuriai suteikė Rio del Sol¹⁷⁰ pavadinimą, buvo apgyvendintos, ypač jos pakrantės; Admirolas sakė, kad praėjusį sekmadienį, lapkričio 11 dieną, jam buvo kilusi mintis paimti keletą žmonių iš paupio gyvenviečių ir nuvežti Valdovams, idant jie išmoktų mūsų kalbą ir galima būtų sužinoti apie jų žemes, o galiausiai,

¹⁶⁹ Tai galėtų būti Didžioji Inagva (Varela). Salos pavadinimą Isla Babeke, kitur – Baneke – gana plačiai aptaria ir Gužauskytė, apžvelgusi įvairius interpretacijos variantus, tačiau vienas įdomesnių yra Coll ir Toste aiškinimas, kad tai buvo ne toponimas, o bendrinis žodis: „aneke“ reiškia „kodėl?“, o „b-aneke“ – „kodėl tu?“ Tad kai Kolumbas klausinėjo vietinių, kur galima rasti aukso, jie rodydavo į horizontą sakydami „baneke, baneke“, t. y. „o tu, kas tu toks?“

¹⁷⁰ Liet. Saulės upė.

kadangi tai būtų krikščioniška kalba, jie perimtų mūsų papročius ir tikėjimą, „nes aš mačiau ir supratau, – sako Admirolas, – kad šie žmonės neturi jokios religijos ir nėra stabmeldžiai; jie yra labai ramūs ir nežino, nei kas yra blogis, nei ką reiškia nužudyti kitą ar vogti; jie yra neginkluoti ir tokie baikštūs, kad vienam mūsiškiui nugalėti reikėtų jų šimto; jie yra patiklūs ir supranta, kad danguje yra Dievas, tvirtindami, kad mes nusileidome iš dangaus; labai greitai bet kurią jiems pasakytą maldą indėnai kartoja ir žegnojasi. Tad Jūsų Aukštybės turėtų nuspręsti juos padaryti krikščionimis, nes esu tikras, kad pradėjus per labai trumpą laiką jų kaimų dauguma pereis į mūsų šventą tikėjimą suteikdami Ispanijai dideles valdas, kaimus ir turtus. Be abejonės, šiose žemėse yra didžiuliai aukso kiekiai, nes ne be priežasties kartu vežami indėnai sako, kad šiose salose yra vietų, kur žmonės iškasa auksą ir nešioja jį ant kaklo, ausų, rankų ir kojų; taip pat čia yra brangaakmenių, perlų ir begalybė prieskonių; šioje Rio de Mares, iš kurios šiandakt išplaukiau, be jokios abejonės, yra didelis mastikos kiekis, kurį būtų galima dar labiau padidinti, jei medžiai būtų sodinami, nes jie sparčiai įleidžia šaknis, o patys yra dideli ir jų daug, jų lapai ir vaisiai yra kaip pistacijos, tačiau medžiai ir jų lapai yra didesni, pagal tai, kaip pistacijas aprašo Plinijus¹⁷¹ ir pagal tai, kokias pats jas esu matęs Chijo saloje¹⁷², Archipelage; ir įsaciau nusakinti daug tų medžių, kad pamatyčiau, ar jie išleidžia sakus ir kad juos išsivežtume, tačiau, kadangi visą laiką, kol ten buvau, lijo, galėjau paimti tik truputį sakų, kuriuos vežu Jūsų Aukštybėms; taip pat gali būti, kad dabar nėra tinkamas laikas medžių sakinimui, nes manau, kad geriausias laikas – kai medžiai po žiemos ruošiasi išskeisti žiedus, o dabar jie turi jau beveik subrendusius vaisius. Čia yra dideli medvilnės kiekiai, ir manau, kad juos būtų galima labai gerai parduoti ir čia, nevežant į Ispaniją, pavyzdžiui, dideliems Didžiojo Chano miestams, kurie, be abejonės, bus greitai atrasti, kaip ir kitų ponų miestai, puikiai pasitarnausiantys Jūsų Aukštybėms ir patys gausiantys prekių iš Ispanijos bei rytinių žemių, kurios dabar yra į vakarus nuo mūsų. Čia yra nesibaigiantys alavijo kiekiai, nors pastarieji nesukaups didelio turto; tačiau mastiką reikia turėti galvoje, nes jos niekur kitur Europoje nėra, išskyrus minėtą Chijo salą, kur, jei gerai atsimenu, iš mastikos laisvai galima gauti penkiasdešimt tūkstančių dukatų¹⁷³; ir čia, minėtos upės žiotyse, yra geriausias uostas, kurį iki šiol mačiau – neuolėtas, gilus ir platus – puiki vieta įkurti miestui ar tvirtovei: bet kokie laivai galėtų priplaukti prie sienų, krantas – status, švelnus klimatas ir puikūs vandenys. Vakar prie laivo atplaukė luotas su šešiais jaunuoliais ir penki jų įlipo į laivą – įsaciau juos sulaikyti¹⁷⁴ ir vežuosi kartu. Vėliau nusiunčiau vyrų į vieną

¹⁷¹ Gajaus Plinijaus Vyresniojo (lot. Gaius Plinius Secundus; 23–79 m.) veikale *Naturalis historia* XIII ir XXIII sk. (Varela).

¹⁷² Chijas – viena didžiausių Graikijos salų (*vert.*).

¹⁷³ Dukatas – viena populiariausių monetų viduramžių Vidurio ir Vakarų Europos šalyse. Tai pastovaus svorio (3,5+0,03 g) auksinė moneta, dėl savo pastovumo ilgainiui tapusi patikimiausiu tarptautiniu piniginiu vienetu. Pirmieji dukatai nukaldinti 1284 m. Venecijoje ir iš pradžių buvo vadinami cechinais. Monetos vardą nulėmė legendos „SIT TIBI, CHRISTE, DATUS, QUEM TU REGIS, ISTE DUCATUS“ paskutinysis žodis (Misiukaitė, 2000: 99).

¹⁷⁴ Las Casasas šios vietos paraštėje paliko komentarą: „Tai nebuvo pats geriausias dalykas pasaulyje“, tad tekste galima pamatyti ir perrašinėtojo vertybines nuostatas, t. y. Las Casasas kovojo už indėnų teises ir lygybę.

namą vakariniame upės krante ir jie atvedė septynias moteris – jaunas ir suaugusias – bei tris vaikus. Taip pasielgiau, kad Ispanijoje vyrai elgtųsi geriau, kai šalia jų bus jų gimtinės moterys; kadangi jau daug kartų buvo atvežami vyrai iš Gvinėjos, kad išmokyti Portugalijoje vietinę kalbą, o paskui buvo tikimasi, kad grįžę bus naudingi savo žemėje, nes įvertins jiems rodytą gerą elgesį ir dovanas, kurias priėmė, bet sugrįžę į savo žemę niekuomet nebepasirodydavo vėl. Kiti taip nesielgdavo. Taigi, turėdami savo gimtinės moteris šalia, jie norės daryti tai, ko paprašyti, be to, šios moterys galės mus išmokyti savo kalbos – visose Indijos salose ji yra bendra, visi ją supranta ir vartoja atplaukę savo luotais; to nėra Gvinėjoje, kur tūkstančiai kalbų ir vieni kitų nesupranta. Šiąnakt į laivą atplaukė vienos iš moterų vyras ir trijų vaikų (vieno berniuko ir dviejų merginų) tėvas ir prašė manęs, kad leisčiau jam keliauti su mumis; jis man labai dėkojo nusiraminęs, kad visi yra kartu; jam buvo keturiasdešimt penki metai,“ – šie visi yra oficialūs Admirolo žodžiai. Taip pat jis sakė, kad šiaurėje yra šalta, todėl nėra gera mintis keliauti jos tyrinėti žiemą. Tą pirmadienį jis plaukė kol nenusileido saulė ir nuplaukė aštuoniolika lygų kryptimi į rytus ketvirtį nuo pietryčių iki iškyšulio, kuriam suteikė Kabo de Kuba pavadinimą.

Antradienis, lapkričio 13d. Visą šią naktį laivas plūduriavo¹⁷⁵, tai reiškia, jog šiaip ne taip plaukė prieš vėją arba iš viso nejudėjo iš vietos, norint pamatyti įplaukimą tarp kalnų – tai buvo anga tarp vieno ir kito kalno, kuri su dviem didžiuliais kalnais jiems ėmė matytis leidžiantis saulei¹⁷⁶, ir atrodė, kad čia išsiskyrė Kubos žemė nuo Bofijo¹⁷⁷, ką ženklais jiems pasakė kartu keliaujantys indėnai. Prašvitus jis išskleidė bures plaukti link sausumos, praplaukė vietą, kuri naktį atrodė esanti už dviejų lygų, o už penkių lygų į pietus–pietryčius įplaukė į didelę įlanką, ir dar buvo likusios kitos penkios lygos iki iškyšulio, tarp dviejų kalnų padarytos „įpjovos“, iš kurios negalėjo nustatyti, ar tai yra įplaukimas į jūrą; kadangi norėjo keliauti į salą rytuose, vadinamą Babeke, kur, kaip jis suprato, yra daug aukso, ir niekur nematė jokio didesnio kaimo, o vėjas pūtė taip stipriai, kaip niekad iki šiol, nusprendė leistis į jūrą su šiauriniu vėju plaukti į rytus ir kas valandą nuplaukdavo aštuonias mylias; taip tęsė iki dešimtos valandos vakaro; iki saulėlydžio nuplaukė penkiasdešimt šešias mylias, tai yra keturiolika lygų į rytus nuo Kabo de Kuba. Pajudėjęs iš nupasakotos įlankos, iš Boijo žemės, likusios pavėjui, suskaičiavo nuplaukęs aštuoniasdešimt mylių, tai yra dvidešimt lygų, ir visa ta pakrantė tęsėsi rytų–pietryčių ir vakarų–šiaurės vakarų kryptimi.

Trečiadienis, lapkričio 14 d. Visą tą naktį Admirolas plaukė prieš vėją (sakė, kad būtų neprotinga plaukti tarp tų salų naktį, kol jos nėra pažintos), nes indėnai, kuriuos vežėsi su savimi, antradienį sakė, kad nuo Rio de Mares iki Babeke salos yra trys dienos kelio, turint omenyje, kad

¹⁷⁵ Naudotas isp. jūrininkystės terminas „a la corda“, reiškia nuleidus bures vos plaukti esant prastam orui (*vert.*).

¹⁷⁶ Krištolo kalnai ir Moa kalnai (Kuboje) (Navarrete).

¹⁷⁷ Ta pati minėta Boijo sala. Apie h ir f variacijas žr. komentarą nr. 63 (*vert.*).

kelionė skaičiuojama jų luotais, kurie gali plaukti septynias lygas per dieną; nors reikėjo plaukti į rytus, bet trūko vėjo, pavyko plaukti tik ketvirtį į pietryčius, ir dėl kitų nepatogumų teko užsilaikyti iki ryto. Tekant saulei Admirolas nusprendė leistis ieškoti uosto, nes vėjas pasikeitė iš šiaurės į šiaurės rytus, ir jei nerastų uosto, reikėtų grįžti į uostus Kubos saloje. Tą naktį jis pasiekė žemę nuplaukęs dvidešimt keturias mylias į rytus, ketvirtį nuo pietryčių. Jis keliavo į pietus [...] mylių iki žemių, kuriose matė daug įplaukimų, salelių ir uostų, bet, kadangi vėjas buvo stiprus, o jūra – audringa, neišdrįso pabandyti įplaukti; todėl jis plaukė toliau palei pakrantę į šiaurės rytus ketvirtį nuo vakarų žvalgydamasis, ar ten yra uostų, ir pamatė, kad jų ten yra daug, bet visi buvo uolėti. Nukeliavęs šešiasdešimt keturias mylias, jis rado gilų ketvirčio mylios pločio įplaukimą su puikiu uostu ir upe, į kurią įplaukė kryptimi į pietus–pietvakarius, o paskui į pietus ir į pietryčius; uostas buvo tinkamo pločio ir labai gilus, o Admirolas pamatė tiek salų, kad negalėjo jų visų suskaičiuoti – jos buvo didelės ir kalnuotos, apaugusios gausybe įvairių rūšių medžių ir begalybės palmių. Jis stebėjosi matydamas tiek skirtingų, kalnuotų salų, ir Admirolas tikina Valdovus, kad visame pasaulyje nėra aukštesnių, gražesnių kalnų be jokio rūko ir sniego nei tie, kuriuos nuo užvakar mato šiose pakrantėse ir salelėse, o prie jų apačioje – gilūs vandenys; Admirolas sako manantis, jog tai yra nesuskaičiuojamos salos, pasaulio žemėlapiuose vaizduojamos rytuose; jis sakė manęs, kad čia yra didžiulių turtų, brangiųjų akmenų, prieskonių ir kad jų yra ir toliau pietuose išsidėsčiusių visomis kryptimis. Jūrai jis suteikė Mar de Nuestra Senjora¹⁷⁸ pavadinimą, o uostui, esančiam prie įplaukimo į minėtas salas, suteikė Puerto del Prinsipe¹⁷⁹ pavadinimą, tačiau į jį neplaukė iki grįždamas ateinančios savaitės šeštadienį, kaip vėliau paaiškės. Jis labai giria šių salų derlingumą, grožį ir kalnuotumą, kurią pamatė šiame uoste, ir sako, kad Valdovai nesistebėtų tokiu perdėjimu juos užtikrindamas, kad nenupasakojo nė šimtosios dalies: kai kurios salos, atrodo, pasiekia dangų viršukalnėmis, panašiomis į deimantus; kitos savo aukštybėse yra plokščios, tarsi stalias, o jų papėdėje – gili jūra, tad prie tų kalnų galėtų priplaukti didelė karaka, visur pilna miškelių, o jūroje nėra uolų.

Ketvirtadienis, lapkričio 15 d. Admirolas nusprendė apkeliauti šias salas su laivų valtimis ir pasakoja apie jų stebuklus, kad rado mastikos ir begalybę alavijo; kai kurie laukai buvo apsodinti šaknimis, iš kurių indėnai gamina duoną¹⁸⁰, ir jis matė vietų, kuriose buvo kūrenama ugnis. Niekur nerado gėlo vandens. Ten matė kelis žmones, bet jie pabėgo. Visur, kur plaukė, matė penkiolikos–šešiolikos sieksnių gylį, ir visur buvo „bazė“, kuo norima pasakyti, kad dugnas yra smėlėtas, o ne uolėtas – to nori daugelis jūrininkų, nes uolos nupjauna laivų inkarų lynus.

¹⁷⁸ Liet. Mūsų Mergelės jūra – krikščioniškas motyvas (*vert.*).

¹⁷⁹ Liet. Princo uostas (*vert.*).

¹⁸⁰ Turima omenyje jukos, kurią indėnai vadino „mandioka“, šaknies duona (Varela).

Penktadienis, lapkričio 16 d. Visose vietose, salose ir žemėse, į kurias įžengdavo, pastatydavo po kryžių, tad šįkart įlipo į valtį ir nuplaukė į tuos uostus ir viename salos iškyšulyje rado du labai didelius medžius – vieną aukštesnį už kitą – ir vienas ant kito užaugę jie sudarė kryžiaus formą¹⁸¹, tad Admirolas pasakė, kad ir dailidė nebūtų geriau jų sudėjęs, o iš medžio, kuriuo taip gėrėjosi, liepė padaryti didelį ir aukštą kryžių. Tame paplūdimyje rado nendrių ir nežinojo, kur jos auga, tad nusprendė, kad jas atneša kokias nors upė ir išmeta į paplūdimį – dėl to jis buvo teisus. Jis įplaukė į mažą įlankėlę pietrytinėje uosto įplaukos dalyje, kur po aukštomis uolomis ir akmenimis, atrodančiais tarsi kyšulys, yra taip gilus, kad net didžiausios pasaulio karakos galėtų priplaukti prie sausumos; ten buvo tokia vieta ar kampas, kur galėtų tilpti šeši laivai be inkarų tarsi įlankėlyje¹⁸². Admirolui atrodė, kad su mažomis išlaidomis čia gali būti pastatyta tvirtovė, jei kada nors tos jūros salose atsirastų žymus prekybos punktas. Grįždamas į laivą jis pamatė kartu su juo keliaujančius indėnus – jie gaudė labai dideles vandens sraiges, kurių yra tose jūrose. Jis liepė žmonėms ieškoti jūroje perlamutro, tai yra austrių, kuriose auga perlai – jų buvo daug, bet be perlų, o tai jis aiškino netinkamu metu perlams auginti: Admirolas manė tinkamą laiką esant gegužę ir birželį. Jūreiviai rado gyvūną, kuris atrodė kaip barsukas¹⁸³. Taip pat tinklais žvejojų žuvis ir tarp sugautų rado vieną, kuri atrodė lyg tikra kiaulė¹⁸⁴, ne kaip tunas, bet jo oda buvo tarsi tvirta kriauklė ir ji neturėjo minkštos dalies, išskyrus uodegą, akis ir skylę apačioje, pro kurią išskiria savo išmatas; jiems buvo įsakyta tą žuvį pasūdyti ir parvežti namo, kad ją galėtų išsvysti Valdovai.

Šeštadienis, lapkričio 17 d. Ryte Admirolas įlipo į valtį ir išvyko apžiūrėti dar nematytų salų pietvakarinėje pusėje; jis matė labai daug derlingų ir žavių salų, apsuptų giliais vandenimis. Tarp kai kurių salų tekėjo gėlo gėlo vandens srovės, ir Admirolas manė, kad tas vanduo ir tos srovės atplaukia iš kažkokių šaltinių, kurie liejasi aukštai tų salų kalnuose. Iš ten keliavo toliau ir rado labai nuostabaus gėlo vandens šaltinį, kuris tekėdamas krantine buvo labai šaltas; ten buvo laukas su daugybe aukščiausių kada nors jo matytų palmių; jis rado didelių Indijos riešutų, taip pat Indijos, žiurkių¹⁸⁵ ir didžiulių krabų. Jis matė daug paukščių ir jautė stiprų muskato kvapą, todėl pamanė, kad jo ten turi būti. Tą dieną du vyriausi iš Rio de Mares paimtų šešių jaunuolių, kuriuos liepiau plukdyti karavele „Ninja“, pabėgo.

Sekmadienis, lapkričio 18 d. Admirolas su jūreiviais dar kartą išvyko valtimis, ketindamas pastatyti didelį kryžių matomoje ir medžiais neapaugusioje vietoje, kur iš aukštai atsiveria gražus vaizdas – jį buvo liepęs padaryti iš minėtų dviejų medžių, rastų ties minėto Puerto del Principe

¹⁸¹ Tai galėjo būti uragano, audrų dievo, simbolis: keturios šakos reprezentuoja keturis vėjus. (Varela).

¹⁸² Įlankėlė – rankraštyje *salé* („sala“), kuri Varelos leidime pataisyta („cala“), kaip perrašinėtojo, o gal ir paties Kolumbo rašybos klaida (*vert.*).

¹⁸³ Tai tikriausiai hutija, nes barsukų ten negalėjo būti (Ife).

¹⁸⁴ Ife tai mano buvus dėžiažuvę, Varela – lamantiną.

¹⁸⁵ Tai, matyt, buvo hutijos, kaip parašėte komentuoja Las Casasas.

įplauka. Jis sako, kad jūra čia pakyla ir atslūgsta daug stipriau nei kituose iki šiol matytuose uostuose, o tai neatrodo kažkoks stebuklas, turint omeny tų salų gausybę; bangos čia yra priešingos mūsiškėms, nes kai mėnulis būna pietvakariuose, ketvirtį nuo pietų, uoste vanduo nuslūgsta Iš ten jie neišplaukė, nes buvo sekmadienis.

Pirmadienis, lapkričio 19 d. Jis ramiai išvyko prieš saulėtekį, o paskui vidurdienį ėmė pūsti rytų vėjas, tad jie plaukė kryptimi tarp šiaurės ir šiaurės rytų; kylant saulei Puerto del Prinsipe pasiliko per septynias lygas nuo jų pietų–pietvakarių kryptimi. Admirolas pamatė Babeke salą tiesiai rytuose, iki kurios buvo šešiasdešimt mylių. Visą tą naktį plaukė į šiaurės rytus, nukeliavo šešiasdešimt mylių ir iki antradienio dešimtos valandos dar dvylika mylių, tad iš viso buvo aštuoniolika lygų į šiaurės rytus ketvirtį nuo šiaurės.

Antradienis, lapkričio 20 d. Baneke sala ar salos jam liko rytuose–pietryčiuose, iš kur pūtė vėjas, nešdamas jį priešinga kryptimi. Kadangi vėjas nesikeitė, o jūra ėmė darytis audringa, Admirolas nusprendė grįžti į Puerto del Prinsipe, iš kur buvo išplaukęs – iki jo buvo dvidešimt penkios lygos. Jis nenorėjo keliauti į salelę, jo pavadintą Isabela, esančią už dvylikos lygų, kur būtų galėjęs tą dieną nuleisti inkarus, dėl dviejų priežasčių: pirma, nes jis matė dvi salas pietuose ir jas norėjo apžiūrėti; antra, kad indėnai, kuriuos vežėsi iš Guanani salos, jo pavadintos San Salvadoru, esančios už aštuonių lygų nuo Isabelos, nepabėgtų, nes Admirolas norėjo juos vežtis į Kastiliją ir t., o indėnai buvo supratę Admirolą sakant, kad radus aukso jiems leis grįžti į savo namus. Jis atvyko prie Puerto del Prinsipe, bet negalėjo įplaukti, nes buvo naktis, ir srovė juos nunešė į šiaurės vakarus; apsisuko, kad grįžtų atgal į šiaurės rytus su stipriu vėju; vėjas nurimo ir pasikeitė trečią–ketvirtą valandą nakties, o kursas buvo nukreiptas į rytus, ketvirtį nuo šiaurės rytų, su pietų–pietvakarių vėju, kuris auštant pasikeitė į pietus–pietryčius. Leidžiantis saulei pasirodė Puerto del Prinsipe ir liko pietvakariuose ketvirtį nuo vakarų per keturiasdešimt aštuonias mylas, tai yra dvylika lygų.

Trečiadienis, lapkričio 21 d. Saulei patekėjus, Admirolas plaukė į rytus su pietiniu vėju, bet nukeliavo nedaug, plaukdamas prieš bangas; iki mišparų buvo įveikę dvidešimt keturias mylias. Vėliau vėjas pasikeitė į rytus, tad juos nešė į pietus ketvirtį nuo pietryčių ir saulei leidžiantis buvo nukeliavę dvylika mylių. Čia Admirolas atsidūrė ties keturiasdešimt dviem laipsniais į šiaurę nuo ekvinokcinės linijos, kaip ir būdamas Puerto de Mares; tačiau čia sako, kad jo kvadrantas rodo netiksliai ir, pasiekęs sausumą, jį sureguliuos. Jis manė, kad neturėjo tiek daug nutolti, ir tai buvo teisinga mintis, nes tiek nutolti buvo neįmanoma turint galvoje, kad tos salos yra ties [...] laipsniais. Kad išsiaiškintų, ar kvadrantas veikia gerai, turėjo pasižiūrėti, ar šiaurinė žvaigždė yra taip aukštai

kaip Kastilijoje, ir jei taip, jis yra netoli Floridos¹⁸⁶, tačiau kur tuomet yra visos salos, kurias tikėjosi atrasti? Taip manyti leido ir didelis karštis, nes buvo akivaizdu, kad jei būtų buvę prie Floridos pakrantės, būtų ne karšta, o šalta; taip pat yra aišku, jog ties keturiasdešimt dviem laipsniais jokioje Žemės vietoje nėra tikėtina, jog bus karšta, nebent išskirtiniais atvejais, kokių iki dabar nemanau, kad būtų žinoma. Admirolas sako, kad dėl karščio, kuris buvo šiose Indijose, ir ten, kur jis keliavo, turi būti daug aukso¹⁸⁷. Tą dieną Martínas Alonsas Pinzónas neklusniai atsiskyrė su karavele „Pinta“¹⁸⁸ be Admirolo sutikimo, tik dėl savo godumo, mat sakė manęs, kad vienas iš indėnų, kuriuos Admirolas buvo liepęs vežti toje karavelėje, jam galėjo parodyti daug aukso ir taip atsiskyrė ne dėl blogo oro, bet todėl, kad taip pats norėjo. Ir čia sako Admirolas: „Jis man yra pasakęs ar padaręs ir daug kitų nemalonių dalykų“.

Ketvirtadienis, lapkričio 22 d. Trečiadienio naktį jis plaukė į pietus ketvirtį nuo pietryčių su rytiniu vėju ir buvo beveik ramu; trečią–ketvirtą valandą dienos ėmė pūsti šiaurės–šiaurės rytų vėjas, bet vis tiek keliavo į pietus pasižiūrėti ten likusių žemių ir patekęs saulei pamatė, kad jis yra taip toli nuo salų, kaip buvo ir vakar dėl priešpriešinių srovių, ir iki tų salų buvo likę keturiasdešimt mylių. Tą naktį Martínas Alonsas keliavo į rytus, į Babeke salą, kurioje, indėnai sako, yra daug aukso; ten keliavo Admirolo stebimas per šešiolika mylių. Admirolas prastovėjo visą naktį prie sausumos, liepė nuleisti kai kurias bures ir uždegti žibintą visai nakčiai, nes jam atrodė, kad Martínas Alonsas plaukia link jo, o naktis buvo labai šviesi, ir vėjelis tinkamas sugrįžti, jei jis to būtų norėjęs.

Penktadienis, lapkričio 23 d. Admirolas visą dieną keliavo link sausumos visą laiką į pietus su nestipriu vėju, tačiau jūros srovės taip ir neleido jam pasiekti žemės, nes saulei leidžiantis buvo nuo jos taip toli, kaip ir ryte. Vėjas buvo rytų–šiaurės rytų, tad buvo galima vykti į pietus, tačiau jis buvo per silpnas; už to iškyšulio¹⁸⁹ taip pat į rytus nusidriekia dar viena sala ar iškyšulys, o jį mano vežami indėnai vadino Boijo ir sakė, kad jis yra labai didelis, ir ten gyvena žmonių su viena akimi kaktose¹⁹⁰ bei kitų, kuriuos vadino kanibalais¹⁹¹, ir rodė jų labai bijantys. Nuo tada, kai pamatė, kad plaukiama šiuo maršrutu, sakė, kad negalės su jais pasikalbėti, nes bus suvalgyti, ir tie žmonės yra gerai apsiginklavę. Admirolas sako, kad tiki šiuose žodžiuose esant tiesos, ir kad jei jie yra ginkluoti, vadinasi – protingi, ir jis yra tikras, kad jie buvo paėmę į nelaisvę jo vežamų indėnų

¹⁸⁶ Tai yra Las Casasas komentaras, nes Florida nebuvo atrasta iki 1513 m. (Ife).

¹⁸⁷ Viduramžiais vyravo įsitikinimas, kad saulės spinduliai turi galią „pagaminti“ auksą ir brangakmenius, todėl manyta, kad karštose vietovėse jie bus lengviau randami (Varela).

¹⁸⁸ Martínas Alonsas Pinzónas atsiskyrė su karavele „Pinta“ iki sausio 6 dienos (vert.).

¹⁸⁹ Neaišku, apie kokį iškyšulį čia kalbama (vert.).

¹⁹⁰ Juanas Gilis tai interpretuoja kaip Kolumbo polinkį Naujajį pasaulį sieti su mitiniais pasakojimais, jų vaizdiniais, kaip antai šiuos vienaakius žmones – su antikiniaiis kiklopais (vert.).

¹⁹¹ Plačiau apie per Kolumbą perduotą kanibalų genties pavadinimą, Europoje tapusiu žmogėdros termino sinonimu, rašo Peteris Humme'as *Colonial Encounters* (vert.).

gentainių ir įkalintiesiems negrįžus į savo gimtines, imta manyti, kad juos suvalgė. Tą patį kai kurie manė ir apie krikščionis bei Admirolą, kai iš pradžių juos pamatė.

Šeštadienis, lapkričio 24 d. Visą tą naktį jis plaukė ir apie devintą valandą¹⁹² ryto pasiekė Isla Jana¹⁹³, toje pat vietoje, kur prisišvartavo praėjusią savaitę keliaudamas į Baneke salą. Iš pradžių nedrįso pasiekti kranto, nes atrodė, kad toje nedidelėje dviejų kalnų įlankoje bus stipri bangų mūša. Galiausiai atvyko į Mar de Nuestra Senjora, kur buvo daug salų, ir įplaukė į uostą¹⁹⁴, esantį šalia įplaukimo žiočių į salą, ir sako, kad jei anksčiau būtų žinojęs šį uostą, nebūtų paskyręs tiek laiko Mar de Nuestra Senjora salų apžiūrėjimui ir nebūtų reikėję grįžti, nors sako, kad visgi buvo naudinga pamatyti visas minėtas salas. Artėjant link sausumos Admirolas išsiuntė vieną valtį iširti uosto ir rado labai gerą, smėlėtą ir švarų – be jokių uolų ar akmenų – šešių–dvidešimties sieksnių gylio jūros dugną: įplaukė ten nustatęs kursą į pietvakarius, o paskui į pietus, priplaukdamas šiaurinę Isla Jana pusę; ji su savo sala-kaimyne sudarė lagūną, kurioje tilptų visi Ispanijos laivai, ten likdami saugūs nuo vėjo net ir niekur nepritvirtinti. Įplaukimas iš pietryčių pusės, kuris randamas nustačius pietų–pietvakarių kryptį, turi gilų ir platų išėjimą į pietus; taigi galima praplaukti per vidurį tarp šių salų, o pažįstantis salas gali atplaukti iš šiaurės ir tęsti kelionę palei salų pakrantę. Minėtos salos yra didžiulio kalno papėdėje, savo ilgiu išsidėsčiusios rytų–vakarų kryptimi, o kalnas yra labai ilgas ir aukštas – kaip joks kitas šioje pakrantėje, kurioje kalnų yra nesuskaičiuojama daugybė; lygiagrečiai minėtam kalnui iki įplaukimo yra išsidėstę rifai, tarsi sekluma. Visa tai – pietrytinėje dalyje, nors Isla Jana dalyje taip pat yra dar vienas rifas, tačiau nedidelis, o tarp abiejų yra labai platu ir gilų, kaip ir buvo minėta. Ties įplaukimo pietrytine dalimi, to paties uosto viduje, Admirolas pamatė didelę, labai gražią ir vandeningiausią iki šiol matytą upę¹⁹⁵, kuria iki jūros atitekėjo gėlas vanduo. Ties įplaukimu yra sekluma, tačiau toliau viduje labai gilų – aštuoni–devyni sieksniai. Visur aplinkui, kaip ir kitur, pilna palmių bei miškelių.

Sekmadienis, lapkričio 25 d. Prieš švintant Admirolas sėdo į valtį ir patraukė apžiūrėti iškyšulio ar nerijos¹⁹⁶ Isla Jana pietryčiuose, iki kurio buvo lygos su puse kelias, nes jam atrodė, kad ten turėtų būti didelė upė. Ties pietrytiniu įplaukimu į iškyšulį už dviejų arba leto šūvių atstumo jis pamatė didelę upę, kuria nuo kalnų žemyn leidosi puikus vanduo sukeldamas didžiulį triukšmą. Jis į ją įplaukė ir pamatė, kad joje yra akmenų, spindinčių tarsi auksas¹⁹⁷, ir prisiminė Tacho upę¹⁹⁸,

¹⁹² Ispaniškai nurodomas tercijos maldos kaip orientacinės – jos būdavo laikomos devintą valandą (*vert.*).

¹⁹³ Liet. neaukšta, plokščia sala (*vert.*).

¹⁹⁴ Las Casasas parašė komentuoja tai esant Puerto de Santa Catalina (Šv. Kotrynos uostą). Matyt, pavadinta dėl to, kad lapkričio 25d. – Šv. Kotrynos diena (Vietovardžių teikimas pagal šventųjų dienas gana tipiškas dalykas).

¹⁹⁵ Moa upė (Navarrete).

¹⁹⁶ Mangleso iškyšulys (Navarrete).

¹⁹⁷ Tai turėjo būti marganito akmenys (Las Casasas).

¹⁹⁸ Upė Ispanijoje ir Portugalijoje (*vert.*).

kurioje buvo rasta aukso ties jos įplaukimu į jūrą, ir jam atrodė, kad čia tikrai turi būti aukso¹⁹⁹, tad liepė parinkti tų akmenų, kad galėtų nuvežti Valdovams. Tuomet laivo jungos sušuko, kad mato didžiules pušis. Admirolas pažvelgė į kalną ir pamatė pušis – tokias dideles ir nuostabias, kad negalėjo perdėti girdamas jų aukštį ar tiesumą: jos buvo tarsi plonos ir storos verpstės, ir jis suprato, kad čia galima gaminti laivus, nesuskaičiuojamą daugybę lentų bei stiebų didžiausiems Ispanijos laivams. Jis matė ažuolus ir feichojas²⁰⁰, puikią upę, tinkančią joje pastatyti vandens malūnų. Žemė ir orai – švelniausi iš visų dėl savo kalnų aukščio ir grožio. Paplūdimyje Admirolas pamatė daug geležies spalvos akmenų ir kitų, kurie, kai kas sakė, buvo iš sidabro kasyklų, ir visus tuos akmenis upė atneša žemyn. Čia Admirolas gavo naują stiebą ir rėją²⁰¹ laivo „Ninja“ bezanstiebiui²⁰². Jis atplaukė į upės žiotis ir patraukė į didelę ir gilią įlanką ties ano iškyšulio pietrytine dalimi – čia tilptų šimtai laivų be jokių pritvirtinimų lynais ar inkarais; jo akys nebuvo regėjusios nieko panašaus į šį uostą²⁰³. Kalnai buvo aukšti, iš jų leidosi puikiausios vandenys, visur pilna pušų ir įvairiausių, gražiausių miškų. Kitos dvi ar trys upės liko už jų. Admirolas, visa matydamas išgyrė Valdovams, rodydamas didžiulį džiaugsmą ir malonumą, nes ten buvo galima padaryti tiek laivų, kiek panorės; iš čia galima vežtis prieskonius, medieną ir žuvis, kurių čia yra pilna, ir jis tvirtina neperdėjęs nė šimtosios dalies apie tai, ko čia yra; lenkiuosi prieš mūsų Viešpatį, kad visad parodo vieną už kitą geresnius dalykus ir viskas, ką iki šiol buvau atradęs, eina vis gryn²⁰⁴ – žemės, miškai, žolės, vaisiai ir gėlės, taip pat ir žmonės kiekvienoje vietoje vis kitokie. Tas pats ir su uostais bei vandenimis. Ir galiausiai jis sako, kad jam visa tai regint kyla toks didelis susižavėjimas, o kaip turės susižavėti apie tai išgirdę; nors visgi niekas negalės patikėti savo ausimis, kol patys visko neišvys.

Pirmadienis, lapkričio 26 d. Išaušus Admirolas pakėlė inkarus iš Puerto de Santa Katalina, esančio Isla Jana viduje, ir kurį laiką plaukė palei pakrantę su pietvakariniu vėju link Kabo del Piko²⁰⁵ pietryčiuose. Jis atvyko prie iškyšulio vėlai, nes vėjas buvo ramus, o keliaujant kryptimi į pietryčius ketvirtį nuo rytų pamatė kitą iškyšulį, iki kurio buvo šešiasdešimt mylių, iš ten pamatė dar vieną iškyšulį, kuris buvo kryptimi į pietryčius ketvirtį nuo pietų, kaip jam atrodė, už dvidešimt mylių, ir jam suteikė Kabo de Kampana pavadinimą; dieną iki jo nepavyko nuplaukti, nes vėjas iš viso nustojo pūsti. Per visą tą dieną jis nukeliavo trisdešimt dvi mylias, tai yra aštuonias lygas –

¹⁹⁹ Nebuvo abejonės, kad ten buvo aukso (Las Casasas).

²⁰⁰ Dar vadinamos žemuoginiai medžiais (*vert.*).

²⁰¹ Laivo stiebo skersinis tiesiosioms (rėjinėms) burėms tvirtinti (*vert.*).

²⁰² Bezanstiebis – paskutinis daugiastiebio burlaivio stiebas. Taip pat antrasis (mažesnis už pirmąjį) dvistiebio burlaivio stiebas (Každailis, 1987: 341).

²⁰³ Charagvos uostas (Varela).

²⁰⁴ Ife Kolumbo aprašymų taktiką, kai visos kelionės eigoje jo aplinka vis gerėja ir stebuklingėja, laiko intencionalia taktika parodyti artėjimą prie ieškotų rytų / Rojaus (buvo manoma, kad žemiškasis Rojus yra Rytuose).

²⁰⁵ Gvariko iškyšulys (Ife).

šiam atstume pastebėjo ir pasižymėjo devynis²⁰⁶ labai puikius uostus ir penkias dideles upes; visą laiką keliavo lygiagrečiai krantui, tad galėjo gerai viską matyti. Visa ta žemė – vieni kalnai (aukštutėliai ir gražūs), bet ji neperdžiūvusi ir uolėta, lengvai pasiekiami ir pilna gražiausių slėnių. Slėniai, kaip ir kalnai, buvo pilni aukštų ir puikių medžių, į kuriuos buvo gera žiūrėti, ir atrodė, kad ten yra daug pušų. Taip pat už minėto Kabo del Piko iš pietrytinės pusės buvo dvi salelės, kurių kiekvieną apiplaukus ratu atstumas buvo dvi lygos, o jų viduje – trys nuostabūs uostai ir dvi didelės upės. Palei visą šią pakrantę iš jūros nesimatė jokio kaimo; gali būti, kad iš tiesų ten yra kaimų ir tam buvo matyti ženklai, nes ten, kur buvo išlipę į sausumą, rado žmonių pėdsakų ir daugybę laužaviečių. Admirolas nusprendė, kad iš pietrytinės Kabo de Kampana pusės matyta žemė buvo sala, kurią indėnai vadina Boijo²⁰⁷: atrodė, kad minėtas iškyšulys yra atskirtas nuo žemyninės dalies. Visi žmonės, kuriuos iki šiol sutiko, sakė, kad labai bijo žmonių iš Kanibos ar Kanimos, ir sakė, kad jie gyvena šioje Boijo saloje, kuri turėtų būti labai didelė; tokias šnekas Admirolas grindė įsitikinimu, kad žmonės iš Kanibos iš kitų grobia žemes ir namus, o pastarieji yra bailiai ir neturi ginklų. Jam atrodė, kad dėl šios priežasties jo vežami indėnai nėra linkę apsigyventi jūros pakrantėse, nes yra šių žemių kaimynai; jis sakė, kad po to, kai indėnai pamatė, jog yra grįžtama į šias žemes, jie negalėjo nustoti baimintis, kad juos suvalgys, ir ta baimė negalėjo jų apleisti; indėnai sakė, kad tie žmonės turi tik vieną akį ir šuns veidus, nors Admirolas manė²⁰⁸, kad jie meluoja ir nujautė, kad juos grobti turėjo žmonės iš Didžiojo Chano valdų.

Antradienis, lapkričio 27 d. Vakar saulei leidžiantis jis pasiekė iškyšulį, pavadintą Kampana, o kadangi dangus buvo giedras ir vėjas nestiprus, nenorėjo vykti link sausumos nuleisti inkaro (nors pavėjui ir buvo nuostabūs penki ar šeši uostai), nes dėl troškimo ir malonumo regint šių žemių šviežumą ir grožį išplaukiant apžiūrėti jų užsilaikė ilgiau, nei norėjo, tačiau nenorėjo užtrukti vykdydamas savo tikslus. Todėl tą naktį jis turėjo plaukti prieš vėją ar plūduriuoti iki aušros. Kadangi srovės nunešė laivą penkias ar šešias lygas į pietryčius nuo ten, kur buvo sustoję nakčiai (ten matėsi Kampana žemės, o toliau nuo to iškyšulio pasirodė didelis įplaukimas, kuris, rodėsi, atskiria vieną žemę nuo kitos, o per vidurį susidaro tarsi sala), jis nusprendė grįžti atgal su pietvakariu vėju ir nuplaukė ten, kur manė esant įplaukimą, bet ten rado ne įplaukimą, o didelę įlanką, kurios gale, pietrytinėje dalyje, pamatė iškyšulį, o ant jo – aukštą kvadrato formos kalną²⁰⁹, atrodantį lyg atskira sala. Pūstelėjo šiaurinis vėjas priversdamas grįžti į pietvakarius apžiūrėti pakrantę ir atrasti viską, kas ten bebūtų. Ir vėliau jis pamatė ano Kabo de Kampana papėdėje nuostabų uostą ir didelę upę, o iš ten – už ketvirčio lygos dar vieną upę, o iš ten per pusę lygos dar

²⁰⁶ Morisonas ten suskaičiavo septynis uostus.

²⁰⁷ Tai turi būti Espanjola sala (Las Casasas).

²⁰⁸ Nesuprato indėnų (Las Casasas). Varela praplečia šį komentarą teigdamas, kad Kolumbas akivaizdžiai nesuprato, ką indėnai jam aiškina.

²⁰⁹ Junkės kalnas (Navarrete).

vieną upę, o iš ten per pusę lygos dar vieną upę, o iš ten per lygą dar vieną upę, o iš ten dar per lygą dar vieną upę, o iš ten dar per ketvirtį lygos dar vieną upę, o iš ten per dar vieną lygą dar vieną didelę upę, nuo kurios iki Kabo de Kampana buvo dvidešimt mylių į pietryčius. Dauguma šių upių²¹⁰ turėjo plačius neuolėtus įplaukimus su nuostabiais uostais (be smėlio seklumų, uolų ar rifų) didžiausiems laivams. Šitaip keliaudamas iš pietryčių palei paskutinės minėtos upės pakrantę, rado didelį kaimą²¹¹ – didžiausią nei iki tol buvo radęs, ir matė nesuskaičiuojamą šūkajuančių žmonių gausybę, atėjusių į jūros pakrantę – visi nuogi, su asegaiais rankose. Admirolas norėjo pasikalbėti su jais, tad liepė nuleisti bures, inkarą bei išsiuntė laivo ir karavelės valtis į krantą su įsakymu nesužeisti indėnų ir jų nesulaikyti, bet duoti įvairius daiktelius mainams. Indėnai rodė jiems, kad neleis išlipti į sausumą, bet matydami link sausumos artėjančias valtis, kad jiems nebūtų taip baisu, pasitraukė toliau nuo jūros. Ir krikščionims manant, kad jei iš valčių išlips tik du ar trys vyrai, jų nebijos, išlipo trys krikščionys jų kalba sakydami, kad nebijotų, nes buvo šiek tiek pramokę tos kalbos iš pokalbių su anais, kuriuos vežasi kartu. Galiausiai visi pabėgo – neliko nei seno, nei jauno žmogaus. Trys krikščionys išėjo link namų, kurie buvo padaryti iš šiaudų – tokio pat pastatymo kaip kiti iki šiol matyti, ir nė viename name nerado nei žmonių, nei jų daiktų. Vidurdienį grįžo į laivus ir išskleidė bures, kad nuvyktų iki gražaus iškyšulio, likusio rytuose per ne didesnę kaip aštuonių lygų atstumą. Nuplaukęs pusę lygos ta pačia įlanka Admirolas pamatė iš pietinės dalies išskirtinį uostą²¹², o iš pietrytinės dalies – stebuklingai gražias žemes, tarsi kalvotą pievą viduryje kalnų; ten matėsi daug dūmų ir dideli kaimai su dirbamais laukais, todėl jis nusprendė nuleisti inkarą uoste ir pasižiūrėti, ar pavyks pasikalbėti ar užmegzti kažkokį ryšį su vietiniais; Admirolas sako, kad jei liaupsino ankstesnius uostus, tai dar labiau giria šį dėl jo žemių, švelnaus klimato, regiono ir žmonių; jis kalba apie stebuklingą šių žemių ir medžių – čia auga pušų ir palmių – grožį, apie didelę pievą, kuri nėra visiška žemuma, esančią pietuose–pietryčiuose, tai yra plokščių kalnų²¹³ lyguma – gražiausias pasaulyje dalykas; čia yra daug upelių, nusileidžiančių iš kalnų. Po to, kai buvo nuleistas laivo inkaras, Admirolas įlipo į valtį, kad patikrintų uostą, kuris buvo tarsi dubuo; ir kai nuvyko iki pietinių žiočių, rado įplaukimą į tokią plačią upę, kad būtų įplaukusi ir galera, tačiau ta upė buvo tokia užslėpta, kad jos nematė, kol nepriplaukė prie pat jos; įplaukus į upę upės gylis buvo nuo penkių iki aštuonių sieksnių. Plaukti ja buvo tikras stebuklas dėl medžių, gaivos, vandens skaidrumo, paukščių ir jaučiamo pasitenkinimo, dėl kurio, sakė, nenori iš ten išvykti. Admirolas vis sakė plaukiantiems kartu vyrams, kad idant papasakotų Valdovams, ką čia matė, jam neužteks tūkstančio kalbų, kad tai išsakytų, nei rankos, kad tai aprašytų, nes jam tai atrodė užburta. Jis norėjo, kad viską pamatytų daug kitų protingų ir nusipelnusių žmonių, kurie, jis buvo tikras, nieko

²¹⁰ Tai turėjo būti ne didelės upės, bet upeliai: Maraví, Toa, Duaba, Macaguanigua, Miel, Boma, Mata ir Yumuri (Varela).

²¹¹ Barakoa miestas (Navarrete).

²¹² Gruodžio 1d. jį pavadins Puerto Santo, dab. Barakoa arba Mata uostas (Varela).

²¹³ Norima pasakyti, kad pieva nėra žemumoje (Las Casasas).

nepervertintų – kaip ir jis. Čia Admirolas sako šiuos žodžius: „Negaliu pasakyti, kiek naudos bus galima čia gauti, bet yra aišku, Aukščiausieji Valdovai, kad kur yra tokios žemės, turi būti nesuskaičiuojama gausybė vertingų dalykų; be to, aš neužtrunku jokiam uoste, nes noriu pamatyti kiek galima daugiau žemių, kad galėčiau apie jas papasakoti Jūsų Aukštybėms; nežinau jų kalbos, o šių žemių žmonės nesupranta nei manęs, nei kitų, kurie keliauja su manimi; šitų indėnų, kuriuos vežiosi su savimi, vieną norimą pasakyti dalyką dažnai suprata kaip kažką kitą, be to, jais nepasitikiu, nes daug kartų bandė pabėgti. Su Dievo pagalba pamatysiu kiek galima daugiau ir keliausiu po truputį pažindamas; savo gimtinės žmogui liepsiu išmokti jų kalbos, nes matau, kad visur čia yra viena kalba; vėliau jie supras visko vertingumą ir stengsis visus šiuos kaimus padaryti krikščioniškus ir jie labai greitai tokie taps, nes indėnai neturi jokios religijos ir nėra stabmeldžiai; ir Jūsų Aukštybėms įsakius šiose žemėse pastatyti miestą ir tvirtovę, šių žemių žmonės atsives. Ir Jūsų Aukštybėms tvirtinu, kad man neatrodo, jog kur nors esama geresnių žemių nei po šia saule dėl jų derlingumo, šalčio ir karščio nuosaikumo, gerų ir sveikų vandenų gausos – ne kaip Gvinėjos upės, kurios yra gryna smarvė, todėl tegu būna pašlovintas mūsų Viešpats, iš visų mano žmonių nebuvo nė vieno, kuriam būtų skaudėję galvą ar dėl ligos būtų likęs lovoje, išskyrus vieną senį, kentėjusį skausmą dėl akmens kepenyse, tačiau dėl šio skausmo jis kentėjo visą gyvenimą ir galiausiai pasveiko per dvi dienas. Tai sakau apie visus tris laivus. Tegu padeda Dievas Jūsų Aukštybėms atsiųsti čia išsilavinusius žmones ir pamatysite, kad viskas yra tiesa. Kadangi anksčiau esu kalbėjęs apie vietą miestui ir tvirtovei prie Rio de Mares kaip puikaus uosto ir regiono, viskas, ką sakiau, yra tiesa ir nėra su kuo tą vietą lyginti – nei su Mar de Nuestra Senjora; nes čia, šiose žemėse, turi būti didelių kaimų, nesuskaičiuojama gausybė žmonių, didelės vertės daiktų ir tikiuosi juos atrasti tarp visų kitų atradimų prieš išvykdamas į Kastiliją; ir sakau, kad jei krikščionybė derės dėl visko, kas čia yra, Ispanijai, kuriai turėtų viskas priklausyti, reikės dėl visko derėtis dar labiau. Ir Jūsų Aukštybės turėtų neleisti čia nė kojos įkelti jokiems užsieniečiams²¹⁴, išskyrus krikščionis katalikus, nes tokia buvo viso tikslo²¹⁵ pradžia ir pabaiga – krikščionių religijos augimas ir šlovė, o į šias žemes neturėtų atvykti niekas, kas nėra krikščionis.“ Visa tai buvo jo žodžiai. Ten jis pakilo upe aukštyr ir rado upės žiotis, o apsisukdamas į uostą rado labai žavių miškelių, atrodžiusių tarsi žavingas daržovių sodas; ten rado luotą ar kanoją, padarytą iš vieno medžio tarsi fusta²¹⁶ su dvylika suoliukų – labai graži, pririšta prie laivo-namo ar medinės palapinės, padengtos dideliais palmių lapais tokiu būdu, kad nei saulė, nei lietus negalėjo padaryti žalos. Admirolas sako, kad čia yra

²¹⁴ Navarrete kritiškai komentuoja šią vietą, nes Kolumbas pats buvo neseniai natūralizuotas užsienietis, tad toks Kolumbo įstatymų laikymasis jam atrodo dirbtinas.

²¹⁵ T. y. vienas iš pagrindinių kelionės tikslų – saugenis (ne pro musulmonų žemes) kelias į rytus ir krikščionybės plėtimas svetimose žemėse (*vert.*).

²¹⁶ Fusta – siauras, bet greitas laivo tipas; plaukia burėmis ir irklais. Paprastai būdavo nuo 12 iki 18 irklavimo suoliukų (suoliukas skirtas dviems žmonėms irkluoti iš abiejų laivo pusių) (*vert.*).

tinkama vieta statyti miestui ar miesteliui ir fortui dėl puikaus uosto, vandenių, žemės, apylinkių ir gausybės medienos.

Trečiadienis, lapkričio 28 d. Admirolas tą dieną liko uoste, nes lijo, o dangus buvo labai apsiniaukęs, nors galėjo praplaukti visą pakrantę su pietvakariniu vėju išėjęs į laivagalį žvalgybai, tačiau neiškeliavo, nes gerai nematė sausumos ir nepažinojo tų žemių, todėl išplaukti būtų pavojinga laivui. Žmonės iš laivų išlipo į sausumą ir kuriam laikui išėjo pasivaikščioti po apylinkes ir išsiskalbtį drabužių; jie rado didelius kaimus ir tuščius namus, nes visi buvo pabėgę. Pasuko atgal kita upe – didesne, nei ta, kuri buvo uoste.

Ketvirtadienis, lapkričio 29 d. Kadangi lijo ir dangus buvo apsiniaukęs, Admirolas niekur neplaukė. Kai kurie krikščionys nuvyko į kitą kaimą netoli šiaurės rytų dalies ir namuose nerado nei žmonių, nei jų daiktų; kelyje jie susidūrė su vienu senuku, kuris negalėjo nuo jų pabėgti, tad jį sulaukė ir pasakė, kad nenori daryti jam nieko blogo, davė jam kai kurių dovanėlių ir paleido. Admirolas būtų norėjęs su juo pasikalbėti ir padovanoti drabužių, nes tos žemės ir galimybės ten įkurti gyvenvietę jam kėlė daug džiaugsmo ir jis prisiekinėjo, kad ten turi būti didžiuliai kaimai. Viename name rado duoną iš vaško²¹⁷, kurią išsivežė Valdovams ir sako, kad kur yra vaško, turi būti ir tūkstantis kitų vertingų dalykų. Jūreiviai taip pat viename name rado į krepšį įdėtą žmogaus galvą, uždengtą kitu krepšiu ir pakabintą ant stulpo namuose ir tokį patį pakabintą krepšį su galva rado kitame kaime. Admirolas manė, kad tai turi būti svarbiausi žmonės, pradėję giminę, nes tie namai buvo apgyvendinti taip, kad viename name gyvena daugybė žmonių, tad tai turi būti namų palikuonių protėviai²¹⁸.

Penktadienis, lapkričio 30 d. Admirolas negalėjo išplaukti, nes pūtė jo maršrutui priešingas rytinis vėjas. Jis išsiuntė aštuonis gerai apsiginklavusius vyrus ir su jais du indėnus, kad apžiūrėtų tuos kaimus salos gilumoje ir galėtų su jais pasikalbėti. Atvykę jie priėjo daugybę namų ir nerado nei žmonių, nei jų daiktų, nes visi buvo pabėgę. Jie pamatė keturis jaunuolius, kasančius laukus, tačiau vos tik šie pamatė krikščionis, iš karto ėmė bėgti ir jų nepavyko pasivyti. Admirolas sako, kad jie nuėjo ilgą kelią ir visur matė daug kaimų, dirbamų derlingų žemių, didelių vandens šaltinių ir netoli vieno pamatė devyniasdešimt penkių sprindžių ilgio luotą ar kanoją, padarytą iš vieno medžio – joje tilptų ir galėtų plaukti šimtas penkiasdešimt žmonių.

Šeštadienis, gruodžio 1 d. Jis neišplaukė dėl tos pačios priešpriešinio vėjo priežasties ir dar dėl to, kad daug lijo. Ant stataus iškyšulio, prie įplaukimo į tą uostą, kuri, rodos, pavadino Puerto Santo, pastatė didelį kryžių. Tas iškyšulys yra pietrytinėje dalyje, prie įplaukimo į uostą, ir kas beįplauktų į šį uostą turi plaukti toliau iki šiaurės vakarų dalies, iki to iškyšulio, kuris yra už dar

²¹⁷ Šis vaškas ten atkeliavo iš Jukatano (Meksika) ir dėl to manau, kad ta žemė yra Kuba (Las Casasas).

²¹⁸ Parašėte Las Casasas sutinka su tokia išvada ir specifiškai pakomentuoja kanibalizmo atmetimą.

vieno pietryčiuose; abiejų papėdėje iškart prie uolų yra devynių sieksnių gilus ir neuolėtas dugnas. Taip pat prie įplaukimo į uostą, už pietrytinio iškyšulio, yra virš vandens išsikišęs rifas²¹⁹, tačiau jis atitolęs nuo kranto tiek, kad prirėkus, galima tarp abiejų praplaukti, kadangi rifo ir iškyšulio papėdėje visur yra nuo dvylikos iki penkiolikos sieksnių gylis, bet ties įplaukimu laivo kursą reikia pasukti į pietvakarius.

Sekmadienis, gruodžio 2 d. Vis dar pūtė priešpriešinį vėjas ir Admirolas negalėjo išplaukti. Jis sako, kad visas pasaulio naktis vėjas pučia į sausumą ir ten būdami jokie laivai nebijotų dėl jokių pasaulio audrų, nes jos negali pasiekti kranto dėl rifo, esančio uosto pradžioje, t. t. Tos upės žiotyse vienas junga rado tam tikrus akmenis, kurie savo sudėtyje, atrodo, turi aukso – juos paėmė, kad parodytų Valdovams. Admirolas sako, kad nuo ten per patrankos šūvį yra didelių upių.

Pirmadienis, gruodžio 3 d. Jie neišplaukė iš to uosto dėl tos pačios nuolat pučiančio priešpriešinio vėjo priežasties; ir nusprendė leistis apžiūrėti vieno labai gražaus iškyšulio už ketvirčio lygos į pietryčius nuo uosto: ten su kai kuriais ginkluotais vyrais išplaukė valtimis; iškyšulio papėdėje buvo puikios upės²²⁰ žiotys, į kurias norint įplaukti reikia nustatyti kursą į pietryčius, ir kurios ties įplaukimu buvo šimto pėdų pločio ir sieksnio gylio, tačiau įplaukus į žiotis Admirolas rado dvylikos, penkių, keturių ir dviejų sieksnių gylį, tad čia būtų sutilpę visi, kiek tik yra, Ispanijos laivai. Praplaukęs sieksnį nuo tos upės, Admirolas patraukė toliau į pietryčius ir surado užutėkį su penkiais labai dideliais luotais – juos indėnai vadina kanojomis ir jos yra panašios į fustas, į kurias, sakė, buvo malonu žiūrėti, o kalno papėdėje jis pamatė dirbamus laukus. Jie buvo po labai tankiais medžiais, o plaukdamis savo maršrutu palei tuos medžius, išlipo pasižiūrėti atrasto labai gerai pastatyto namo-laivo, apdengto, kad nei saulė, nei lietus negalėtų jam pakenkti, o jo apačioje buvo kanoja, išskobta iš vieno medžio kaip ir kitos iki šiol matytos, panašios į septyniolikos suolelių fustas: buvo malonu žiūrėti į šiuos dirbinius ir jų grožį. Admirolas pakilo į vieną kalną, o pakilus jis buvo visas plokščias ir apsodintas įvairiomis žemės gėrybėmis bei moliūgais, į kuriuos žiūrėti buvo garbė; kalno viduryje buvo nusidriekęs didelis kaimas ir jie ėmė kilti link kaimo žmonių, bet vos tik vyrai ir moterys juos pamatė, ėmė bėgti. Indėnas, kurį vežėsi kartu, juos užtikrino, kad jie nebijotų, nes ispanai yra geri žmonės. Admirolas privertė jį duoti jiems varpelių, žalvarinių žiedų ir žalio bei geltono stiklo karoliukų – dėl šių dovanų jie liko labai patenkinti. Jis pamatė, kad vietiniai neturi nei aukso, nei kitų vertingų dalykų, tad pakaks palikti juos ramybėje; visas regionas buvo apgyvendintas, bet kiti pabėgo iš baimės; ir Admirolas patikina Valdovus, kad vienas ispanų žmogus priverstų pabėgti dešimt tūkstančių vietinių: tokie bailūs ir kuklūs jie yra, kad net nesinešioja ginklų, išskyrus kelis, turėjusius lazdas su aštriu apdegintu

²¹⁹ Iš tiesų, ties įplaukimu į uostą pietrytinėje pusėje yra šis rifas, kuris čia labai tiksliai aprašomas (Navarrete).

²²⁰ Rio Miel (Varela).

pagaliuku gale; jis nusprendė grįžti. Jis sakė, kad visi metė savo lazdas be jokių apgavysčių norėdami jas visas išmainyti. Grįždamas ten, kur buvo palikę valtį, Admirolas nusiuntė tam tikrą skaičių krikščionių į vietą, pro kurią praėjo kildamas aukštyn, nes Admirolui atrodė, kad ten matė didelį bityną. Kol grįžo išsiųsti vyrai, prie valčių, kur Admirolas jau buvo surinkęs visus savo žmones, susirinko daug indėnų; vienas jų nuskubėjo kartu į upę prie valties galo ir pasakė ilgą kalbą, kurios Admirolas nesuprato, tačiau kiti indėnai kartas nuo karto pakeldavo rankas į dangų ir šaukdavo. Admirolas manė, kad taip jį užtikrina, jog jų atvykimas pamalonino indėnus, tačiau pažvelgė į indėno, kurį vežėsi su savimi, veidą – jis darėsi geltonas tarsi vaškas ir visas drebėdamas rodė Admirolui ženklais, kad jis pasitrauktų nuo upės, nes juos norėjo nužudyti; tada Admirolas priėjo prie vieno krikščionio, kuris buvo apsiginklavęs arbaletu, ir parodė jį indėnams – Admirolas leido jiems suprasti, kad jie visi bus išžudyti, nes tuo arbaletu galima šauti toli ir nužudyti. Taip pat jis paėmė vieną kardą ir išėmė iš makšties rodydamas jį ir sakydamas tą patį, o tai išgirdę visi pabėgo palikdami minėtą indėną vis dar drebantį iš bailumo, nors jis ir buvo gero sudėjimo stiprus vyras. Admirolas nenorėjo palikti upės, bet liepė irkluoti link vietos, kur buvo daugybė indėnų – spalvotai išsipaišiusių ir nuogų – kaip jų motinos juos paleido į pasaulį, kai kurie jų su pliumažais²²¹ ar kitomis plunksnomis ant galvų ir visi su savo asegajų ryšuliais. „Nuvykau pas juos, daviau duonos gabalėlių ir paprašiau jų asegajų, už kuriuos vieniems daviau karoliukų, kitiems – žalvarinių žiedų, o treiems – varpelių; šitaip visi nusiramino, atėjo iki valčių ir davė viską, ką turėjo, už bet kokį jiems duotą daiktą. Jūreiviai užmušė vieną vėžlį, jo sudužęs kiautas gulėjo dalimis valtyje ir jaunuoliai nago dydžio vėžlio kiauto gabalus atidavinėjo indėnams už ryšulį asegajų. Tai buvo tokie patys žmonės kaip ir kiti, kuriuos buvau radęs, – sako Admirolas, – su tokiu pačiu įsitikinimu, kad mes atėjome iš dangaus, ir viską, ką turi, atiduoda už bet kokį jiems duotą daiktą nesakydami, kad jiems duodama per mažai, ir esu tikras, kad taip pat darytų su prieskoniais ar auksu, jei jo turėtų. Mačiau vieną nelabai didelį gražų namą su dvejomis (kaip ir visur) durimis, pro kurias įėjau ir pamačiau nuostabų kūrinį – kambariai buvo pastatyti ypatingu būdu, kurio nesugebėčiau nupasakoti, o ant lubų prikabinta kriauklių ir kitų daiktų. Aš maniau, kad tai yra šventykla, todėl pakviečiau juos ir ženklais paklausiau, ar ten yra meldžiamasi; man pasakė, kad ne, o vienas jų užlipo į viršų ir man davė viską, kas ten buvo, tad kai ką pasiėmiau.“

Antradienis, gruodžio 4 d. Admirolas pakėlė bures ir su silpnu vėju išplaukė iš ano uosto, kurį pavadino Puerto Santo²²², ir už dviejų lygų pamatė upę, apie kurią vakar kalbėjo. Jis keliavo palei pakrantę – praplaukęs minėtą iškyšulį plaukė į pietryčius ir vakarus–šiaurės vakarus iki Kabo Lindo²²³, esantį prie Kabo del Monte²²⁴ į pietus, ketvirtį nuo pietryčių, ir vienas nuo kito yra per

²²¹ Pliumažas (pranc. plumage – plunksnos, plunksnų danga) – plunksninis galvos apdangalas, papuošalas (*vert.*).

²²² Liet. Šventasis uostas.

²²³ Liet. Gražusis iškyšulys.

penkias lygas. Nuo Kabo del Monte per pusantros lygos yra gana siaura, didelė upė, atrodo, turinti gerą įplaukimą ir esanti labai gili, o nuo ten per tris ketvirčius lygos pamatė dar vieną didžiulę upę, kuri turėtų tekėti iš labai toli; žiotys buvo gerų šimto pėdų pločio, be jokių seklumų ir aštuonių sieksnių gylio, su puikiu įplaukimu – Admirolas buvo nusiuntęs vieną valtį patikrinti upę ir joje, kaip matė, buvo gėlo vandens iki pat jūros su didelėmis srovėmis, tad palei ją turėtų būti dideli kaimai. Už Kabo Lindo yra didelė įlanka – tinkanti praplaukti į rytus–šiaurės rytus, pietryčius ir pietus–pietvakarius.

Trečiadienis, gruodžio 5 d. Visą tą naktį plūduriavo prie Kabo Lindo, kur pernakvojo, kad pamatytų žemę rytuose. Saulei patekant pamatė dar vieną iškyšulį rytuose už dviejų su puse lygų, o jį praplaukę pamatė, kad pakrantė pasisuka į pietus ir pietvakarius, o vėliau pamatė vieną labai gražų ir didelį iškyšulį²²⁵ minėto kurso kryptimi; iki jo buvo septynios lygos – norėjo ten plaukti, tačiau to nepadarė, nes norėjo nuvykti į Baneke salą, kuri, pasak kartu vežamų indėnų, liko jiems šiaurės rytuose. Tačiau negalėjo plaukti ir į Baneke salą, nes vėjas pūtė iš šiaurės rytų. Keliaudamas toliau jis pažvelgė į pietryčius ir pamatė žemę²²⁶ – tai buvo labai didelė sala, apie kurią jau buvo girdėjęs iš indėnų pasakojimų – jie vadina ją Boijo ir ji yra gausiai apgyvendinta žmonių. Jų bijo Kubos arba Chuanos²²⁷ bei kitų salų gyventojai, nes sako, kad jie valgo žmones. Minėti indėnai ženklais parodė kitus stebuklingus dalykus, tačiau Admirolas sako nepatikėjęs jais, tik kad Boijo salos indėnai turėtų būti protingesni ir išradingesni, kad pavergtų kitus indėnus – silpnus, nedrąsius ir negalinčius atsilaikyti. Kadangi vėjas keitėsi iš šiaurės į šiaurės rytus, Admirolas nusprendė palikti Kubą arba Chuaną, kurią iki tol laikė žemynu dėl jos dydžio, nes palei ją nukeliavo šimtą dvidešimt lygų, ir išvyko į pietryčius ketvirtį nuo rytų, nes žemė, kurią matė, pasisuko į pietryčius; jis buvo atsargus, nes vėjas nuolat keisdavosi iš šiaurės į šiaurės rytus, ir tada pasuko į rytus ir pietryčius. Vėjas stipriai pūtė ir nešė visas bures, o ramioje jūroje nuo ryto iki pirmos popiet plaukė aštuonių mylių per valandą greičiu, tad dar nebuvo nuplaukta šešias valandas, o jis sakė, kad naktys ten trunka beveik penkioliką valandų; vėliau keliavo dešimt mylių per valandą greičiu ir taip iki nusileidžiant saulei nuplaukė aštuoniasdešimt aštuonias mylias, tai yra dvidešimt dvi lygas visą laiką į pietryčius. Kadangi jau ėmė temti, karavelei „Ninja“ buvo įsakyta plaukti į priekį apžiūrėti uosto dienos šviesoje, nes ji buvo greitesnis laivas, ir jam atvykus į uosto žiotis, panašias į Kadiso įlanką, jau buvo naktis, todėl uostui apžiūrėti nusiuntė valtį, kurioje buvo pakabintas žibintas; dar kol Admirolas neatvyko iki ten, kur buvo karavelė, plaukianti prieš vėją ir laukianti, kol valtis duos ženklą, kad galima įplaukti į uostą, užgeso valties žibintas. Karavelė, nematydama valties šviesos, nuplaukė toliau, ir davė šviesos signalą Admirolui, kuris ją pasiekęs pamatė, kas buvo nutikę. Tuo

²²⁴ Liet. Kalno iškyšulys. Jo pavadinimas nors anksčiau neminimas, bet apie jį kalbama gruodžio 3 d. įrašė (Ife).

²²⁵ Tai tikriausiai Maisi iškyšulys, esantis Kubos gale (Las Casasas).

²²⁶ Tai turi būti Espanjolos sala (Las Casasas).

²²⁷ Čia atrodo, kad Admirolas buvo suteikęs Kubai Chuanos vardą (Las Casasas).

metu žmonės valtyje bandė iš naujo uždegti žibintą, karavelė nuplaukė paskui ją, bet Admirolas negalėjo, ir visą tą naktį buvo plakamas bangų mūšos ir vėjo.

Ketvirtadienis, gruodžio 6 d. Kai prašvito, Admirolas buvo už keturių lygų nuo uosto; jam suteikė Puerto Marijos pavadinimą²²⁸, taip pat pamatė gražų iškyšulį pietuose ketvirtį nuo pietvakarių, kurį pavadino Kabo de Estreja²²⁹, ir jam atrodė, kad tai buvo tolimiausia tos salos dalis į pietus, esanti už dvidešimt aštuonių mylių. Ėmė matytis kita žemė, tarsi nedidelė sala²³⁰, į rytus, o iki jos buvo keturiasdešimt mylių. Rytuose ketvirtį nuo pietryčių buvo dar vienas puikus iškyšulys, kurį pavadino Kabo del Elefante²³¹ – iki jo buvo penkiasdešimt keturios mylios. Ir dar vienam iškyšuliui pietryčiuose už dvidešimt aštuonių mylių suteikė Kabo de Sinkin pavadinimą. Ten buvo didžiulis įrėžimas ar atsivėrimas į jūrą, kas paaiškėjo esant upę į pietryčius ketvirtį nuo rytų per dvidešimties mylių atstumą. Jam atrodė, kad tarp Kabo del Elefante ir Sinkin yra didžiulis įplaukimas ir kai kurie jūreiviai sakė, kad tai yra atskira salos dalis; jai buvo suteiktas Isla de la Tortuga²³² pavadinimas. Ši didelė sala atrodė labai aukšto reljefo žemė, ne uždaryta kalnais, bet atvira laukais ir, atrodo, visa ar didelė jos dalis dirbama, o pasėti augalai atrodė kaip kviečiai Kordobos užmiestyje gegužės mėnesį. Tą naktį Admirolas matė daug laužų, o dieną daug dūmų tarsi iš sargybos bokštų, kurie, atrodė, buvo kariaujančių žmonių signalai. Visa šios salos pakrantė eina į rytus. Vakarėjant jis įplaukė į minėtą uostą ir pavadino jį San Nikolaso uostu²³³, nes tądien buvo Švento Mikalojaus diena, tad suteikė pavadinimą jo garbei; įplaukimdami jie gėrėjosi uosto puikumu ir grožiu. Ir nors Admirolas buvo išaukštinęs Kubos uostus, tačiau sako, kad, be abejonės, šis yra ne ką prastesnis ir nors išgyrė ankstesnius, nė vienas nėra panašus į šį. Ties žiotimis ir įplaukimu yra pusantrų lygos pločio; jis nustatė kursą į pietus–pietryčius, nes turint omenyje tokį didelį plotį galima nustatyti kokį nori kursą. Šitaip jis keliavo dvi lygas į pietus–pietryčius, o ties įplaukimu pro pietinę dalį yra susiformavęs iškyšulys, šalia kurio yra labai gražus paplūdimys ir tūkstančio rūšių medžių laukas, o visi medžiai apsikrovę vaisiais – Admirolas manė juos esant prieskonius ir muskato riešutus, tačiau jie buvo neprinokę, todėl jų neatpažino; paplūdimio viduryje buvo upė. Šio uosto gylis yra nuostabus, nes atvykstant į uostą išilgai [...] lotas²³⁴ nenusileido iki dugno iki keturiasdešimties sieksnių, o iki šio gylio yra penkiolikos sieksnių neuolėtas dugnas ir toks yra kiekvienas minėto iškyšulio uostas – penkiolikos sieksnių gylio ties priplaukimu prie sausumos ir be uolų; tokia yra visa pakrantė – gili, neuolėta ir nesimato nė menkos seklumos, o sausumos papėdėje per valtės irklo ilgį yra penkiolikos sieksnių gylis, o toliau, nei minėtas ilgis, iki

²²⁸ Las Casas parašėje komentuoja, kad tai, matyt, San Nikolaso uostas (Šv. Mikalojaus), kurį Kolumbas pervadina tą pačią dieną dėl gruodžio 6 d., kuri skirta šiam šventajam.

²²⁹ Liet. Žvaigždės iškyšulys (*vert.*).

²³⁰ Vėliau ją pavadins Isla de Tortuga (Las Casasas).

²³¹ Liet. Dramblio iškyšulys (*vert.*).

²³² Liet. Vėžlio sala (*vert.*).

²³³ Lie. Šv. Mikalojaus uostas (*vert.*).

²³⁴ Lotas (ol. lood) – navigacijos įtaisas vandens gyliui matuoti (*vert.*).

uosto keliaujant į pietus–pietryčius galėtų plūduriuoti tūkstantis karakų; iš uosto leidžiasi pusės lygos atšaka į šiaurės rytus link sausumos ir visada tokio pat pločio lyg būtų padaryta primatuojuant virve; kai esi toje dvidešimt penkių sieksnių pločio atšakoje, didžiojo įplaukimo žiočių nesimato, tad uostas tampa uždaras; o šios atšakos dugnas – nuo pradžios iki pabaigos – yra vienuolikos sieksnių gylio, neuolėtas arba smėlėtas, o vietoje, kur galima priplaukti prie pakrantės žolės laivo bortu, yra aštuoni sieksniai gylio. Šis uostas yra labai nusisekęs, šviesus ir neapaugęs medžiais. O ši sala jam pasirodė labiausiai uolėta, nei bet kuri kita iki šiol atrasta; čia auga mažiausi medžiai ir daugelis jų yra tokios pat rūšies kaip Ispanijoje, kaip antai bugienis, feichoja ir kiti; tas pat ir su žolėmis. Ši žemė jam pasirodė labai aukšto ir lygaus paviršiaus, čia labai geras oras; jis nebuvo matęs tiek vėsumos kaip šioje žemėje, tačiau ne dėl to, kad kalbėtų apie vėsumą, bet veikiau lygintų su kitomis salomis. Priešais tą uostą buvo labai graži pieva, o viduryje jos buvo jau minėta upė; jis sako, kad šiame regione turėtų būti didelių kaimų, sprendžiant pagal tai, kad matė tiek daug ir tokių didelių luotų, kuriais jie plaukioja – kai kurie kaip fusta su penkiolika suolų. Visi indėnai pabėgo pamatę laivus. Admirolas sako, kad tie, kuriuos vežėsi su savimi iš salelių, labai norėjo vykti į savo žemes, nes manė, kad po to, kai išplauks iš čia, juos grąžins namo, tačiau jie jau ėmė įtarinėti, nes buvo keliaujama ne link jų namų; dėl to jie nebetikėjo tuo, ką jiems sako, nebesuprato Admirolo, o jis – jų, ir labiausiai pasaulyje jie bijojo žmonių iš šios salos. Taigi, norint pasikalbėti su šios salos žmonėmis, reikėjo užsilaikyti keletą dienų tame uoste, tačiau Admirolas to nedarė matydamas daug žemių ir abejodamas dėl laiko, kurį galėtų toks laukimas užtrukti. Admirolas pasikloviė Viešpačiu tikėdamasis, kad indėnai, kuriuos vežėsi, išmoks jų kalbą, o jie – vežamų indėnų, kad paskui sugrįžtų ir pasikalbėtų su tais žmonėmis ir taip iki sugrįždamas pamaloninsiu Jūsų Didenybę²³⁵ (sako jis) įvykdydamas gerus mainus dėl aukso.

Penktadienis, gruodžio 7 d. Auštant Admirolas pakėlė bures ir išplaukė iš ano San Nikolaso uosto ir keliavo dvi lygas su pietvakariniu vėju iki iškyšulio, kurį pavadino Čeranero²³⁶, pietryčiuose buvo posūkis, o nuo Admirolo už dvidešimt keturių mylių atstumo į pietvakarius – Kabo de la Estreja. Iš ten jis plaukė į rytus palei pakrantę iki Kabo Sinkin, tad iš viso nukeliavo keturiasdešimt aštuonias mylias; tiesa, dvidešimt jų plaukė į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų; ir visa ši pakrantė yra aukšto reljefo su šalia esančia gilia jūra: netoli nuo kranto buvo nuo dvidešimties iki trisdešimties sieksnių gylio, o patrankos šūvio atstumu dugnas nėra pasiekiamas; visą tai Admirolas išsiaiškino per aną dieną plaukdamas palei pakrantę su šiaurės rytų vėju. Atšaka, apie kurią anksčiau kalbėjo Admirolas, išeina į San Nikolaso uostą per patrankos šūvio atstumą, bet jei tą

²³⁵ Turimas omenyje Dievas, didenybę perima tik Karolis V (XVI a.), iki tol į karalius kreipiamasi tik „aukštybe“ (Varela).

²³⁶ Kai kurie autoriai (tarp jų Varela) teigia, kad taip pavadinta nurodant į Ptolemėjaus Chrysė Chersónėsos (liet. Auksinį pusiasalį) – taip jo vadintą Malakos pusiasalį, tačiau Ife teigia, kad mažai tikėtina, jog tokio didelio ir svarbaus pusiasalio pavadinimą Kolumbas būtų davęs nedideliam ir nereikšmingam iškyšuliui.

atstumą būtų galima nukeliauti trumpesniu keliu nukertant dalį, ji taptų sala, apie kurią apsukus ratu yra trys ar keturios mylios. Visa ta žemė buvo labai aukšto reljefo ir apaugusi ne dideliais medžiais, bet tokiais, kaip bugieniai ar feichojos, būdingais Kastilijos gamtai. Iki minėto Kabo Sinkin likus dviems lygoms Admirolas rado nedidelę įlanką, tarsi įdubimą kalnuose, pro kurį atsiveria didžiulis slėnis, visas apsodintas tarsi miežiais, ir nujautė, kad tame slėnyje turėtų būti dideli kaimai, o už jų nugarų liko didžiuliai aukšti kalnai; kai atvyko iki Kabo de Sinkin, nuo ten iki Kabo de la Tortuga buvo trisdešimt dviejų mylių atstumas į šiaurės rytus, o prie šio Kabo Sinkin per patrankos šūvį yra aukštai virš vandens išskylanti gerai matoma uola; Admirolui būnant už septyniasdešimt mylių rytuose ketvirtį nuo pietryčių iki minėto Kabo del Elefante, žemė visur buvo labai aukšto reljefo. Už šešių lygų jis pamatė didelį iškyšulį, o sausumoje – didelius slėnius, dirbamus laukus ir aukštutėlius kalnus – viskas panašu į Kastiliją. Nuo ten už aštuonių mylių rado labai gilia, tačiau siaurą upę, nors į ją puikiausiai galėtų įplaukti karaka, be seklumų ar uolų. O nuo ten už šešiolikos mylių rado labai gilų ir platų uostą, tačiau ties įplaukimu ir per tris pėdas nuo kranto buvo mažiau nei penkiolikos sieksnių gylis, o uostas nusidriekia pusę lygos link sausumos. Nors dar buvo labai anksti – pirma valanda po vidurdienio, o pūtė stiprus vėjas iš laivo galo, tačiau dangus atrodė pranašaujantis daug lietaus ir buvo labai apsiniaukęs – tai būtų pavojinga pažįstamos žemės, o dar pavojingiau nepažįstamos teritorijos, todėl nusprendė įplaukti į uostą, pavadintą Puerto de la Konsepsion²³⁷, ir priplaukė prie sausumos, šalia nelabai didelės upės, esančios ties uosto iškyšuliu, kuri teka per pievas ir dirbamus laukus, o matyti jų grožį buvo tikras stebuklas. Jis vežėsi tinklus žvejybai, bet dar nepasiekus kranto viena kefalė²³⁸ – tokia, kaip Ispanijoje – išoko į valtį, nors iki tada nebuvo matęs žuvų, kurios būtų panašios į Kastilijos žuvis. Jūreiviai žvejojo ir pagaudavo visokias žuvis – plekšnes ir kitas, panašias į Kastilijos. Admirolas šiek tiek pasivaikščiojo po anas žemes, kurių visos yra dirbamos, ir išgirdo giedant lakštingalą bei kitus paukštelių tokius, kaip Kastilijoje²³⁹. Admirolas pamatė penkis vyrus, tačiau jie nelaukė ir pabėgo. Jis rado lumų, kitų medžių ir žolių, panašių į tas, kurios auga Kastilijoje, nes tokia buvo ta žemė ir kalnai.

Šeštadienis, gruodžio 8 d. Tame uoste daug lijo ir pūtė stiprus šiaurės vėjas; minėtas uostas yra apsaugotas nuo visų, išskyrus šiaurinį, vėjų, tačiau jis negali padaryti jokios žalos, nes ten yra didelė srovė, neleidžianti laivui nuplaukti taip, kad įsitemptų lynai, pritvirtinę laivą prie kranto, ar kad jį nuplukdytų upės vanduo. Po vidurnakčio vėjas pasikeitė į šiaurės rytus, paskui – į rytus, o nuo šių vėjų uostą uždengia Isla de la Tortuga ir jos trisdešimt šešių mylių kranto linija.

²³⁷ Liet. Nekalto prasidėjimo uostas (*vert.*).

²³⁸ Kefalė – žuvies rūšis.

²³⁹ Pastebėtini 2 Kolumbo aprašymo būdai – per panašumą su Ispanija, jos vietovėmis ir gamta (tarsi implikuojama, kad jie ten jaučiasi kaip namie) ir per skirtumą, jo sukeliama nuostabą – viskas, ką atranda atrodo nuostabiausia pasaulyje ir nieko panašaus niekas nėra matęs (*vert.*).

Sekmadienis, gruodžio 9 d. Tą dieną lijo, o oras pasidarė žemiškas tarsi spalio mėnesį Kastilijoje. Jis nematė jokio kaimo, tačiau prie San Nikolaso uosto rado geriau nei kitose matytose vietose pastatytą namą. Sala buvo labai didelė ir Admirolas sako, kad nenustebtų, jei aplink salą būtų dviejų šimtų lygų atstumas; jis matė, kad visos žemės yra gausiai dirbamos; jis manė, kad visi kaimai, matyti atplaukiant, turi būti toli nuo jūros, nuo kur jie matė atplaukiančius ispanus ir visi pabėgo pasiimdami su savimi viską, ką turėjo, ir darė dūmų signalus tarsi kariaujantys žmonės. Šis uostas ties žiotimis yra tūkstančio pėdų pločio, tai yra ketvirtis lygos: jose nėra nei seklumų, nei uolų, o dugnas matosi tik prie jūros kranto, besitęsiančio tris tūkstančius pėdų – dugnas visur neuolėtas, tad bet koks laivas be jokios baimės gali ten įplaukti ir nuleisti inkarą; prie uosto iškyšulio yra dvi upės, kuriomis atitenka nedaug vandens; o prieš uostą yra gražiausios pasaulyje pievos, beveik sulyginamos su Kastilijos žemėmis, nors šios atrodo net geresnės, todėl minėtai salai suteikė Isla Espanjola pavadinimą²⁴⁰.

Pirmadienis, gruodžio 10 d. Pūtė stiprus šiaurės rytų vėjas, kuris privertė pakelti inkarus per pusę kabelio²⁴¹ – Admirolas dėl to nustebo, nes inkarus buvo nuleidęs taip, kad jie gerai įsikabintų į dugną, tačiau vėjas stipriai pūtė link sausumos. Ir matydamas laivą judant priešinga, nei buvo planuota, kryptimi, jis išsiuntė šešis gerai apsiginklavusius vyrus į sausumą, kad nukeliautų dvi ar tris lygas ir pasižiūrėtų, ar pavyks pasikalbėti su vietiniais. Jie išėjo ir grįžo neradę nei žmonių, nei namų, bet vis dėlto radę lūšnelių, labai plačių takų ir daug vietų, kuriose buvo deginami laužai. Jie matė geriausių pasaulio laukų, rado daug mastikos medžių ir atnešė jos sakydami, kad mastikos ten yra daug, tačiau dabar nėra sezonas jai rinkti, nes ji nesutirštėja.

Antradienis, gruodžio 11 d. Admirolas neišvyko dėl pučiančio rytų ir šiaurės rytų vėjo. Uosto priešakyje, kaip buvo minėta, yra Isla de la Tortuga, kuri atrodė esanti didelė sala, o jos pakrantė beveik tokia pat, kaip Espanjolos – nuo vienos iki kitos daugiausia gali būti dešimt lygų; naudinga žinoti, kad nuo Kabo de Sinkin, Tortugos priekyje, pakrantė eina į pietus. Jis sako, kad labai norėjo pamatyti šį tarp dviejų salų esantį atstumą ir Isla Espanjola, kuri buvo gražiausias dalykas pasaulyje; ir pasak indėnų, kuriuos vežėsi, jis turėjo vykti į Baneke salą, nes ji buvo labai didelė, su didžiuliais kalnais, upėmis ir pievomis; jis sako, kad Boijo sala yra didesnė už Chuanos salą²⁴², vietinių vadinamą Kuba, kuri nėra apsupta vandens, iš ko leidžiama spręsti, kad yra žemyninė dalis – ji yra už šios Isla Espanjola, kurią jie vadina Karitaba, be to, ji atrodo nesibaigianti. Beveik logiška atrodo, kad šie indėnai bijo protingų žmonių, nes visų šių salų žmonės bijo Kanibos žmonių ir taip, kaip ir kitais kartais kartodavo, – sako Admirolas, – „Kanibai yra ne kas kitas kaip Didžiojo Chano žmonės, o pastarojo teritorija turėtų būti šių salų kaimynė; kadangi

²⁴⁰ Apėmė dab. Haičio ir Dominikos Respublikos teritorijas (Ife).

²⁴¹ Turima omenyje jo reikšmė kaip geležinio lyno (*vert.*).

²⁴² Iš tiesų Kubos, arba Chuanos, plotas yra beveik pusantro karto didesnis (Ife).

jie turi laivus ir atvyksta paimti šių salų žmonių į vergovę, o vergams nesugrįžus, jų gentainiai mano, kad jie buvo suvalgyti. Kiekvieną dieną vis daugiau suprantame, ką sako šie indėnai, o jie – ką sakome mes, nors dažnai tai, ką sako, palaikome kažkuo kitu,“ – sako Admirolas. Jis išsiuntė vyrus į sausumą, o šie rado daug nesutirštėjusios mastikos, ir sako, kad vanduo turi tai padaryti (t. y. padėti mastikai sutirštėti), ir kad Chijo saloje ji yra renkama kovą, tad šiose žemėse ją turėtų rinkti sausį dėl švelnių orų. Jie sužvejojo daug žuvų – tokių kaip Kastilijoje: strepečių, lašišų, jūrinių lydekų, megrimų, pompanų, „korbinų“, krevečių ir matė sardinių; buvo daug alavijo.

Trečiadienis, gruodžio 12 d. Jis neišplaukė ir tą dieną dėl jau minėto priešpriešinio vėjo. Ties įplaukimu į uostą iš vakarinės pusės pastatė didelį kryžių aukštoje ir labai gerai matomoje vietoje, kaip ženklą, (sako jis) kad šios žemės priklauso Jūsų Aukštybėms, o visų pirma – Jėzui Kristui, mūsų Viešpačiui, ir krikščioniškajai garbei; jį pastačius, trys jūreiviai pasuko į kalną apžiūrėti medžių bei žolių ir išgirdo didelio žmonių būrio triukšmą – visi buvo nuogi, kaip ir ankstesnieji; jie juos pašaukė ir ėmė eiti link jų, bet šie pabėgo. Galiausiai, negalėdami sugauti daugiau, sugavo vieną moterį, „nes aš (sako jis) įsakiau jiems sugauti kažkiek moterų, kad vežami indėnai būtų pagerbti ir nebebijotų, o iš to būtų gauta kažkokia nauda, nors ir negali būti kitaip, sprendžiant pagal šių žemių grožį; taip į laivą atsivežė labai jauną ir gražią moterį, kuri pasikalbėjo su anais indėnais, nes visi kalbėjo viena kalba.“ Admirolas privertė ją apsirengti ir davė stiklo karoliukų, varpelių bei žalvarinių žiedų ir pagal savo paprotį garbingai liepė ją gražinti į salą; su ja nusiuntė kai kuriuos žmones iš laivo ir tris iš su savimi vežamų indėnų, kad galėtų pasikalbėti su tais žmonėmis. Jūreiviai, keliavę valtyje, pasakojo Admirolui, kad kai ją plukdė į sausumą, ji norėjo ne išlipti, o pasilikti su kitomis indėnų moterimis, sugautomis Isla Chuana, Puerto de Mares, Kuboje. Jis sakė, kad visi indėnai, keliavę su ja, matė atplaukiančią kanoją, kuri yra jų karavelė – vietiniai ja plaukioja iš įvairių vietų, o kai jie atsidūrė ties įplaukimu į uostą ir pamatė laivus, grįžo atgal, kažkurioje vietoje paliko kanoją ir ėjo taku į savo kaimą. Moteris parodė savo kaimo vietą. Ji nosyje turėjo aukso gabaliuką, o tai buvo ženklas, kad šioje saloje yra aukso.

Ketvirtadienis, gruodžio 13 d. Trys vyrai, kuriuos Admirolas buvo išsiuntęs su moterimi, grįžo apie trečią valandą nakties – nėjo su ja iki kaimo, nes jiems atrodė toli, arba dėl to, kad bijojo. Jis pasakė, kad kitą dieną prie laivo turėtų atvykti daug žmonių, nes jie jau turėtų būti nuraminti tos moters naujienomis. Admirolas, kad sužinotų, ar toje saloje yra kažkokių vertingų dalykų, ir kad pasikalbėtų su tais žmonėmis, nes ši žemė buvo tokia graži ir derlinga, ir norėdamas pasitarnauti Valdovams, nusprendė dar kartą nusiųsti žmonių į kaimą, pasikliaudamas indėnės perduotomis naujienomis apie krikščionis kaip gerus žmones, o šiai užduočiai išrinko devynis gerai

apsiginklavusius²⁴³ ir tinkamus panašiams darbams vyrus, su kuriais išėjo vienas iš kartu vežamų indėnų. Jie patraukė į kaimą, esantį už keturių su puse lygų į pietryčius, tačiau jį rado tuščią dideliam slėnyje, nes numanydami antvykstant krikščionis, visi pasitraukė į šių žemių gilumą, palikdami visus turimus daiktus. Kaime buvo tūkstantis namų, kur gyveno daugiau nei trys tūkstančiai žmonių. Indėnas, kurį vežėsi kartu, nubėgo į priekį šaukdamas, kad jie nebijotų, kad krikščionys ne iš Karibos, kad atvyko iš dangaus ir visiems sutiktiems duoda visokių gražių dalykų. Juos taip sužavėjo indėno žodžiai, kad įsidrąšinusį kartu atėjo daugiau nei du tūkstančiai; visi priėjo prie krikščionių ir dėjo rankas ant jų galvų, o tai buvo didelės svarbos ir draugystės ženklas; visi drebėjo, kol visiškai nusiramino. Krikščionys sakė, kad kai jau nusiramino ir įsidrąšino, visi nuėjo į savo namus ir kiekvienas atnešė kokio tik turėjo maisto – duonos iš jамų, tai yra šaknys – kaip ridikai, kuriuos sėja, išdaigina bei augina savo žemėse, ir tai yra jų pagrindinis maitinimosi šaltinis; iš jų daro duoną, juos verda bei kepa, o jų skonis – kaip kaštanų, ir kas juos bevalgytų nepatikėtų, kad tai – ne kaštanai. Indėnai davė jiems žuvies, duonos ir visko, ką turėjo. Kadangi indėnas, kurį vežėsi, suprato, kad Admirolas norėjo gauti papūgą²⁴⁴, atrodo, kad jis kažką apie tai jiems pasakė ir jie atnešė papūgų, kurias jiems davė kiek tik jų norėjo nieko už tai neprašydami. Indėnai maldavo jų, kad tą naktį dar neišeitų ir kad jiems duos daugybę kitų dalykų, esančių kalnuose. Kol visi indėnai buvo su krikščionimis, jie matė daugybę žmonių grįžtant iš mūšio, tarp jų buvo ir Admirolo pagerbtos ir gražintos moters vyras – jis nešiojo plaukus virš pečių, – atėjęs padėkoti krikščionims už pagarbą, kurią Admirolas parodė, ir jo atsiųstas dovanas. Krikščionys sakė Admirolui, kad jie buvo gražesi ir geresi, nei anksčiau sutikti žmonės; tačiau Admirolas sako nežinąs, kaip jie gali būti geresni, nes visi, kuriuos matė kitose salose, atrodė taip pat. Krikščionys sakė, kad kalbant apie grožį nėra su kuo lyginti nei vyrų, nei moterų, kad jie yra šviesesnės odos, nei kiti, ir kad tarp jų matė dvi jaunas merginas, kurios buvo tokios šviesios, kad galėtų būti ispanės. Jie taip pat pasakojo apie žemių grožį, ir kad gražiausios bei geriausios Kastilijos žemės negalėtų pasilyginti su šiomis vietomis, o Admirolas, turėdamas galvoje jau matytas žemes ir dabartinę, sutiko, kad jai nėra lygių nei su kitomis žemėmis, nei su Kordobos dirbamais laukais, kurie lyginant su šiomis vietomis buvo tarsi diena ir naktis. Jie sakė, kad visos tos žemės buvo dirbamos, ir kad per vidurį anos pievos teka upė – tokia plati ir didelė, kad gali sudrėkinti visus laukus. Visi medžiai buvo žali ir pilni vaisių, o visos žolės – aukštos ir žydinčios; keliai labai platūs ir geri; orai buvo tarsi balandį Kastilijoje; giedojo lakštingala ir kiti paukšteliai, kurie gieda minėto mėnesio metu Ispanijoje, o tai, jis sakė, buvo maloniausias dalykas pasaulyje. Naktimis kai kurie paukšteliai švelniai čiulbėjo, svirpliai ir varlės buvo gerai girdimos, o žuvis buvo tarsi Ispanijoje. Jie matė daug

²⁴³ Kolumbo pasakojimui įvairiais atžvilgiais būdinga kontrastinga kalba, o čia – vienas iš pavyzdžių. Nors jis nuolat sako, kad indėnai yra labai taikūs ir bailūs, o jų šimtui nugalėti užtektų vieno jų žmogaus, bet siųsdamas savo vyrus į indėnų kaimus visada pabrėžia, kad jie yra „gerai apsiginklavę“ (*vert.*).

²⁴⁴ Jis žinojo, kad papūgas atveža iš Indijos, tad norėjo Karaliams įrodyti, kad nuvyko į reikiamą vietą (Varela).

mastikos, alavijo ir medvilnės; aukso nerado, bet tai jų nestebino, nes per tokį trumpą laiką jis nebūna atrastas. Čia Admirolas paskaičiavo, kiek trunka diena ir naktis, laikas nuo aušros iki saulėlydžio; išsiaiškino, kad praėjo dvidešimt smėlio laikrodžio „perpilimų“, kurio vienas užtrunka trisdešimt minučių, nors sakė, kad gali būti paklaida, nes ne visada smėlio laikrodį greitai apverčia, o kartais iki apverčiant laikrodį praleidžiama kažkiek laiko. Taip pat sako su kvadrantu išsiaiškinęs, kad nuo ekvinokcinės linijos yra per trisdešimt keturis laipsnius²⁴⁵.

Penktadienis, gruodžio 14 d. Jis išvyko iš ano Puerto de la Konsepsion pučiant brizui, kuris greitai nurimo – taip įvykdavo kiekvieną dieną. Paskui ėmė pūsti rytinis vėjas; su juo nuplaukė į šiaurę–šiaurės rytus, atvyko į Isla de la Tortuga, joje pamatė iškyšulį, kurį pavadino Punta Pierna²⁴⁶ – jis buvo už dvylikos mylių į rytus–šiaurės rytus nuo salos priekio, o nuo ten ta pačia šiaurės rytų kryptimi jis atrado dar vieną iškyšulį, kurį pavadino Punta Lansada²⁴⁷ – iki jos buvo šešiolika mylių. Taip nuo Tortuga priekio iki Punta Aguda buvo keturiasdešimt keturios mylios, kas yra vienuolika lygų į rytus–šiaurės rytus. Šiame kelyje buvo didelių paplūdimių. Ši Isla de la Tortuga yra labai aukšto reljefo, bet nekalnuota, labai graži ir gausiai apgyvendinta žmonių, kaip ir Isla Espanjola, o žemė visur buvo dirbama – lyg matytum Kordobos dirbamus laukus. Admirolas, matydamas, kad vėjas buvo priešpriešinį ir negali keliauti į Baneke salą, nusprendė pasukti į Puerto de la Konsepsion, iš kur buvo išvykę, bet negalėjo įsukti į upę, esančią už dviejų lygų minėto uosto rytinėje dalyje.

Šeštadienis, gruodžio 15 d. Dar kartą išvyko iš Puerto de la Konsepsion savo maršrutu, bet išplaukiant iš uosto pūtė jų kursui priešingas stiprus rytų vėjas, tad vėl grįžo iki Isla de la Tortuga, o nuo ten grįžo apžiūrėti upės, kurią vakar norėjo apžiūrėti ir į ją įplaukti, bet to padaryti nepavyko ir šįkart, tad nuleido inkarą užuovėjoje per pusę lygos nuo paplūdimio, kuris buvo tinkamas nuleisti inkarui ir neuolėtas. Pririšę laivus nukeliavo valtimis apžiūrėti upės ir įplaukė į jūros užutėkį, esantį už mažiau nei lygos atstumo ir tai buvo ne upės žiotys; grįždami rado upės žiotis be užutėkio, o srovė buvo labai stipri ir jis įplaukė į upę, kad surastų kaimus, matytus užvakar išsijusių žmonių, ir įsakė numesti lyną į sausumą; jūreiviai tempdami sugebėjo valtį iškelti per du patrankos šūvius, bet negalėjo toliau keliauti dėl stiprios upės srovės. Jis pamatė kai kuriuos namus ir didelį slėnį, kuriame yra kaimai, ir sakė, kad gražesnio dalyko nebuvo matęs, o per slėnio vidurį tekėjo ana upė. Taip pat prie įplaukimo į upę matė žmones, tačiau visi ėmė bėgti. Jis sako manęs, jog šie žmonės turėtų būti dažnai „medžiojami“, nes gyvena jausdami tokią didelę baimę – jiems atvykus į bet kurią vietą, indėnai daro dūmų ženklus, o Espanjola ir Tortuga salose, kurios yra didesnės, nei matytos

²⁴⁵ Iš tiesų turėjo būti ties maždaug 20 laipsnių (Ife).

²⁴⁶ Liet. Kojos iškyšulys (vert.).

²⁴⁷ Liet. Ieties padarytos žaizdos iškyšulys (vert.).

anksčiau, juos daro daug dažniau. Admirolas slėniui suteikė Valje del Paraiso²⁴⁸, o upei – Gvadalkivyro pavadinimą, nes sakė, kad ji yra tokia pat didelė kaip Gvadalkivyro upė Kordoboje, o gražūs ir akmenuoti upės krantai yra tinkami vaikščiojimui.

Sekmadienis, gruodžio 16 d. Virduknaktį jis pakėlė bures pučiant nestipriam brizui, kad išplauktų iš tos įlankos ir plaukė palei Isla Espanjola pakrantę, nes vėliau devintą valandą ėmė pūsti rytinis vėjas, viduryje įlankos rado kanoją tik su vienu vyru joje, kas Admirolui pairodė keista – kaip būdamas vienas jis galėjo išsilaikyti ant vandens pučiant tokiam stipriam vėjui. Jis buvo priverstinai paimtas į laivą kartu su savo kanoja ir norėdamas įsiteikti Admirolas davė jam stiklo karoliukų, varpelių bei žalvarinių žiedų ir laivu jį nuplukdė iki kaimo, kuris buvo septyniolika mylių nuo vietos, kur jį paėmė; Admirolas nuleido inkarus tam tinkamoje vietoje prie paplūdimio šalia kaimo – jis atrodė naujai pastatytas, nes visi namai buvo nauji. Indėnas toliau iki sausumos nuplaukė savo kanoja ir perdavė naujienas apie Admirolą bei krikščionis kaip gerus žmones, nors jie šias naujienas jau žinojo iš ankstesnio kaimo, į kurį buvo nuėję šeši krikščionys; vėliau atėjo daugiau nei penki šimtai vyrų, o greitai po to – ir jų karalius; visi atėjo į paplūdimį šalia laivų, kurie stovėjo nuleidę inkarus visiškai arti sausumos. Vėliau po vieną ar grupę ateidavo į laivą nieko neatsinešdami su savimi, nors kai kurie savo ausyse ir nosyje turėjo plonyčio aukso granules, kurias su dideliu noru vėliau atiduodavo. Admirolas, įsakęs visus pagarbiai priimti, sako: „tai labai taikūs geriausi pasaulio žmonės“ ir „visų pirma, labai tikiu mūsų Viešpačiu, kad Jūsų Aukštybės juos visus padarys krikščionimis ir jie visi bus jūsų, nes aš jau dabar juos laikau tokiais.“ Jis matė, kad minėtas karalius buvo paplūdimyje ir visi su juo elgėsi pagarbiai. Admirolas pas jį nusiuntė pasiuntinį, kuris sakė, kad buvo puikiai priimtas, ir kad karalius buvo ne vyresnis nei dvidešimt vienerių metų jaunuolis, turėjęs šalia seną mokytoją bei kitus patarėjus – jie jam patarinėjo ir atsakinėjo, o pats karalius kalbėjo labai mažai. Vienas iš vežamų indėnų pasikalbėjo su juo ir papasakojo, kaip krikščionys atkeliavo iš dangaus ieškodami aukso ir norėjo nuvykti į Baneke salą; jis atsakė, kad viskas gerai ir toje saloje buvo daug aukso, kas Admirolo teismo pareigūn²⁴⁹ įtikino, kad jie keliavo teisingu keliu, o už dviejų dienų nukelias nuo čia iki salos ir jei iš jo žemės kažko norėtų, jis tai mielai noru duotų. Šis karalius ir visi kiti vaikščiojo nuogi kaip kad jų motinos paleido juos į pasaulį, taip pat ir moterys – be jokio prisidengimo; ir jie yra patys gražiausi vyrai ir moterys, kokius iki šiol buvo suradę; jie yra gana balti, tad jei vaikščiotų apsirengę ir saugotųsi saulės ir vėjo, būtų beveik tokie pat balti kaip ispanai; ši žemė yra gana vėsi ir visaip gera: gana aukšto reljefo, o net ant aukščiausio kalno žemę galėtų arti jaučiai ir viskas yra paversta dirbamais laukais ir slėniais. Visoje Kastilijoje nėra žemės, kuri galėtų prilygti šiai gerumu ir grožiu. Visa ši ir Tortuga sala yra

²⁴⁸ Liet. Rojaus slėnis (*vert.*).

²⁴⁹ Naudojamas isp. terminas „alguacil“ – jis atliko Ispanijos karaliaus atstovo pareigas teisės ir įstatymų klausimais (*vert.*).

dirbamos tarsi Kordobos dirbami laukai. Jie yra apsodinti saldžiomis bulvėmis – sodinamos šakelės, po kuriomis užauga šaknys lyg morkos, kurios atstoja duoną – jas sutarkuoja, išminko tešlą ir daro iš jų duoną, o paskui vėl sodina tokią pačią šakelę kitoje vietoje, kuri išaugina keturias ar penkias tokias šaknis – jos yra labai skanios, gryno kaštanų skonio. Čia jos yra tokios storos ir geros, kokių nemačiau kitose vietose, nors sako, kad tokių šaknų yra Gvinėjoje. Šioje vietoje tos šaknys yra kojos storumo, o tie žmonės, jis sakė, yra apkūnūs ir drąsūs, o ne plonyčiai kaip iki tol kitose vietose atrasti žmonės; jie yra maloniai bendraujantys ir neturi jokios religijos. Medžiai čia tokie gyvybingi, kad jų lapai visada žali ir pritvinkę šios spalvos. Buvo stebuklinga matyti tuos slėnius, upes, puikius vandenį ir žemes duonai gauti, sėkmingai auginti galvijams (nors jie pastarųjų neturi), daržovėms ir visokiems pasaulio dalykams, kurių žmogus gali prašyti. Vėliau popietį laivą atėjo karalius: Admirolas jį prideramai pagerbė ir jam ėmė pasakoti, kaip atkeliavo siunčiamas Kastilijos Karalių, kurie buvo geriausi valdovai pasaulyje. Tačiau nei Admirolo kartu vežami indėnai, kurie vertėjavo, nei karalius tikėjo ne tuo, o kad jie nusileido čia iš dangaus, ir kad Kastilijos Karaliai yra ne šiame pasaulyje, bet danguje; Admirolas karaliui davė valgyti įvairių dalykų iš Kastilijos – jis atsikando kąsnį, o kitą atidavė savo patarėjams, mokytojui ir kitiems, kuriuos buvo atsivedęs kartu. „Būkite tikri, Jūsų Aukštybės, kad šios žemės – tokios geros ir derlingos (ypatingai šioje Isla Espanjola), – kad nėra žmogaus, galinčio jas apibūdinti ir niekas nepatikės, kol nepamatys visko savo akimis. Ir tikėkite, kad ši sala, kaip ir visos kitos, yra jūsų kaip kad Kastilija, o viskas, ko čia trūksta – tai gyvenvietė ir įsakymas, ką jiems daryti; aš su šiais žmonėmis, kuriuos vežusi, ir kurių nėra daug, galėčiau apkelti visas šias salas be jokio pasipriešinimo, nes mačiau, kaip trims jūreiviams prisišvartavus sausumoje, pabėgo daugybė indėnų, nors niekas nenorėjo jiems nieko blogo padaryti. Jie neturi ginklų, visi vaikšto nuogi ir visiškai nenusimano apie ginklus, yra tokie bailūs, kad jų tūkstantis neatlaikytų trijų ispanų, todėl jie yra tinkami įsakinėjimams ir priverstiniam darbui – sėjai ir viskam kitam, kas atrodys reikalinga: vilų statymui, vaikščiojimui apsirengus ir mūsų papročių perėmimui.“

Pirmadienis, gruodžio 17 d. Tą naktį pūtė stiprus rytų–šiaurės rytų vėjas, tačiau jūra smarkiai nepakilo, nes ją uždengia priešais esanti Isla de la Tortuga: šitaip ten ir pasiliko tą dieną. Admirolas išsiuntė jūreivius žvejoti su tinklais: krikščionys daug laiko praleido su sutiktais indėnais, kurie jiems atnešė strėlių iš Kanibos ar Kanibalų – jos yra padarytos iš nendrių varpų, prie kurių buvo pritvirtinti apdeginti aštrūs pagaliukai, o strėlės buvo labai ilgos. Jiems parodė du vyrus, kurių kūne trūko kelių dalių, ir jiems leido suprasti, kad jas suvalgė kanibalai, nors Admirolas tuo netikėjo. Dar kartą nusiuntė krikščionių į kaimą ir jie iškeitė stiklo karoliukus į aukso gabalėlius, perdirbtus į pailgo lapo formą. Jie pamatė žmogų, kurį Admirolas laikė tos provincijos valdytoju –

vietiniai jį vadino *cacique*²⁵⁰ – su tokiu dideliu, lyg rankos dydžio lapas, aukso gabalu ir atrodė, kad jis norėjo jį iškeisti; jis nuėjo į savo namus, o kiti pasiliko aikštėje, ir iš to didelio gabalo padarė mažesnius gabalėlius ir kaskart po vieną atsinešdamas jį išmainydavo. Kai nebeliko daugiau aukso gabalėlių, ženklais parodė, kad išsiuntė atvežti jam dar aukso, ir kad kitą dieną jo atneš. „Šie dalykai, jų būdas ir papročiai, jų nuolankumas ir duoti patarimai rodo juos esant sumanesniais ir supratingesniais nei kiti, iki šiol sutikti indėnai,“ – sako Admirolas. Popiet ten atplaukė kanoja iš Isla de la Tortuga su geru keturiasdešimt vyrų ir jiems atvykus į paplūdimį, rodydami kaip taikos ženklą, visi kaimo žmonės atsisėdo ir beveik visi vyrai išlipo iš kanojos į sausumą. *Cacique* atsistojo vienas ir, atrodo, grasindamas juos privertė grįžti į kanoją, jie paėmė akmenis iš paplūdimio ir ėmė juos mėtyti į vandenį, o kai visi paklusniai susėdo į kanoją ir išplaukė, *cacique* paėmė akmenį ir jį įdėjo į mano teismo pareigūno ranką, kad mestų į juos (jį kartu su raštininku ir kitais buvau nusiuntęs į krantą, kad pasižiūrėtų, ar su kanoja atvežė ko nors vertingo), bet pareigūnas nenorėjo mesti to akmens. Čia *cacique* parodė palankius jausmus Admirolui. Kanoja nuplaukė toliau, o vėliau po jos išvykimo Admirolui pasakė, kad Isla de la Tortuga esama daugiau aukso, nei Espanjola, nes ji yra arčiau Baneke salos. Admirolas sakė manęs, kad nei Tortuga, nei Espanjola saloje nėra aukso kasyklų, ir kad visą auksą jie atsiveža iš Baneke salos ir jo atsiveža mažai, nes neturi ką už jį duoti mainais; šios žemės yra tokios turtingos, kad jiems nebūtina daug dirbti, kad galėtų išgyventi ar apsirengti (nors jie vaikšto nuogi). Admirolas manė, kad jie yra nebetoli aukso šaltinio ir kad mūsų Viešpats jam parodys, iš kur atkeliauja auksas. Jis gavo naujienų, kad nuo ten iki Baneke salos²⁵¹ buvo keturių dienų kelionė, kas galėjo būti trisdešimt ar keturiasdešimt lygų – tai galėtų įveikti per gerą dieną.

Antradienis, gruodžio 18 d. Tą dieną jie liko nuleidę inkarus paplūdimyje, nes nebuvo vėjo ir dėl to, kad *cacique* buvo sakęs, kad atneš dar aukso, nors Admirolas sakė nesitikėjęs jo daug (sako Admirolas), nes ten nebuvo aukso kasyklų, bet veikiau todėl, kad tikėjosi sužinoti, iš kur jį atneša. Vėliau švintant įsakė paruošti laivo ir karavelės ginklus bei vėliavas šventei, kuri tą dieną švenčiama – Santa Marija de la O²⁵² arba Apreiškimo Marijai šventė: iššovė daug patrankų sviedinių, o tos Isla Espanjola karalius²⁵³ (sako Admirolas) labai anksti išėjo iš savo namų, nuo kurių buvo apie penkias lygas, ir devintą valandą atvyko į aną kaimą, kur jau buvo kai kurie Admirolo iš laivo siųsti vyrai pasižiūrėti, ar atkeliavo auksas; tie vyrai papasakojo, kad su karaliumi atėjo du šimtai vyrų, o jis pats keturių vyrų buvo atneštas neštuvais, nors, kaip anksčiau buvo minėta, jis buvo jaunas. Admirolui valgant už viršutinio denio, karalius su visais savo žmonėmis

²⁵⁰ Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose paminimas žodis *cacique* (Varela).

²⁵¹ Ši Babeke sala niekada nepasirodė, jie keliavo į Jamaikos salą (Las Casasas).

²⁵² Gruodžio 18 d. buvo švenčiama Archangelo Gabrieliaus apsireiškimas Marijai, o šventė buvo pavadinta „O Šventoji Marija“ vardu, nes vakarinių pamaldų metu jos kalbamos su pridėtinu „O“ prieš „Marija“.

²⁵³ Tą salą valdė ne vienas karalius, bet daug *cacique* – ponų: Guatiguana, Guarioneks, Guanaokonel, Guakanagari (Varela).

atvyko į laivą. Ir Admirolas sako Karaliams: „Be abejonės, Jūsų Aukštybėms atrodytų tinkama jo padėtis ir pagarba, kurią visi jam jaučia. Jis įlipęs į laivą ir radęs mane valgantį prie stalo už viršutinio denio sparčiai atėjo ir atsisėdo šalia manęs; jis nenorėjo, kad aš stočiausi ir palikčiau stalą jį sutikdamas, bet kad valgyčiau toliau. Aš pamaniau, kad jis norės valgyti mūsų maisto, tad įsakiau atnešti valgio, kad valgytų ir jis. Kai atėjo ant viršutinio denio padarė ranka ženklą, kad jo žmonės liktų ten – jie taip ir padarė su didžiausiu nuolankumu pasaulyje ir visi susėdo ant denio, išskyrus du vyresnio amžiaus vyrus, kuriuos aš palaikiau jo patarėju ir mokytoju ; jie atėjo ir atsisėdo prie jo kojų ir iš maisto, kurį padėjau prieš jį, jie ėmė tik tiek, kiek imama norint paragauti, o likusį maistą nusiųsdavo kitiems savo žmonėms ir visi jį valgė; ir taip pat darė su gėrimu – jo vos gurkšteldavo ir duodavo kitiems; viską darė neįtikėtinai mažai kalbėdami, o tai, ką kalbėjo, pagal tai, ką galėjau suprasti, buvo protinga; tie du žmonės žiūrėjo karaliui į lūpas ir kalbėjo už jį arba su juo ir viską darė su didele pagarba. Pavalgius, vienas jo tarnas atnešė diržą, kuris savo gamybos būdu yra panašus į Kastilijos, bet pagamintas iš kitos medžiagos; karalius jį paėmė ir davė man su dviem išdirbtomis labai plonais aukso gabalais, kurių, manau, jie čia gauna mažai, nors jie yra labai netoli aukso kilmės vietos, kur jo yra daug. Mačiau, kad jam labai patiko užuolaidos, pakabintos virš mano lovos, tad atidaviau jam jas ir labai gerų gintarinių karoliukų, kuriuos nešiojau ant kaklo, taip pat spalvotus batus ir butelį apelsinų gėlių vandens – jis buvo toks patenkintas, nes jam tai atrodė stebuklas; jis, jo mokytojas bei patarėjai gailėjosi, kad jie negali manęs suprasti, o aš – jų. Tačiau man pavyko suprasti, kad jei man reikėtų ko nors iš salos, reikia tik mano įsakymo. Nusiunčiau žmogų atnešti mano karoliukų, tarp kurių parodymui turėjau monetą su išgraviruotais Jūsų Aukštybių atvaizdais – parodyčiau jam ją ir pasakiau dar kartą, kaip ir vakar, kad Jūsų Aukštybės valdė viską, kas yra geriausio pasaulyje, ir kad nebuvo kitų tokių didingų Valdovų; parodyčiau jam karališkąsias vėliavas ir kitas – su kryžiumi, kuriomis jis buvo sužavėtas; ‚kokie didingi Valdovai turėtų būti Jūsų Aukštybės‘, – jis sakė savo patarėjams, – ‚kad iš taip toli ir net iš dangaus mane čia atsiuntė be jokios baimės‘ ir dar daug dalykų, kurių aš nesupratau, išskyrus, kad bet kas jiems atrodė didelis stebuklas.“ Po to, kai pasidarė vėlu ir karalius norėjo keliauti, Admirolas labai pagarbiai jį išsiuntė valtimi ir liepė iššauti daug patrankos sviedinių, o išsilaipinęs sausumoje jis įlipo į savo neštuvus ir išėjo su dviem šimtais žmonių, o jo sūnų vienas labai gerbiamas indėnas nešė ant pečių. Visiems jūreiviams ir žmonėms iš laivo panorėjus būdavo įsakyta jiems duoti valgyti, taip parodydama didelę pagarbą. Vienas jūreivis sakė, kad buvo sustojęs kelyje, ir matė, kaip visus Admirolo karaliui padovanotus daiktus nešė vienas vyras priešais karalių, o iš to atrodė, kad buvo labiausiai gerbiamas. Karaliaus sūnus už nemenko atstumo keliavo nuo jo su tokio pat dydžio palyda, kaip ir pats karalius, ir su kita tokio pat dydžio palyda keliavo pats karaliaus brolis, tačiau jis keliavo pėsčiomis, o sūnų du garbingi vyrai nešė ant rankų. Jo brolis atėjo prie laivo už karaliaus, kuriam Admirolas davė kai kuriuos minėtus išmainytus daiktus, ir čia Admirolas sužinojo, kad savo

karalių jie vadina *cacique*. Admirolas sako, kad tą dieną išmainė nedaug aukso; bet Admirolas iš vieno seno vyro sužinojo, kad šimto lygų ir didesniu atstumu regione buvo daug salų, o iš to galima suprasti, kad jose yra gausybės aukso kilmės vieta. Yra viena sala, kur viskas vien tik iš aukso ir yra daug kitų salų, kuriose aukso yra tiek daug, kad jį renka su sietais, išlydo ir daro aukso luitus bei daug kitų dalykų, to vyro pasakojime ženklais dominavo aukso apdirbimas. Tas senis jam nurodė kursą ir vietą, kurioje buvo aukso; Admirolas nusprendė ten vykti ir sakė, kad, jei tas senis nebūtų toks svarbus karaliui asmuo, būtų jį sulaukęs ir vežęs kartu arba, jei būtų mokėjęs jų kalbą, būtų paprašęs vykti su juo, ir manė, kad jis būtų sutikęs savo noru, kadangi jis gerai elgėsi su Admirolu ir kitais krikščionimis; tačiau, kadangi šie žmonės jau priklausė Kastilijos Karaliams, buvo negalima jų įžeisti ir jis nusprendė juos paleisti. Admirolas pastatė galingą kryžių vyduryje to kaimo aikštės, o šiam darbui labai padėjo indėnai, ir jis sakė, kad jie meldėsi ir dievino kryžių, o dėl gauto įspūdžio Admirolas tiki mūsų Viešpačiu, kad visos šios salos taps krikščioniškos²⁵⁴.

Trečiadienis, gruodžio 19 d. Tą naktį jis pakėlė bures, kad išvyktų iš įlankos, susidariusios tarp Isla Espanjola ir Tortuga, bet dieną vėjas pasikeitė į rytinį, o su juo negalėjo išplaukti iš tarp salų esančios vietos visą tą dieną, o naktį negalėjo įplaukti į ten esantį uostą. Ten pamatė keturis iškyšulius iš sausumos, vieną įlanką ir upę, o iš ten – siaurą įlanką, kuri buvo labai didelė, šalia jos – kaimas, o už nugaros liko slėnis tarp didelių aukštų kalnų, pilnų aukštų medžių, kuriuos prisiekinėjo esant pušis; virš Dos Hermanoso yra vienas labai didelis ir aukštas kalnas, išsidėstęs šiaurės–pietvakarių kryptimi, o nuo Kabo de Tores²⁵⁵ į rytus–pietryčius yra maža sala, kurią pavadino Santo Tomas²⁵⁶, nes rytoj yra jo vigilija²⁵⁷. Visa tos salos pakrantės linija pilna nuostabių iškyšulių ir uostų spendžiant pagal tai, ką matė būdamas jūroje. Priešais salos vakarinę dalį yra vienas iškyšulys, smarkiai išlendantis į jūrą kai kuriose vietose aukštai, o kai kuriose – žemai, todėl jam suteikė Kabo Alto y Bacho²⁵⁸ pavadinimą. Nuo Tores į rytus ketvirtį nuo pietryčių už šešiasdešimt mylių yra vienas kalnas aukštesnis už kitą – jis ribojasi su jūra, o iš toli atrodo kaip sala dėl nužemėjimo sausumoje; suteikė jam Monte Karibata²⁵⁹ pavadinimą, nes ta provincija vadinosi Karibata. Tas kalnas labai gražus, apaugęs gražiais žaliais medžiais, be sniego ir rūko, o

²⁵⁴ Daugelis autorių aiškindami Kolumbo kelionės tikslus komentuoja ne tik Kastilijos valdovų, bet ir Popiežiaus, krikščionybės, įtakos zonų plėtimą (*vert.*).

²⁵⁵ Iki šiol nebuvo sutekęs pavadinimų nei Dos Hermanoso (liet. Du broliai), nei Kabo de Tores (liet. Bokšto, arba Pilies, iškyšulys) (Varela).

²⁵⁶ Liet. Šv. Tomas (*vert.*).

²⁵⁷ Vigilija (lot. „vigilia“ – budėjimas, sargyba) – kurios nors šventės išvakarėse, krikščionių bažnyčioje visą naktį trunkančios pamaldos.

²⁵⁸ Liet. Aukštas ir žemas iškyšulys (*vert.*).

²⁵⁹ Liet. Karibata kalnas (*vert.*).

tuomet orai buvo lyg kovą Kastilijoje, nors kalbant apie medžius ir žoles – lyg gegužę; jis sako, kad naktys ten trunka keturiolika valandų²⁶⁰.

Ketvirtadienis, gruodžio 20 d. Šiandien švintant jis įplaukė į uostą, kuris buvo tarp Isla de Santo Tomas bei Kabo del Karibata ir nuleido inkarą. Šis uostas yra labai gražus ir jame sutilptų visi krikščionių turimi laivai: įplaukimas tiems, kurie čia niekada nebuvo, gali atrodyti neįmanomas dėl kyšančių uolų, besitęsiančių nuo kalno iki beveik pačios salos ir išsidėsčiusių ne paeiliui, bet vienos čia, kitos – ten: vienos – jūroje, kitos – sausumoje; dėl to reikia būti budriu, kad įplauktum per plačius įplaukimus, per kuriuos galima plaukti be baimės, nes ten labai gilu – septyni sieksniai, o praplaukus uolas, uosto viduje gylis yra dvylikos sieksnių. Bet koku lynu pririštas laivas gali atsilaikyti prieš visokius vėjus. Jis sako, kad ties įplaukimu į šį uostą buvo kanalas²⁶¹, kuris lieka vakaruose nuo vienos smėlio salelės, o joje – daug medžių ir iki jos vandens gylis yra septynių sieksnių gylio; tačiau tame regione yra daug seklumų ir reikia būti atidžiam, kol pasiekiamas uostas; po to galima nebijoti jokių pasaulio audrų. Nuo to uosto pietryčiuose atsivėrė didžiulis slėnis ir visas buvo dirbamas ir viskas apsupta aukščiausiais kalnais, kurie, atrodo, siekia dangų; jie yra gražūs ir pilni žaliausių medžių ir, be abejo, ten esantys kalnai yra aukštesni, nei esantys Tenerifės saloje²⁶², Kanaruose, kurie buvo laikomi aukščiausiais, kokius gali rasti. Netoli nuo Isla de Santo Tomas už lygos yra kita salelė, o per vidurį jų – kita; ir visose yra nuostabūs uostai, tačiau reikia būti atidžiam dėl uolų. Taip pat Admirolas matė kaimų ir indėnų daromų rūkstančių dūmų ženklų²⁶³.

Penktadienis, gruodžio 21 d. Šiandien valtimis jis išvyko apžiūrėti aną uostą, kurį pamatęs patvirtino, kad joks kada nors atrastas uostas negalėtų prilygti šiam ir atsiprašinėjo sakydamas, kad ankstesnius uostus taip pervertino ir nepelnytai išgyrė, bijodamas būti apkaltintu viską perdedant, tačiau vėliau nurimo sakydamas, kad su savimi vežasi senus jūreivius, kurie sako ir sakys tą patį, o visi keliaujantys kartu su juo žino, kad visi pagyrimai apie ankstesnius uostus yra tiesa ir tai yra tikresnė tiesa, nei bet kuri kita. Toliau šitaip sako: „Aš dvidešimt tris metus keliavau jūra²⁶⁴, nepalikdamas jos pakankamam laikui, kad galima būtų tai vadinti išskyrimu, mačiau visus rytus ir vakarus, keliavau šiaurės kryptimi, kur yra Anglija, buvau Gvinėjoje, tačiau joks uostas nebuvo

²⁶⁰ Gruodžio 5 d. jis teigia naktį trunkant penkiolika valandų. Iš tiesų abi nuorodos yra klaidingos – įtraukiant saulėlydį naktis ten trunka ne daugiau trylikos valandų (Ife).

²⁶¹ Las Casasas parašėje komentuoja, kad tai gali būti transkripcijos klaida, o vietoje „canal“ buvo „cañaveral“, kas reiškia ne kanalą, o vietą nendrėms augti.

²⁶² Tenerifėje esančios Teidės viršukalnė – 3718 m, aukščiausia viršukalnė Espanjola saloje – Duartės – aukštis yra 1815 m, nors Kolumbo matyta buvo tik šiaurinė pusė, pakylanti iki ne didesnį kaip 1220 metrų aukštį (Ife).

²⁶³ Kolumbas nuolat aprašo dūmus kaip karo ženklus, bet Las Casasas savo *Historia* rašo apie indėnų įpročius deginti laukus, kuriuos jie vadino *sabanas* (iš čia į lietuvių k. (per kitas kalbas) ateliauja ž. „savana“), kad galėtų sumažinti laukinių augalų ir žolės augimą (Ife). Nors Varela teigia, kad sunku patikėti Kolumbą supainiojus tokius didelius gaisrus su tiesiog laužo dūmų ženklais.

²⁶⁴ Varela pastebi, kad Kolumbas tokį pat pareiškimą daro ir savo rašytoje *Libro de las Profecias (Pranašysčių knygoje)*, nors jo žurnalas buvo rašomas 1492–1493 m., o *Libro de las Profecias* – tarp 1502 m. ir 1504 m.

tobulas [...] visada randant [...] geriau nei kitą – tai atidžiai žiūrint mačiau save užrašius; ir vėl tvirtinu, kad viskas buvo teisingai užrašyta ir geriau, nei visų kitų; ir tame uoste tilptų viso pasaulio laivai, o pririšus ten laivą net ir su seniausiu lynu, jis išsilaikytų pririštas.“ Nuo įplaukimo iki pabaigos buvo penkios lygos²⁶⁵. Jis matė kai kurias gausiai dirbamas žemes (nors jos visos yra dirbamos) ir dviems vyrams įsakė išlipti iš valtys ir užlipti į aukštumą, kad pasižiūrėtų, ar netoliese yra kaimas, nes būnant jūroje nesimatė jokio kaimo; tą naktį apie dešimtą valandą į laivą atvyko indėnai pamatyti Admirolo ir krikščionių, jiems buvo duota dovanų, kuriomis jie liko labai patenkinti. Du krikščionys grįžo ir pasakė, kur matė didelį kaimą truputį toliau nuo jūros. Admirolas įsakė irkluoti link tos vietos, kurioje buvo kaimas, kol bus netoli sausumos; jis matė kelis indėnus, kurie ėjo link jūros pakrantės akivaizdžiai bijodami, tuomet Admirolas įsakė sustabdyti valtis, idant kartu vežami indėnai jiems pasakytų, kad krikščionys jiems nepadarys nieko blogo. Tuomet jie pajudėjo arčiau jūros, o Admirolas – link sausumos, o paskui, kai visai įsidrąsino, jų – vyrų, moterų ir vaikų – atėjo tiek, kad jie uždengė visą pakrantę tūkstantį kartų dėkodami; vieni atbėgo iš čia, kiti – iš ten nešdami mums duonos, kurią jie daro iš jamų, jų vadinamų *aches*, – jis yra baltas ir labai skanus; mums nešė vandens kalabasose ir moliniuose ąsočiuose, pagamintuose taip pat kaip Ispanijoje, ir jie visko mums nešė kiek tik turėjo ar žinojo, kad Admirolas norėtų; jie darė viską taip nuoširdžiai ir su tokiu pasitenkinimu, kad atrodo kaip stebuklas; „ir nė nereikia sakyti, kad tai, ką jie davė, buvo menkos vertės, todėl taip laisvai tai dalino, – sako Admirolas, – nes taip pat laisvai anksčiau sutikti indėnai dalino aukso gabaliukus, kaip šie žmonės davė kalabasas vandens; ir lengva atpažinti, – sako Admirolas, – kai daiktas yra duodamas su dosnia širdimi.“ Šie yra jo žodžiai: „Šie žmonės, nei jokie kiti visoje saloje, kurią manau esant didžiulę, neturi nei lazdu, nei asegajų, nei jokių kitų ginklų; patys vaikšto nuogi kaip kad jų motinos juos paleido į pasaulį, taip pat moterys, kaip ir vyrai, kaip buvo ir kitose Chuanos žemėse ar kitose salose. Moterys priekyje nešiojo medvilnės skudurėlį sulig hosų²⁶⁶ „užtrauktuko“ dydžiu, kuriuo pridengė savo tarpukojį, ypač tos, kurioms sukanka dvylikos metų amžius, o tokio amžiaus čia yra nei mergaitė, nei senė; visose kitose vietose indėnai slėpdavo savo moteris nuo krikščionių dėl pavydo, bet čia – ne; moterų kūnai čia yra labai gražūs ir jos pirmos atbėgo padėkoti dangui ir atnešti ko tik turi, ypatingai valgio – duonos iš *aches*, žemės riešutų ir penkių ar šešių rūšių vaisių“, kurių Admirolas liepė parūpinti, kad galima būtų atvežti Valdovams. Kitose vietose moterys darė tą patį, iki to, kai būdavo paslepiamos; Admirolas visus saviškius perspėjo, kad dėl nieko nesupykdytų nė vieno indėno, kad nieko iš jų neimtų prieš jų valią ir už viską, ką jie duodavo, jiems būtų sumokėta. Galiausiai Admirolas sako negalįs patikėti, kad žmonės gali būti tokios geros širdies ir jiems nuoširdžiai tiek visko duotų išsigandę, kad duoda nepakankamai, nors jie atiduoda viską, ko turi, krikščionims, o pastariesiems

²⁶⁵ Iš tiesų turėtų būti penkios mylios (Ife).

²⁶⁶ Įvairių stilių vyriški drabužiai, dengę kojas ir dubens sritį. Naudoti nuo viduramžių iki XVIII a. (*vert.*).

atvykstant bėga visko atnešti. Vėliau Admirolas išsiuntė šešis krikščionis į kaimą, kad pasižiūrėtų, koks jis yra, ir kaime jiems parodė tiek pagarbos, kiek galėjo ir mokėjo, davė visko, ko turėjo, nes jiems nekilo abejonės, kad Admirolas ir visi jo žmonės nusileido iš dangaus – tą patį manė indėnai, kuriuos Admirolas vežėsi kartu iš kitų salų, nors jiems jau buvo pasakyta, kaip viską turėtų suprasti. Išėjus šešioms krikščionims Admirolas pamatė tam tikras kanojas su žmonėmis, atvykusiais savo pono vardu prašyti Admirolo, kad, kai išvyks iš čia, atvyktų į jų kaimą (kanoja yra laivas, kuriais jie plaukioja – jų būna didelių ir mažų)²⁶⁷. Ir pamatęs, kad to pono kaimas buvo pakeliui link iškyšulio ir daug žmonių belaukiant, Admirolas išvyko ten, bet prieš jam išvykstant paplūdimyje susirinko tiek žmonių, kad buvo baisu – vyrai, moterys ir vaikai šaukė, kad jie neišvyktų, o pasiliktų su jais. To pono pasiuntiniai, atėję pakviesti Admirolo, saugojo su savo kanojomis, kad jie neišvyktų neatėję pasimatyti su ponu, tad jis taip ir padarė – nuvyko pas poną, kuris jų laukė – jiems buvo duota daugybė valgių ir įsakyta pasodinti visus jo vyrus, o visą likusį valgį nunešti prie valčių, šalia jūros pakrantės, kur buvo Admirolas. Ir pamatęs, kad Admirolas gavo viską, kas buvo nunešta, visi, arba indėnų dauguma, ėmė bėgti į kaimą, turėjusį būti netoliese, kad atneštų dar turimo maisto, papūgų ir kitų daiktų taip nuoširdžiai, kad atrodė stebuklas. Admirolas jiems davė stiklo karoliukų, žalvarinių žiedų ir varpelių ne todėl, kad jie kažko reikalautų, bet dėl to, kad taip atrodė teisinga (sako Admirolas), nes jis jau laiko juos krikščionimis, priklausančiais Kastilijos Karaliams – kaip kad yra Kastilijos žmonės; jis sako, kad daugiau jiems nieko netrūksta išskyrus išmokti kalbą ir būti valdomiems, nes kad ir ką jiems įsakytum, jie tai padarys be jokių prieštaravimų. Iš ten Admirolas keliavo link laivų ir visi ėmė šaukti – tiek vyrai, tiek moterys ir vaikai, kad krikščionys neišvyktų, o pasiliktų su jais. Prieš išvykstant paskui juos link laivo atplaukė kanojos, pilnos žmonių, kuriuos krikščionys labai pagarbiai priėmė, pamaitino ir davė kitų su savimi atsivežtų daiktų. O prieš tai buvo atvykęs kitas ponas iš vakarinės salo dalies ir netgi atplaukė daugybė žmonių, o jų laivas buvo dar per gerą pusę lygos nuo sausumos. Minėtas ponas grįžo ir aš nusiunčiau keletą vyrų, kad su juo susitiktų ir paklaustų apie šias salas; juos labai gerai sutiko ir nusivedė kartu į savo kaimą, kad jiems duotų keletą didelių aukso gabalų ir priėjo prie didelės upės, kurią indėnai kirto perplaukdami, tačiau krikščionims to padaryti nepavyko, tad jie grįžo atgal. Visame šiame regione yra aukščiausi kalnai, atrodo, siekiantys dangų, o palyginus juos su Tenerifės salos kalnais, pastarieji atrodo kaip niekis savo aukščiu ir grožiu – visi kalnai žali ir pilni miškų, atrodančių kaip stebuklas. Tarp kalnų yra žavingi slėniai, o šio uosto papėdėje, pietuose, yra toks didelis slėnis, kad akys negali pamatyti jo pabaigos, be jokio įsiterpusio kalno – tai turėtų būti penkiolika ar dvidešimt lygų, per kurias teka upė ir visur yra dirbamos ir apgyvendintos žemės, o tas slėnis dabar buvo toks žalias lyg gegužę ar birželį Kastilijoje, išskyrus, kad naktys čia trunka keturiolika valandų ir vieta yra daug šiauresnė.

²⁶⁷ Varela komentuoja šį kanojos apibūdinimą esant Las Casaso intarpu, nes žurnale jau daugybę kartų minima kanoja su aiškinimais.

Taigi, šis uostas yra puikai apsaugotas nuo visų galimų pūsti vėjų – uždaras ir gilus, visas apgyvendintas labai gerais ir taikiais žmonėmis, kurie neturi jokių ginklų – nei gerų, nei blogų; bet koks laivas gali tame uoste nuleisti inkarus be baimės, kad kitas laivas, atvykęs ten naktį, jį apiplėš, nes, nors žiotys yra daugiau nei dviejų lygų pločio, ten yra atskyrimas, padarytas dviejų uolų rifų (kurie vos matosi kyšantys virš vandens) – taip tarp rifų paliekamas tik siauras praplaukimas, kuris atrodo lyg būtų padarytas dirbtinai ir palieka atvirus vartus laivams įplaukti. Šios žiotys yra septynių sieksnių gylio ir tęsiasi iki nedidelės žemos salelės papėdės, kuri turi paplūdimį, o toje papėdėje yra medžių; vakarinėje pusėje yra įplaukimas, pro kurį laivas gali be baimės patekti iki priplaukiant prie uolų. Pietvakarių pusėje yra trys salos, o už lygos nuo šio uosto iškyšulio – viena didelė upė; šis uostas yra geriausias pasaulyje – jam davė Puerto de la Mar de Santo Tomas²⁶⁸ pavadinimą, nes šiandien buvo jo diena, o pavadino „jūra“ dėl įlankos dydžio.

Šeštadienis, gruodžio 22 d. Švintant jis pakėlė bures plaukti savo maršrutu ieškoti salų, kuriose, indėnai sakė, yra daug aukso, o kai kuriose jų aukso buvo daugiau nei žemės, bet oras buvo netinkamas, tad vėl nuleido inkarą ir išsiuntė valtį pažvejoti su tinklais. Tos žemės ponas²⁶⁹, kurio valdos buvo netoli nuo ten, jam atsiuntė kanoją, pilną žmonių su pagrindiniu savo tarnu, kad paprašytų Admirolo valtimis atplaukti į jo žemes ir jis galėtų ką tik turi padovanoti Admirolui. Su pasiuntiniu jis atsiuntė diržą, prie kurio vietoje maišelio buvo pritvirtinta kaukė su didelėmis iškaltomis ausimis, liežuviu ir nosimi. „Šie žmonės yra labai atviros širdies ir ko nors paprašyti jie tai duoda su didžiausiu pasaulyje geranoriškumu, nes jiems atrodo, kad kai jų ko nors prašo, jiems yra daroma didelė garbė,“ – tai sako Admirolas. Jis susidūrė su ta valtimi, perdavė diržą jaunuoliui ir iš laivo su jų kanoja nuplaukė į krantą su jų palyda. Pirmiausia, kol juos suprato, praėjo dalis dienos; net kartu vežami indėnai gerai jų nesuprato, nes jų kalbose skiriasi daiktų pavadinimai, bet, galiausiai, per ženklus suprato jų pakvietimą. Dėl to nusprendė išvykti sekmadienį, nors nebuvo linkęs išvykti iš uosto sekmadienį vien dėl atsidavimo tikėjimui, o ne dėl kokio nors prietaringumo; o taip pat dėl vilties, sako jis, kad tie kaimai taps krikščioniški su jų rodomu geranoriškumu, taip pat dėl Kastilijos Valdovų ir kadangi jis juos jau laiko priklausančiais Valdovams, nes jie tarnautų su meile, o Admirolas juos myli ir daro viską, kad suteiktų jiems malonę. Šiandien prieš išvykstant į labai didelį kaimą, esantį trys lygos nuo čia į vakarus, nusiuntė šešis žmones, nes iš to kaimo vakar atvyko ponas ir pasakė, kad turi kažkiek aukso gabalų. Ten atvykstant krikščionims, ponas paėmė už rankos Admirolo raštininką, vieną iš Admirolo nusiųstų žmonių, kad kiti nusiųstieji nepadarytų ko nors netinkamo indėnams, nes indėnai buvo tokie nuoširdūs, o ispanai – tokie gobšūs ir be saiko jausmo, kad jiems nepakanka, jog už virvelę su karoliuku ir net už stiklo ar dubenėlio šukę ir kitus

²⁶⁸ Liet. Šv. Tomo jūros uostas (*vert.*).

²⁶⁹ Tai yra Guakanagari, Marien teritorijos valdytojas, kur Admirolas pastatė trirtovę ir paliko 39 krikščionis (Las Casasas).

beverčius daiktus indėnai jiems duoda, ko tik jie nori; ir net jei jiems nieko neduodavo, jie norėdavo viską turėti ir gauti, o Admirolas visada tai draudė, nors daugelis jiems duodamų daiktų, jei tai nebūdavo auksas, taip pat būdavo menkos vertės; tačiau Admirolas žvelgė į atviras indėnų širdis, kurie už šešis stiklo karoliukus davė gabalą aukso, todėl įsakė iš jų neimti jokių daiktų, už kuriuos neduotų ko nors kaip užmokesčio. Taigi, ponas paėmė raštininką už rankos ir su viso kaimo žmonėmis, kurių buvo daug ir juos lydėjo, nusivedė jį į savo namus ir liepė jiems duoti valgyti, o visi indėnai jiems atnešė daug apdirbtos medvilnės, susuktos į siūlų kamuolius. Paskui popiet ponas jiems davė tris labai storas žąsis ir keletą aukso gabaliukų, o su jais ėjo daugybė žmonių ir nešė visus jų daiktus, kuriuos buvo iškeitę, ir su jais ginčijosi, kad galėtų juos nešti – iš tiesų, taip ir padarė eidami per kai kurias dumblėtas vietas. Admirolas liepė ponui duoti kai kuriuos daiktus ir jis su savo žmonėmis liko labai patenkintas manydamas, kad jie iš tiesų atvyko iš dangaus, o matydami krikščionis jie jautėsi palaiminti. Tą dieną atplaukė daugiau nei šimtas dvidešimt pilnų žmonių kanojų ir visi kažką atsinešė dovanų, ypač savo duonos, žuvies ir vandens moliniuose ąsočiuose ir daugybės rūšių sėklų – jos yra geri prieskoniai: įmesdavo vieną sėklą į vandens ąsotį ir jį gerdavo, o indėnai, kuriuos vežėsi su savimi, sakė, kad tai yra labai sveika²⁷⁰.

Sekmadienis, gruodžio 23 d. Jis negalėjo išvykti į to pono, atsiuntusio žmonių jį pakviesti, žemę, dėl vėjo trūkumo, bet su trimis pasiuntiniais, kurie laukė prie valčių, nusiuntė keletą žmonių ir raštininką. Tuo metu, kai jie iškeliavo, Admirolas nusiuntė du kartu vežamus indėnus į netoli nuo laivų esančius kaimus ir jie grįžo į laivą su ponu ir naujienomis, kad toje Isla Espanjola buvo didelis aukso kiekis, o jo pirkti ten atvykdavo žmonės iš kitų vietų ir jam pasakė, kad aukso ten ras kiek tik panorės. Atvyko kiti ir patvirtino saloje esant daug aukso ir parodė būdą, kuriuo jis yra surenkamas. Visa tai Admirolas sunkiai suprato, bet tikrai žinojo, kad šiose vietovėse buvo didelis aukso kiekis, ir suprato, kad jei ras vietą, kurioje auksas yra išgaunamas, jo bus didelė gausybė, o jei neras – nieko negaus. Admirolas sako manąs, kad aukso čia turi būti daug, nes per tris dienas tame uoste gavo gerų aukso gabalų ir negali patikėti, kad jį atveža iš kitų žemių. „Tegu mūsų Viešpats, kurio rankose yra viskas, padeda man,“ – šie yra Admirolo žodžiai. Jis sako esąs įsitikinęs, kad iki tada daugiau nei tūkstantis žmonių buvo atvykę į laivą ir visi atnešė kažką, ko turi; ir prieš atvykstant į laivą per pusę arbaletos šūvio jie atsistoja savo kanojose ir pasiima į rankas, ką būna atsivežę, ir sako: „Imkit, imkit“. Jis taip pat mano, kad daugiau nei penki šimtai indėnų atplaukė į laivą neturėdami kanojų, o laivas buvo per beveik lygą nuo kranto. Jis prisiekinėjo, kad buvo atvykę penki ponai, jų vaikai, visos jų šeimos, moterys ir vaikai, kad pamatytų krikščionis. Admirolas liepė visiems jiems ką nors duoti, nes šios dovanos buvo visų užsidirbtos ir sako: „Tegu mūsų Viešpats apdovanoja mane savo gailėstingumu ir leidžia man atrasti tą auksą, turiu omenyje jo kasyklą, kurių

²⁷⁰ Galbūt tai – nuoroda į kakavą (Ife).

kiti sako žiną čia esant pilna,“ – tai yra jo žodžiai. Naktį aplaukė krikščionių valtyis ir jie pasakė, kad iki ten, kur buvo nukeliavę, yra tolimas kelias ir ant Monte Karibatan²⁷¹ jie matė daug kanojų su žmonėmis, atvykusių iš ten pamatyti Admirolo ir krikščionių. Ir jie buvo tikri, kad jei Kalėdų šventė galėtų būti švenčiama tame uoste, visi tos salos žmonės atvyktų, nors ta sala jų paskaičiavimu ir pagal tai, ką matė, yra didesnė, nei Anglija; jie visi su krikščionimis grįžo į kaimą, kurį patvirtino esant didžiausią ir su didžiausiu gatvių tinklu, nei iki šiol matė ankstesniuose atrastuose kaimuose, ir sako, kad jis yra iš Punta Santa pusės beveik už trijų lygų į pietryčius. Kadangi irkluojamos kanojos plaukia daug greičiau, jos nuplaukė į priekį, kad praneštų jų vadinamam *cacique*. Iki tol Admirolas nesuprato, ar šiuo vardu jie vadina karalių ar gubernatorių, valdytoją. Taip pat sako kitą žodį svarbiems vyrams – *nitaino*²⁷² ir nežinojo, ar jį sako bajorui, gubernatoriui ar teisėjui. Galiausiai pas juos atėjo *cacique* ir jie susitiko švariai iššluotoje aikštėje, o visame kaime gyveno du tūkstančiai žmonių. Šis karalius labai pagarbiai priėmė žmones iš laivų, o kiekvienas gyventojų jiems atnešė ko nors valgyti ir gerti. Vėliau karalius kiekvienam davė po keletą medvilninių drabužių, kuriais rengiasi moterys, papūgų Admirolui ir keletą aukso gabalų; gyventojai jūreiviams taip pat davė tokių pačių drabužių ir kitų dalykų iš savo namų už menkučius jiems duodamus daiktelius, jų vertinamus kaip relikvijas. Jau popiet, kai norėjo atsisveikinti, karalius, kaip ir visas kaimas, jų prašė pasilikti iki kitos dienos. O matydami, kad jie apsisprendė dėl grįžimo, ėjo su jais didelę kelio dalį nešdami viską, ką *cacique* ir kiti jiems buvo davę, ant pečių iki jų valčių, paliktų prie įplaukimo į upę.

Pirmadienis, gruodžio 24 d. Prieš aušrą jis pakėlė inkarus ir išplaukė pučiant brizui. Tarp daugelio indėnų (vakar atvykusių į laivą, ir ženklais parodžiusių, kad toje saloje yra aukso, bei išvardijusių vietas, kuriose jį rinko), Admirolas pamatė vieną labiau išmanantį ir entuziastingą žmogų, kuris kalbėjo su didesniu džiaugsmu, ir jį pamalonino prašydamas, kad keliautų kartu su jais parodyti aukso kasyklą. Jis pasiėmė dar vieną draugą ar giminaitį su savimi ir tarp kitų išvardytų vietų, kuriose rinko auksą, paminėjo Cipango, kurį jie vadina Cibao²⁷³, ir patvirtino, kad ten yra didelis aukso kiekis, o *cacique* iš ten atsiveža labai daug išdirbto aukso, tik ši vieta yra labai toli rytuose. Čia Admirolas sako šiuos žodžius Valdovams: „Jūsų Aukštybės negalėtų patikėti, kad pasaulyje yra geresnių ir taikesnių žmonių; Jūsų Aukštybės turėtų labai džiaugtis, nes vėliau juos pavers krikščionimis ir jie bus išmokyti gerų jūsų karalysčių papročių; o geresnių žmonių nė negali būti Žemėje; ir žmonių, ir žemės yra toks kiekis, kad net nežinau, kaip juos aprašyti; nors aukščiausiu laipsniu kalbėjau apie Chuanos, kurią jie vadina Kuba, žemes ir žmones, tačiau tarp šių

²⁷¹ Anksčiau minėta kaip Monte Karibata (*vert.*).

²⁷² „Nytaino buvo ponas ir valdytojas, žemesnis už karalių“ (Las Casasas).

²⁷³ Paraštėje Las Casasas komentuoja „Cibao kasyklos“. Varela pastebi, kad Cibao buvo Haičio regionas. Kolumbas dar kartą įsitikina, kad atvyko teisinga kryptimi (ir yra netoli Kinijos, t. y. Cipango), jei Kuba jo yra suprantama kaip žemynas, o netolimose salose yra aukso kasyklų.

salų žmonių ir žemės yra toks skirtumas – lyg diena ir naktis; netikiu, kad kas nors kitas ją pamatęs, pasakytų kažką mažiau; ir sakau, kad tai tiesa, jog Isla Espanjola (kurią šitaip pavadinau, nors indėnai ją vadina Boijo), dalykai ir kaimai yra stebuklas; visi yra išskirtinai mielo elgesio ir švelnios kalbos – ne taip, kaip kiti, kurie kai kalba, atrodo, kad grasina, o vyrai ir moterys – gero sudėjimo, ne juodaodžiai. Tiesa, jie visi yra išsipaišę – vieni juodai, kiti – kitomis spalvomis, bet dauguma jų – raudonai²⁷⁴. Žinau, kad taip daro dėl saulės – kad jiems nepakenktų, o namai ir kaimai tokie gražūs, kiekvienoje vietoje su savo valdžia – jie turi savo teisėją ar poną, kuriam visi nuostabiai paklūsta. Visi tie ponai yra mažai kalbantys ir labai gerų papročių, o jų įsakymai yra duodami rankos mostu, o taip duoti vėliau yra suprantami, kas atrodo stebuklinga.“ – visi yra Admirolo žodžiai.

Norint įplaukti į Mar de Santo Tome reikia nuplaukti gerą lygą už įplaukimo žiočių, už nedidelės žemos salelės, esančios viduryje – jai Admirolas suteikė Amiga²⁷⁵ pavadinimą – nustatant laivo priekį į ją. Vėliau atvykus iki jos per akmens metimo atstumą, reikia plaukti per vakarinę pusę, kad sala liktų rytinėje pusėje ir plaukti pro šią, o ne kitą pusę, nes iš vakarinės pusės yra didelis rifas ir net toliau nuo jo jūroje yra trys didelės povandeninės uolos; ir šis rifas yra iki Amiga per sviedinio šūvį ir per jų vidurį galima praplaukti randant daugiausiai septynis sieksnius gylio, dugnas – akmenuotas, o įplaukus viduje yra uostas, kuriame sutilptų visi pasaulio laivai, galintys ten likti nė nepririštais lynais. Kitas rifas ir uolos yra rytinėje minėtos Amiga salos pusėje – jie yra labai dideli ir smarkiai kyšo virš vandens, besitęsdami beveik dvi lygas iki iškyšulio. Bet atrodė, kad tarp tų dviejų rifų yra praplaukimas per sviedinio šūvį nuo la Amiga, o Monte Karibatan papėdėje, vakarinėje dalyje, yra puikus ir labai didelis uostas.

Antradienis, gruodžio 25 d., Kalėdų diena Vakar dieną su silpnu vėju plaukdamas iš Mar de Santo Tome į Punta Santa, iki kurio likus lygai, vienuoliktą valandą nakties Admirolas nusprendė eiti miegoti, nes buvo jau dvi paros ir naktis, kaip nemiegojo. Kadangi buvo ramu, jūreivis, kuris prižiūrėjo laivą, taip pat nusprendė eiti miegoti ir prižiūrėti laivą paliko jauną vaikina, nors Admirolas visos kelionės metu tai draudė – ar būtų vėjuota, ar ramu; buvo žinoma, kad negalima palikti jaunų vaikinų vadovauti. Admirolas buvo ramus dėl seklumų ir uolų, nes kai sekmadienį nusiuntė valtis pas tą karalių, jie plaukė į rytus nuo minėtos Punta Santa geras tris su puse lygos ir jūreiviai matė visą pakrantę ir seklumas, esančias nuo minėtos Punta Santa į rytus– pietryčius geras tris lygas, ir matė, pro kur galima praplaukti – visos kelionės metu to nebuvo darę. Panorėjus mūsų Viešpačiui, dvyliką valandą nakties matant Admirolą einant miegoti bei ilsėtis ir kokia mirtina ramybė buvo – jūra skaidri ir rami tarsi stiklas, o visiems nuėjus miegoti, laivo

²⁷⁴ Las Casas parašėteje komentuoja tikrai buvus kūno dažymo paprotį su viena iš priežasčių – apsaugoti odą nuo saulės.

²⁷⁵ Liet. Draugė (vert.).

valdžia liko to vaikinio rankose ir vandens srovės nunešė laivą ant vienos iš seklumų. Ją, jei nebūtų buvusi naktis, būtų pamatę ir išgirdę per gerą lygą; ir laivas užplaukė ant seklumos taip švelniai, kad beveik nesijautė. Jaunuolis, kuris jautė savo atsakomybę ir girdėjo ošiančią jūrą, ėmė šaukti, dėl ko ant denio išėjo Admirolas ir viskas vyko taip greitai, kad niekas net nepajautė. Tuomet išbėgo laivo savininkas, kuriam priklausė sargyba²⁷⁶, ir Admirolas pasakė jam ir kitiems, kad nuleistų valtį, kurią vežėsi laivo gale, nuimtų inkarą ir ją nuleistų per laivo galą ir jis su daugeliu kitų įlipo į valtį; Admirolas manė, kad jie teisingai vykdo įsakymus; jie netaisė laivo, bet išplaukė link karavelės, kuri buvo už pusės lygos. Karavelėje jų nenorėjo priimti, ir tai buvo geras sprendimas, todėl jie grįžo atgal prie laivo, bet pirma ten nuplaukė karavelės valtis. Kai Admirolas pamatė visus bėgant, ir kad tai buvo jo žmonės, o vanduo nuseko ir jūra jau buvo už laivo, nematydamas kitos išeities, įsakė nukirsti stiebą ir apšviesti laivą tiek, kiek galima, kad pasižiūrėtų, ar ją galima ištraukti, ir kadangi vanduo toliau seko, situacijos nebuvo galima išspręsti; ir iš vienos pusės laivas pakrypo į gaivalingą jūrą, nors jūros buvo mažai arba iš viso nebuvo, ir tuomet prasilažė lentos, bet visas laivas nesudužo. Admirolas nuplaukė į karavelę paruošti žmonių iš laivo priėmimui, o kadangi jau pūtė brizas ir vis dar buvo gili naktis, nė nežinojo, kokio ilgio buvo sekluma, tad plūduriavo iki aušros ir jis per seklumą nukeliavo į laivo vidų. Pirmiausia nusiuntė valtį į sausumą su Diegu de Arana iš Kordobos, laivyno teisės pareigūnu, ir Pero Gutiérrezu, Karališkųjų namų konditeriu, kad praneštų karaliui, šeštadienį pas juos atsiuntusiam žmogų prašyti juos su savo laivais atvykti į jo uostą, šalia kurio esantis kaimas buvo per pusantrą lygos į priekį nuo minėtos seklumos; karalius, sužinojęs naujienas, sakė, kad verkė ir atsiuntė visus savo kaimo žmones su labai didelėmis kanojomis ir dideliu jų skaičiumi, kad galima būtų pakrauti visus daiktus iš laivo; taip padarė ir labai greitai sukrovė daiktus iš denio: tokia didelė buvo to karaliaus rodoma pagarba ir darbštumas. Jis su savo žmogumi, broliais ir giminaičiais patys rodė tokį patį darbštumą tiek laive, tiek saugodami į sausumą ištrauktus daiktus, kad viskas būtų laikoma saugiai. Kartkartėmis nusiųsdavo vieną savo verkiančių giminaičių pas Admirolą, kad ją paguostų sakydamas, kad jis nejaustų apmaudo ar pykčio, nes karalius jam duos visko, ką turi. Admirolas užtikrina Valdovus, kad jokioje Kastilijos vietoje negalėtų rasti geresnės daiktų sargybos, kad nė adatėlė nepasimetė. Jis įsakė viską padėti šalia namų, kol atlaisvino kelis namus, kuriuos norėjo duoti visko sudėjimui ir saugojimui. Admirolas įsakė ten likti keliems ginkluotiems vyrams, kurie būtų budrūs visą naktį.

„Jis su visu kaimu taip verkė (sako Admirolas): tai kupini meilės žmonės, neturintys godumo ir padedantys dėl bet ko, tad patvirtinu Jūsų Aukštybėms, kad visame pasaulyje nėra geresnių žmonių ir geresnės žemės; jie myli savo kaimynus kaip save pačius, o jų kalbos – švelniausios bei taikiausios pasaulyje ir kalba jie visada su šypsena. Jie – vyrai ir moterys – vaikšto nuogi, kaip kad jų motinos juos išleido į pasaulį. Be to, tegu Jūsų Aukštybės būna tikri, kad jie turi labai gerus

²⁷⁶ Manoma, kad dėl nelaimės kaltas sargybą apleidęs „Santa Marijos“ savininkas, Juanas de la Cosa (Varela).

papročius; karalius yra nuostabios išvaizdos ir pilnas savitvardos, kad malonu žiūrėti; jie turi puikią atmintį ir nori viską pamatyti ir klausinėja apie viską, kas tai yra ir kam skirta.“ – visa tai sako Admirolas.

Trečiadienis, gruodžio 26 d. Šiandien švintant atvyko tų žemių karalius prie karavelės „Ninja“, kur buvo Admirolas, ir beveik verkdamas jam pasakė, kad šis nejaustų apmaudo, nes jis jam duos visko, kiek tik turi, ir kad sausumoje davė krikščionims du labai didelius namus ir duos dar, jei bus reikalinga, ir kad duos tiek kanojų, kiek tik prireiks pakrauti bei iškrauti jų daiktus sausumoje, ir jis gali palikti sausumoje tiek žmonių, kiek tik panorės; taip jau buvo padarę vakar, o indėnai nepaėmė iš jų nė duonos trupinio ar kokio kito daikto. „Šitaip, – sako Admirolas, – jie yra patikimi – nejučiantys godumo jausmo dėl svetimų daiktų, o labiausiai – jų karalius.“ Tuo metu, kai Admirolas kalbėjosi su juo, atvyko kita kanoja iš kitos vietos, atvežusi kažkiek aukso gabalų, kuriuos norėjo duoti už varpelį, nes kitų daiktų jie taip nenorėjo, kaip varpelių. Kanoja net nebuvo atplaukusi iki laivo borto, kai jie jau šaukė ir rodė aukso gabalus, sakydami „čiuk čiuk“ apie varpelius, nes yra dėl jų pakvaišę. Tai pamačius ir išvykus kanojoms, atvykusioms iš kitų žemių, Admirolas buvo pakviestas ir paprašytas, kad jiems duotų pasaugoti vieną varpelį iki rytojaus dienos, kol jis atneš keturis rankos dydžio aukso gabalus. Admirolas nudžiugo tai išgirdęs ir vėliau vienas jūreivis, grįžęs iš sausumos, jam papasakojo, kad tikras stebuklas, kokio dydžio aukso gabalus krikščionys mainydavo į beverčius daiktus; už vieną adatą²⁷⁷ davė dviejų kastejanų dydžio aukso gabalus ir tai buvo niekis palyginus, kiek aukso bus už mėnesio. Karalius nudžiugo, pamatęs Admirolą laimingą, ir suprato, kad jis norėjo daug aukso, tad ženklais jam pasakė žinąs vietą, netoli nuo ten, kur yra didžiulė gausybė aukso dideliais kiekiais, ir jis yra geros širdies, nes padovanos jam aukso tiek, kiek šis panorės, o apie auksą sakė tiesą, nes jo ypatingai daug buvo Cipango, jų vadinamoje Cibao, saloje – jo ten turi tiek, kad visai nevertina; jis sakė, kad parveš iš ten aukso, nors jo taip pat yra toje Isla Espanjola, kurią jie vadina Boijo, o toje Karibatos provincijoje jo yra dar daugiau. Karalius pavalgė kartu su Admirolu karavelėje ir tada išsilaipino su juo sausumoje, kur Admirolą priėmė labai pagarbiai, ir pasninko maistui davė dviejų ar trijų rūšių *aches* su krevetėmis ir žvėriena bei kito jų turimo maisto, neminint duonos, jų vadinamos *cazavi*; tuomet karalius nusivedė Admirolą pasižiūrėti netoli nuo namų augančių medžių, o kartu su juo nuėjo tūkstantis žmonių – visi vaikščiojo nuogi. Ponas jau nešiojo Admirolo padovanotus marškinius ir pirštines, o dėl pirštinių džiaugėsi labiausiai nei kito padovanoto dalyko. Jis valgė kaip išauklėtas ir palaikė puikias švaros manieras – matėsi jo kilmingumas. Pavalgius, kas užtruko nemenką laiko kiekį, prie stalo atnešė tam tikras žoles, kuriomis jis švariai šveitė rankas: Admirolas manė, kad taip yra daroma, kad jas sušvelnintų – jam pačiam davė vandens rankoms nusiplauti. Pabaigus valgyti,

²⁷⁷ Šį susidomėjimą adatomis aiškina Las Casasas komentuodamas indėnų didelį žalvario vertinimą, kurį jie vadino *turey* – daiktais iš dangaus, nes tokiu pat žodžiu vadino ir dangų.

Admirolą nuvedė į paplūdimį, kur jis paprašė atnešti turkišką lanką su glėbiu strėlių – tada jis įsakė vienam įgudusiam vyrui iš savo kompanijos jas iššauti; ponui, kuris nepažinojo ginklą – nei jų turi, nei naudoja, – tai atrodė didinga; nors sakė, kad jų kalba prasidėjo nuo žmonių iš Kanibos, jų vadinamų karibes, kurie atvyksta jų pagrobti atsivežę lankus ir strėles be geležinio antgalio, nes šiose žemėse nėra randama geležies – nei plieno ar kito metalo, o tik auksas ir varis, nors vario Admirolas mažai kur matė. Admirolas jam ženklais pasakė, kad Kastilijos Karaliai jam įsakė sunaikinti karibus ir visus atvežti surištomis rankomis. Admirolas įsakė iššauti vieną patranką bei vieną šautuvą ir matė efektą, kurį padarė jų jėga: matydami, kaip toli šūvis pasiekė, jie liko sužavėti. Kai jo žmonės išgirdo šūvius, visi krito ant žemės. Karalius atnešė Admirolui didelę kaukę, kurioje buvo dideli aukso gabalai ausyse, akyse ir kitose vietose, – ją davė jam kartu su kitais auksiniais papuošalais, kuriuos pats Karalius uždėjo Admirolui ant galvos ir kaklo; o kitiems krikščionims, buvusiais su juo, taip pat daug davė papuošalų. Admirolas jautė didelį malonumą ir paguodą dėl šitų daiktų – jie nuslopino jo nerimą ir gailėstį, kilusius ir jaučiamus dėl prarasto laivo; jis suprato, kad mūsų Viešpats privertė laivą užplaukti ant seklumos tam, kad čia būtų įkurta gyvenvietė. „Ir dėl šito, – sako jis, – tiek turtų atkeliavo į rankas, kad iš tiesų tai buvo ne katastrofa, bet didelis pasisekimas. Nes tiesa, – sako jis, – kad jei aš nebūčiau užplaukęs ant seklumos, būčiau plaukęs toliau nenuleisdamas inkaro šioje vietoje, kur jis dabar yra nuleistas – didelėje įlankoje, kurioje yra du ar trys uolų rifai. Be to, nebūčiau per šią kelionę čia palikęs savo žmonių, net jei norėčiau, nes negalėčiau jų aprūpinti tokiomis didelėmis maisto atsargomis ir gerais įrankiais tvirtovei įkurti. Tikra tiesa, kad daug čia atkeliavusių mano žmonių prašo leidimo pasilikti. Dabar daviau įsakymą labai gerai pastatyti vieną bokštą ir tvirtovę bei didelį rūšį, ne todėl, kad jis būtų reikalingas žmonėms, bet kad su atkeliavusiais kartu žmonėmis būtų galima užkariauti visą šią salą, kuri, manau, yra didesnė nei Portugalija, o žmonių – dvigubai daugiau, jie vaikšto nuogi, neturi ginklą ir yra bailūs. Be to, būtų protinga pastatyti tą bokštą būnant taip toli nuo Jūsų Aukštybių; nors indėnai, žinodami Jūsų Aukštybių žmonių išradingumą ir sugebėjimus, paklus su meile ir baime; taip jie turės lentų tvirtovės statybai, duonos ir vyno atsargų daugiau nei metams, sėklų sodinimui, vieną laivo valtį, laivų taisytoją, dailidę, „patrankistą“²⁷⁸, kubilų dirbėją ir daugelis šių vyrų trokšta pasitarnauti Jūsų Aukštybėms ir pamaloninti mane išsiaiškindami apie aukso kasyklą, kurioje vietiniai gauna aukso. Tad viskas atsitiko tinkamu laiku, kad būtų padaryta ši pradžia nuo tada, kai laivas užplaukė ant seklumos tokiu greičiu, kad net nepasijuto, nors nebuvo nei bangų, nei vėjo“, – visa tai sako Admirolas. Ir dar pridėda, kad parodytų, jog tai buvo didelė sėkmė ir Dievo valios nuspręsta, kad jie užplauktų ant seklumos ir čia būtų palikta jo žmonių, ir jei ne jo laivo savininko ir žmonių, kurių visi ar dauguma buvo iš jo gimtinės, išdavystė nenorint nuleisti inkarą laivo gale, kaip Admirolas jiems įsakė, laivas būtų buvęs išgelbėtas; bet tuomet jis nebūtų galėjęs pažinti šių

²⁷⁸ Žmogus, kuris nustato kryptį ir iššauna patrankas.

žemių taip (sako jis), kaip pažino būdamas čia per pastarąsias dienas ir šios žemės būtų paliktos jas praplaukus, nes jis visada keliavo su intencija kuo daugiau atrasti ir nesustoti vienoje vietoje ilgiau nei dienai, nebent pūstų netinkami vėjai, nes sako, kad laivas buvo labai sunkus ir neskirtas atradimams; ir tokio laivo pasirinkimo priežastimi buvo Paloso gyventojai, kurie neišpildė pažado duoto Karaliui ir Karalienei – duoti laivus, tinkamus šiai kelionei. Admirolas užbaigia sakydamas, kad iš visko, ką vežėsi laive, neprarado nė adatėlės, nei stalo, nei nago, nes laivas buvo toks pat sveikas kaip išplaukiant, tačiau jį reikėjo prakirsti norint išimti vazas, visas prekes ir perkelti jas į sausumą, kur, kaip jau buvo minėta, buvo gerai saugomos; ir Admirolas sako, kad tiki Dievu, jog jam sugrįžus čia iš Kastilijos, jis ras statinę aukso, kurį čia palikti žmonės bus išmainę, ir bus surasta aukso kasykla bei prieskonių tokiais kiekiais, kad Karaliai greičiau nei per tris metus, galės baigti pasirošimus šventų namų atkariavimui, „dėl kurio, – sako jis, – pareiškiau Jūsų Aukštybėms, kad visas šios mano kelionės pelnas būtų išleistas Jeruzalės atkariavimui²⁷⁹, o Jūsų Aukštybės nusijuokė ir sakė, kad juos tai tenkina, be to, ir patys turėjo šį troškimą“, – visa tai yra Admirolo žodžiai.

Ketvirtadienis, gruodžio 27 d. Kylant saulei į karavelę atvyko tų žemių karalius ir pasakė Admirolui, kad išsiuntė žmonių atvežti aukso ir norėjo surinkti visą auksą iki jiems išvykstant, tačiau prašė jo neišvykti. Jie pavalgė kartu – Admirolas, karalius ir vienas jo brolių su artimu giminaičiu; du pastarieji sakė, kad nori keliauti į Kastiliją su jais. Tuo metu atėjo žinia, kad karavelė „Pinta“ yra upėję prie šios salos iškyšulio; tuomet *cacique* ten nusiuntė vieną kanoją, kuria plaukė Admirolas ir jūreivis, nes *cacique* jautė tokį atsidavimą Admirolui, kad atrodė stebuklinga. Admirolas suprato, kad jau reikia skubėti ruošti grįžimui į Kastiliją.

Penktadienis, gruodžio 28 d. Admirolas išlipo į krantą, kad duotų įsakymą, kurie žmonės turės ten pasilikti, ir paskubintų tvirtovės pabaigimą, ir jam pasirodė, kad tas karalius jį matė, kai jis plaukė valtimi, bet greitai nuėjo į savo namus, nusiųsdamas vieną savo brolių priimti Admirolo – šis nusivedė jį į vieną iš namų, atiduotų Admirolo žmonėms, – jis buvo didžiausias ir geriausias tame kaime. Viduje iš palmių žievės buvo padaryta pakyla, ant kurios jie atsisėdo. Vėliau brolis nusiuntė vieną savo pasiuntinį pasakyti karaliui, kad atvyko Admirolas, nes karalius to nežinojo, nors Admirolas manė jį apsimentant, kad atrodytų garbingesnis jo priėmimas. Kai pasiuntinys perdavė žinią *cacique*, kaip Admirolas sako, jis atbėgo pas Admirolą ir jam ant kaklo pakabino didelį aukso gabalą, kurį nešėsi rankoje. Admirolas liko su juo iki popietės derindamas, ką reikėtų padaryti.

Šeštadienis, gruodžio 29 d. Kylant saulei į karavelę atvyko labai jaunas, nuovokus ir drąsus (kaip sako Admirolas) karaliaus sūnėnas; ir kadangi jis visada stengėsi sužinoti, iš kur vietiniai

²⁷⁹ Vienas iš Kolumbo kelionės tikslų – pro vakarus (saugesniu keliu) pasiekti rytus, kad būtų galima atkariauti Jeruzalę iš musulmonų.

gauna aukso, to klausinėjo kiekvieno, nes ženklais jau kažką galėjo suprasti – ir šitaip tas jaunuolis jam pasakė, kad už keturių dienų kelionės nuo čia į rytus buvo sala, pavadinimu Guarioneks ir kitos, kurios vadinasi Makoriks, Majonik, Fuma, Cibao ir Koroay²⁸⁰ – jose buvo begalybė aukso, jų vardus Admirolas užrašė ir žinojo tai, ką jam pasakė karaliaus brolis, kuris, kaip Admirolas suprato, pyko ant jo. Taip pat kai kada Admirolas suprasdavo, kad karalius stengėsi, jog jie nesuprastų ir nesužinotų, kur yra ir iš kur gaunamas auksas, kad Admirolas neišskeliatų į kitas vietas vykdyti mainų dėl aukso. Tačiau šioje Isla Espanjola saloje jo yra tokioje daugybėje vietų (sako Admirolas), kad atrodo stebuklas. Jau sutemus karalius jam atsiuntė vieną didelę auksinę kaukę ir nusiuntė žmogų jo prašyti dubens rankoms plautis ir ąsočio: Admirolas manė, kad jų prašo tam, kad jie galėtų būti nukopijuoti ir padaryti nauji, tad nusiuntė juos.

Sekmadienis, gruodžio 30 d. Admirolas išvyko valgyti sausumoje tuo metu, kai atvyko penki karaliai, kurie yra pavaldūs šiam, jų vadinamam Guakanagari, karaliui; jie visi su savo karūnomis, puikiai reprezentuojančiomis jų socialinę padėtį, apie ką Admirolas sako Valdovams, kad Jūsų Aukštybės būtų pamaloninti, galėdami tą pamatyti. Atvykdamas į sausumą karalius atėjo pasitikti Admirolą ir jį už rankų nuvedė į tą patį namą kaip vakar, kur buvo pakyla ir kėdės – ant vienos jų atsisėdo Admirolas; ir tada karalius nusiėmė karūną nuo galvos ir ją uždėjo Admirolui, o šis nuo kaklo nusiėmė vėrinį su puikiais karneolio ir kitokiais labai gražiais nuostabių spalvų karoliukais, puikiai atrodžiusiais iš visų pusių, ir uždėjo jį karaliui; tuomet Admirolas nusiėmė labai geros medžiagos apsiaustą, kurį tą dieną buvo užsidėjęs, ir juo apgobė karalių, tuomet nusiuntė atnešti jam spalvotus batus, padarytus jam dėvėti ir jam ant piršto uždėjo didelį sidabrinį žiedą, nes Admirolui sakė, kad karalius matė vieno jūreivio sidabrinį žiedą ir jis jam labai patiko. Jis liko labai laimingas ir patenkintas, o du iš ten buvusių karalių priėjo prie vietos, kur buvo Admirolas su karaliumi, ir kiekvienas jų davė po didelį suplotą aukso gabalą. Šitaip ten būnant atėjo vienas indėnas ir pranešė, kad jau buvo dvi dienos kaip karavelė „Pinta“ yra palikta į rytus nuo to uosto. Admirolas grįžo į karavelę ir Vicentas Anosas, tos karavelės kapitonas, sakė, kad matė rabarbarų ir jų buvo Isla Amiga, esančioje ties įplaukimu į Santo Tome jūrą, per šešias lygas nuo ten, ir kad jis atpažino jų šakeles ir šaknį. Jis sakė, kad rabarbaras augina šakeles iš žemės, jų vaisiai atrodo tarsi žalios, beveik sausos gervuogės, o šakelė, kuri yra arti šaknies, yra tokia žalia ir trapi, kad tai geriausia spalva kokia tik gali būti dažams, o po žeme yra šaknis, panaši į didelę kriaušę.

Pirmadienis, gruodžio 31 d. Tą dieną Admirolas buvo užsiėmęs įsakymu papildyti vandens ir malkų atsargas išvykimui į Ispaniją, kad galėtų skubiai perduoti naujienas Karaliams, o jie atsiųstų laivų, kuriais būtų galima pabaigti jų atradimus, nes dabar šis sumanymas atrodė

²⁸⁰ Las Casasas komentuoja, kad čia matosi, kaip Kolumbas iš tiesų jų nesuprato, nes Guarioneks buvo ne provincija, o vienas iš ponų – norėta pasakyti, kad jo valdose yra Cibao provincija, kiti pavadinimai – Isla Espanjola regionai.

stebuklingai svarbus (sakė Admirolas) ir jis nenorėjo išvykti, kol nebuvo pamatęs visų tų žemių rytuose ir nebuvo nukeliavęs palei pakrantes, kad sužinotų kelią į Kastiliją ir atvežtų gyvulių bei kitų dalykų. Be to, kadangi jie liko tik su vienu laivu, jam atrodė neprotinga jį pastūmėti į atradimų metu galimus nutikti pavojus. Admirolas skundėsi, kad visos blogybės ir nemalonumai nutiko dėl karavelės „Pinta“ atsiskyrimo.

Antradienis, 1493 m. sausio 1 d. Vidurnaktį Admirolas išsiuntė valtį į Amigos salelę, kad atvežtų rabarbarų. Ji grįžo mišparų metu su pintine rabarbarų – neatnešė daugiau, nes nebuvo pasiėmę kauptukų jų iškasimui: juos nuveš Valdovams parodyti. Tos žemės karalius sakė, kad išsiuntė daug kanojų dėl aukso. Grįžo kanoja su jūreiviu, kuri buvo išsiųsta sužinoti naujienų dėl „Pintos“, tačiau jos nerado. Tas pats jūreivis pasakė, kad už dviejų lygų nuo ten jis matė karalių, kuris ant galvos nešioja keletą auksinių plokštelių, tačiau indėnams iš valties su juo pasikalbėjus, jis jas nusiėmė; taip pat matė daug aukso pas kitus žmones. Admirolas manė, kad karalius Guakanagari turėjo visiems uždrauti pardavinėti krikščionims auksą, kad viskas praeitų pro jo rankas. Be to, jis žinojo vietas, kaip sakė užvakar, kuriose jo buvo toks didelis kiekis, kad šis buvo bevertis. Taip pat prieskoniai (kaip sako Admirolas) yra gausūs ir vertingesni, nei pipirai ar „manegeta“²⁸¹. Jis paliko nurodymus norintiems ten pasilikti, kad surinktų jų kiek galima daugiau.

Trečiadienis, sausio 2 d. Admirolas išsilaipino į sausumą, kad galėtų atsisveikinti su karaliumi Guakanagari bei išvykti Viešpaties vardu ir davė jam vienerius savo marškinius, o kad parodytų jam jėgą ir efektą, kurį sukelia patrankos, įsakė užtaisyti ir iššauti patrankas iš vieno laivo pusės, kuri buvo sausumoje, nes prasidėjo kalba apie Karibus, su kuriais kariavo indėnai, ir jie pamatė, iki kur nukeliavo patranka iššaudama per laivo šoną ir kaip toli iššovė sviedinį per jūrą. Taip pat Admirolas liepė padaryti nedidelį susirėmimą laive sakydamas, kad *cacique* nebijotų karibų, net jei jie atvyks. Admirolas sakė visa tai padaręs, kad krikščionis, kuriuos palieka, jie laikytų draugais ir sukeltų jiems baimę. Admirolas jį ir ėjusius su juo į namą, kuriame jis buvo apsistojęs, nusivedė pavalgyti. Admirolas įsakė Diegui de Arana, Pedrui Gutiérrezui ir Rodrigui Escobedui likti saloje kartu su kitais jo žmonėmis kaip leitenantams, nes čia viskas buvo gerai valdoma su Dievo ir Jų Aukštybių galia. *Cacique* parodė daug meilės Admirolui ir didelę užuojautą dėl jo išvykimo, ypač matydamas jį išplaukiant. Vienas karaliaus giminaitis pasakė Admirolui, kad jis buvo įsakęs pagaminti gryno aukso skulptūrą tokio dydžio kaip pats Admirolas ir ją turėjo atvežti už dešimties dienų. Admirolas įlipo į laivą norėdamas iš karto išplaukti, bet vėjas to padaryti neleido.

Toje Isla Espanjola, kurią indėnai vadina Boijo, paliko trisdešimt devynis vyrus su tvirtove ir daugybe to karaliaus Guakanagari draugų, o viršesniais paliko savo leitenantus Diegą de Arana iš

²⁸¹ Pipirų rūšis.

Kordobos, Pedrą Gutiérrezą, Karaliaus konditerį, vyriausiąjį liokajaus tarną, ir Rodrigą de Escobedo iš Segovijos, Fr. Rodrigo Pérezo sūnėną, su visomis galiomis, kurias Karaliai buvo jam suteikę. Paliko jiems visas prekes, kurias vežėsi laive Karalių įsakymu, nupirkta mainams – jų buvo daug ir jas galėjo iškeisti į auksą. Taip pat jiems paliko biskočio duonos metams, vyno ir daug artilerijos, bei laivo valtį, kad jie, dauguma būdami jūreiviais, kai bus patogų, galėtų išplaukti ieškoti aukso kasyklos, ir kai grįš Admirolas būtų daug aukso, bei surastų vietą, kur galima būtų įkurti miestelį, nes anas uostas neatrodė tam tinkamas: jis sako, kad daugiausia to aukso atkeliaudavo iš rytų, be to, kuo arčiau nukeliautų į rytus, tuo arčiau būtų Ispanijos. Taip pat Admirolas paliko jiems sėklų sodinimui, jų karininkus, raštevedį, sekretorių ir tarp jų – laivų dailidę iružtaisytoją, vieną gerą „patrankistą“, statinių dirbėją, daktarą ir siuvėją, ir, sako, kad jie visi yra taip pat ir jūreiviai.

Ketvirtadienis, sausio 3 d. Šiandien Admirolas neišplaukė, nes naktį atkeliavo trys indėnai, kuriuos buvo atsivežę iš salų, ir pasakė, kad kiti atvyks saulei kylant, be to, jūra buvo banguota ir valtis negalėjo išbūti krante; todėl nusprendė su Dievo pagalba išvykti rytoj. Admirolas sakė, kad jei su savimi turėtų karavelę „Pinta“, tikrai vežtųsi statinę aukso, nes drįstų plaukti palei šių salų pakrantes, ko nedrįso būdamas vienas, kad nenutiktų koks nors nemalonumas ir nesustabdytų jų grįžimo į Kastiliją bei naujienų, kurias privalėjo perduoti Karaliams apie visus atrastus dalykus, perdavimo. Ir jei būtų aišku, kad karavelė „Pinta“ saugiai atvyks į Ispaniją su Martínu Alonsu Pinzónu, jis sakė, kad neapleistų to, ką norėjo padaryti; tačiau kadangi nieko apie jį nežinojo, jis galėjo jau būti nuvykęs pas Karalius ir jiems primeluoti, kad nebūtų nubaustas taip, kaip yra vertas už visas pridarytas blogybes, atsiskyrimą be leidimo ir sutrukdyimą gauti gėrybes, apie kurias galėjo sužinoti tos pat kelionės metu, – sako Admirolas, – tada tikėjosi, kad mūsų Viešpats jį apdovanos atitinkamais orais ir galės viską ištaisyti.

Penktadienis, sausio 4 d. Auštant Admirolas įsakė pakelti inkarus su nestipriu vėju ir išplaukė kursu į šiaurės vakarus su valtimi laivo priekyje, kad būtų surastas platesnis kanalas išplaukti tarp rifų, nei tas, kuriuo įplaukė; ir jis, ir kiti yra puikiai tinkami įplaukti į Vilja de la Navidad²⁸², o jų didžiausias gylis buvo nuo trijų iki devynių sieksnių; šie du kanalai yra kryptimi nuo šiaurės rytų į pietryčius, kur rifai yra dideli ir tęsiasi nuo Kabo Santo²⁸³ iki Kabo del Sierpe²⁸⁴, tarp kurių yra daugiau nei šešios lygos, o atviroje jūroje – dar trys rifai; už Kabo Santo gylis ne didesnis nei aštuoni sieksniai, o minėto iškyšulio rytinėje pusėje yra daug rifų ir kanalų, kuriais galima juos praplaukti; visa ta pakrantė tęsiasi šiaurės rytų–pietryčių kryptimi, visur yra paplūdimys, o žemė visur žema iki keturių lygų atstumo sausumoje. Toliau už keturių lygų yra labai

²⁸² Pavadino tvirtovę ir kaimą Vilja de Navidad (liet. Kalėdų gyvenvietė, kaimas), nes pagal ankstesnį pasakojimą atrodė, kad ten atvyko Kalėdų dieną (Las Casasas).

²⁸³ Liet. Šventas iškyšulys (*vert.*).

²⁸⁴ Liet. Iguanos iškyšulys (*vert.*).

aukšti kalnai – visi apgyvendinti dideliais kaimais ir gerais žmonėmis sprendžiant pagal tai, kaip pasirodė krikščionims. Šitaip keliavo rytų kryptimi link labai aukšto kalno, atrodančio kaip sala, nes susijungia su labai žemu žemės paviršiumi, bet tai – ne sala; tas kalnas yra labai gražios palapinės formos – jį pavadino Monte Kristo²⁸⁵, ir jis nuo Kabo Santo yra tiesiai rytuose per aštuoniolika lygų. Tą dieną negalėjo įveikti likusių šešių lygų iki Monte Kristo dėl menko vėjo. Jis rado keturias labai žemas smėlio saleles²⁸⁶ su rifu besitęsiančiu nuo šiaurės rytų į pietryčius. Viduje yra didelė įlanka²⁸⁷, kuri tęsiasi nuo minėto kalno geras dvidešimt lygų į pietryčius ir visur turėtų būti negilu su daug seklumų, o visoje pakrantėje – daug neįplaukiamų upių, nors tas jūreivis, kurį buvo nusiuntęs su kanoja pasižiūrėti naujienų apie „Pintą“, sakė matęs upę²⁸⁸, į kurią galėjo įplaukti laivai. Ten Admirolas nuleido inkarus už šešių lygų nuo Monte Kristo, devyniolikos sieksnių gylyje, toliau nuo jūros, kurioje jie liko aną naktį, ir kur buvo pilna rifų ir seklumų. Admirolas praneša tiems, kurie norėtų nukeliauti į Vilja de la Navidad, kad pamatę Monte Kristo, turėtų nuo jo kranto laikytis per dvi lygas; tačiau kadangi jis jau pažįsta tas žemes, jų čia nebeaprašinėš. Pabaigia sakydamas, kad Cipango yra toje saloje ir kad ten yra daug aukso, prieskonių, mastikos ir rabarbarų.

Šeštadienis, sausio 5 d. Kai saulė ruošėsi kilti, Admirolas pakėlė bures su brizu, paskui pūtė rytinis vėjas ir Admirolas pamatė, kad iš pietų–pietryčių pusės nuo Monte Kristo, tarp jo ir vienos mažytės salelės, buvo puikus uostas, kuriame šianakt galima būtų nuleisti inkarus, tad ėmė plaukti rytų–pietryčių, o paskui pietų–pietryčių kryptimi geras šešias lygas kalno link, ir nuplaukę šešias lygas rado septyniolikos sieksnių gylį su neuolėtu dugnu, besitęsiantį dar tris lygas. Vėliau dugnas paaukštėjo iki dvylikos sieksnių likus lygai iki kalno iškyšulio, o už kalno iškyšulio rado devynių sieksnių gylį su gražiu smulkaus smėlio dugnu. Admirolas tęsė tuo pačiu kursu, kol atsidūrė tarp kalno ir salelės²⁸⁹, kur buvo trys su puse sieksniai gylio su ypatingai geru uostu, ten nuleido inkarą nakčiai. Nuplaukę su valtimi į salelę – ten rado laužavietes ir žvejų pėdsakų. Ten jis matė karjerą su daug spalvotai nudažytų arba gražiai išdirbtų gamtos akmenų²⁹⁰, šie akmenys tikėtų tokių pastatų statybai kaip bažnyčia ar kiti karališki pastatai, kaip rastieji San Salvadoro salelėje. Toje salelėje taip pat rado daug mastikos²⁹¹ medžių. Admirolas sako, kad Monte Kristo yra labai gražus, aukštas ir galimas pasiekti pėsčiomis, labai gražios formos, o visa šalia esanti žemė yra žemuma su puikiais dirbamais laukais; tas kalnas yra toks aukštas, kad žvelgiant iš toli atrodo kaip sala, nes, atrodo, nesusijungia su jokia žemuma. Už minėto kalno rytuose už dvidešimt keturių mylių pamatė iškyšulį, kurį pavadino Kabo del Besero – nuo jo link minėto kalno dvi lygas tęsiasi uolų rifai, nors

²⁸⁵ Liet. Kristaus kalnas (*vert.*).

²⁸⁶ Navarrete jas identifikuoja kaip Siete Ermanos (liet. Šeši broliai) salas. Tai patvirtina Ife ir Varela.

²⁸⁷ Varela komentuoja tai esant Mansaniljo įlanką.

²⁸⁸ Tapiono upė, įtekanti į Mansaniljo įlanką (Varela).

²⁸⁹ Isla de Kabra (Varela). Liet. Ožkos sala.

²⁹⁰ Tai galėjo būti koralai (Ife).

²⁹¹ Las Casasas savo *Historia* komentuoja, jog keista, kad Kolumbas nemini druskos kasyklų, kurių toje saloje buvo daug ir prieina prie išvados, kad galbūt jis buvo kitoje salos pusėje ir jų nematė.

jam atrodė, kad tarp jų yra kanalai, pro kuriuos galima praplaukti; tačiau norint ten praplaukti reikia tai daryti dieną tikrinant vandenį priekyje su valtimi. Keturias lygas nuo minėto kalno link Kabo de Besero tęsiasi paplūdimys ir yra labai gražios žemumos, o likusios žemės – labai aukštos, su gražiais, dideliais ir dirbamais kalnais; salos gilumoje yra kalnas, besitęsiantis nuo šiaurės rytų į pietryčius: gražiausias, kokį Admirolas buvo matęs, ir panašus į Kordobos kalną. Taip pat matosi labai toli esantys aukšti kalnai į pietus–pietryčius ir labai dideli slėniai – labai žali, gražūs ir su daugybe upių; ir visko taip maloniai gausu, kad mano apie tai neperdedas nė milijonine dalimi. Vėliau nuo minėto kalno į rytus pamatė žemę, kuri atrodė kaip dar vienas kalnas – tokio dydžio ir grožio kaip Kristo. O nuo ten kryptimi ketvirtis nuo rytų į šiaurės rytus yra ne tokia aukšta sala, nusidriekusi per gerą šimtą mylių ar mažiau.

Sekmadienis, sausio 6 d. Tas uostas yra apsaugotas nuo visų vėjų, išskyrus šiaurės ir šiaurės vakarų, nors Admirolas sako, kad šiose žemėse pučia mažai vėjų ir net jei pūstų galima būtų lengvai rasti prieglobstį už tos salelės; o gylis ten yra nuo trijų iki keturių sieksnių. Prašvitus jis pakėlė bures, kad galėtų plaukti toliau palei tas į rytus besitęsiančias pakrantes, tik reikia saugotis daugybės uolų rifų ir seklumų, esančių minėtoje pakrantėje. Tiesa, jų viduje yra geri uostai su puikiais įplaukimais per kanalus. Po vidurdienio ėmė pūsti stiprus rytų vėjas ir Admirolas vienam jūreiviui liepė pakilti ant stiebo viršūnės, kad galėtų pamatyti seklumas – taip jis pamatė karavelę „Pinta“ su laivo kursu nusuktu į rytus, ji atplaukė iki Admirolo, ir kadangi nebuvo vietos nuleisti inkarams dėl seklumų, Admirolas grįžo dešimt lygų atgal į Monte Kristi, o „Pinta“ – su juo. Martínas Alonsas Pinzónas atvyko į karavelę „Ninja“, kuria keliavo Admirolas, pasiteisinti sakydamas, kad atsiskyrė nuo jų prieš savo valią tam pateikdamas priežastis; tačiau Admirolas sako, kad jos visos buvo melagingos, ir kad jis su didele puikybe ir godumu tą naktį atsiskyrė nuo jo ir (Admirolas sako) nežinojo, iš kur atsirado ta puikybė ir nesąžiningumas, kuriomis jis vadovavosi taip elgdamasis su Admirolu šioje kelionėje, nors Admirolas ir norėjo tas savybes užmaskuoti, kad nesuteiktų vietos blogiems velnio darbams, nes nelabasis norėjo sutrukdyti šią kelionę – taip darė iki tol; dėl to vienas indėnas iš tų, kuriuos Admirolas patikėjo vežti karavelėje „Pinta“, Martnui Alonsui pasakė, kad vienoje saloje, jų vadinamoje Baneke, yra daug aukso, o kadangi jų laivas buvo lengvas ir manevringas, Mantínas Alonsas nusprendė atsiskirti ir vykti ten be Admirolo, nes Admirolas norėjo užtrukti ir pamatyti Chuana ir Espanjola salų pakrantes, esančias rytuose. Martínas Alonsas sako, kad po to, kai nuvyko į Baneke salą ir nerado ten jokio aukso, nuvyko į Espanjola pakrantę pagal kitų indėnų informaciją, kad Isla Espanjola, indėnų vadinamoje Boijo, bus didelis aukso ir jo kasyklų kiekis – dėl tos priežasties atkeliavo prie Vilja de la Navidad – tai buvo penkiolikos lygų kelionė, tuomet buvo atskirai dvidešimt dienų, tad turėjo būti teisingos indėnų perduotos naujienos, dėl kurių karalius Guakanagari buvo nusiuntęs kanoją, o Admirolas – jūreivį, bet kai kanoja atvyko jie jau turėjo būti išvykę. Ir čia Admirolas sako, kad karavelė mainais gavo daug aukso, jiems už

adatą duodavo gerą gabalą – dviejų pirštų ir kartais rankos dydžio – aukso; Martínas Alonsas vežėsi pusę to aukso, o kitą pusę išsidalijo jūreiviai. Admirolas pridėda sakydamas Karaliams: „Taigi, Ponai Valdovai, aš pripažįstu, kad Mūsų Viešpats stebuklingai įsakė anam laivui pasilikti ten, kur yra geriausia vieta visoje saloje kaimo įkūrimui ir dar svarbiau – ji yra arti aukso kasyklų“. Taip pat jis sakė žinąs, kad už Isla Chuana iš pietinės pusės yra dar viena didelė sala²⁹², kurioje yra daug didesnis aukso kiekis, nei šioje, ir to aukso buvo tiek, kad jie rinko didesnius už pupas aukso gabalus, kuomet Isla Espanjola rinko tokio dydžio aukso gabalus, kaip kviečio grūdai. Admirolas sakė, kad vietiniai tą salą vadino Jamaje. Taip pat Admirolas iš daugybės žmonių sužinojo apie salą rytuose, kur gyveno vien moterys²⁹³. Ir kad ta Isla Espanjola arba kita, Jamaje, buvo netoliese žemyno, dešimt dienų plaukiant kanoja, kas galėjo būti šešiasdešimt ar septyniasdešimt lygų ir kad ten buvo žmonių, nešiojančių drabužius.

Pirmadienis, sausio 7 d. Šiandien Admirolas įsakė išsemti karavelės leidžiamą vandenį ir pataisyti laivą, o jūreiviai išplaukė į sausumą atnešti malkų ir sakė, kad rado daug mastikos ir alavijo.

Antradienis, sausio 8 d. Dėl stipriai pučiančio rytų ir pietryčių vėjo tą dieną Admirolas neišplaukė, todėl įsakė pripildyti karavelės vandens ir malkų atsargas bei viską, kas reikalinga visai kelionei, nes, nors ir norėjo ištirti visą Espanjolos pakrantę nukeliaudamas visą galimą kelią, tačiau tie, kuriuos karavelėse paskyrė kapitonais buvo broliai, o tiksliau kalbant – Martínas Alonsas Pinzónas ir Vicentas Anesas, ir kiti, juos palaikantys su puikybe ir išdidumu, jau mano, kad viskas yra jų ir neatsižvelgia į Admirolo jiems padarytą ir suteiktą garbę: jie nepakludavo ir nepaklūsta jo įsakymams, o anksčiau sakė ir darė daug dalykų, nukreiptų prieš jį, kol galiausiai Martínas Alonsas jį paliko nuo lapkričio 21 dienos iki sausio 6 dienos be priežasties ir pagrindo, o vien tik dėl nepaklusnumo; visa tai Admirolas buvo iškentėjęs ir pratylėjęs, kad būtų galima laimingai užbaigti kelionę; nors ir norėjo atsikratyti tokios blogos kompanijos, su kuria, sako, reikėjo apsimitinėti, nes tai buvo nepaklusnūs žmonės (nors su juo buvo daug gerų vyrų), tačiau dabar buvo ne laikas aiškintis dėl bausmių ir nusprendė kaip įmanoma skubiau grįžti daugiau nebesustojant. Jis įlipo į valtį ir nuplaukė upe²⁹⁴, esančia už lygos į pietus–pietvakarius nuo Monte Kristo – ten keliavo jūreiviai papildyti vandens laivams, ir atrado, kad visas didelės ir gilios upės žiočių smėlis buvo, jis sako, stebuklingai gausiai pilnas aukso. Admirolas manė, kad upė nutekėdama tokį ilgą kelią auksą gale susmulkindavo, turint omenyje, kad mažame plote jie rado lęšio dydžio aukso gabaliukų. Be to,

²⁹² Tai yra Jamaikos sala, Kolumbo atrasta antros kelionės metu (Ife).

²⁹³ Sausio 13 d. tokią moterų salą priskirs Matinino salai (Varela). Juanas Gilis *Mitos y utopías del descubrimiento* kaip vieną iš Kolumbo kuriamų mitų analizuoja amazonių atvejį – vaizdinys, atsiradęs iš antikinių mitų viduramžiais perkeliamas į rytus, mat Markas Polas savo kelionės į rytus aprašyme pasakoja apie moterų apgyvendintas salas.

²⁹⁴ Ši upė – Jakis, labai galinga ir turinti daug aukso. Ir gali būti, kad Admirolas rado aukso, tačiau vis tiek esu tikras, kad didelė dalisten buvo mergelis, nes jo ten daug ir galbūt Admirolas manė, kad viskas yra auksas, kas spindi (Las Casasas). Tai viena pagrindinių salos upių – Santiago, kurioje vis dar yra smėlio su auksu (Varela).

jis sakė, kad aukso buvo dideli kiekiai. Kadangi upės vanduo buvo sekus ir ten maišėsi sūrus ir gėlas vanduo, įsakė valtimi pakilti upe aukštyn per patrankos šūvį, pripildė statines iš valtės ir grįždami į karavelę pastebėjo tarp statinės lankų aukso gabaliukus. Admirolas upei suteikė Rio del Oro²⁹⁵ pavadinimą, į kurią įplaukus, nors pradžioje – seklu, toliau yra labai gilų, o ties upės žiotimis ji tampa labai plati ir nuo jos iki Vilja de la Navidad yra septiniolika lygų. Tame atstume yra daug kitų didelių upių, ypatingai – trys, kurios, Admirolas manė, turi turėti daug daugiau aukso nei ši, nes yra didesnės, o reikia turėti omeny, kad ši upė yra beveik tokio pat dydžio kaip Gvadalkivyras Kordoboje²⁹⁶; nuo šių upių iki aukso kasyklų yra ne daugiau kaip dvidešimt lygų. Toliau Admirolas sako, kad nenorėjo imti minėto smėlio, kuriame buvo tiek aukso, nes viskas jau priklausė Jūsų Aukštybėms kartu su Vilja de la Navidad ir beliko tik keliauti toliau sugrįžtant, perduoti naujienas ir atsikratyti blogos kompanijos, kurioje buvo, nes nuolat sakydavo, kad tai yra nepatikimi žmonės.

Trečiadienis, sausio 9 d. Vidurnaktį Admirolas pakėlė bures su pietrytiniu vėju ir nuplaukė į rytus–šiaurės rytus: atvyko prie vieno iškyšulio, kurį pavadino Punta Rocha²⁹⁷ – jis yra tiesiai už šešiasdešimt mylių į rytus nuo Monte Kristo – ir jo užuovėjoje vakare, likus trims valandoms iki sutemų, nuleido inkarus. Admirolas neišdrįso iš ten išplaukti naktį dėl ten esančių daugybės rifų kol apie juos neišsiaiškino, nes bus naudinga žinoti, ar ten yra (kaip ir turėtų būti) kanalai, kurie būna gilūs, ir gerų vietų inkarams nuleisti, kur bus apsaugoti nuo visų vėjų. Žemės nuo Monte Kristo iki ten, kur nuleido inkarus, yra aukštos ir lygios su puikiais laukais ir labai gražiais kalnais pašonėje, besitęsiančiais nuo rytų į vakarus, ir visos yra dirbamos ir žalios – stebuklas matyti jų grožį, o vandenys čia turi daug krantinių. Visose šiose žemėse yra daug vėžlių, kuriuos, išlipusius į krantą dėti kiaušinių, paėmė jūreiviai iš Monte Kristo ir jie buvo tokie dideli – lyg dideli skydai. Vakar, kai Admirolas nuplaukė į Rio del Oro, sakė, kad matė tris sirenas²⁹⁸, kurios aukštai iššoko virš jūros, bet nebuvo tokios gražios, kaip jas piešia, ir turėjo vyro veidą. Jis sakė, kad anksčiau yra jų matęs Gvinėjoje, Manegetos pakrantėje²⁹⁹. Admirolas sakė, kad šianakt Viešpaties vardu išplauks į savo kelionę daugiau nebeužsilaikydamas jokioje pakrantėje, nes atrado tai, ko ieškojo, ir nenori daugiau pykčių su Martínu Alonsu, kol Jūsų Aukštybės sužinos naujienas apie kelionę ir apie tai, ką jis padarė: „ir vėliau nebekėsiu (sako jis) blogų žmonių poelgių, menkos doros ir tų, kurie jam rodė nepagarbą, iškeldami savo pačių norus.“

²⁹⁵ Liet. Aukso upė. Tai dab. Santiago upė (*vert.*).

²⁹⁶ Las Casasas komentuoja upę esant mažesnę už Kordobos.

²⁹⁷ Liet. Raudonasis iškyšulys (*vert.*)

²⁹⁸ Sirena – dar viena mitinė būtybė, pasirodanti Kolumbo pasakojime. Ife jas mano esant lamantiniais, o tai, ką matė Gvinėjoje – jūros karvės. Varela komentuoja šią vietą teigdamas, kad tuometiniai jūreiviai sirenas painiodavo su ruoniais.

²⁹⁹ Isp. „manuegeta“ (adaptuojama kaip „manegeta“) – mergelis, tad galima versti kaip Mergelio pakrantę. Tai pakrantė Gvinėjoje, kurioje renkamas mergelio akmuo (Varela).

Ketvirtadienis, sausio 10 d. Admirolas išplaukė iš ten, kur buvo nuleidę inkarus, o saulei pakilus priplaukė upę, kuriai suteikė Rio de Grasia³⁰⁰ pavadinimą – ji yra už trijų lygų į pietryčius; nuleido inkarus žiotyse, rytinėje pusėje, kur yra gera viena apsistoti. Ties įplaukimu yra sekluma ir ten yra tik dvi labai siauros vandens atšakos: viduje yra puikus uždaras uostas, kuriame stiprus rūkas, ir dėl jo buvo ypač pažeista karavelė „Pinta“, vadovaujama Martíno Alonso, nes jis sakė, kad ten liko dėl mainų šešiolikai dienų, ir ten darė mainus dėl aukso taip panorėjęs Martínui Alonsui. Vėliau iš indėnų sužinojęs, kad Admirolas buvo toje pačioje Isla Espanjola, nebegalėjo jo išvengti ir atvyko pas jį. Admirolas sakė, kad Pinzónas norėjo, jog visi jūreiviai prisiektų, kad iš tiesų ten buvo tik šešias dienas. Tačiau jo blogybės buvo tokios viešos, kad negalėjo būti paslėptos. Ir jis, sako Admirolas, išleido įstatymą, kad pusė viso surasto ar išmainyto aukso priklauso jam. Ir kai turėjo išplaukti iš šio uosto, jėga pasiėmė keturis vyrus indėnus ir du jaunuolius, kuriuos Admirolas įsakė aprenkti ir gražinti į sausumą, į jų namus; „tai (sako) yra pareiga, kurią atlieku dėl Jūsų Aukštybių, nes visi vyrai ir moterys Jums priklauso kitose salose ir ypatingai – šiose. Be to, kadangi Jūsų Aukštybės turi čia gyvenvietę, reikia pagarbiai ir maloniai elgtis su kaimų gyventojais, ypač dėl to, kad šios žemės yra derlingos, jose daug aukso ir prieskonių.“

Penktadienis, sausio 11 d. Vidurnaktį Admirolas išplaukė iš Rio de Grasia pučiant brizui, plaukė keturias lygas į rytus iki iškyšulio, kurį pavadino Belprado; ir nuo ten į pietryčius už aštuonių lygų, yra kalnas, kurį pavadino Monte de Plata³⁰¹. Nuo Belprado iškyšulio į rytus ketvirtį nuo pietryčių už aštuoniolikos lygų yra iškyšulys, kurį Admirolas pavadino Anchel³⁰²; tarp šio iškyšulio iki Monte de Plata yra įlanka ir geriausios bei gražiausios pasaulyje žemės, su aukštais ir gražiais slėniais, kurie tęsiasi toli į sausumos gilumą, o toliau yra labai didelis ir gražus kalnas, besitęsiantis nuo rytų į vakarus; kalno papėdėje yra labai geras uostas, ties įplaukimu į jį yra keturiolikos sieksnių gylis ir šis kalnas yra labai aukštas ir gražus, o visos apylinkės yra gausiai apgyvendintos ir Admirolas buvo įsitikinęs, kad ten turėtų būti didelės upės ir daug aukso. Nuo Kabo del Angel už keturių lygų į rytus ketvirtį nuo pietryčių yra iškyšulys, kurį jis pavadino Kabo del Hiero³⁰³; ta pačia kryptimi už keturių lygų yra iškyšulys, kurį jis pavadino Punta Seka³⁰⁴; o nuo ten ta pačia kryptimi už šešių lygų yra iškyšulys, kurį pavadino Redondo³⁰⁵, o nuo ten į rytus yra Kabo Franses³⁰⁶, o šio iškyšulio rytinėje dalyje yra didelė įlanka, bet ji neatrodė jam tinkama

³⁰⁰ Liet. Maloninga upė. Las Casas *Historia* komentuoja, kad tai ta pati upė, kurioje Martínas Alonsas buvo šešiolika dienų dėl mainų.

³⁰¹ Šį kalną pavadino „de Plata“, t. y. sidabro, nes yra labai aukštas, o virš viršūnės visada yra rūkas, kuris jį paverčia baltu arba sidabrinu, o jo papėdėje yra uostas, kuris pavadintas pagal tą kalną „Puerto de Plata“ (Las Casasas).

³⁰² Liet. Angelo iškyšulys (*vert.*).

³⁰³ Liet. Geležies iškyšulys (*vert.*).

³⁰⁴ Liet. Sausasis iškyšulys (*vert.*).

³⁰⁵ Liet. Apvalusis iškyšulys (*vert.*).

³⁰⁶ Liet. Prancūzų iškyšulys (*vert.*).

inkarams nuleisti. Nuo ten už lygos yra Kabo de Buen Tiempo³⁰⁷; nuo ten už geros lygos į pietus ketvirtį nuo pietryčių yra iškyšulys, kurį Admirolas pavadino Techado³⁰⁸; nuo ten buvo kitas iškyšulys, jam atodė, kad už penkiolikos lygų. Šiandien nukeliavo didelį atstumą, nes vėjas ir srovės buvo jam palankios. Nedrįso nuleisti inkaro baimindamasis rifų, todėl visą naktį plūduriavo nuleidęs bures.

Šeštadienis, sausio 12 d. Švintant Admirolas išplaukė į rytus su vėsiu vėju ir taip keliavo iki įdieniojant – tuo metu buvo įveiktos dvidešimt mylių, o paskui per dvi valandas nuplaukė dar dvidešimt keturias mylias. Tuomet pamatė žemę už keturiasdešimt aštuonių mylių pietuose ir nuplaukė link jos; Admirolas sakė, kad saugodamas laivą tą naktį nuplaukė dvidešimt aštuonias mylias į šiaurę–šiaurės rytus. Kai pamatė žemę, pavadino vieną iškyšulį Kabo del Padre y Icho³⁰⁹, nes rytinėje dalyje iškyšulys turi dvi uolas – viena didesnė už kitą. Vėliau už dviejų lygų jis pamatė labai gražią įlanką tarp dviejų didelių kalnų ir ten esantį didelį uostą su puikiu įplaukimu. Bet, kadangi buvo ankstus rytas ir jis nenorėjo nukrypti nuo savo kurso, nes didžiąją dalį laiko ten pūtė rytų vėjas, o vėliau – šiaurės–šaurės rytų, nenorėjo labiau užsilaikyti ir tęsė savo kryptimi į rytus iki vieno labai aukšto ir gražaus iškyšulio, kuriam suteikė Kabo del Enamorado³¹⁰ pavadinimą, – jis buvo rytuose už trisdešimt trijų mylių nuo jo pavadinto Puerto Sakro³¹¹ uosto; o atvykęs prie jo atrado dar vieną labai gražų, aukštą ir apvalios formos iškyšulį – visą iš uolų, kaip San Visentės iškyšulys Portugalijoje, ir jis buvo už dvylikos mylių nuo Enamorado į rytus. Kai Admirolas atvyko prie Enamorado, pamatė, kad tarp jo ir kito iškyšulio buvo didelė trijų lygų pločio įlanka, o jos viduryje – nedidelė salelė; nuo įplaukimo iki kranto yra labai gilų: kur nuleido inkarus buvo dvylikos sieksnių gylis. Admirolas nusiuntė valtį į sausumą atvežti vandens ir pasižiūrėti, ar galės su kuo nors pasikalbėti, tačiau visi žmonės buvo pabėgę. Jis nuleido inkarus, kad pasižiūrėtų, ar tai yra ta pati Ispanijos žemė, nes tai, ką palaikė įlanka, įtarė, kad iš tiesų yra dvi atskiros salos. Jis liko nustebeš dėl Isla Ispanijos dydžio.

Sekmadienis, sausio 13 d. Admirolas liko uoste, nes nepūtė vėjas iš sausumos, su kuriuo galėtų išplaukti: norėjo išvykti į kitą geresnį uostą, nes šis buvo ne toks uždaras, ir dėl to, kad norėjo pamatyti saulės ir mėnulio jungtį, kurio tikėjosi septynioliktą šio mėnesio dieną, su mėnulio priešprieša Jupiteriui ir jungtimi su Merkurijumi bei saulės priešprieša Jupiteriui³¹², o tą sukelia stiprūs vėjai. Jis nusiuntė valtį į sausumą, į gražų paplūdimį, kad paimtų valgymui *aches* ir ten

³⁰⁷ Liet. Gero oro iškyšulys (*vert.*).

³⁰⁸ Liet. Stogo iškyšulys (*vert.*).

³⁰⁹ Liet. Tėvo ir sūnaus iškyšulys (*vert.*).

³¹⁰ Liet. Įsimylėjęlio iškyšulys (*vert.*).

³¹¹ Liet. Šventas uostas (*vert.*).

³¹² Iš čia atrodo, kad Admirolas išmanė astronomiją, nors planetų padėtis nėra teisingai nurodyta dėl perrašinėtojo klaidų. (Las Casasas). Apie šį planetų jungtį Kolumbas žinojo iš vokiečių astronomo Johannes Müller von Königsberg, geriau žinomo Regiomontanus vardu, knygos *Ephemerides* (1474 m.), kurioje jis buvo nuspėtas (Morisonas, 1942: 453).

sutiko vyrų su lankais ir strėlėmis, su kuriais sustojo pasikalbėti, iš jų nusipirko du lankus ir daug strėlių, o vieną jų įkalbėjo atvykti į karavelę pasikalbėti su Admirolu; jis atvyko ir, Admirolas sako, buvo labai negražios išvaizdos, kitoks nei kiti, kuriuos anksčiau buvo matęs: veidą dėmėmis buvo išsipaišęs anglimi³¹³, nes visose šiose žemėse yra paprotys išsipaišyti skirtingomis spalvomis. Nešiojo labai ilgus plaukus³¹⁴, surištus gale ir susuktus į papūgų pluksnų lizdą; jis buvo nuogas, kaip ir kiti. Admirolas prisiekė, kad jis turi būti žmogus iš Karibų³¹⁵, valgančių žmones, o ta vakar matyta įlanka suformavo šios žemės atsiskyrimą ir iš tiesų tai buvo sala³¹⁶. Admirolas jo paklausė apie karibus ir jam parodė į rytus, netoli nuo ten, ką Admirolas sako matęs vakar prieš įplaukiant į aną įlanką, ir indėnas jam pasakė, kad ten yra didelė gausybė aukso, rodydamas didelį karavelės galą ir sakydamas, kad tokio dydžio buvo aukso gabalai. Auksą jis vadino *tuob* ir nesuprato nei *kaona*³¹⁷ (taip vietiniai auksą vadino pirmoje salos dalyje), nei *nozai* (taip jį vadina San Salvadoro bei kitose salose); varį arba auksą Espanjolos saloje vadino *tuob*. Indėnas iš Matinino salos pasakė, kad ji visa yra apgyvendinta moterų, be vyrų, kad joje yra daug *tuob*, tai yra vario arba aukso, ir kad jo yra daugiau rytuose nuo Karibe. Jis kalbėjo apie Goanino³¹⁸ salą, kurioje taip pat yra daug *tuob*. Apie šias salas, sako Admirolas, jis girdėjo iš daugelio žmonių. Taip pat Admirolas sako, kad ankstesnėse salose yra labai bijoma žmonių iš Karibos, o kai kur juos vadina kanibais, bet Espanjolos saloje – karibais; jis sako, kad jie turėtų būti audringi žmonės, kad keliautų po visas šias salas ir valgytų visus ten atrastus žmones. Jis sako, kad suprato kai kuriuos žodžius, tačiau jų reikšmė buvo kitokia, nei manė, o indėnai, kuriuos vežėsi su savimi, suprato daugiau, nors tarp jų kalbų ir buvo didelis skirtumas turint omenyje didelį atstumą tarp jų žemių. Jis įsakė duoti indėnui valgyti, žalio bei raudono skarmalo gabalų, stiklinių karoliukų, kuriais jie yra labai sužavėti, gražino jį į sausumą ir sakė jam atnešti aukso, jei jo turi, o pagal kai kuriuos jo daiktus Admirolas manė, kad turi. Valčiai atplaukus į krantą, už medžių buvo penkiasdešimt penki vyrai su labai ilgais plaukais – tokiais, kokius moterys nešioja Kastilijoje. Ant galvos jie nešiojo papūgų ar kitų paukščių pluksnų pliumažus ir kiekvienas turėjo po lanką. Indėnas pasiekė sausumą ir pranešė kitiems pasidėti lankus, strėles ir pagalius, kurie yra kaip labai sunkūs [...], – jie jį nešiojasi³¹⁹ vietoje kardo; vėliau jie atėjo iki valtės, žmonės išlipo į sausumą ir pradėjo iš jų pirkti lankus, strėles ir kitus ginklus, nes Admirolas taip buvo įsakęs. Pardavę du lankus jie nenorėjo duoti

³¹³ Las Casasas komentuoja, kad indėnas buvo išsipaišęs ne anglimi, o tam tikro augalo sultimis – jų naudojama paišymo technika. Varela patikslina – buvo naudojama dažinė urlija kūno paišymui – ja išgaunama tamsiai raudona ar ruda spalva.

³¹⁴ Tai turėjo būti vadinamieji *siguajai* (isp. „ciguayos“), nes jie visi nešioja tokius ilgus plaukus (Las Casasas).

³¹⁵ Tai nebuvo karibai ir jų Espanjolos saloje niekada nebuvo buvę (Las Casasas).

³¹⁶ Puerto Rikas, kurį Kolumbas pavadins San Chuanu (Varela).

³¹⁷ *Kaona* vadino auksą didžiojoje Espanjola salos dalyje, tačiau ten buvo dvi ar trys kalbos (Las Casasas).

³¹⁸ Goanin – tainų žodis, kuriuo vadinamas aukso ir vario lydynys. Tai vienas iš kelių ryškių toponiminių atvejų, kuriuos Gužauskytė aiškina Kolumbo bandymu sukurti gausybės aukso ir tvarkingos visatos sandarą per toponiminį diskursą (Gužauskytė, 2017: 111).

³¹⁹ Tai yra palmės medis, kuris yra labai kietas, padarytas kaip geležinė mentelė, naudojama kiaušiniams arba žuviai kepti, keturių sprindžių dydžio, visas bukas ir jį vadina *makana* (Las Casasas).

daugiau, ruošėsi užpulti krikščionis ir juos sulaikyti. Indėnai ėmė bėgti pasiimti savo lankų ir strėlių šonan, kur juos buvo pasidėję, ir tuomet ėmė bėgti link krikščionių su virvėmis rankose, norėdami juos surišti. Krikščionys, matydami juos atbėgančius ir būdami dėl to perspėti, nes Admirolas visada dėl šito perspėdavo, juos puolė³²⁰, vieną sužeisdami peiliu į sėdmenis, kitą – strėle sužeidė krūtine, o tai matydami jie suprato menkus savo šansus laimėti, nors krikščionių ir buvo tik septyni, o jų – daugiau nei penkiasdešimt; tada ėmė bėgti ir greit neliko nė vieno, palikindami strėles ir lankus. Admirolas sakė, kad krikščionys būtų daug jų nužudę, jei ne šturmanas, kuris plaukė kaip jų kapitonas ir tam sutrukdė. Vėliau krikščionys grįžo į karavelę su savo valtimi, o Admirolas apie tai sužinojęs pasakė, kad iš vienos pusės to gailėjosi, bet iš kitos pusės – ne, nes jie jaus baimę krikščionims, ir, be abejo, (sako jis) žmonės iš šių vietų yra blogi ir manė, jog jie yra iš Karibų ir valgo žmones³²¹; kadangi krikščionys paliko trisdešimt devynis žmones tvirtovėje ir Vilja de la Navidad, jie bijos daryti jiems kažką blogo. Ir jei jie nėra iš Karibų, bent jau yra jų kaimynai su tokiais pat papročiais: tai – bebaimiai žmonės, ne taip, kaip kitose salose, kur žmonės yra bailūs ir neprotingai neturi ginklų. Admirolas sako visa tai, ir kad norėjo paimti kai kuriuos iš jų. Jis sakė, kad jie darė daug dūmų ženklų, kaip yra įprasta Espanjolos saloje.

Pirmadienis, sausio 14 d. Tą naktį Admirolas norėjo išsiųsti ieškoti tų indėnų namų, kad keletą jų paimtų manydamas, kad jie yra karibai; kadangi pūtė stiprus rytų ir šiaurės rytų vėjas, o jūroje buvo didelės bangos, jis neišplaukė iš uosto; tačiau jau dieną sausumoje pamatė daug indėnų – dėl to Admirolas liepė gerai apsiginklavusiems žmonėms ten nuplaukti valtimi ir jie vėliau grįžo į laivo galą pas Admirolą kartu su vakar į karavelę atvykusių indėnu, kuriam buvo davęs mainams skirtus daiktelius. Su juo, sakė, kad atvyko karalius, kuris davė minėtam indėnui karoliukų, skirtų perduoti esantiems valtyje kaip saugumo ir taikos ženklą. Šis karalius įlipo į valtį su trimis saviškiais ir atvyko į karavelę. Admirolas liepė jiems duoti valgyti biskočio bei medaus, Karaliui davė raudoną kepurę ir karoliukų, o kitiems – raudoną medžiagą ir karalius pasakė, kad rytoj atveš kaukę iš aukso patvirtindamas, kad jo čia buvo daug: ir Karibe, ir Matinine. Vėliau juos, labai patenkintus, išsiuntė į sausumą. Admirolas dar sako, kad karavelės per kilį³²² leido daug vandens ir labai skundėsi dėl laivų dailidžių, kurie Palose labai blogai jas užtaisė, ir kai suprato, kad Admirolas pamatė jų darbo defektą ir norėjo juos priversti ištaisyti savo darbą, pabėgo; tačiau nepaisant daugybės vandens, kurį karavelės leido, pasitikėjo mūsų Viešpačiu, kuris jį vedė ir grąžins atgal dėl savo gailėstingumo ir atlaidumo, nes jo Aukštoji Didenybė³²³ puikiai žinojo, kiek nesutarimų Admirolas patyrė prieš galėdamas išvykti iš Kastilijos ir niekas kitas nebuvo jo pusėje, išskyrus

³²⁰ Pirmasis krikščionių ir indėnų susirėmimas (Las Casasas).

³²¹ Pasikeitusi Kolumbo pozicija – nebereiškia abejonių dėl kanibalizmo (Ife).

³²² Kilis (oi. „kiel“, vok. „kiel“) – laivo dugno išilginė sija nuo priekio iki galo, jungianti abi dalis (*vert.*).

³²³ Kaip buvo minėta anksčiau, „didenybė“ turimas omenyje Dievas – taip vadintas iki XVI a., kuomet toks kreipinys priskirtas ir karaliui (*vert.*).

Dievą, nes jis vienintelis pažinojo jo širdį; be jo – tik Jūsų Aukštybės, o visi kiti buvo prieš jį nusiteikę be jokios priežasties. Ir šitaip toliau sako: „ir to priežastis galėjo būti, kad Jūsų Aukštybių Karališkoji Karūna negavo šimtu rentos daugiau, nei turėjo man atėjus jiems tarnauti – sausio 20 dieną bus jau septyneri metai³²⁴, bet visko gausinimas prasidės nuo dabar į ateitį. Ir visagalys Dievas viską išlygins“, – šie yra jo žodžiai.

Antradienis, sausio 15 d. Admirolas sako norįs išplaukti, nes nebėra naudinga pasilikti dėl įvykusių nesutarimų, kuriuos reikėtų vadinti indėnų skandalu. Taip pat sako, kad šiandien sužinojo, jog visa aukso galia yra Jūsų Aukštybių Vilja de la Navidad regione, o Karibo ir Matinino saloje buvo daug vario, tačiau Karibe gali būti sunku, nes kalbama, kad jie valgo žmogieną; Admirolas sakė, kad iš ten mato jų salą ir ketina keliauti į ją, kadangi ji yra pakeliui, ir taip pat ketina keliauti į Matiną, kuri yra apgyvendinta vien moterų, be vyrų; jis ketina nuvykti į abi salas ir paimti su savimi keletą jų gyventojų. Admirolas nusiuntė valtį į sausumą, bet tos vietos karalius nepasirodė, nes, Admirolas sako, kaimas yra toli, tačiau atsiuntė savo auksinę karūną, kaip buvo pažadėjęs, ir atėjo daug kitų žmonių su medvilne, duona ir *aches*, visi su savo lankais ir strėlėmis. Vėliau, kai viską buvo išmainę, į karavelę atplaukė keturi jaunuoliai ir Admirolui atrodė, kad jie taip gerai nupasakoja visas tas salas rytuose, tame kelyje, kuriuo Admirolas ketino plaukti, kad nusprendė pasiimti juos su savimi į Kastiliją. Admirolas sakė, kad ten nematė nei geležies, nei kito metalo, tačiau per kelias dienas jie negalėjo daug sužinoti apie tas žemes, ypač dėl kalbos sunkumų, nes Admirolas jų nesuprato, o tik numanė jų žodžius, kaip ir jie – Admirolo. Jis sakė, kad tų žmonių lankai buvo tokie dideli, kaip Anglijoje arba Prancūzijoje, o strėlės yra kaip kitų iki šiol sutiktų žmonių aseğajai, daromi iš jaunų tiesiai augančių nendrių jardo³²⁵ su puse arba dvejų ilgio su gale pritaisyta pusanatro sprindžio ilgio aštria lazdele, nors kai kurie gale pritvirtina žuvies dantį, o kiti (daugelis jų) ten uždeda nuodų; čia juos meta ne kaip kitose vietose, bet specialiu būdu, kuriuo negali smarkiai sužeisti. Ten buvo labai plonos ir ilgos medvilnės bei daug mastikos; jam atrodė, kad lankai yra iš kukmedžio, ir kad ten yra aukso ir vario; taip pat ten yra daug *achi*, o tai yra vietiniai pipirai, kurie kainuoja daugiau, nei juodieji pipirai, ir niekas nevalgo maisto be jo, nes šie pipirai yra labai sveiki: kiekvienais metais toje Espanjolos saloje galima būtų jais pakrauti penkiasdešimt karavelių. Admirolas sakė, kad toje įlankoje buvo daug žolės, kurios daug atrasdavo plaukdamas į priekį; dėl to jis manė, kad salų yra labiau į rytus nuo ten, kur pradėjo jas atrasti, nes yra tikras, kad ši žolė auga nedideliame gylyje šalia sausumos, ir jei taip yra, šios Indijos buvo visai netoli Kanarų salų ir dėl šios priežasties manė, kad atstumas yra mažesnis, nei keturi šimtai lygų.

³²⁴ Las Casasas komentuoja jį atvykus į Ispanijos valdovų rūmus 1492 m. Tai yra tiksliausia žinoma Kolumbo atvykimo į Kastiliją data (Varela).

³²⁵ Jardas – apie 0.9 metro (*vert.*).

Trečiadienis, sausio 16 d. Admirolas išvyko iš įlankos, kurią pavadino Flečaso įlanka³²⁶, likus trims valandoms iki aušros pučiant brizui, o vėliau su vakarų vėju laivo priekį pasukus į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų su tikslu pasiekti, kaip jis sako, Karibų salą – ten gyvena žmonės, kurių taip bijo visų šių salų ir žemių gyventojai, sakantys, kad jie su savo begalybe kanojų plaukioja po visas šias jūras ir valgo visus žmones, kuriuos tik randa. Admirolas sako, kad kelią jam parodė vienas iš keturių vakar iš Flečaso uosto paimtų indėnų. Nuplaukę, kaip atrodė, šešiasdešimt keturias mylias³²⁷, indėnai jam parodė, kad minėta sala yra pietryčiuose; Admirolas norėjo keliauti šia kryptimi, todėl įsakė iškelti bures, bet nuplaukus dvi lygas, juos atgaivino labai tinkamas vėjas vykti į Ispaniją; jis pastebėjo, kad žmonės nuliūdo dėl to, kad nusuka nuo tiesaus kurso, kad abi karavelės leidžia vandenį ir kad vienintelė išeitis liko pasikliauti Dievu; todėl Admirolas turėjo apleisti kryptį, kuri, manė, veda link salos ir grįžti prie tiesaus kelio į Ispaniją į šiaurės rytus, ketvirtis nuo rytų ir šitaip iki saulei nusileidus nuplaukė keturiasdešimt aštuonias mylias, tai yra dešimt lygų. Indėnai jam pasakė, kad ta kryptimi yra Matinino sala, kuri, sako, yra apgyvendinta moterų, be vyrų – Admirolas labai norėjo jų penkias ar šešias paimti Valdovams; tačiau abejojo, ar indėnai gerai žinos kelią į salą, o jis negalėjo užsilaikyti dėl į karavelės pratekančio vandens pavojaus; toliau jis sako, kad tikrai buvo tiesa, kad jos ten gyvena ir tam tikru metų laiku pas jas atplaukia vyrai iš minėtos Karibų salos, kuri, sakė, buvo nuo jų per dešimt ar dvyliką lygų ir jei jos pagimdydavo berniuką, jį išsiųsdavo į vyrų salą, o jei mergaitę – pasilikdavo pas save. Admirolas sako, kad tos dvi salos neturėtų būti nutolusios per penkioliką ar dvidešimt lygų nuo ten, iš kur išvyko, ir manė, kad jos yra pietryčiuose, o indėnai nemokėjo nurodyti kelio. Iš regos zonos dingus Espanjolos saloje esančiam iškyšuliui, pavadintam San Teramu³²⁸, ir likusiam vakaruose už šešiolikos lygų, nukeliavo dvyliką lygų kryptimi į rytus, ketvirtį nuo šiaurės rytų; oras buvo labai geras.

Ketvirtadienis, sausio 17 d. Vakar saulei leidžiantis nurimo vėjas, Admirolas plaukė, kol subyrėjo keturiolikos smėlio laikrodžių smėlis, o vieno laikrodžio smėlis „subyra“ per pusvalandį ar šiek tiek mažiau, ir keliavo keturias mylias per valandą, tad iš viso nuplaukė dvidešimt aštuonias mylias. Paskui juos vėsino vėjas ir taip keliavo, kol subyrėjo dar dešimt smėlio laikrodžių smėlis, o vėliau – dar šešių iki patekant saulei keliaujant aštuonių mylių per valandą greičiu, ir šitaip iš viso Admirolas nukeliavo aštuoniasdešimt keturias mylias, tai yra dvidešimt vieną lygą į šiaurės rytus, ketvirtį nuo rytų, ir iki saulei nusileidžiant nukeliavo dar keturiasdešimt keturias mylias, tai yra vienuolika lygų į rytus. Čia į karavelę atskrido vienas padūkėlis, o po to dar vienas ir tada jūroje pamatė daug žolės.

³²⁶ Orig. Golfo de las Flečas, liet. Strėlių įlanka. Las Casas ir Navarrete komentuoja, kad tai, matyt, yra Samanos įlanka.

³²⁷ Tuo metu nuo Puerto Riko atstumas buvo trisdešimt lygų.

³²⁸ Šis Teramo iškyšulys, esu tikras, kad dabar yra tas, kurį vadiname Enganjo iškyšuliu (Las Casas). Ife komentuoja San Teramo esant San Erasmo – jūreivių globėjo – variantu. Liet. Apgavystės, apgavingas iškyšulys.

Penktadienis, sausio 18 d. Tą naktį su silpnu vėju į rytus ketvirtį nuo pietryčių Admirolas nuplaukė keturiasdešimt mylių, tai yra dešimt lygų, o paskui trisdešimt mylių, tai yra septynias lygas su puse, į pietryčius ketvirtį nuo rytų iki aušros. Pakilus saulei jis plaukė visą dieną su nestipriu vėju į rytus–šiaurės rytus, šiaurės rytus ir maždaug į rytus, kartais laivo priekį nukreipdamas į šiaurę, o kartais kryptimi ketvirtį nuo šiaurės rytų ar į šiaurę–šiaurės rytus ir taip viską sudėjęs manė, kad nuplaukė šešiasdešimt mylių, tai yra penkiolika lygų. Jūroje matėsi mažai žolės, bet Admirolas sako, kad vakar ir šiandien jūra atrodo pilna tunų, kurie, jis buvo įsitikinęs, iš ten turėtų plaukti į Konilio ir Kadiso kunigaikščio žuvų gaudymo vietas³²⁹. Per karavelę praskrido žuvis³³⁰, kuri vadinama fregata, o paskui jis keliavo kryptimi pietūs–pietryčiai, kur Admirolas manė, kad yra kažkokių salų. Ir jis sakė, kad rytuose–pietryčiuose nuo Espanjolos salos yra Karibų, Matinino ir daugelis kitų salų.

Šeštadienis, sausio 19 d. Tą naktį Admirolas nuplaukė penkiasdešimt šešias mylias į šiaurę ketvirtį nuo šiaurės rytų ir šešiasdešimt keturias mylias į šiaurės rytus ketvirtis nuo šiaurės. Pakilus saulei jis plaukė į šiaurės rytus su vėsiu rytų–pietryčių vėju, o paskui kryptimi ketvirtis nuo šiaurės ir nuplaukė aštuoniasdešimt keturias mylias, tai yra dvidešimt vieną lygą. Admirolas pamatė pilną tunų jūrą; atskrido padūkėlių, fajetonų ir fregatų.

Sekmadienis, sausio 20 d. Šią naktį nurimo vėjas, tik kartais pūsteldavo vėjo gūšiai ir iš viso nuplaukė dvidešimt mylių į šiaurės rytus. Pakilus saulei jis nukeliavo dvyliką mylių į pietryčius, paskui tridešimt šešias mylias, tai yra devynias lygas, į šiaurę–šiaurės rytus. Admirolas matė begalybę mažų tunų; orai, sako, buvo labai švelnūs ir malonūs lyg balandžio ar gegužės mėnesį Sevilijoje, o jūra, tegu būna dėl to padėkota Dievui, – visada labai rami. Atskrido fregatų, audronašų ir daug kitų paukščių.

Pirmadienis, sausio 21 d. Vakar nusileidus saulei Admirolas plaukė į šiaurę ketvirtį nuo šiaurės rytų su rytų ir šiaurės rytų vėju: plaukė aštuonias mylias per valandą iki vidurnakčio, tad iš viso nuplaukė penkiasdešimt šešias mylias. Paskui jis plaukė į šiaurę–šiaurės rytus aštuonių mylių per valandą greičiu ir taip per visą naktį nuplaukė šimtą keturias mylias, tai yra dvidešimt šešias lygas ketvirtį nuo šiaurės į šiaurės rytus. Paskui saulei pakilus plaukė į šiaurę–šiaurės rytus su tuo pačiu rytiniu vėju, kartais ketvirtį nuo šiaurės rytų, ir per vienuoliką valandų, kurios sudarė dieną, nuplaukė aštuoniasdešimt aštuonias mylias, tai yra dvidešimt vieną lygą, atmetus vieną, kuri buvo prarasta sustojus prie „Pintos“ pasikalbėti. Buvo šalčiausi orai ir Admirolas sako manęs, kad kasdien vis šaltėjo plaukiant į šiaurę ir dėl pailgėjusių naktų susiaurėjus sferai. Matėsi daug

³²⁹ Medinos-Sidonijos (Andalūzijos provincija) kunigaikštis turėjo tunų žvejybos koncesiją (Ife).

³³⁰ „Praskrido“, nes ji turi sparnus ir gali „išskristi“ virš vandens (*vert.*).

fajetonų, audronašų ir kitų paukščių; tačiau buvo ne tiek daug žuvų dėl to, kad vanduo buvo vėsesnis; matė daug žolės.

Antradienis, sausio 22 d. Vakar nusileidus saulei Admirolas plaukė į šiaurę–šiaurės rytus su rytų–pietryčių vėju: plaukė aštuonių mylių per valandą greičiu, kol subyrėjo penkių smėlio laikrodžių smėlis ir dar trys prasidėjo, kurių smėlis pradėjo byrėti anksčiau, tad iš viso būtų aštuoni; ir šitaip nukeliavo septyniasdešimt dvi mylias, tai yra aštuoniolika lygų. Paskui plaukė į šiaurę ketvirtį nuo šiaurės rytų, iki subyrėjo šešių smėlio laikrodžių smėlis, tad dar aštuoniolika mylių. Vėliau plaukė kol subyrėjo dar keturių smėlio laikrodžių smėlis į šiaurės rytus šešias mylias, tai yra tris lygas per valandą. Vėliau iki saulei nusileidžiant Admirolas plaukė į rytus–šiaurės rytus, kol subyrėjo vienuolikos smėlio laikrodžių smėlis šešių lygų³³¹, tai yra septynių lygų per valandą greičiu. Vėliau jis plaukė į rytus–šiaurės rytus iki vienuoliktos valandos ryto trisdešimt dvi mylias. Ir tada nurimo vėjas ir daugiau tą dieną jis nebeplaukė. Indėnai maudėsi. Jie matė fajetonų ir daug žolės.

Trečiadienis, sausio 23 d. Šiąnakt buvo daug vėjo pokyčių, tačiau jis ėmėsi atsargumo, kurio turi imtis geri jūreiviai; Admirolas sako, kad šią naktį turėjo nuplaukti į šiaurės rytus ketvirtį nuo šiaurės aštuoniasdešimt keturias mylias, tai yra dvidešimt vieną lygą. Daug kartų laukė karavelės „Pinta“, nes ji sunkiai plaukė su priešpriešiniu vėju ir bizanstiebis mažai pagelbėjo, nes buvo negeras; ir Admirolas sako, kad jei jos kapitonas, tai yra Martėnas Alonsas Pinzónas, būtų buvęs toks atsargus (būtų apsirūpinęs geru stiebu Indijose, kur jų buvo tiek daug ir tokių įvairių), kaip kad buvo gobšus, atsiplėšdamas nuo jo ir norėdamas prikimšti laivą aukso, būtų gerai padaręs. Buvo matyti daug fajetonų ir žolės; dangus šiomis dienomis buvo apsiniaukęs, tačiau nelijo, o jūra – nebanguota lyg upė, tegu būna padėkota Dievui. Nusileidus saulei laisvai plaukė į šiaurės rytus tam tikrą dienos dalį ir nuplaukė trisdešimt mylių, tai yra septynias lygas su puse, o paskui keliavo į rytus–šiaurės rytus dar trisdešimt mylių, tai yra septynias lygas su puse.

Ketvirtadienis, sausio 24 d. Visą tą naktį Admirolas plaukė su daugybe vėjo pasikeitimų, daugiausia į šiaurės rytus ir nuplaukė keturiasdešimt keturias mylias, tai yra vienuolika lygų. Nusileidus saulei iki aušros jis nukeliavo keturiolika lygų į rytus–šiaurės rytus.

Penktadienis, sausio 25 d. Tos nakties dalį, tai yra kol subyrėjo trylikos smėlio laikrodžių smėlis, Admirolas plaukė į rytus–šiaurės rytus devynias lygas su puse; paskui kitas šešias mylias jis keliavo į šiaurę–šiaurės rytus. Kitą dieną pakilus saulei ir nurimus vėjui, jis keliavo į rytus–šiaurės rytus dvidešimt aštuonias mylias, tai yra septynias lygas. Jūreiviai sugavo tuną ir labai didelį ryklį,

³³¹ Šiame paskaičiavime yra klaida, kadangi smėlio laikrodžio smėlio „subyrėjimas“ trunka pusę valandos, ir turint omenyje, kad greitis yra septynios mylios per valandą, tai yra per penkias su puse valandas išeina trisdešimt trijų nuplauktų mylių rezultatas, o pagal tai, kaip skaičiavo Kolumbas, tai yra aštuonios lygos su ketvirčiu (Navarrete).

o tai, Admirolas sako, buvo labai reikalinga, nes jie nebeturėjo, ką valgyti, išskyrus duoną, vyną ir *aches*, kuriuos vežėsi iš Indijų.

Šeštadienis, sausio 26 d. Šią naktį penkiasdešimt šešias mylias, tai yra keturiolika lygų, jis keliavo į rytus, ketvirtį nuo pietryčių. Saulei pakilus Admirolas kartais plaukdavo į rytus–pietryčius, o kartais – į pietryčius; iki vienuoliktos valandos nukeliavo keturiasdešimt mylių. Paskui pakeitė kursą ir plaukė vėjui pučiant iš šono ir iki nakties keliavo dvidešimt keturias mylias, tai yra šešias lygas, į šiaurę.

Sekmadienis, sausio 27 d. Vakar nusileidus saulei Admirolas keliavo į šiaurės rytus, šiaurę ir į šiaurę, ketvirtį nuo šiaurės rytų penkių mylių per valandą greičiu ir per tryliką valandų nuplaukė šešiasdešimt penkias mylias, tai yra šešiolika lygų su puse. Pakilus saulei iki vidurdienio nukeliavo dvidešimt keturias mylias, tai yra šešias lygas, į šiaurės rytus, o nuo ten iki nusileidus saulei nukeliavo tris lygas į rytus–šiaurės rytus.

Pirmadienis, sausio 28 d. Visą šią naktį Admirolas plaukė į rytus–šiaurės rytus ir nukeliavo trisdešimt šešias mylias, tai yra devynias lygas. Paskui nuo aušros iki sutemų nukeliavo dvidešimt mylių, tai yra penkias lygas, į rytus–šiaurės rytus. Orai buvo švelnūs ir malonūs. Matė fajetonų, audronašų ir daug žolės.

Antradienis, sausio 29 d. Jis plaukė į rytus–šiaurės rytus, o naktį – į pietus–pietryčius ir per visą naktį nukeliavo trisdešimt devynias mylias, tai yra devynias lygas su puse. Per visą dieną nukeliavo aštuonias lygas. Orai buvo labai švelnūs, lyg balandį Kastilijoje: jūra visai nebanguota, o į laivą išoko žuvų, vadinamų doradomis.

Trečiadienis, sausio 30 d. Per visą šią naktį Admirolas nukeliavo septynias lygas į rytus–šiaurės rytus. Dieną jis keliavo į pietus ketvirtį nuo pietryčių trisdešimt lygų su puse. Matė fajetonų, daug žolės ir tunų.

Ketvirtadienis, sausio 31 d. Šią naktį jis nuplaukė trisdešimt mylių į šiaurę ketvirtį nuo šiaurės rytų, o paskui – trisdešimt penkias mylias, tai yra šešiolika lygų į šiaurės rytus. Nuo aušros iki sutemos nuplaukė trisdešimt lygų su puse į rytus–šiaurės rytus. Matė fajetonus ir audronašas.

Penktadienis, vasario 1 d. Šią naktį Admirolas nukeliavo šešiolika lygų su puse į rytus–šiaurės rytus. Dieną ta pačia kryptimi nuplaukė devidešimt devynias lygas su ketvirčiu; dėkui Dievui, jūra buvo visai nebanguota.

Šeštadienis, vasario 2 d. Tą naktį Admirolas keliavo keturiasdešimt mylių į rytus–šiaurės rytus, tai yra dešimt lygų. Dieną su tuo pačiu vėju, pučiančiu iš laivo galo, plaukė septynių mylių per valandą greičiu. Tokiu būdu per vienuolika valandų nukeliavo setyniasdešimt septynias mylias,

tai yra devyniolika lygų su ketvirčiu; dėkui Dievui, jūra buvo visai nebanguota, o orai – labai švelnūs. Jis matė tokią žolėmis pripildytą jūrą, kad jei nebūtų jų matę anksčiau, bijotų užplaukti ant seklumų. Matė audronašų.

Sekmadienis, vasario 3 d. Šią naktį vėjui pučiant iš laivo galo ir, dėkui Dievui, jūrai būnant nebanguotai, Admirolas nuplaukė dvidešimt devynias lygas. Šiaurinė žvaigždė pasirodė labai aukštai – kaip San Visentės iškyšulyje: negalėjo pamatuoti jos aukščio virš horizonto nei su astroliabija³³², nei su kvadrantu, nes bangos jam neleido to padaryti. Dieną jis plaukė į rytus–šiaurės rytus savo kursu ir plaukė dešimt mylių per valandą greičiu, tad taip per devynias valandas įveikė dvidešimt septynias lygas.

Pirmadienis, vasario 4 d. Šią naktį Admirolas plaukė į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų; dalį nakties keliavo dvylikos ir dalį – dešimties mylių per valandą greičiu; ir taip jis nukeliavo šimtą trisdešimt mylių, tai yra trisdešimt dvi lygas su puse. Dangus buvo labai apsiniaukęs ir lietingas, buvo gana šalta – pagal tai atpažino, kad dar neatvyko į Azorų salas. Išaušus pakeitė kursą ir plaukė į rytus. Per visą dieną nukeliavo šešiasdešimt septynias mylias, tai yra devyniolika lygų su ketvirčiu.

Antradienis, vasario 4 d. Šią naktį Admirolas plaukė į rytus ir per naktį nukeliavo penkiasdešimt keturias mylias, tai yra trylika lygų su puse. Dieną jis keliavo dešimt mylių per valandą greičiu ir taip per vienuolika valandų nukeliavo šimtą dešimt mylių, tai yra dvidešimt septynias lygas su puse. Jis matė audronašų ir nedidelių pagaliukų, o tai reiškė, kad jie yra netoli sausumos.

Trečiadienis, vasario 6 d. Šią naktį jis keliavo į rytus vienuolikos mylių per valandą greičiu ir per trylika valandų nakties nukeliavo šimtą keturiasdešimt tris mylias, tai yra trisdešimt penkias lygas su ketvirčiu. Matė daug paukščių ir audronašų. Dieną jis keliavo keturiolikos mylių per valandą greičiu ir taip tą dieną nukeliavo šimtą penkiasdešimt keturias mylias, tai yra trisdešimt aštuonias lygas su puse; taip per dieną ir naktį nukeliavo maždaug septyniasdešimt keturias lygas. Vicentas Anesas pasakė, kad šiandien ryte Floreso sala liko jiems šiaurėje, o Madeiros sala – rytuose. Roldánas pasakė, kad Fajalo arba San Gregorijaus sala liko jiems šiaurėje–šiaurės rytuose, o Porto Santas³³³ – rytuose. Matėsi daug žolės.

Ketvirtadienis, vasario 7 d. Šią naktį jis plaukė į rytus dešimties mylių per valandą greičiu ir taip per trylika valandų nuplaukė šimtą trisdešimt mylių, tai yra trisdešimt dvi lygas su puse; dieną Admirolas plaukė aštuonių mylių per valandą greičiu ir per vienuolika valandų nuplaukė

³³² Astroliabija – senovinis astronominis prietaisas, skirtas matuoti dangaus kūno aukščiui virš horizonto ir kitiems sferinės astronomijos tikslams.

³³³ Portugalijos sala, esanti už 43 kilometrų nuo Madeiros (*vert.*).

aštuoniasdešimt aštuonias mylias, tai yra dvidešimt dvi lygas. Šį rytą jis buvo per šešiasdešimt penkias lygas nuo Floreso salos pietuose ir šturmanas Peras Alonsas plaukė į šiaurę tarp Terseiros ir Santa Marijos salų, o tada vėjui pučiant iš šono į rytus per dvylika lygų nuo Madeiros salos šiaurėje. Jūreiviai matė kitokią žolę, nei anksčiau, kokios daug būna Azorų salose. Vėliau matė ankstesnės žolės.

Penktadienis, vasario 8 d. Tą naktį jis kurį laiką keliavo trijų mylių per valandą greičiu į rytus, o tuomet pasuko ketvirtį nuo pietryčių; per visą naktį nukeliavo dvylika lygų. Pakilus saulei iki vidurdienio nuplaukė dvidešimt septynias mylias, o iki saulėlydžio – dar tiek pat, tai yra trylika lygų į rytus–pietryčius.

Šeštadienis, vasario 9 d. Kurį laiką šiąnakt Admirolas keliavo tris lygas į rytus–pietryčius, vėliau – į pietus ketvirtį nuo pietryčių; vėliau iki dešimtos valandos jis keliavo į šiaurės rytus nuplaukdamas dar penkias lygas, o paskui iki nakties įveikė devynias lygas rytų kryptimi.

Sekmadienis, vasario 10 d. Nusileidus saulei per visą naktį jis nuplaukė į rytus šimtą trisdešimt mylių, tai yra trisdešimt dvi lygas su puse; saulei pakilus iki nakties keliavo devynių lygų per valandą greičiu ir taip per vienuolika valandų nukeliavo devyniasdešimt devynias mylias, tai yra dvidešimt keturias lygas su trimis ketvirčiais.

Admirolo karavelėje Vicentas Yanesas ir du šturmanai – Sanchas Ruizas ir Peras Alonsas Niño y Roldánas žemėlapyje žymėjo jų koordinates ir, pagal jų žemėlapius, jie visi buvo smarkiai už Azorų salų į rytus ir plaukdami į šiaurę nė vienas nesusidūrė su Santa Marija sala, kuri buvo paskutinė iš visų Azorų salų; pasak jų, jie buvo penkiomis lygomis priekyje nuo Azorų ir atsirado Madeiros bei Porto Santo salų regione. Tačiau pagal Admirolo skaičiavimus, jo koordinatės skyrėsi nuo jų – jis buvo gerokai nuo jų atsilikęs, nes šiąnakt Floreso sala jam buvo šiaurėje, o rytuose – Nafė³³⁴ Afrikoje ir vėjui pučiant iš šono praplaukė Madeiros salą iš šiaurės per [...] lygas. Šitaip jie manė esantys per šimtą penkiasdešimt lygų arčiau Kastilijos, nei Admirolas. Jis sako, kad kai, su Dievo malone, pamatys sausumą, sužinos, kas buvo teisesnis. Čia taip pat sako, kad iš pradžių išvykstant nuplaukė du šimtus šešiasdešimt tris lygas nuo Hiero salos kol pamatė pirmas žoles.

Pirmadienis, vasario 11 d. Šią naktį Admirolas keliavo dvylikos mylių per valandą greičiu savo kursu ir per visą naktį suskaičiavo nuplaukęs trisdešimt devynias lygas, o per visą dieną sukorė šešiolika lygų su puse. Jis matė daug paukščių – dėl to buvo tikras, kad yra arti kranto.

Antradienis, vasario 12 d. Šią naktį jis plaukė į rytus šešių mylių per valandą greičiu ir iki ryto nuplaukė septyniasdešimt tris mylias, tai yra aštuoniolika lygų su puse. Tuomet prasidėjo audra

³³⁴ Kasablankos miestas Afrikoje, pagal senąjį jos pavadinimą – Anfa, Anafé (Ife).

ir jūra pasidarė siautulinga; jei karavelė nebūtų gera ir puikiai paruošta, būtų bijojęs pasiklysti. Dieną nuplaukė vienuolika ar dvylika lygų, patirdamas daug vargo ir pavojų.

Trečiadienis, vasario 13 d. Saulei nusileidus turėjo daug vargo dėl vėjo, didelių bangų ir audros: šiaurėje–šiaurės rytuose tris kartus sužaubavo, o tai buvo iš ten arba iš priešingos krypties ateinančios didžiulės audros ženklas. Didžiąją dalį nakties plaukė be burių, paskui išskleidė kelias bures ir nuplaukė penkiasdešimt dvi mylias, tai yra trylika lygų. Dieną vėjas šiek tiek nurimo, bet vėliau pakilo ir jūra pasidarė siaubinga; bangos susikirsdavo viena į kitą, kankindamos laivus. Admirolas nuplaukė penkiasdešimt penkias mylias, tai yra trylika lygų su puse.

Ketvirtadienis, vasario 14 d. Šią naktį pakilo vėjas ir bangos buvo bauginančios – viena kitai priešpriešinės – susikirsdavo ir taip sutrikdydavo laivus, kad jie nei galėdavo plaukti toliau, nei kitaip išplaukti iš bangų, tad taip buvo jose laužomi; Admirolas buvo išskleidęs didžiąją burę labai žemai, kad ji tiesiog ištrauktų laivą iš bangų; šitaip keliavo tris valandas ir sukorė dvidešimt mylių. Stipriai pakilo vėjas ir jūra; matydamas didelį pavojų, jis ėmė plaukti, kur vėjas juos nuneša, nes nebuvo kitos išeities. Tuomet taip pat ėmė plaukti karavelė „Pinta“, kuria keliavo Martinas Alonsas, ir pradingo³³⁵, nors Admirolas visa naktį švietė žibintu, o jam atsakė kitas žibintas – iš to atrodė, kad jis negali nieko kito padaryti dėl audros stiprumo ir dėl to, kad atsidūrė toli nuo Admirolo. Šią naktį Admirolas nukeliavo penkiasdešimt keturias mylias, tai yra trylika lygų, į šiaurės rytus ketvirtį nuo rytų. Švintant vėjas buvo didžiulis, o jūra – siaubinga, su besikertančiomis bangomis: Admirolas keliavo tik su pagrindine žemai nuleista bure, kad juos ištrauktų iš susiduriančių bangų ir nenuskęstų. Jis keliavo kryptimi į rytus–šiaurės rytus, o paskui į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų: taip keliavo šešias valandas ir per jas nuplaukė septynias lygas su puse. Admirolas įsakė įvykdyti piligriminę kelionę Šventai Gvadalupės mergelei Marijai³³⁶, nunešant storų penkių svarų vaško žvakių, ir kad visi trauktų burtus, kam teks laimė įgyvendinti piligrimystę – dėl to įsakė atnešti tiek avinžirnių, kiek žmonių keliavo laive, viename avinžirnyje pažymėjo peiliu kryžių ir juos įmetė į kepurę gerai sumaišęs. Pirmasis įkišęs ranką buvo Admirolas ir jis ištraukė avinžirnį su kryžiumi – taip jam atiteko ši laimė; vėliau turės eiti į piligrimystę ir įgyvendinti pažadą. Dar kartą sumetė avinžirnius dėl laimės nuvykti į piligriminę kelionę į Loreto Šventosios Marijos bažnyčią³³⁷, kuri yra Ankonoje, Popiežiaus teritorijoje – ten yra namai, kuriuose mūsų Mergelė darė ir daro daug didingų stebuklų – ši sėkmė atiteko vienam jūreiviui iš Santa Marijos uosto, kurio vardas buvo Pedras de Villa, ir Admirolas pažadėjo jam duoti pinigų kelionės išlaidoms. Jis nusprendė išsiųsti

³³⁵ Buvo audros nuneštas į Bajonos uostą Galisijoje (Varela).

³³⁶ Turima omenyje Gvadalupės Mergelės bažnyčia Estremadūroje, tapusi piligrimų kelionių centru nuo XII a., kai piemuo rado bažnyčioje musulmonų užkaraviavimų metu paslėptą ir išsaugotą mergelės paveikslą (Ife). Varela iškelia idėją, kad galbūt dėl to antros kelionės metu atrastą salą pavadina mergelės Gvadalupės vardu.

³³⁷ Ten lankomas ir piligrimų lankomas nedidelis mergelės paveikslas su Jėzumi ant rankų – „Madonna di Loreto“, saugomas Santa Kasa bazilikoje (Ife).

žmogų į dar vieną piligrimystę ir budėti per naktį Santa Klara vienuolyne Mogere³³⁸ bei atlaikyti mišias – dėl to jie vėl sumetė avinžirnius ir vieną su kryžiumi, o sėkmė nusišypsojo pačiam Admirolui. Po to Admirolas su visais žmonėms nubalsavo, kad atvykus į sausumą visi apsirengę marškinius eis procesiją, kad sukalbėtų maldas bažnyčioje, kreipdamiesi į Mūsų Mergelę.

Nepaisant bendrų pažadų, kiekvienas atskirai padarė įžadus, nes niekas nesitikėjo išsigelbėti, visiems manant, kad pražus dėl siaubingos audros. Pavojų didino tai, kad laivas plaukė su balasto trūkumu dėl to, kad krovinyje buvo palengvėjęs dėl suvalgytų atsargų, išgerto vyno ir vandens, kurių Admirolas nepapildė dėl kelionėje tarp salų pasitaikiusio gero oro, ketindamas papildyti balansą Moterų saloje, kur planavo nuvykti. Šiems poreikiams išspręsti išeitis buvo pripildyti tuščias vyno ir vandens statines jūros vandeniu.

Čia Admirolas rašo vienas priežastis, dėl kurių bijojo mūsų Viešpatį norėjus, kad jis pražūtų, ir kitas priežastis, suteikusias jam vilties, kad Dievas jam suteiks išsigelbėjimą ir tokios jo vežamos naujienos Valdovams nedings. Jam atrodė, kad didžiulis jo jaučiamas troškimas nuvežti tokias dideles naujienas ir parodyti, kad viskas, ką sakė ir žadėjo atrasti, buvo tiesa, kėlė ir tokią didžiulę baimę to nepasiekti, kad kiekvienas uodas, sakė, galėjo jį sutrikdyti. Visa tai jis paaikškino silpnu tikėjimu ir mažėjančiu pasitikėjimu Dieviška Apvaizda. Kita vertus, jį guodė Dievo gailėstingumas jam suteikus tokią didelę pergalę atrasti tai, ką atrado, ir Dievui išpildant visus jo norus po Kastilijoje jo siųstų daugybės nelaimių ir trukdžių. Ir, kaip ir anksčiau, Admirolas buvo atidavęs savo likimą ir visus savo reikalus Dievui, o šis jį išgirdo ir jam davė visko, ko buvo prašęs, tad turėjo tikėti, kad Dievas išpildys ką pradėjęs ir jam suteiks išsigelbėjimą. Ypatingai Dievas jį išgelbėjo vykstant į priekį, kai turėjo didelę priežastį bijoti darbo su jūreiviais ir kitais kartu plaukusiais žmonėmis, kurie vienbalsiai buvo nusprendę grįžti ir sukilti prieš jį, bet beribis Dievas jam suteikė jėgų ir drąsos atlaikyti visus; Dievas parodė jame ir per jį daug kitų didžiai stebinančių dalykų, išskyrus tam tikrus žmones rūmuose, kuriuos Jūsų Aukštybės pažinojo. Tad (sako) nereikėtų bijoti minėtos audros. Tačiau silpnumas ir abejonės (sako jis) man neleido nuraminti sielos. Jis toliau sako, kad jam kelia didelį gailėstį du Kordoboje mokyti palikti sūnūs, kurie liktų našlaičiais be tėvo ir motinos³³⁹ svetimoje žemėje, o Valdovai nesužinotų apie toje kelionėje atliktas pareigas ir jų nešamas tokias naudingas naujienas. Dėl to, ir kad Jų Aukštybės sužinotų, kaip mūsų Viešpats jam suteikė pergalę dėl visko, ko norėjo iš Indijų, ir kad tose vietose nebuvo nė vienos audros – tai gali atpažinti iš žolių ir medžių, kurie išdygsta ir išauga, kol pakliūna į jūrą, ir kad, jei jie pražūtų dėl šios audros, Valdovai vis tiek gautų žinią apie jų kelionę, paėmė pergamentą ir

³³⁸ Mogeris – Huelvoje, Ispanijoje buvo įgulos daugumos gimtasis miestas (Ife).

³³⁹ Turimi omenyje du jo sūnūs – Diego ir Hernando. Pirmoji jo žmona Felipa Perestrello e Moniza mirė iki 1485 m., tačiau antroji (nors su ja niekada nesusituokė, bet turėjo sūnų ir mirties patalė jai perdavė savo turtą, prašydamas sūnaus Diego iš pirmosios santuokos su ja elgtis kaip su tikra motina) – Beatriz Enríquez de Harana mirė tik 1521 m. Galbūt Kolumbas taip rašo sunkią akimirką dėl to, kad jie nebuvo susituokę. (Ife).

parašė jame viską, ką galėjo, apie viską, ką buvo atradę, ir prašė to, kad ir kas jį atrastų, nunešti Valdovams. Tą pergamentą įsuko į uždara ir gerai susiūtą medžiagą, įsakė atnešti didelę medinę statinę ir jį įdėjo į vidų niekam nesužinojus, kas ten buvo, visiems manant, kad tai kažkoks atsidavimo Dievui pareiškimas, ir taip įsakė statinę įmesti į jūrą³⁴⁰. Paskui per liūtis ir škvalus vėjas pasikeitė į vakarus ir pūtė iš laivo galo; tik su viena foko bure per penkias valandas per sulaukėjusią jūrą jis nuplaukė dvi su puse lygos į šiaurės rytus. Nuo dižiojo stiebo nuėmė pagrindinę burę bijodamas, kad kokia jūros banga jos visai nenuplėštų.

Penktadienis, vasario 15 d. Vakar nusileidus saulei vakarų pusėje pradėjo šviesėti dangus ir atrodė, kad iš ten ketina pūsti vėjas; prie didžiosios burės išskleidė ir bonetą: jūra vis dar buvo labai audringa, nors jau šiek tiek rimo; jis keturių mylių per valandą greičiu keliavo į rytus–šiaurės rytus ir per trylika valandų nakties nukeliavo trylika lygų. Saulei pakilus Admirolas pamatė sausumą, tad laivo priekį pasuko į rytus–šiaurės rytus; kai kurie sakė, kad tai Madeiros sala, kiti – kad tai Sintros uola Portugalijoje, netoli Lisabonos. Ėmė pūsti vėjas iš priekio iš rytų–šiaurės rytų ir jūra iš vakarų darėsi audringa, o nuo karavelės iki sausumos buvo penkios lygos. Admirolas pagal savo navigaciją manė esantis prie Azorų salų ir manė, kad tai yra viena iš jų, o šturmanai ir jūreiviai manė tai esant Kastilijos žemes.

Šeštadienis, vasario 16 d. Visą šią naktį jis keliavo su tikslu priplaukti sausumą, kuri, jie jau žinojo, yra sala, ir kartais keliaudavo į šiaurės rytus, kartais į šiaurę–šiaurės rytus iki aušros, kai pasuko į pietus, kad atvyktų į salą – jos jau nebematė dėl didelio rūko, bet iš laivo galo už aštuonių lygų jis pamatė kitą salą. Paskui saulei pakilus iki nakties vis keisdami kursą keliavo link sausumos su stipriu vėju ir audringa jūra. Kalbant „Salvė“ – ji kalbama prieš sutemstant, – kai kurie jūreiviai pamatė šviesą pavėjui esančioje pusėje ir atrodė, kad tai turi būti pirma vakar matyta sala; ir visą naktį jis plaukė prieš vėją kiek tik galima artėdamas, kad prašvitus pamatytų kelią į kurią nors salą. Šią naktį Admirolas kažkiek pailsėjo, nes nuo trečiadienio buvo nemiegojęs ir negalėjo miegoti, bet ir nebegalėjo išsilaikyti ant kojų dėl nuolatinio buvimo šaltyje ir vandenyje bei menkai valgant. Saulei pakilus³⁴¹ jis plaukė į pietus–pietvakarius ir naktį priplaukė salą, bet dėl didelės miglos negalėjo atpažinti, kokia tai buvo sala.

Pirmadienis, vasario 18d. Vakar nusileidus saulei Admirolas keliavo aplink salą, kad pamatytų, kur gali nuleisti inkarus ir pasišnekėti su vietiniais; nuleido vieną inkarą, kurį vėliau prarado: pakėlė burę ir visą naktį plūduriavo. Pakilus saulei dar kartą priplaukė prie šiaurinės salos pusės, nuleido vieną inkarą ten, kur jam atrodė tinkama, ir nusiuntė valtį į sausumą, kad galima būtų

³⁴⁰ Šis laiškas niekada nebuvo rastas, tačiau galėjo būti parašytas, nes pvz. „Carta a Luis de Santángel“ datuojamas vasario 15 d. 1493 m. (dar plaukiant laivu), tačiau jis taip pat galėjo būti parašytas ir vėliau išsiųstas, todėl ir yra žinomos dvi datos – vasario 15 d. ir kovo 15 d.

³⁴¹ Tai buvo vasario 17 d., sekmadienis (Navarrete).

pasišnekėti su salos gyventojais, ir sužinojo, kad tai buvo Santa Marija sala, viena iš Azorų salų; jiems nurodė uostą, kur galėjo palikti karavelę, o salos gyventojai sakė, kad niekada nebuvo matę tokios audros, kokia buvo prieš penkiolika dienų ir stebėjosi, kaip jiems pavyko išsigelbėti; jie (sako) dėkojo Dievui ir labai džiaugėsi dėl naujienų sužinoję, kad Admirolas atrado Indijas. Admirolas sako, kad jo navigacija buvo labai tiksli, kad gerai sužymėjo žemėlapi ir tegu būna šimtą kartų padėkota mūsų Viešpačiui; nors šiek tiek užtruko, tačiau tikrai žinojo, kad buvo Azorų salų regione ir tai buvo viena iš salų. Jis sakė apsimetė nukeliavęs ilgesnį kelią, kad suklaidintų žymėjusius kelią šturmanus ir jūreivius ir jis liktų vienintelis kelio į Indijas žinovas – toks iš tiesų ir lieka, nes nė vienas iš jų visų neturėjo tiksliai sužymėto kelio, dėl to nė vienas negali būti tikras dėl kelio į Indijas.

Antradienis, vasario 19 d. Saulei nusileidus prie kranto atėjo trys vyrai ir pašaukė juos: jiems nusiuntė valtį, kuria atvyko atveždami vištienos ir šviežios duonos – tądien buvo Karnestolendo³⁴² diena; taip pat jie atvežė kitų dalykų, kuriuos siuntė salos kapitonas, vardu Juanas de Castañeda – jis sakė gerai pažinojęs Admirolą, bet neatvykęs, kadangi jau yra naktis, tačiau prašvitus atvyks ir atneš daugiau atsigaivinimo kartu su trimis karavelės vyrais – jie pas jį pasiliko ir jis jų neišsiuntė dėl jam teikiamo didelio malonumo klausantis įvairių pasakojimų apie jų kelionę. Admirolas įsakė pagarbiai priimti pasiuntinius ir jiems duoti lovas nakčiai, nes jau buvo vėlu, o miestelis buvo toli. Ir kadangi praėjusį ketvirtadienį, kai buvo siaubingoje audroje, jie davė priesaikas, įpareigojusias juos, kai tik pasieks pirmą žemę, kur bus mūsų Mergelės bažnyčia, visi išeis su marškiniiais ir t. t., Admirolas nusprendė, kad pusė žmonių išeis į bažnytėlę, kuri buvo visai šalia jūros ir atrodė tarsi koplyčia, o jis nueis paskui su kita puse. Matydamas, kad tai buvo saugi žemė ir pasitikėdamas kapitono pasiūlymais bei taika tarp Portugalijos ir Kastilijos, paprašė trijų vyrų, kad nuvyktų į miestelį ir jiems atsiųstų šventiką, kuris jiems atlaikytų mišias. Jiems einant savo piligriminę procesiją ir būnant pamaldose, pas juos sulėkė visas kaimas ant žirgų ir pėsčiomis su kapitonu, ir juos visus įkalino³⁴³. Admirolas, nieko neįtardamas, laukė valtį iki vienuoliktos valandos, kad galėtų išlipti į krantą ir įgyvendinti savo piligrimystę su likusia žmonių puse, bet matydamas, kad niekas negrįžta, įtarė, kad juos sulaikė, arba kad valtį sulūžo, nes visa sala buvo apsupta aukštų uolų. Šito Admirolas negalėjo pamatyti, nes koplyčia buvo už iškyšulio. Jis pakėlė inkarą ir bures, kad matytų tiesiai koplyčią, ir pamatė daugybę ginkluotų žmonių ant žirgų, kurie nuo jų nulipo ir įsėdę į valtį atvyko į karavelę sulaikyti Admirolą. Kapitonas pakilo valtyje ir paprašė Admirolą apsaugos: jam pasakė, kad ją suteikia; tačiau kas tai buvo per naujovė, kad nematė valtyje nė vieno žmogaus su juo? Admirolas pridėjo, kad kapitonas ateitų į karavelę ir jis

³⁴² Karnavalas, pradedamas švęsti Pelenų Trečiadienį, Gavėnios pradžioje.

³⁴³ Toks kapitono elgesio pasikeitimas galėjo įvykti baiminantis ispanų ekspedicijos į Afrikos pakrantes, tačiau viską išsiaiškinus jie paleidžiami (Varela).

padarys viską, ko šis nori. Admirolas bandė jį prisivilioti gražiais žodžiais, kad galėtų sulaikyti ir taip atgauti savo žmones, nemanydamas, kad pažeidė tikėjimą Dievu pažadėdamas kapitonui apsaugą, nes jis pats buvo pažadėjęs taiką ir saugumą, o visus pažadus sulaužė. Kapitonas, kaip sako, turėdamas blogus ketinimus, nepasitikėjo jais, ir nelipo į karavelę. Admirolas matydamas, kad jis neatvyksta į karavelę, prašė jo pasakyti priežastį, kodėl sulaikė jo žmones, nes dėl to jam bus atlyginta Portugalijos Karaliaus, ir sakė, kad Kastilijos Karalių žemėse portugalus priimdavo pagarbiai – jie ateidavo ir būdavo taip pat saugūs, kaip ir Lisabonoje; jis sakė, kad Karaliai jam buvo davę rekomendacinį laišką visiems Princams, Ponams ir vyrams iš viso pasaulio, kurį jam parodytų, jei sutiktų įlipti į karavelę; Admirolas sakė, kad jis buvo Okeano jūros Admirolas ir Indijų, kurios dabar priklausė Jų Aukštybėms, vicekaralius, dėl ko jis gali parodyti sutartis, pasirašytas jų parašais ir antspauduotas jų antspaudais – jas parodė jam iš toli; taip pat sakė, kad Valdovai draugingai gyvena su Portugalijos Karaliumi ir buvo įsakyta su visa įmanoma pagarba priimti laivus, atvykstančius iš Portugalijos; ir net jei jis neatiduos Admirolui jo žmonių, jis vis tiek kelias į Kastiliją, nes turėjo pilna žmonių, kad galėtų nukeliauti iki Sevilijos, o kapitonas ir jo žmonės bus atitinkamai nubausti už tokį įžeidimą. Tuomet kapitonas su savo žmonėmis atsakė, kad ten jie nepažįsta Kastilijos Karaliaus ir Karalienės, nei jų laiškų, nei jie jų bijo, leisdami jiems suprasti, kad yra Portugalijoje, ir beveik grasindami. Tai išgirdęs Admirolas susijaudino ir ėmė svarstyti, ar galėjo įvykti kažkokių nesutarimų tarp vieno ir kito Karaliaus po jo išvykimo ir jis negalėjo pakęsti, kad jiems negalėjo būti protingai atsakyta. Paskui jis sakė, kad pasisuko į pakilusį kapitoną iš toli ir Admirolas jam pasakė, kad su karavele atvyks į uostą, o viskas, ką jis padarė ar padarys bus Karaliui, jo Ponui, pranešta; tam Admirolas pasiūkė liudininkais buvusius karavelėje žmones ir Admirolas pašaukė kapitoną ir visus kitus išsakydamas jiems savo tikėjimą ir pažadą, kad jis neišlips iš karavelės, kol šimtas portugalų nebus nuvežti į Kastiliją, o visa sala nebus suniokota. Ir taip nuleido inkarus uoste, kuriame buvo iš pradžių, nes oras ir vėjas buvo netinkami daryti ką nors kitą.

Trečiadienis, vasario 20 d. Admirolas įsakė sutaisyti laivą ir statines pripildyti jūros vandeniui balastui, nes buvo labai prastame uoste ir bijojo, kad gali tekti nupjauti lynus, o taip ir nutiko; dėl to iškėlė bures plaukti link San Migelio salos, nors jokioje Azorų saloje nebuvo gero uosto tokiam orui, koks tada buvo, ir Admirolas neturėjo kitos išeities kaip plaukti į jūrą.

Ketvirtadienis, vasario 21 d. Vakar jis išplaukė iš Santa Marija salos link San Migelio pasižiūrėti, ar ten buvo uostas, kuriame galėtų prabūti tokį blogą orą su stipriu vėju ir audringa jūra, ir plaukė iki nakties nematydamas nei vienos, nei kitos žemės dėl didelio rūko ir apsiniaukusio dangaus – tą sukėlė didelis vėjas ir jūra. Admirolas sakė, kad turėjo mažai malonumo, nes turėjo tik tris jūreivius, mokančius dirbti jūroje, – visi kiti apie ją nieko neišmanė. Visą naktį jis išbuvo ant

denio su stipra audra, dideliu pavojumi ir vargu, o mūsų Viešpats jo pasigailėjo, nes jūra, arba jos bangos, plakė tik iš vienos pusės – jei jos kryžiuotūsi kaip kad buvo anksčiau, būtų buvę daug sunkiau. Pakilus saulei nematydamas San Migelio salos Admirolas nusprendė grįžti į Santa Mariją pasižiūrėti, ar galės atgauti savo žmones, valtį, lynus bei inkarus, kuriuos ten paliko.

Jis sako, kad buvo nustebeš dėl tokių blogų orų, kurie tose salose ir žemėse buvo, nes Indijose plaukiojo visą žiemą be inkaro nuleidimo ir visada buvo geri orai ir nebuvo nė valandos, kad nematytų jūros taip stipriai, kad joje negali plaukti, o šiose salose buvo tokios didelės audros ir tas pats jam nutiko plaukiant į priekį iš Kanarų salų, tačiau jas praplaukus visada buvo švelnūs orai ir jūra. Pabaigdamas Admirolas sako, kad gerai sakė šventieji teologai ir išmintingieji filosofai, kad žemiškasis Rojus yra rytų gale, nes ten yra švelniausių orų vieta³⁴⁴. Taigi, tos žemės, kurias jis atrado, yra (sako jis) rytų gale.

Penktadienis, vasario 22 d. Vakar Admirolas nuleido inkarą Santa Marijos saloje, vietoje arba uoste, kuriame iš pradžių buvo nuleidęs inkarą, ir tada ant uolos krašto atėjo vienas vyras rodydamas, kad jie iš ten niekur neišvyktų. Vėliau atplaukė valtys su penkiais jūreiviais, dviem šventikais ir vienu raštininku, kurie paprašė suteikti jiems apsaugą, o Admirolui ją suteikus, jie pakilo į karavelę ir, kadangi buvo naktis, ten pernakojo, o Admirolas juos kiek galėdamas garbingai priėmė. Ryte jie pareikalavo, kad jiems parodytų Kastilijos Valdovų įgaliojimus ir jie įsitikintų, jog jis tą kelionę vykdė su jų įgaliojimu. Admirolas nujautė, kad jie taip elgiasi norėdami suteikti įspūdį, kad tai, ką padarė, nebuvo neteisinga, o atvirkščiai – pagrįsta, nes jiems nepavyko sulaikyti Admirolo, mat jie norėjo, kad jis pakliūtų į jų rankas, ir todėl buvo atvykę valtimi apsiginklavę, bet pamatė, kad jų žaidimas gali baigtis ne taip gerai ir bijodami to, ką Admirolas sakė ir grasino ketinąs padaryti, nusprendė, kad geriau viskas taip pasibaigtų. Galiausiai norėdamas atgauti žmones, kuriuos jie sulaikė, turėjo jiems parodyti Valdovų bendrą jo užduoties laišką visiems Princams ir Ponams ir kitus dokumentus – jiems davus, ką turėjo, jie patenkinti grįžo į krantą ir vėliau paleido visus žmones su valtimi, iš kurių sužinojo, kad jei Admirolas būtų buvęs sugautas, jo niekada nebūtų paleidę į laisvę; nes kapitonas sakė, kad taip buvo Karaliaus, jo Pono, įsakyta.

Šeštadienis, vasario 23 d. Vakar oras ėmė gerėti, Admirolas pakėlė inkarus ir išplaukė aplink salą, kad surastų gerą vietą inkarui nuleisti, kad galėtų pasiimti malkų ir akmenų balastui, bet negalėjo atrasti tinkamos vietos iki vakarinių pamaldų.

Sekmadienis, vasario 24 d. Vakar naktį jis nuleido inkarą, kad paimtų malkų ir akmenų, bet, kadangi jūra buvo labai banguota, valtys negalėjo pasiekti kranto; pasibaigus pirmai naktinei

³⁴⁴ Jūros audringumu Europoje ir ramumu Indijose jis grindžia žemės ir Rojaus (pagal tuometinį įsitikinimą, esantį rytuose) egzistavimą (*vert.*).

sargybos pamainai ėmė pūsti vakarų ir pietvakarių vėjas, todėl Admirolas įsakė pakelti bures dėl galimo didelio pavojaus būnant šiose salose su nuleistais inkarais, nes pučiant pietvakarių vėjui, vėliau pučia pietų vėjas. Ir matydamas, kad buvo tinkamas oras keliauti į Kastiliją, jis nusprendė nebeimti malkų ir akmenų, įsakė nukreipti kursą į rytus ir keliavo iki saulei nusileidžiant, tai truko šešias valandas su puse, ir plaukė septynių mylių per valandą greičiu, tad iš viso nuplaukė keturiasdešimt penkias mylias su puse. Nuo saulėlydžio iki aušros keliavo šešių mylių per valandą greičiu, tad per vienuolika valandų nuplaukė šešiasdešimt šešias mylias, o prie jų pridėjus keturiasdešimt penkias su puse mylių, nuplauptų per naktį, iš viso buvo šimtas vienuolika mylių su puse, o tai buvo lygu dvidešimt aštuonioms lygoms.

Pirmadienis, vasario 25 d. Vakar saulei nusileidus jis plaukė į rytus savo kryptimi penkių mylių per valandą greičiu: per trylika šios nakties valandų nukeliavo septyniasdešimt penkias mylias, tai yra šešiolika lygų su ketvirčiu. Nuo aušros iki saulėlydžio jis nukeliavo kitas šešiolika lygų su puse per, ačiū Dievui, ramią jūrą. Į karavelę atskrido labai didelis paukštis, kuris atrodė kaip erelis.

Antradienis, vasario 26 d. Vakar nusileidus saulei Admirolas plaukė savo keliu į rytus, o jūra, ačiū Dievui, buvo rami: naktį daugiausiai keliavo aštuonių mylių per valandą greičiu ir nukeliavo šimtą mylių, tai yra dvidešimt penkias lygas. Saulei pakilus, pūtė nestiprus vėjas, buvo liūtis; jis nukeliavo aštuonias lygas į rytus–šiaurės rytus.

Trečiadienis, vasario 27 d. Šią naktį ir dieną Admirolas nukrypo nuo savo kurso dėl priešpriešinių vėjų, didelių bangų bei audringos jūros ir atsirado per šimtą dvidešimt penkias lygas nuo San Visentės iškyšulio, per aštuoniasdešimt lygų nuo Madeiros salos ir per šimtą šešias – nuo Santa Marijos salos. Ji jautėsi nubaustas, kad reikia plaukti per tokias audras esant prie namų slenksčio.

Ketvirtadienis, vasario 28 d. Jis taip pat keliavo ir šią naktį su skirtingais vėjais, pučiančiais į pietus ir pietryčius, tai į vieną, tai į kitą pusę, tai į šiaurės rytus, tai į rytus–šiaurės rytus ir šitaip visą dieną.

Penktadienis, kovo 1 d. Šią naktį jis nukeliavo dvylika lygų į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų, o dieną dvidešimt tris lygas su puse į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų.

Šeštadienis, kovo 2 d. Šią naktį jis nuplaukė aštuoniolika lygų savo keliu į rytus ketvirtį nuo šiaurės rytų, o dieną sukorė dvidešimt lygų.

Sekmadienis, kovo 3 d. Nusileidus saulei Admirolas plaukė savo keliu į rytus. Jį užklupo škvalas, kuris suplėšė visas bures ir juos paliko didžiuliame pavojuje, bet Dievas norėjo juos

išgelbėti. Jie metė burtus, kad būtų nusiųstas piligrimas į Santa Marija de la Sintra Huelvoje, kad nukeliautų su marškiniais ir sėkmė atiteko Admirolui. Taip pat visi davė pažadus atvykus pirmąjį šeštadienį pasnikauti su duona ir vandeniu. Kol nebuvo suplėšytos burės, jis nuplaukė septyniasdešimt mylių, o toliau plaukė su plikais stiebais dėl audringo vėjo ir iš abiejų pusių juos plakančios jūros. Admirolas pamatė artimos žemės ženklus – jis buvo netoli Lisabonos.

Pirmadienis, kovo 4 d. Praėjusią naktį juos užklupo baisi audra ir jis manė, kad pasiklys tarp vėjų juos iš abiejų pusių plakusioje jūroje, nes jie, atrodė, net pakelia karavelę į orą, tarp vandens iš dangaus ir perkūnijos iš visų pusių; jis meldė mūsų Viešpaties jį apsaugoti ir šitaip plaukė, kai pirmoje sargybos pamainoje mūsų Viešpats parodė žemę ir ją pamatė jūreiviai; tuomet, kad nenuvyktų jos neatpažinus ir neišsiaiškinus, ar ten yra koks nors uostas ar vieta, kur galėtų prisiglausti, iškėlė pagrindinę burę, neturėdamas kitos išeities kaip tik plaukti toliau, nors ir su dideliu jūros keliamu pavojumi; taip juos saugojo Dievas iki ryto, ir jie išgyveno be galo pavargę ir išsigandę. Atėjus rytui jis atpažino žemę – tai buvo Sintros uola, esanti šalia Lisabonos upės, į kurią nusprendė įplaukti, nes negalėjo nieko kito padaryti: tokia siaubinga buvo audra Kaškaišo mieste, kuris yra prie įplaukimo į upę. Žmonės iš ten, sakė, visą tą rytą meldėsi dėl jų, o kai jau buvo įplaukę, jie atėjo jų pasižiūrėti kaip stebuklo, kaip jiems pavyko išsigelbėti. Ir šitaip devintą valandą praplaukė Rastelo Lisabonos upėje, kur jie iš jūreivių sužinojo, kad žiemos su tokiomis audromis niekada nėra buvę, ir kad jie buvo praradę dvidešimt penkis laivus Flandrijoje, o kiti liko čia keturis mėnesius negalėdami išplaukti. Vėliau Admirolas parašė Portugalijos Karaliui, kuris buvo per devynias lygas nuo ten, kaip Kastilijos Karaliai jam buvo įsakę, prašydamas leidimo įplaukti į Jų Aukštybių uostus ir paprašyti, ko yra būtina, už pinigų, ir jis prašė, kad Karalius jam leistų įplaukti į Lisabonos miestą, nes kai kurie nenaudėliai išgirdę, kad jis vežasi daug aukso ir apsisotojo neapgyvendintame uoste gali padaryti kokią nors niekšybę, ypač žinodami, kad jie atkeliauja ne iš Gvinėjos, bet iš Indijų.

Antradienis, kovo 5 d. Šiandien Portugalijos Karaliaus didžiojo flagmaninio laivo, kuris taip pat šiandien buvo prisišvartavęs Rastele, šeimininkas (jis buvo taip gerai apsirūpinęs artilerija ir ginklais, o Admirolas sako, kad niekad nebuvo matęs tokio laivo) atvyko pas juos – jis buvo vardu Bartolomé Díazas iš Lisabonos; į karavelę jis atvyko apsiginklavęs su valtimi ir įsakė Admirolui įlipti į valtį, kad atsiskaitytų Karaliaus patikėtiniui ir minėto laivo kapitonui. Admirolas atsakė, kad yra Kastilijos Karalių Admirolas, ir kad tokiems žmonėms jokių ataskaitų nedarys, nei išeis iš laivo, kuriame yra, nebent bus priverstas jėga ir negalės atlaikyti ginkluotų pajėgų. Tuomet jis atsakė, kad atsiųstų laivo kapitoną; Admirolas jam pasakė, kad nei kapitonas, nei kitas žmogus neis iš laivo, nebent priverstas jėga, nes atiduoti kažkurį žmogų buvo tarsi eiti pačiam ir kad tokie buvo Kastilijos Valdovų Admirolų papročiai – mieliau mirtų, nei atiduotų savus žmones. Šeimininkas sušvelnėjo ir

pasakė, kad jei yra taip nusprendęs, tegu daro kaip nori; bet paprašė jam parodyti Kastilijos Valdovų laiškus, jei juos turi. Admirolas maloniai jam juos parodė ir vėliau šeimininkas grįžo į savo laivą ir papasakojo apie viską kapitonui, vardu Alvaras Damánas, kuris įsakęs groti būgnais ir trimitais bei surengdamas didelę šventę, atvyko į karavelę pasišnekėti su Admirolu ir pasiūlė padaryti viską, ko jam prireiks.

Trečiadienis, kovo 6 d. Stebėtina, kiek žmonių, sužinojusių, kad Admirolas atvyko iš Indijų, šiandien atvyko pamatyti jo ir indėnų ir visi darė stebuklingus dalykus, dėkodami mūsų Viešpačiui ir sakydami, kad aukštoji Didenybė³⁴⁵ visa tai jiems davė dėl didelio Kastilijos Valdovų tikėjimo ir noro tarnauti Dievui.

Ketvirtadienis, kovo 7 d. Šiandien į karavelę atvyko nesuskaičiuojama daugybė žmonių, daug riterių ir tarp jų – Karaliaus patikėtiniai ir visi nenustojamai dėkojo mūsų Viešpačiui dėl tiek gėrybių ir tokio krikščionybės išsiplėtimo, kurį mūsų Viešpats suteikė Kastilijos Valdovams, o taip nutiko dėl to, kad jų Aukštybės daug dirbo ir stengėsi praplėsti Kristaus religiją.

Penktadienis, kovo 8 d. Šiandien Admirolas gavo laišką iš pono Martíno de Noroños nuo Portugalijos Karaliaus, kuriame jo prašė atvykti pas Karalių, nes oras nebuvo tinkamas išvykti su karavele, todėl (nors ir nenorėjo) taip padarė, kad išsklaidytų įtarimus, ir išvyko pernaktoti Sakavene: Karalius įsakė savo patikėtiniams, kad viską, ko Admirolui, jo žmonėms ar laivui reikėtų jiems būtų suteikta be užmokesčio, ir kad viskas būtų padaryta taip, kaip nori Admirolas.

Šeštadienis, kovo 9 d. Šiandien Admirolas išvyko iš Sakaveno, kad nuvyktų ten, kur buvo Karalius, į Vale del Paraizo³⁴⁶ už devynių lygų nuo Lisabonos; kadangi lijo, nepavyko pasiekti tos vietos iki sutemstant. Karalius savo rūmų vyriausiesiems įsakė juos garbingai priimti, o ir pats Karalius jį primėmė su didele pagarba ir jam suteikė daug malonės – liepė jam atsisėsti ir maloniai kalbėjo siūlydamas įsakyti padaryti viską, ko Kastilijos Valdovams ar jų paslaugoms reikėtų įvykdyti, nes tai jam buvo malonus dalykas; jis rodė didžiulį pasitenkinimą, kad jų kelionė gerai baigėsi; taip pat jis teigė suprantas, jog po dokumentų, pasirašytų tarp Valdovų ir jo, šis užkariavimas priklausė jam³⁴⁷, į ką Admirolas atsakė, kad jis nieko nežinojo nei apie dokumentą, nei apie kitus dalykus, išskyrus, kad Valdovai buvo įsakę neplaukti į Elminą, nei į visą Gvinėją ir tai liepė paskelbti visuose Andalūzijos uostuose iki jam išvykstant į kelionę. Karalius sumaniai atsakė, kad tai buvo tiesa ir šiam reikalui nereikalingas tarpininkas. Jam buvo suteikta nakvynė pas

³⁴⁵ T. y. Dievas (*vert.*).

³⁴⁶ Dėl maro epidemijos Lisabonoje Karalius buvo Santa Marija das Virtudes vienuolyne Vale del Paraize.

³⁴⁷ Pagal Alcáçovas–Toledo (1479) dokumentą ir Aeterni regis (1481) bulę užkariavimai buvo suvaržyti, todėl toks Karaliaus pareiškimas yra pagrįstas (Varela).

Krato priorą³⁴⁸, kas buvo svarbiausias ten buvęs asmuo, iš kurio Admirolas susilaukė daug garbės ir malonės.

Sekmadienis, kovo 10 d. Šiandien po mišių Karalius jam vėl pakartojo, kad jei jam kažko reikia, vėliau jam tai bus suteikta, ir daug kalbėjosi su Admirolu apie jo kelionę, visada jam liepdavo sėdėti ir pagarbiai su juo elgėsi.

Pirmadienis, kovo 11 d. Šiandien Admirolas atsisveikino su Karaliumi ir jis iš savo pusės jo paprašė kai kuriuos dalykus perduoti Valdovams, jam nuolat rodydamas palankumą. Pavalgęs išvyko ir su juo Karalius išsiuntė poną Martíną de Noroňą ir visi kiti riteriai ilgokai jį lydėjo, taip jam darydami garbę. Paskui jis atvyko į San Antonijaus vienuolyną, esantį šalia vietos, vadinamos Viljafranka, kur buvo Karalienė; jis nuvyko ten parodyti jai pagarbą ir pabučiuoti rankas, nes pas jį buvo atsiųstas žmogus, prašęs neišvykti jos neaplankius; su ja buvo kunigaikštis ir markizas; Admirolas čia buvo sutiktas pagarbiai. Jis iš ten išvyko naktį ir nukeliavo miegoti į Aljandrą.

Antradienis, kovo 12 d. Šiandien besiruošiant išvykti iš Aljandros į karavelę, atvyko vienas Karaliaus dvarininkas, kuris pasiūlė, kad jei norėtų keliauti į Kastiliją per sausumą, jis keliautų su juo, apgyvendintų jį ir įsakytų jam suteikti gyvulių ir visko, ko prireiktų. Kai Admirolas buvo beišvykstaš, jis įsakė Admirolui duoti vieną mulą jam ir kitą – jo šturmanui, kuris keliavo kartu, ir sakė, jog šturmanas buvo pagerbtas su dvidešimtimi espadinių³⁴⁹, apie ką sužinojo Admirolas. Jis pasakoja viską, kas buvo daroma, kad Valdovai žinotų. Naktį jis pasiekė karavelę.

Trečiadienis, kovo 13 d. Šiandien aštuntą valandą su kylančia jūra ir šiaurės–šiaurės rytų vėju Admirolas pakėlė inkarus ir išplaukė į Seviliją.

Ketvirtadienis, kovo 14 d. Vakar nusileidus saulei jis toliau plaukė savo keliu į pietus ir dar prieš švintant buvo prie San Visentės iškyšulio, kuris yra Portugalijoje. Paskui plaukė į rytus, kad nuvyktų į Saltes salą ir visą dieną keliavo su silpnu vėju iki dabar, kai yra prie Faro³⁵⁰.

Penktadienis, kovo 15 d. Vakar saulei nusileidus Admirolas plaukė savo maršrutu iki aušros su silpnu vėju ir švintant jie jau buvo už Saltes salos, o vidurdienį su kylančia jūra įplaukė pro Saltes seklumas į uostą, iš kur išvyko praėjusių metų rugpjūčio 3 d.; ir taip Admirolas sako, kad pabaigia savo pasakojimą ir turi tikslą jūra keliauti į Barseloną, nes gavo žinių, jog ten yra Jų Aukštybės, kad galėtų papasakoti apie visą savo kelionę, kurią mūsų Viešpats jam leido įvykdyti ir per ją norėjo apšviesti. Kadangi tvirtai ir aiškiai žinojo, kad jo aukštčiausioji Didenybė darė visus gerus dalykus ir viskas, išskyrus nuodėmę, yra gera, ir neįmanoma sugalvoti dalyko, kuris vyktų be

³⁴⁸ Vienuolyno viršininkas arba jo pavaduotojas (*vert.*).

³⁴⁹ Auksinė moneta (Ife).

³⁵⁰ Miestas pietų Portugalijoje (*vert.*).

jo sutikimo (sako Admirolas), o tai „stebuklingai čia pademonstravo, kaip galima suprasti iš šio pasakojimo apie daugelį kelionėje parodytų stebuklų, ir iš manęs – jau tiek laiko buvau Jūsų Aukštybių rūmuose su tiek priešiška man nusiteikusių svarbių Jūsų rūmų žmonių, kurių visi buvo prieš mane nusiteikę ir sakė, kad visa ši kelionė yra pasišaipymas. Tikiu mūsų Viešpačiu, kad tai bus didžiausias krikščionybės pagerbimas, kuris taip maloniai niekada nebuvo parodytas.“ Šie yra galutiniai Admirolo Pono Kristupo Kolumbo žodžiai apie savo pirmąją kelionę į Indijas ir jų atradimą.